

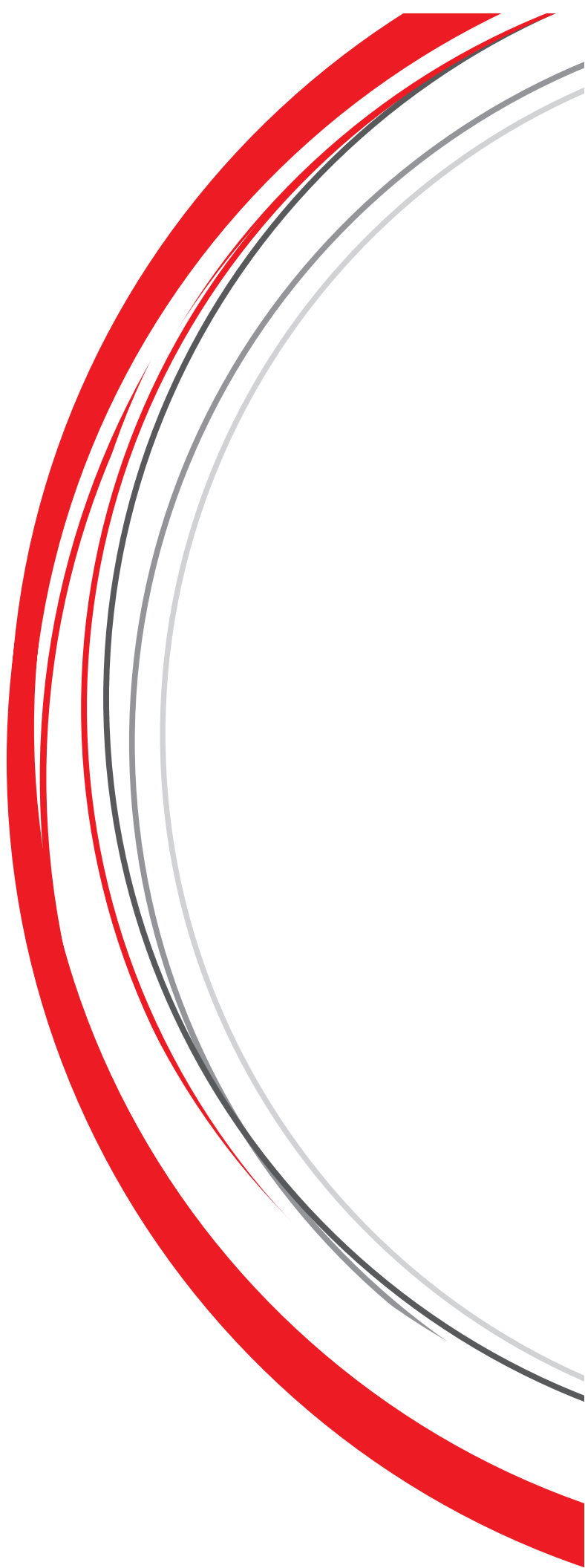
ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2011

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Περιεχόμενα

05 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

08 ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

29 ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΡΓΟΥ

30 Οικονομική πολιτική

46 Διαχείριση περιβάλλοντος και οργάνωση του χώρου

60 Κοινωνική πολιτική

72 Εκπαίδευση

84 Ελευθερία και ασφάλεια

94 Η αυτοδιοίκηση σε μετάβαση

100 Εγκύκλιοι έναντι νόμων

106 Ίση μεταχείριση – Ειδική έκθεση 2011

120 Φύλο και εργασιακές σχέσεις – Ειδική έκθεση 2011

132 Προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού

138 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

146 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

156 ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Εισαγωγή

Διανύουμε μια περίοδο τεκτονικών ανακατατάξεων. Η κρίση εξαλείφει τις βεβαιότητες που μας συνόδευσαν, τουλάχιστον κατά τη μεταπολιτευτική περίοδο. Αλλάζουν άρδην όχι μόνον οι συνθήκες αλλά και οι κανόνες οι οποίοι ρύθμιζαν υποχρεώσεις και δικαιώματα, και μαζί τους διαψεύδονται σχεδιασμοί σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Αλληπάλληλες νομοθετικές παρεμβάσεις ανατρέπουν δικαιώματα και τις προσδοκίες που θεμελιώνονταν σ' αυτά. Η βίαιη προσαρμογή στην οποία οδηγείται η ελληνική οικονομία και κοινωνία έχει δραματικές επιπτώσεις στους πολίτες, ενώ οι ευάλωτες ομάδες διευρύνονται και πολλαπλασιάζονται. Παράλληλα, τα κοινωνικά δικαιώματα περιορίζονται και οι οικονομικές υποχρεώσεις γίνονται συχνά δυσβάστακτες.

Ο Συνήγορος του Πολίτη παρέχει μια θεσμική διέξοδο στην εύλογη δυσαρέσκεια που εκφράζεται στην κοινωνία όχι πλέον μόνο για την ποιότητα της σχέσης διοίκησης-πολιτών, όπως μέχρι πρότινος, αλλά για προβλήματα που υπερβαίνουν κατά πολύ τα μέχρι τώρα γνωστά. Στέκεται δίπλα στους πολίτες και στην κοινωνία, και δίνει φωνή σε εκείνους οι οποίοι έχουν τη μικρότερη δυνατότητα να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους. Ως φορέας προάσπισης της ουσιαστικής νομιμότητας, αναζητεί ρεαλιστικές λύσεις και προτάσεις. Από τη σκοπιά των πολιτών και του Συνηγόρου του Πολίτη, η δύσκολη συγκυρία δεν πρέπει ωστόσο να αποτελέσει άλλοθι για οπισθοδρόμηση όσον αφορά πολύτιμα αλλά ακόμη εύθραυστα επιτεύγματα στο πεδίο του σεβασμού του κράτους δικαίου και της δημοκρατίας. Ο σεβασμός τους είναι μάλιστα σημαντικότερος από ποτέ, διότι το διακύβευμα για τους πολίτες είναι τώρα κρισιμότερο.

Εν ολίγοις, η κρίση αλλάζει δραματικά τους όρους των σχέσεων διοίκησης-πολιτών. Η, έστω και ελλειμματική, διοικητική λειτουργία είχε αρχίσει, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, να εντάσσει σταδιακά στη λογική της τις απαιτήσεις της «καλής διοίκησης». Η δραστηριότητα του Συνηγόρου του Πολίτη συνέβαλε στην προώθηση αρχών και πρακτικών «καλής διοίκησης», ακόμη κι αν η εξέλιξη στην κατεύθυνση αυτή ήταν πιο αργή από το επιθυμητό.

Στις παρούσες συνθήκες όμως οι πολίτες αμφιβάλουν για το κατά πόσον το κράτος και η διοίκηση μπορούν να τους στηρίξουν. Η ίδια η διοίκηση έχει υποστεί σοβαρά πλήγματα και τα στελέχη της τελούν σε διαρκή αβεβαιότητα, ενώ ταυτόχρονα καλούνται να λειτουργήσουν πιο αποτελεσματικά και να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις. Αυτά αντανακλώνται στις νέες δυσκολίες που συναντά η ανεξάρτητη αρχή στη διαμεσολαβητική της παρέμβαση. Είναι πλέον εξαιρετικά επείγον να βρεθεί το νέο σημείο ισορροπίας που θα επιτρέψει στη διοίκηση να εκπληρώνει αποτελεσματικά τον ρόλο της προς όφελος της ελληνικής κοινωνίας και των πολιτών της στις δεδομένες συνθήκες. Και ως προς αυτό ο Συνήγορος του Πολίτη έχει τόσο την εμπειρία όσο και τη βούληση να συμβάλει.

Εντέλει, ο Συνήγορος αντιμετωπίζει το εξής παράδοξο: ενώ η αποστολή του διευκολύνεται όταν επικρατούν συνθήκες ομαλές, η παρέμβασή του προσδοκάται πιο έντονα ακριβώς στις αντίθετες συνθήκες. Γι' αυτό επιχειρεί να διατηρήσει τη νηφαλιότητα και την ευθυκρισία του σε ένα περιβάλλον κοινωνικό και οικονομικό που συνταράσσεται από βίαιες ανατροπές και κάθε άλλο παρά ευνοεί τέτοια χαρακτηριστικά. Σε ένα περιβάλλον κρίσης οικονομικής αλλά τελικά και θεσμικής, όταν είναι ορατό πλέον το τέλος ενός μοντέλου πολιτικής και της σχέσης του με την κοινωνία, και ενώ ακόμη δεν έχει ανατείλει η νέα εποχή, η ανεξάρτητη αρχή πρέπει να συμβάλει στη διαμόρφωση του νέου κοινωνικού συμβολαίου στην ελληνική κοινωνία. Μόνο ισχυροί θεσμοί και συνεπής θεσμική λειτουργία μπορούν να στηρίξουν τη χώρα και τους πολίτες στη δύσκολη φάση που διανύουμε, προς την κατεύθυνση της μελλοντικής ανάκαμψης.

Στη συγκυρία αυτή, οι πολίτες προστρέχουν στον Συνήγορο του Πολίτη, αναζητούν στήριξη και βοήθεια ακόμη και σε θέματα εκτός της θεσμικής του αρμοδιότητας. Η πίεση που υφίστανται οι πολίτες εκφράστηκε με την εσωτερική ανακατανομή της θεματολογίας των αναφορών. Αισθητή αύξηση σημειώνουν οι αναφορές της θεματολογίας που αφορά την κρίση και τη διαχείρισή της, δηλαδή ζητήματα κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής, σημαντικές πτυχές των οποίων περιλαμβάνονται στα αντίστοιχα κεφάλαια της παρούσας ετήσιας έκθεσης.

Στο δύσκολο τοπίο του 2011, ο Συνήγορος του Πολίτη¹ πραγματοποίησε σειρά παρεμβάσεων σε διάφορα θέματα που απασχόλησαν και απασχολούν τους πολίτες, αναζητώντας εποικοδομητικές και ρεαλιστικές προτάσεις. Αυτές αποτυπώνονται στη συνέχεια της έκθεσης. Επέλεξε συνειδητά την εξωστρέφεια προκειμένου να έλθει πιο κοντά στους πολίτες, να φτάσει και σε άλλες περιοχές της χώρας: Αγρίνιο, Θεσσαλονίκη, Ρόδο, Κομοτηνή... Εφαρμόζει πιλοτικά την επέκταση του ωραρίου υποδοχής. Σχεδιάζει νέους, αδάπανους τρόπους επικοινωνίας με τους πολίτες της περιφέρειας. Επιπλέον, αναζήτησε οικονομικούς πόρους από ευρωπαϊκά προγράμματα («Progress»: πρόγραμμα «Iris» κατά των διακρίσεων) προκειμένου να αναπληρώσει κατά το δυνατόν τις αιφνίδιες περικοπές που έγιναν στον προϋπολογισμό του και να υποστηρίξει την εκπλήρωση διάφορων πτυχών της αποστολής του. Στο πλαίσιο της μείωσης και του εξορθολογισμού των δαπανών, πέραν του δραστικού περιορισμού του κόστους των εκδόσεων, δόθηκε έμφαση σε εσωτερικές παραγωγές. Στο πεδίο των εκδόσεων, λόγω χάρη, επεκτάθηκε η χρήση της ηλεκτρονικής μορφής των εκθέσεων τις οποίες παρήγαγε, και μάλιστα με επιμέλεια στελεχών του. Ακόμη, η λειτουργία του νέου ιστότοπου από τα μέσα του έτους, με την εσπευσμένη μεταφορά των δεδομένων του παλαιού, επιτρέπει πλέον την αδάπανη διαχείρισή του από τα στελέχη της ανεξάρτητης αρχής.

Η ανά χείρας έκθεση εμφανίζει επίσης δύο μικρές καινοτομίες. Σε μια προσπάθεια να παρουσιαστούν με πιο ενιαίο και συνεκτικό τρόπο η δραστηριότητα και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη διερεύνηση των αναφορών, υιοθετείται η κατά τομέα πολιτικής σύνθεση, ενώ σε χωριστές ενότητες αναδεικνύονται ζητήματα οριζόντια που απασχόλησαν την ανεξάρτητη αρχή. Έχω την πεποίθηση ότι έτσι η εικόνα γίνεται ευκρινέστερη και, επιπλέον, διευκολύνεται η αξιοποίηση των παρατηρήσεων και των προτάσεων που διατυπώνονται. Παράλληλα, στην ετήσια έκθεση του 2011 έχουν ενσωματωθεί εκθέσεις που οφείλει να υποβάλλει περιοδικά ο Συνήγορος του Πολίτη με βάση ειδικές αρμοδιότητες που του έχουν ανατεθεί, όπως για τα θέματα διακρίσεων και για τα ζητήματα ισότητας των φύλων. Η επιλογή αυτή αφενός στοχεύει στον εξορθολογισμό και τον συντονισμό της περιοδικότητας των επιμέρους εκθέσεων, αφετέρου εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της εξοικονόμησης ανθρώπινων και υλικών πόρων που απαιτούσε η σύνταξη και η παραγωγή τους.

Με αυτές τις αλλαγές, ευελπιστούμε ότι η ετήσια έκθεση προσφέρει μια σφαιρική και πιο συνεκτική αποτύπωση της δραστηριότητας του Συνηγόρου του Πολίτη κατά το περασμένο έτος.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΑΝΟΥ
ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2012

¹ Η ανεξάρτητη αρχή λειτούργησε υπό καθεστώς αναπλήρωσης από τον Σεπτέμβριο του 2010 έως τον Ιούλιο του 2011. Η Καλλιόπη Σπανού εξελέγη από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής για το υπόλοιπο της θητείας του προκατόχου της, δηλαδή έως την 20ή Φεβρουαρίου 2012.

Η Συνήγορος του Πολίτη και οι Βοηθοί Συνήγοροι

(από αριστερά προς δεξιά) Ιωάννης Σαγιάς, Βασίλειος Καρύδης,
Μαρία Κοτρωνιά, Ιωάννης Σακέλλης, Καλλιόπη Σπανού,
Γεώργιος Μόσχος, Σταματίνα Γιαννακούρου

Οι Δραστηριότητες της Χρονιάς

Η ΧΡΟΝΙΑ ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ

ΑΥΤΟΨΙΕΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΗΜΕΡΙΔΕΣ – ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΚΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η ΧΡΟΝΙΑ ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

Κατά τη διάρκεια του 2011 ο Συνήγορος δέχθηκε 10.706 νέες αναφορές. Ο πραγματικός αριθμός των πολιτών όμως που ζήτησαν τη βοήθεια του Συνηγούρου, καταθέτοντας αναφορά, είναι πολύ μεγαλύτερος καθώς εκατοντάδες αναφορές προέρχονται από ομάδες πολιτών, είναι δηλαδή «συλλογικές αναφορές». Οι περισσότερες από αυτές συνοπογράφονται από 2 έως 10 πολίτες και άλλες από μεγαλύτερες ομάδες – λόγου χάρη, μια αναφορά προήλθε από 176 πολίτες και μια άλλη από 155.

Ενδιαφέροντα στοιχεία παρουσιάζει η γεωγραφική προέλευση των πολιτών που προσέφυγαν στον Συνήγορο. Η γεωγραφική κατανομή των αναφορών δείχνει ότι ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών (16 ανά 10.000 κατοίκους) προέρχεται από κατοίκους της Περιφέρειας Αττικής, γεγονός αναμενόμενο λόγω κυρίως της υψηλής ορατότητας των δημόσιων υπηρεσιών στην πρωτεύουσα της χώρας (Γράφημα 7). Αξιοσημείωτο όμως είναι ότι ιδιαίτερα υψηλός αριθμός αναφορών (ανά 10.000 κατοίκους) προέρχεται από κατοίκους της νησιωτικής χώρας, 11,5 και 10,3 αναφορές από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και Ιόνιων Νησιών αντίστοιχα. Το γεγονός αυτό πιστοποιεί τα ιδιαίτερα προβλήματα «περιφερειακότητας» της νησιωτικής χώρας και την ανάγκη βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους διοικητικούς μηχανισμούς σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο. Τα στοιχεία αυτά αξιοποιούνται εξάλλου και για την επιλογή των περιοχών στις οποίες προγραμματίζονται κάθε χρόνο οι εξορμήσεις του Συνηγούρου προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα του διαμεσολαβητικού ρόλου της ανεξάρτητης αρχής στην επίλυση των προβλημάτων των πολιτών.

Η διαχρονική εξέλιξη των αναφορών που έχουν κατατεθεί στον Συνήγορο δείχνει μείωση του πλήθους τους για το 2011 σε σχέση με το 2010 και το 2009, η τάση όμως κατά τα 14 χρόνια λειτουργίας του θεσμού συνεχίζει να είναι αυξητική (Γράφημα 1). Η μείωση πάντως μέσα στο 2011 του πλήθους των αναφορών, αν και όχι του αριθμού των πολιτών που ζητούν τη διαμεσολάβηση του Συνηγούρου, και μάλιστα μέσα σε συνθήκες πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης, θα μπορούσε να αποδοθεί στην προτεραιότητα την οποία δίνουν πολίτες σε δυσμενείς συνθήκες όψεων της κρίσης οι οποίες αφορούν κυρίως χρηματοοικονομικά προβλήματα, που εκφεύγουν της αρμοδιότητας του Συνηγούρου. Θα μπορούσε όμως επίσης να αποδοθεί στο αίσθημα σύγχυσης μιας μερίδας πολιτών από τις συνεχείς αλλαγές που επηρεάζουν τις συναλλαγές τους με τη δημόσια διοίκηση και τελικά τη ζωή τους, αλλά και στην αβεβαιότητα και στις ασάφειες που προκαλούνται από τις αλλαγές αυτές ως προς τα δικαιώματά τους.

Το 2011 ο Συνήγορος, εκτός από τον χειρισμό αναφορών, εξυπηρέτησε περισσότερους από 8.500 πολίτες που επισκέφτηκαν το γραφείο υποδοχής κοινού στην Αθήνα αναζητώντας βοήθεια, ενώ από το τηλεφωνικό κέντρο εξυπηρέτησε άλλους 33.146 ανθρώπους που χρειάστηκαν συμβουλές.

Επιστρέφοντας στον χειρισμό των αναφορών για το 2011, από τη διερεύνησή τους διαπιστώθηκε ότι (Γράφημα 3):

- Το 61,6% ήταν βάσιμες, δηλαδή η καταγγελία του πολίτη ήταν δικαιολογημένη και υφίστατο όντως κακοδιοίκηση. Εν προκειμένω εμφανίζεται μια αύξηση κατά περίπου 8,5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2010.
- Το 30% ήταν αβάσιμες, δηλαδή η διοίκηση είχε τηρήσει τη νομιμότητα.
- Για το 8,4% διακόπηκε, για διαφόρους λόγους, η έρευνα.

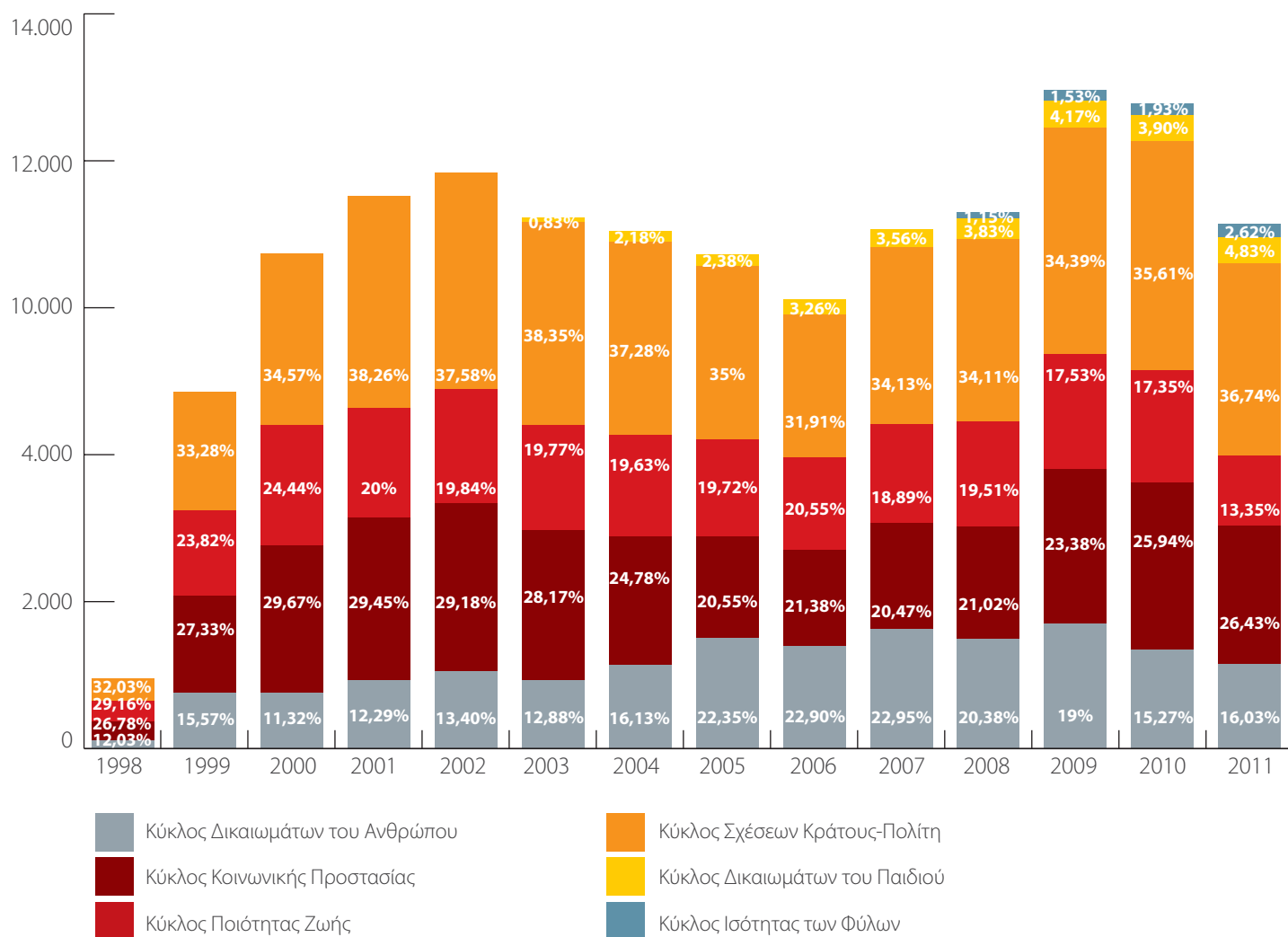
Οι βάσιμες αναφορές είχαν κατά μεγάλο ποσοστό θετική έκβαση. Αναλυτικότερα (Γράφημα 4):

- Επιλύθηκαν με τη διαμεσολάβηση του Συνηγούρου –δηλαδή αποκαταστάθηκε το πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο πολίτης– σε ποσοστό 71,5%.
- Το 8,2% των υποθέσεων επιλύθηκε χωρίς ενέργειες του Συνηγούρου, από την ίδια την υπηρεσία ή ύστερα από παρέμβαση άλλου φορέα.
- Στο 12% των βάσιμων αναφορών η επίλυση στάθηκε αδύνατη για λόγους που οφείλονται σε κενά της νομοθεσίας ή σε οργανωτικές αδυναμίες και δυσλειτουργίες της δημόσιας διοίκησης, είτε πάγιες είτε συνδεδεμένες με τα προβλήματα που επιφέρει η τρέχουσα συγκυρία.
- Δεν επιλύθηκε, παρά τη διαμεσολάβηση, το πρόβλημα που έθετε το 8,23% των βάσιμων αναφορών. Στις περιπτώσεις αυτές δεν έγιναν αποδεκτές οι προτάσεις του Συνηγούρου.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, εκτός από τις εντός αρμοδιότητας αναφορές που χειρίστηκε ο Συνήγορος, εξετάστηκαν επιπλέον περίπου 4.900 υποθέσεις για τις οποίες η διερεύνηση έδειξε ότι βρίσκονται εκτός του πεδίου διαμεσολάβησής του, όπως ορίζεται από το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο λειτουργίας του.

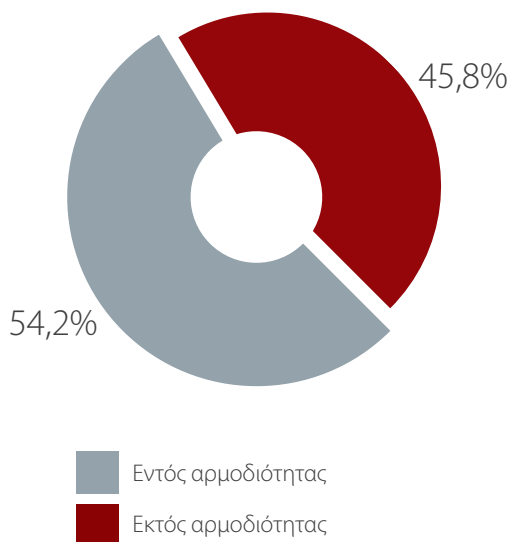
Από το σύνολο των νομοθετικών προτάσεων που έχει υποβάλει ο Συνήγορος από την έναρξη της λειτουργίας του το 31% έχουν γίνει αποδεκτές από τη διοίκηση, ενώ μόνο το 3% δεν έχουν υιοθετηθεί. Για τις υπόλοιπες δεν έχει ακόμη υπάρξει ανταπόκριση από τη διοίκηση (βλ. αναλυτικά για το 2011 «Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις»).

Γράφημα 1 Νέες αναφορές 1998-2011

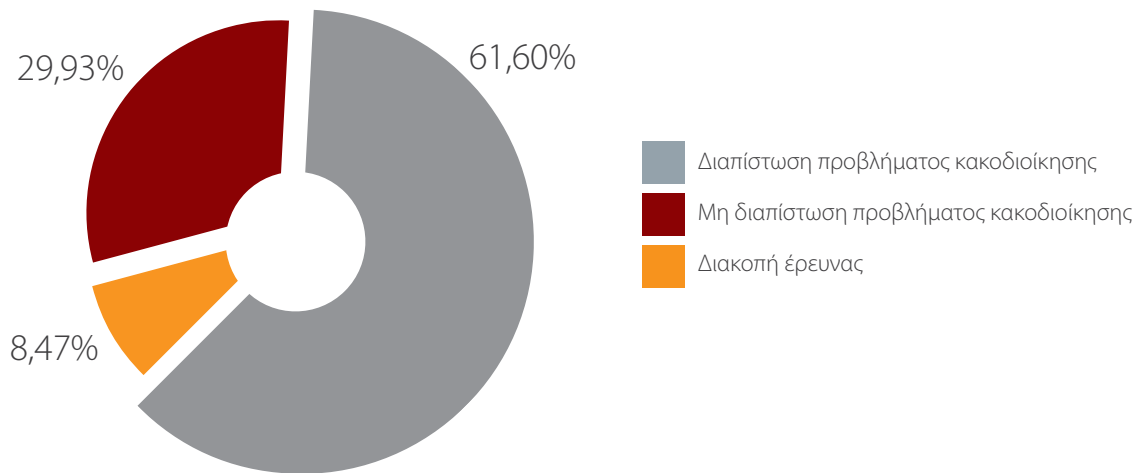

ΕΤΟΣ	ΝΕΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ
1998	1.430
1999	7.284
2000	10.107
2001	11.282
2002	11.762
2003	10.850
2004	10.571
2005	10.087
2006	9.162
2007	10.611
2008	10.954
2009	13.433
2010	13.179
2011	10.706
ΣΥΝΟΛΟ	141.418

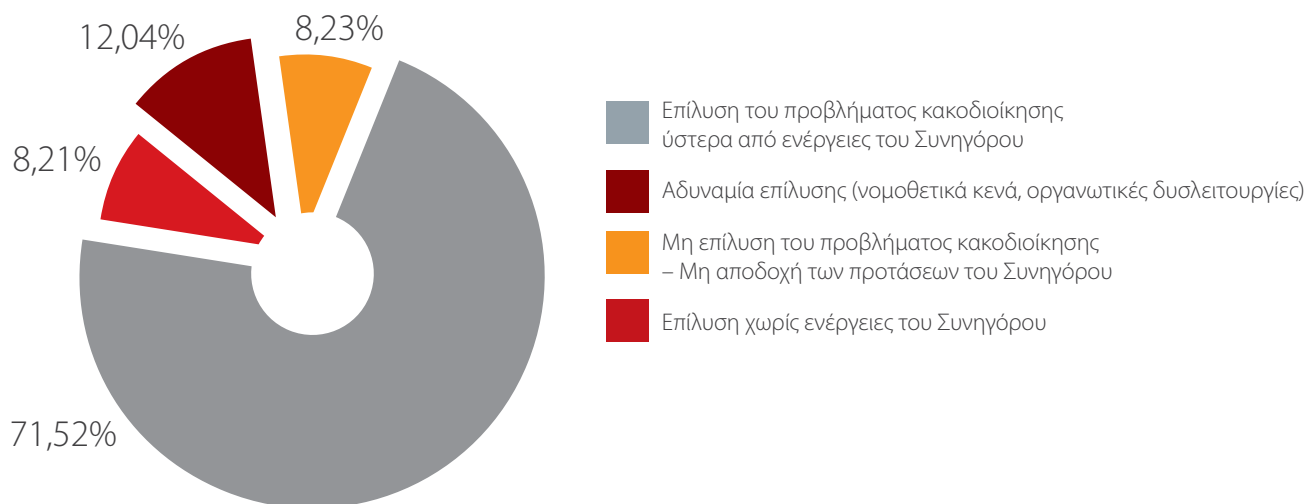
Γράφημα 2 Κατανομή αναφορών που έχουν υποβληθεί το έτος 2011 ως προς την αρμοδιότητα του Συνηγόρου

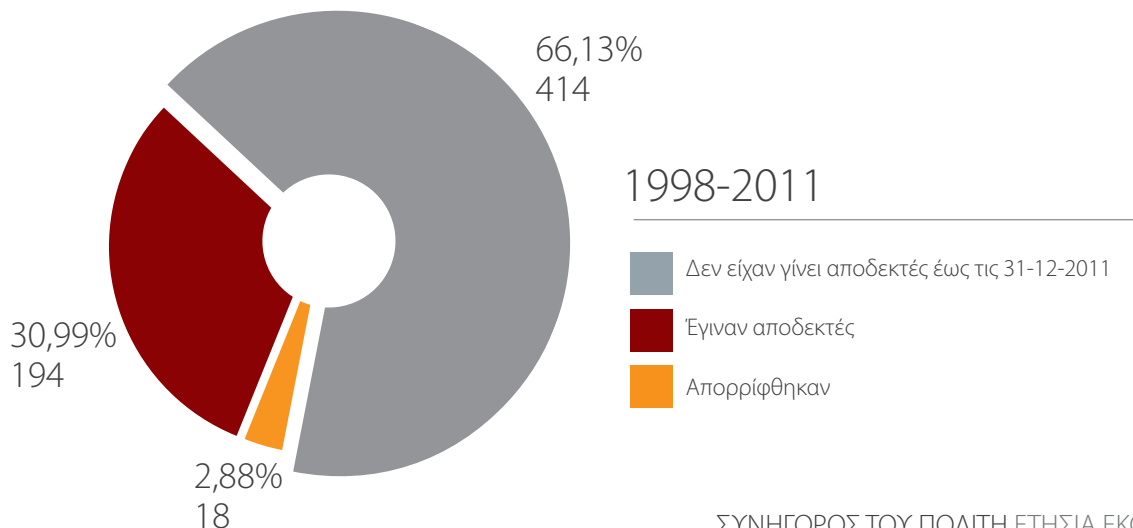
Γράφημα 3 Κατανομή των εντός αρμοδιότητας αναφορών που διεκπεραιώθηκαν το 2011

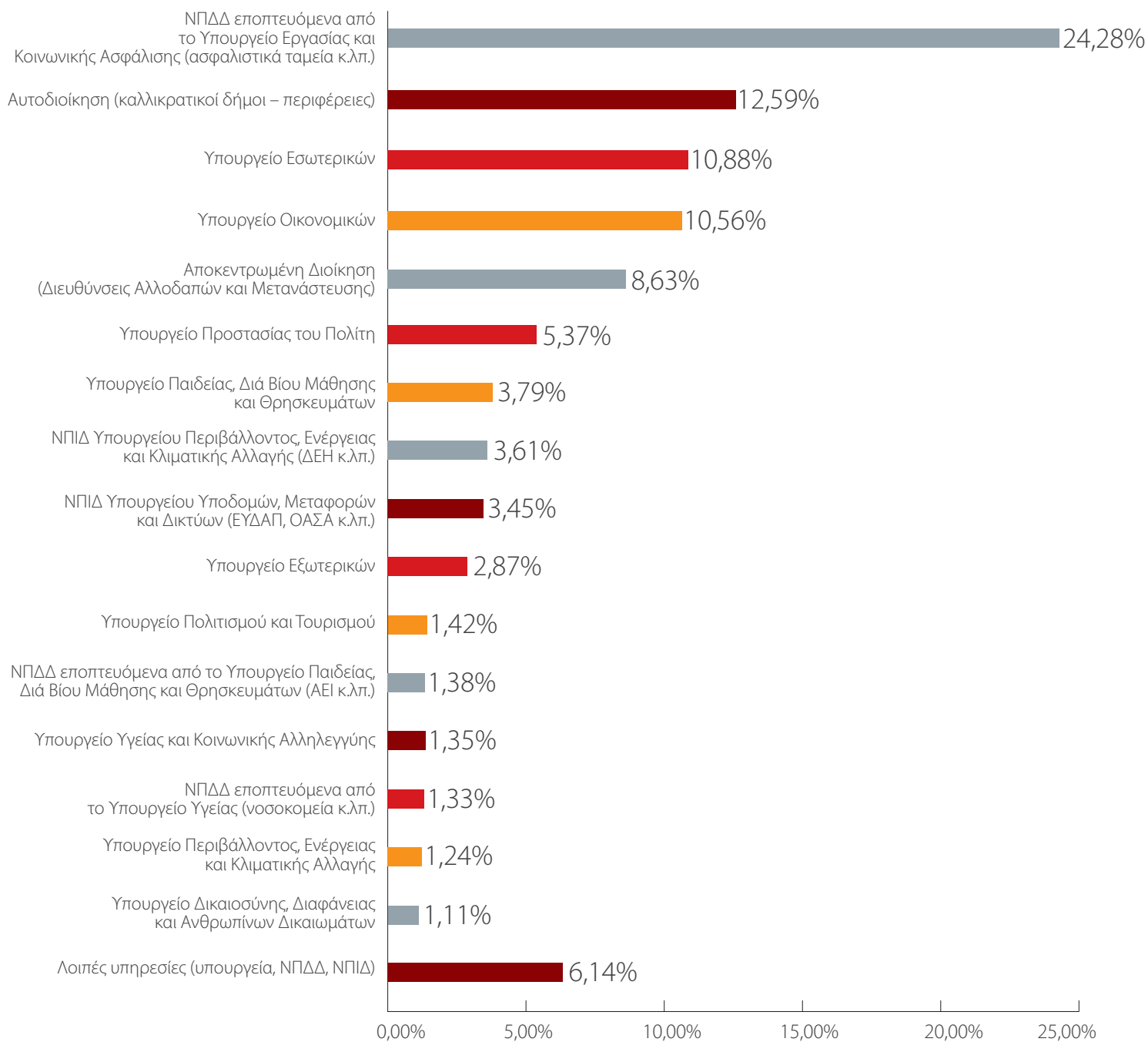
Γράφημα 4 Έκβαση των βάσιμων αναφορών

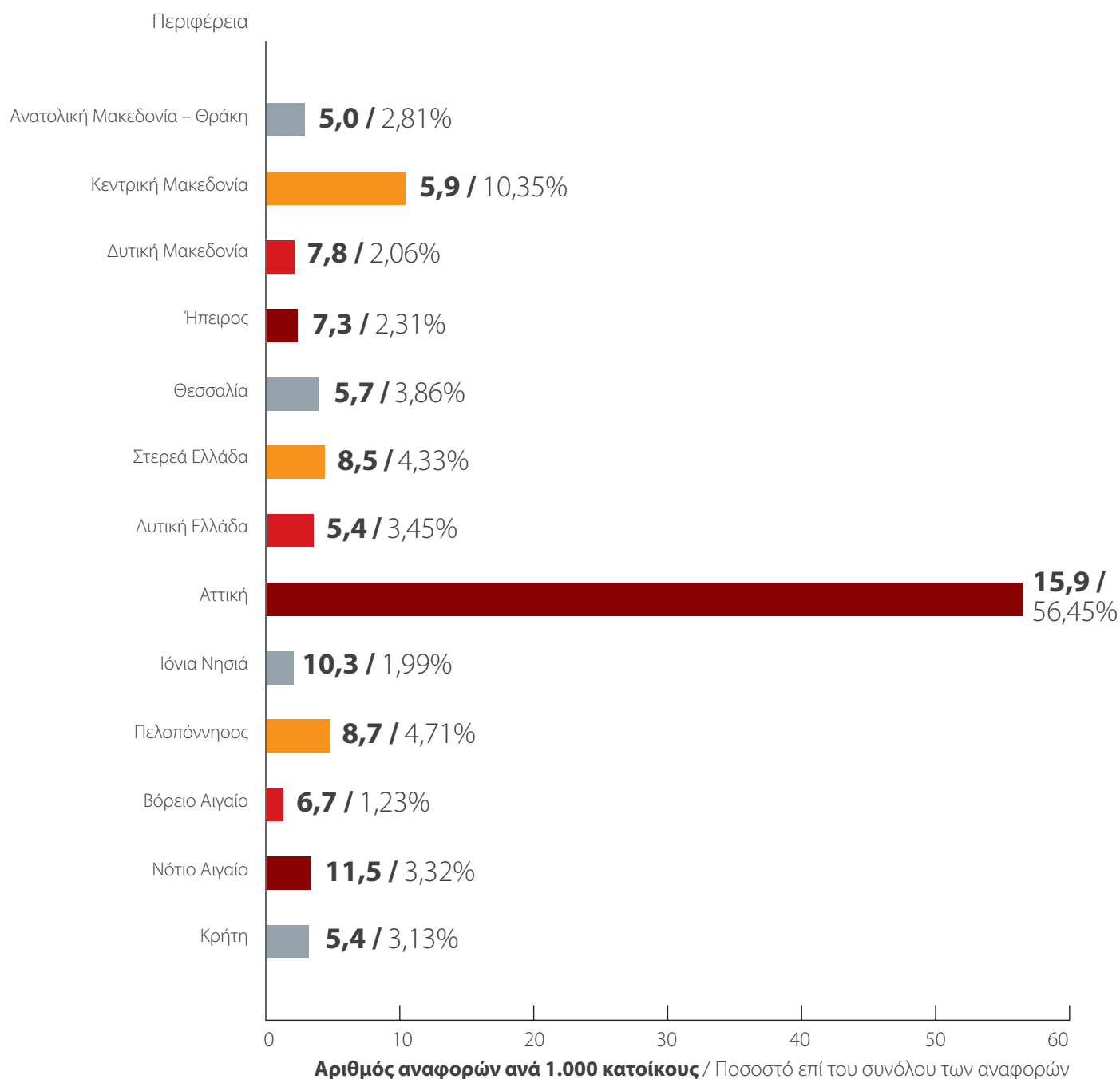
Γράφημα 5 Ποσοστό αποδοχής και αριθμός των νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων του Συνηγόρου (1998-2011)

Γράφημα 6 Κατανομή των βάσιμων υποθέσεων ανά φορέα

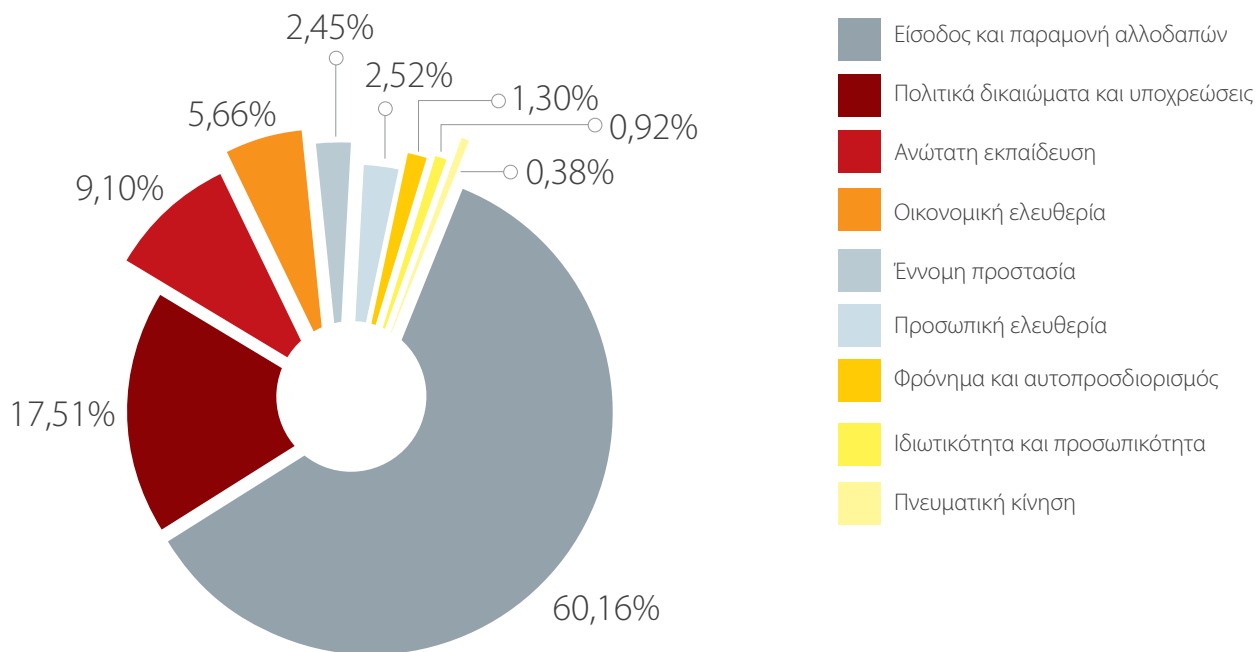

Γράφημα 7 Αριθμός αναφορών ανά 10.000 κατοίκους, ανά περιφέρεια, και ποσοστά επί του συνόλου

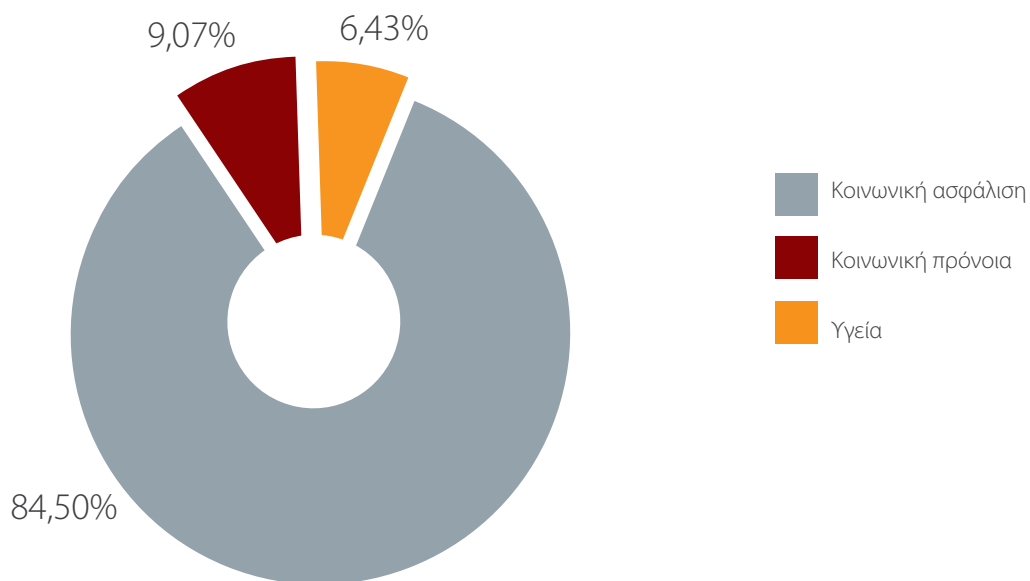

ΠΗΓΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας – Εθνική απογραφή 2011 (προσωρινά αποτελέσματα 22.7.2011)

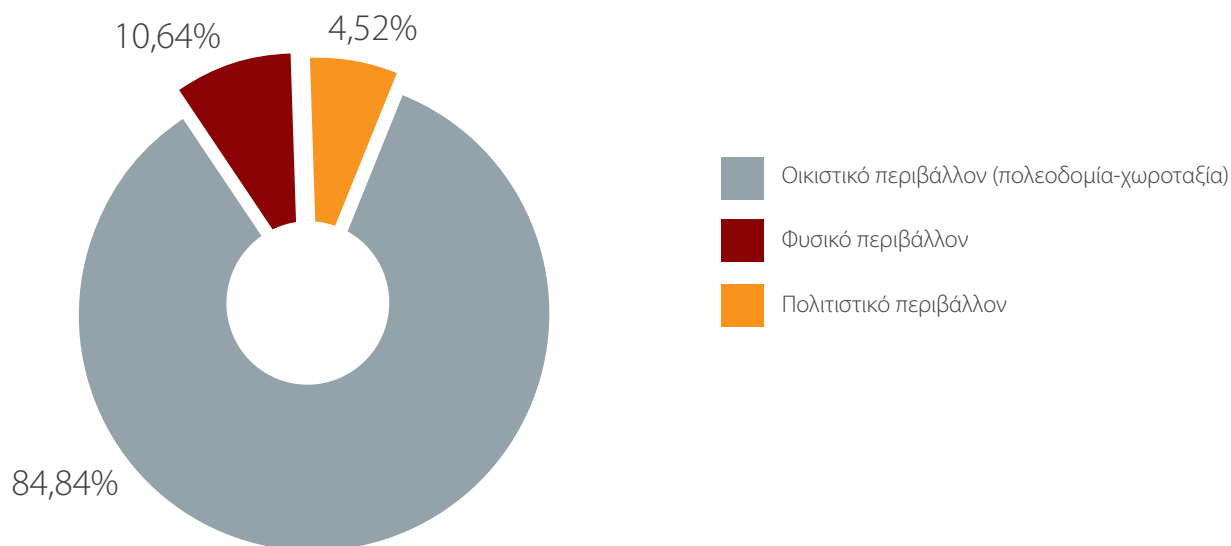
Γράφημα 8 Θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου

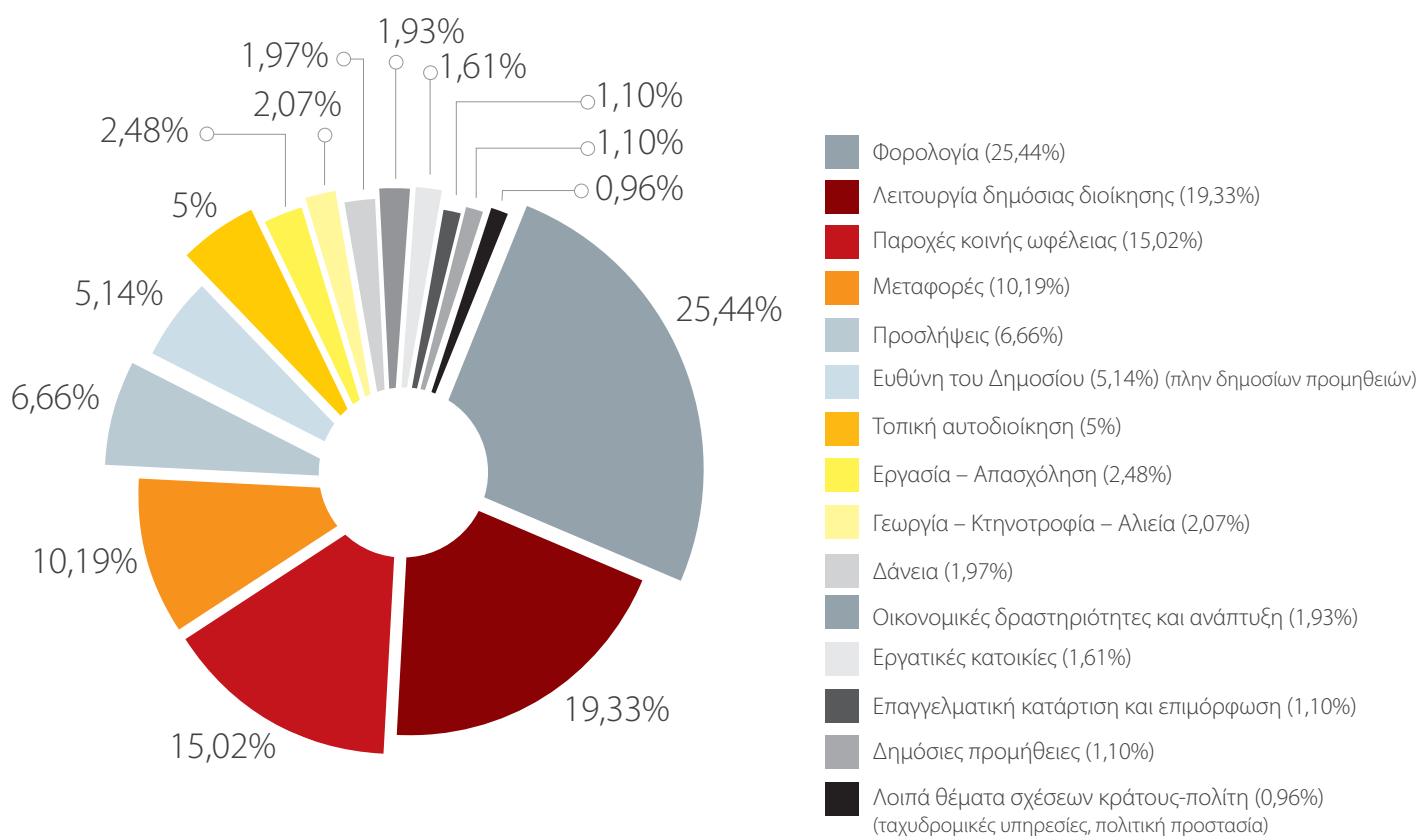
Γράφημα 9 Θέματα κοινωνικής προστασίας

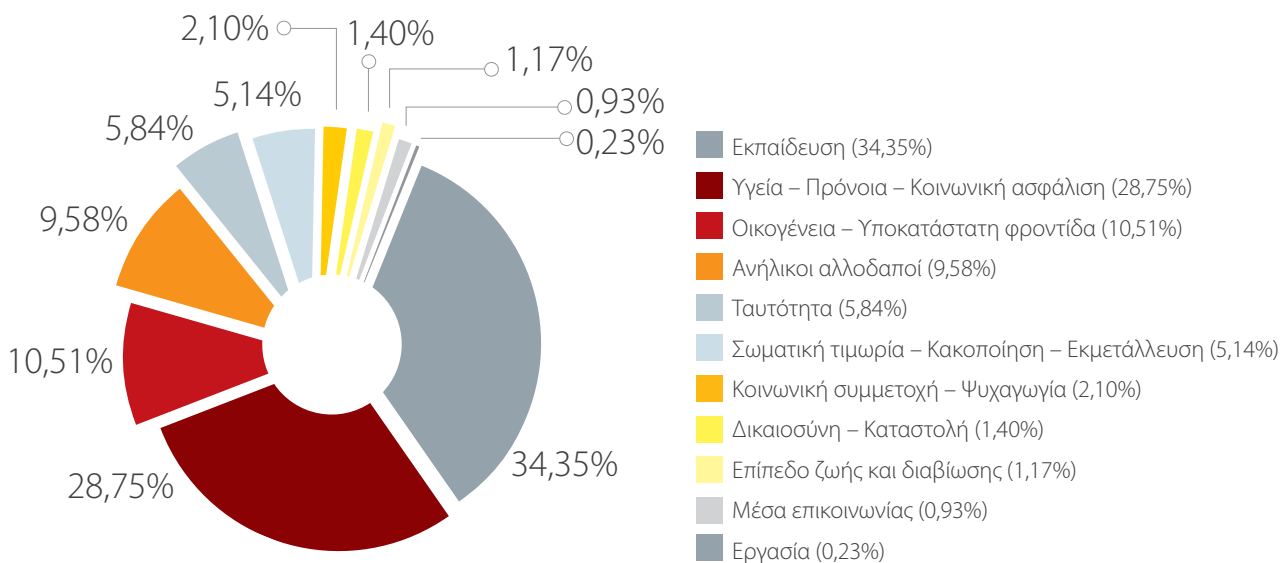
Γράφημα 10 Θέματα ποιότητας ζωής

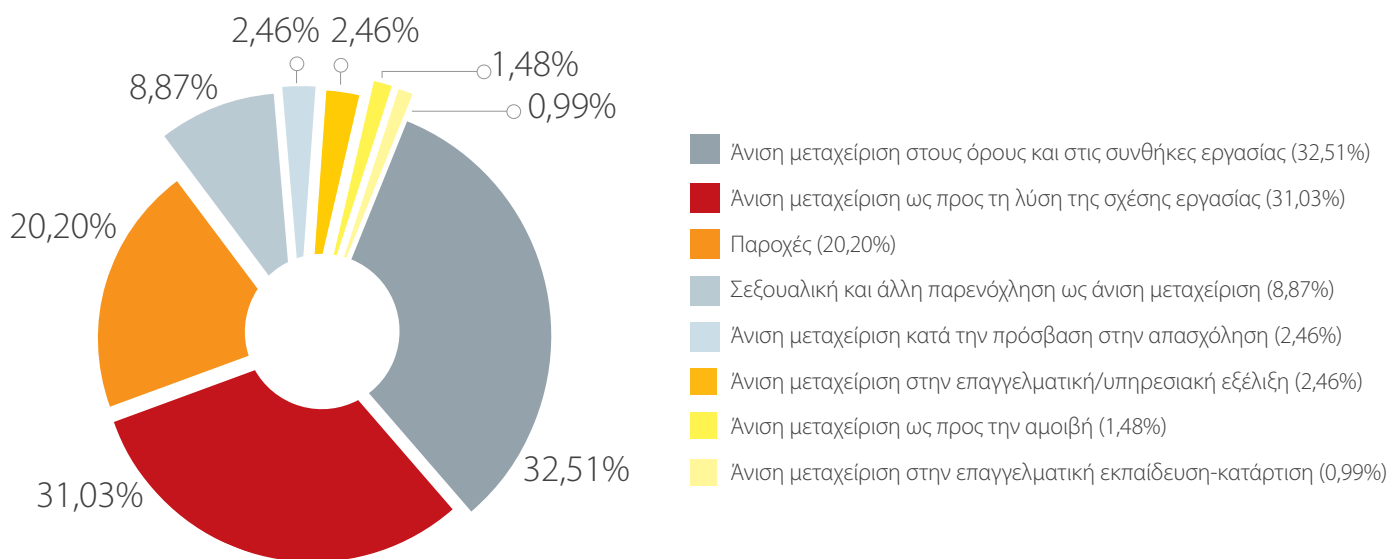
Γράφημα 11 Θέματα σχέσεων κράτους-πολίτη

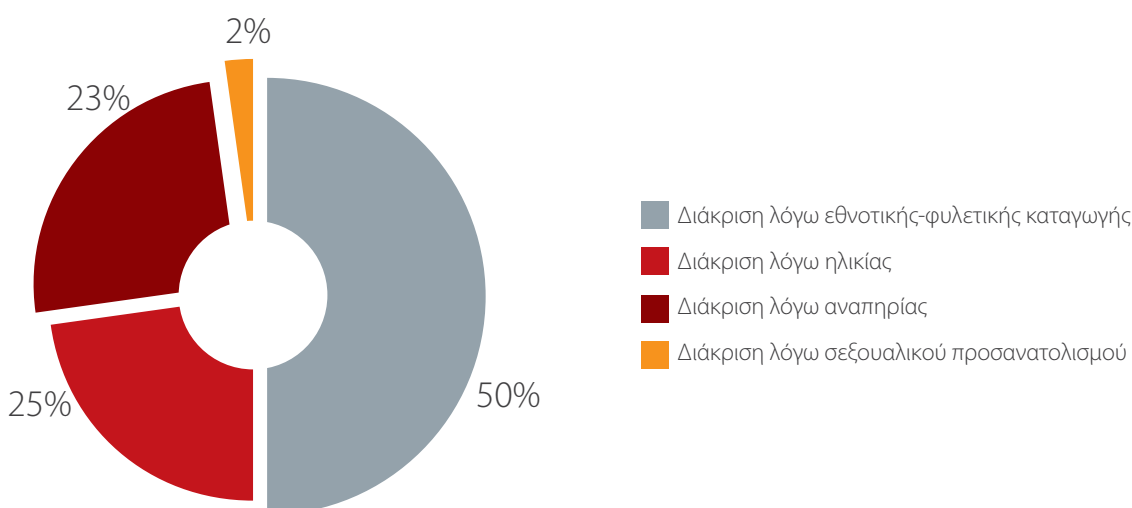
Γράφημα 12 Θέματα δικαιωμάτων του παιδιού

Γράφημα 13 Θέματα ισότητας φύλων

Γράφημα 14 Αναφορές του 2011 για διακρίσεις με βάση το είδος διάκρισης

Περίπου το ένα τέταρτο των προβλημάτων κακοδιοίκησης το 2011 (Γράφημα 6) εντοπίστηκε στα ασφαλιστικά ταμεία και σε νομικά πρόσωπα τα οποία εποπτεύει το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Λίγο περισσότερο από το ένα όγδοο των προβλημάτων αφορούσε την αυτοδιοίκηση, δηλαδή τους δήμους και τις περιφέρειες με τις νέες αρμοδιότητές τους όπως προβλέπονται από το «Πρόγραμμα Καλλικράτης». Οι κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών και του Υπουργείου Οικονομικών ακολουθούν με 10,9% και 10,6% αντίστοιχα. Οι φορείς στους οποίους εμφανίστηκαν προβλήματα κακοδιοίκησης περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την αποκεντρωμένη διοίκηση (διευθύνσεις αλλοδαπών και μετανάστευσης) με 8,6%, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη με 5,4% και το Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων με 3,8%.

Στα Γραφήματα 8-13 παρουσιάζονται αναλυτικά οι βασικές θεματικές κατηγορίες υποθέσεων που απασχόλησαν τον Συνήγορο ανά κύκλο αρμοδιότητας. Σε συνδυασμό με τα δεδομένα του Γραφήματος 1, προκύπτει ότι κυρίαρχα προβλήματα για τα οποία προσέφυγαν οι πολίτες στον Συνήγορο είναι η κοινωνική ασφάλιση, η φορολογία, θέματα διοικητικής διαδικασίας και ζητήματα που αφορούν παροχές κοινής ωφέλειας. Σημαντικός αριθμός αναφορών εξάλλου αφορούσε, το 2011, θέματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες (είσοδος και παραμονή στη χώρα), ζητήματα που σχετίζονται με το οικιστικό περιβάλλον, ζητήματα εκπαίδευσης και διακρίσεις λόγω φύλου.

Τέλος, στο Γράφημα 14 παρουσιάζονται οι αναφορές που δέχτηκε ο Συνήγορος και σχετίζονται με διακρίσεις. Οι αναφορές αυτές μοιράζονται στους θεματικούς κύκλους αρμοδιότητας, ανάλογα με το πεδίο διάκρισης, και περιλαμβάνονται στα ποσοστά αυτών. Επί του συνόλου των αναφορών της κατηγορίας αυτής, οι πολίτες καταγγέλλουν διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής (50%), αναπηρίας (23%), ηλικίας (25%) και σεξουαλικού προσανατολισμού (2%) (βλ. «Ίση μεταχείριση»).

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Για θέματα ιδιαίτερης σοβαρότητας και μείζονος σημασίας ο Συνήγορος συντάσσει ειδικές εκθέσεις, τις οποίες υποβάλλει στον Πρωθυπουργό και στον Πρόεδρο της Βουλής και τις κοινοποιεί στους καθ' ύλην αρμόδιους υπουργούς. Κατά το 2011 ο Συνήγορος εκπόνησε μία ειδική έκθεση.

Ειδική έκθεση για τις σχέσεις ΕΥΔΑΠ ΑΕ-καταναλωτών: Η εμπειρία του Συνηγόρου

Ο Συνήγορος συγκέντρωσε και χειρίστηκε 795 αναφορές πολιτών που αφορούν τη λειτουργία της ΕΥΔΑΠ ΑΕ. Η διαμεσολάβηση είχε κυρίως τη μορφή της έγγραφης και τηλεφωνικής επικοινωνίας αλλά και της επιτόπιας διερεύνησης λόγω της φύσης των προβλημάτων. Στην ειδική έκθεση καταγράφονται τα κυριότερα σημεία από τη συνολική εμπειρία της ανεξάρτητης αρχής.

Τα προβλήματα που αναδείχθηκαν από τις αναφορές των πολιτών μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο βασικές κατηγορίες: α) σε γενικά διοικητικά και λειτουργικά θέματα της εταιρείας και β) σε ειδικότερα θέματα ύδρευσης και αποχέτευσης, στα οποία εντάσσονται κυρίως τεχνικά ζητήματα.

Οι κυριότερες θεματικές με τις οποίες ασχολείται η ειδική έκθεση είναι:

- οι συμβάσεις υδροληψίας και οι σχετικές διατάξεις του Κανονισμού της ΕΥΔΑΠ.
- η διαδικασία καταχώρισης της υδροπαροχής.
- η πληρότητα του εντύπου των λογαριασμών.
- οι προϋποθέσεις χορήγησης ειδικών τιμολογίων.
- η δυνατότητα παροχής οικονομικών διευκολύνσεων στους καταναλωτές.
- η αμφισβήτηση του ύψους των καταναλώσεων και η δυνατότητα προσφυγής στα αρμόδια όργανα της ΕΥΔΑΠ.
- ο καταμερισμός ευθύνης ανάμεσα στον ενοικιαστή και στον ιδιοκτήτη σε περιπτώσεις απλήρωτων λογαριασμών.

Επίσης, αναφέρονται ζητήματα που αφορούν επέκταση δικτύων και σύνδεση με αυτά, αντικατάσταση υδρομέτρων, χρεώσεις αποχέτευσης. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην εφαρμογή του Χάρτη Υποχρεώσεων προς τους Καταναλωτές της ΕΥΔΑΠ, όπου συμπεριλαμβάνονται τρόποι επίλυσης σε ζητήματα που προκύπτουν στις σχέσεις μεταξύ εταιρείας-καταναλωτών.

Σε γενικό επίπεδο η συνεργασία μεταξύ της ΕΥΔΑΠ ΑΕ και του Συνηγόρου χαρακτηρίζεται ικανοποιητική σε επίπεδο επικοινωνίας και βαθμού αποδοχής των προτάσεων και των θέσεων του Συνηγόρου. Παρ' όλα αυτά ενίοτε παρατηρούνται δυσλειτουργίες και καθυστερήσεις αναφορικά με την αντιμετώπιση

καίριων προβλημάτων που απασχολούν τους καταναλωτές και τα οποία έχει επισημάνει επανειλημμένα ο Συνήγορος.

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Ο Συνήγορος επιλαμβάνεται αυτεπάγγελτα θεμάτων που κρίνονται ιδιαίτερα σοβαρά και εμπíπτουν στις αρμοδιότητές του. Οι σχετικές έρευνες διεξάγονται ενόψει του ενδεχομένου ενεργοποίησης της διαδικασίας διενέργειας τυπικής αυτεπάγγελτης έρευνας. Επιπλέον, ο Συνήγορος λαμβάνει πρωτοβουλία να διερευνήσει διάφορα θέματα στο πλαίσιο επανελέγχου υποθέσεων που είχε χειριστεί στο παρελθόν ή και κατόπιν εκτίμησης για την αναγκαιότητα διεύρυνσης του πεδίου έρευνας και συνήθους διαμεσολάβησης της ανεξάρτητης αρχής, στη βάση αναφορών πολιτών.

Στο πλαίσιο αυτό η ανεξάρτητη αρχή διενήργησε, εντός του 2011, τις κάτωθι έρευνες.

© Για τη ρίψη δακρυγόνων κατά τη διάρκεια συναθροίσεων

Αλληπάλληλες περιπτώσεις ρίψης δακρυγόνων για την αντιμετώπιση συναθροίσεων έδωσαν στον Συνήγορο την ευκαιρία να συγκεντρώσει τις διαπιστώσεις και τα ερωτήματά του όπως είχαν διατυπωθεί με βάση παλαιότερες συναφείς υποθέσεις. Ως εκ τούτου η ανεξάρτητη αρχή απευθύνθηκε εκ νέου στην ΕΛΑΣ ζητώντας νεότερα στοιχεία προκειμένου να διερευνήσει το ενδεχόμενο αυτεπάγγελτης παρέμβασης για το γενικότερο ζήτημα της χρήσης χημικών. Μεταξύ άλλων (βλ. «Ελευθερία και ασφάλεια»), ο Συνήγορος υπενθυμίζει την υποχρέωση αιτιολόγησης όλων των αστυνομικών επιλογών και τις αρχές της αναλογικότητας, αναγκαιότητας και προσφορότητας που δεσμεύουν τη διοίκηση, ζητά ενημέρωση για τις οδηγίες που δίνονται προς τους επικεφαλής των διμοιριών ή για τυχόν περιθώρια αυτοδύναμων αποφάσεών τους και επισημαίνει την ανάγκη να συνεκτιμώνται οι επιπτώσεις που έχει για τη δημόσια υγεία η χρήση των επίμαχων δραστικών ουσιών.

© Για τις συνθήκες διαβίωσης ανθρώπων που στερούνται την ελευθερία τους

Στο πλαίσιο της διαρκούς προστασίας και προώθησης των δικαιωμάτων των κρατουμένων (ποινικών και διοικητικών)

συνεχίστηκαν και κατά το έτος 2011 οι επιτόπιες έρευνες σε καταστήματα κράτησης της χώρας και σε κέντρα κράτησης αλλοδαπών για τη διακρίβωση των συνθηκών διαβίωσης των ατόμων που στερούνται την ελευθερία τους.

Προς τούτο, κλιμάκια της ανεξάρτητης αρχής επισκέφθηκαν τα Καταστήματα Κράτησης Αλικαρνασσοῦ, Θεσσαλονίκης (Διαβατών), Κω, Κορίνθου και Αυλώνα, καθώς και το σύνολο των Κέντρων Κράτησης στους Νομούς Έβρου και Ροδόπης (βλ. «Ελευθερία και ασφάλεια»).

Οι ανωτέρω έρευνες εντάσσονται σε ένα γενικότερο πλαίσιο συντονισμένης δράσης στο εν λόγω πεδίο, η οποία εντός του έτους 2011 συνίσταται περαιτέρω στην έκδοση βιβλίου (βλ. «Εκδόσεις») αλλά και σε επιτόπιες επισκέψεις της ανεξάρτητης αρχής σε σειρά καταστημάτων κράτησης της Ολλανδίας (βλ. «Ομόλογοι θεσμοί και Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής»).

© Για τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά

Ο Συνήγορος συνεχίζει να εξετάζει πληθώρα αναφορών που αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά, όπως επίσης τη συνεχή αδράνεια της διοίκησης στη λήψη μέτρων για τη βελτίωση αυτών και για την επίλυση των προβλημάτων που εμποδίζουν την κοινωνική ένταξη των Ρομά. Προς τούτο, είναι διαρκής η παρακολούθηση εκ μέρους της ανεξάρτητης αρχής του εν λόγω θέματος, ενώ επιπλέον πραγματοποιεί έρευνες, είτε εντοπισμένες σε μια συγκεκριμένη περιοχή είτε ευρύτερες, σε περισσότερες περιοχές, καθώς και συναντήσεις με τους αρμόδιους φορείς.

Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκε σειρά συναντήσεων και επισκέψεων σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης τόσο του πληθυσμού Ρομά που διαμένει στον καταυλισμό του Βοτανικού όσο και των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Η ανεξάρτητη αρχή εξακολουθεί να διερευνά την περίπτωση αυτή, και θα τοποθετηθεί συνολικά και αναλυτικά με έγγραφό της στο προσεχές μέλλον (βλ. «Ίση μεταχείριση»).

Επίσης, κατά το έτος 2011 κλιμάκια του Συνηγόρου, κατά την υλοποίηση του προγράμματος «Ίρις», πραγματοποίησαν επισκέψεις στους οικισμούς Ρομά στην Ξάνθη, στην Κομοτηνή, στο Αγρίνιο, στα Λεχαινά Αμαλιάδας Ηλείας, στην Αταλάντη Φθιώτιδας, στη Νέα Αλικαρνασσοῦ, στη Μυτιλήνη, στη Ρόδο και στην Κω.

© Για τη λειτουργία του Γενικού Νοσοκομείου Αγρινίου

Ο Συνήγορος, υποστηρίζοντας την πάγια θέση του ότι οι συστημικές παθογένειες θα πρέπει να εκλείψουν παντελώς από τον χώρο του δημόσιου συστήματος υγείας, ιδιαίτερα σε μια εποχή όπου ο τομέας της υγείας αποτελεί τον βασικό αντισταθμιστικό πόλο της απώλειας των εισοδημάτων των πολιτών, πραγματοποίησε επίσκεψη στο Γενικό Νοσοκομείο Αγρινίου, με την ευκαιρία της επίσκεψης κλιμακίου του Συνηγόρου στο Αγρίνιο. Στην επίσκεψη αυτή έλαβε χώρα συνάντηση του Βοηθού Συνηγόρου του Πολίτη για θέματα Κοινωνικής Προστασίας, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με τον Αντιπρόεδρο του ΔΣ, τον Διευθυντή της Ιατρικής Υπηρεσίας, τον Πρόεδρο του Σωματίου Εργαζομένων, καθώς και με μέλη του νοσηλευτικού και του διοικητικού προσωπικού. Επιπρόσθετα, έγινε επιτόπια έρευνα στους χώρους του νοσοκομείου, μεταξύ των οποίων στο Τμήμα Επειγόντων Περιστατικών, στη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας και στο Βιοχημικό Τμήμα.

Από τη σύσκεψη και την επίσκεψη στους χώρους του νοσοκομείου προέκυψαν σοβαρές ενδείξεις σημαντικών δυσλειτουργιών και ελλείψεων σε υλικά. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Παραβίαση του ωραρίου από την πλευρά των ιατρών.
- Μη τήρηση του προγράμματος των υπερωρίων, με συστηματική απουσία των εφημερευόντων ιατρών.
- Ελλειμματική λειτουργία του Τμήματος Επειγόντων Περιστατικών.
- Βασικές ελλείψεις υλικών χειρουργείου, απαραίτητων για τις επεμβάσεις.
- Μη τήρηση στοιχειωδών διοικητικών κανόνων όσον αφορά τη συμπλήρωση εντύπων αιματολογικών εξετάσεων με αποτέλεσμα να δημιουργούνται υπόνοιες για υπερβολική και μη απαραίτητη συνταγογραφία (και συνεπώς περιττή υπερφόρτωση του αντίστοιχου τμήματος) και μάλιστα για πρόσωπα άσχετα με τους νοσηλευόμενους στο νοσοκομείο.
- Κάπνισμα στους χώρους του νοσοκομείου από την πλευρά του νοσηλευτικού και άλλου προσωπικού.

Με επιστολή του Συνηγόρου τα θέματα που προέκυψαν τέθηκαν υπ' όψιν του διοικητή του νοσοκομείου, ο οποίος μόλις δύο μέρες μετά την επίσκεψη αναλάμβανε τα καθήκοντά του. Έχει προγραμματιστεί να πραγματοποιηθεί νέα επίσκεψη.

© Για τη λειτουργία των μονάδων ΟΚΑΝΑ

Σύμφωνα με τις θέσεις του Συνηγόρου αλλά και τις καταγεγραμμένες απόψεις των υπευθύνων του ΟΚΑΝΑ, η λειτουργία μονάδων ανεξάρτησης στα νοσοκομεία είναι όχι μόνο αποδεκτή αλλά και επιβεβλημένη. Η εγκατάσταση όμως πρέπει να γίνεται υπό προϋποθέσεις που υπακούν στις σύγχρονες αντιλήψεις και επιστημονικές μεθόδους. Ιδιαίτερα θα πρέπει να επισημανθεί η αναγκαιότητα οι μονάδες να συνδέονται οργανικά τόσο με τις υποδομές όσο και με το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό του νοσοκομείου, ώστε να επιλύονται τα σύνθετα προβλήματα υγείας των ασθενών-χρηστών. Στο πλαίσιο λοιπόν παρακολούθησης της λειτουργίας των μονάδων του ΟΚΑΝΑ, κλιμάκιο του Συνηγόρου πραγματοποίησε επίσκεψη στη Δ' Θεραπευτική Μονάδα Υποκατάστασης του ΟΚΑΝΑ που εδρεύει στο Νοσοκομείο Νοσημάτων Θώρακος «Σωτηρία».

Η διαπιστωθείσα απουσία οργανικής σχέσης της μονάδας με το Νοσοκομείο «Σωτηρία», παρά την εγγύτητα των ιατρικών αυτών μονάδων, και η δυσχέρεια στη συνεργασία του ιατρικού και λοιπού προσωπικού του νοσοκομείου με τους επαγγελματίες υγείας της μονάδας αποτελούν ζητήματα που θα πρέπει να εξεταστούν μέσα από το πρίσμα της αρτιότερης παροχής υπηρεσιών προς τους εξυπηρετούμενους της μονάδας. Στο μέτρο που η διασύνδεση αυτή δεν εξασφαλιστεί, τίθεται το ερώτημα εάν υπάρχουν λόγοι ουσίας που επιτάσσουν τη μετεγκατάσταση των μονάδων ή πρόκειται απλώς για απομάκρυνσή τους από το κέντρο της πρωτεύουσας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Σε περίπτωση που ο Συνήγορος διαπιστώσει, κατά τη διερεύνηση αναφοράς, παράνομη συμπεριφορά διοικητικού οργάνου, η οποία πολλές φορές συνίσταται στην άρνηση συνεργασίας με την ανεξάρτητη αρχή, συντάσσει έκθεση την οποία διαβιβάζει στο όργανο που είναι αρμόδιο για τον πειθαρχικό έλεγχο του υπαίτιου. Επισημαίνεται ότι η άρνηση συνεργασίας με τον Συνήγορο συνιστά, υπό προϋποθέσεις, ποινικό αδίκημα.

Αξίζει να σημειωθεί πως, παρά το γεγονός ότι ο νομοθέτης έχει θεσπίσει τις ως άνω εγγυήσεις προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνεργασία των δημόσιων υπηρεσιών στη διερεύνηση των υποθέσεων που τίθενται υπ' όψιν του θεσμού, αλλά και ως αντιστάθμισμα της μη εκτελεστότητας των θέσεων του Συνηγόρου,

έχει παρατηρηθεί αρκετές φορές να ακυρώνεται εν τοις πράγμασι ο σκοπός των ως άνω εγγυήσεων. Για τον λόγο αυτό, με αφορμή αθροιστική απόφαση γενικού γραμματέα περιφέρειας στην πρόταση της ανεξάρτητης αρχής να ελέγξει πειθαρχικά δήμαρχο, ο Συνήγορος απηύθυνε έγγραφο προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, προκειμένου να επισημάνει τις διαπιστώσεις του σχετικά με την παρατηρούμενη περιοριστική ερμηνεία, εκ μέρους των πειθαρχικών προϊσταμένων, των διατάξεων που αφορούν την πειθαρχική ευθύνη των αιρετών. Ο Συνήγορος επισήμανε τον ειδικό χαρακτήρα των διατάξεων του Ν. 3094/2003 σε σχέση με τις διατάξεις περί πειθαρχικής ευθύνης των αιρετών του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3463/2006) και ζήτησε να ληφθούν μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα του Συνηγόρου. Σε απάντηση του εν λόγω εγγράφου ο Συνήγορος έλαβε την επιβεβαίωση των παρατηρήσεών του, ενώ διευκρινίστηκε ότι το σύστημα πειθαρχικού ελέγχου του Ν. 3463/2006, το οποίο χαρακτηρίστηκε παθογενές, καταργήθηκε και αναμορφώθηκε ριζικά με τον Ν. 3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης).

Μέσα στο 2011 ο Συνήγορος αξιοποίησε τέσσερις φορές την εν λόγω θεσμική δυνατότητα και ζήτησε να διενεργηθεί πειθαρχικός έλεγχος:

- Από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου-Δυτικής Ελλάδας-Ιονίου κατά του Δημάρχου Κερκυραίων για μη συνεργασία με την ανεξάρτητη αρχή. Στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς της Περιβαλλοντικής Πρωτοβουλίας Κέρκυρας σχετικά με το ζήτημα της δυνατότητας στάθμευσης επί πεζοδρομίου, το ζήτημα της μη χορήγησης αντιγράφων των σχετικών αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου, καθώς και σε σχέση με το θέμα του καθορισμού των αποκλειστικών θέσεων στάθμευσης αυτοκινήτων από τον δήμο, ο Συνήγορος απέστειλε σειρά εγγράφων προς τον αρμόδιο δήμο, τα οποία ουδέποτε απαντήθηκαν. Προς τούτο ζήτησε τον πειθαρχικό έλεγχο του δημάρχου.
- Από τη Γενική Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας κατά του πρώην Δημάρχου Θηβαίων για άρνηση συνεργασίας με την ανεξάρτητη αρχή. Στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς σχετικά με τη μη συμμόρφωση του πρώην Δημάρχου Θηβαίων και της αρμόδιας Πολεοδομικής Υπηρεσίας του στην υπ' αριθ. 10/2008 Απόφαση της Επιτροπής του άρθρου 152 του Ν. 3463/2006 (σχετικά με

τη νομιμότητα της μη άσκησης πειθαρχικού ελέγχου από την πρώην Γενική Γραμματέα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδος), η απελθούσα δημοτική αρχή ουδέποτε ανταποκρίθηκε ουσιαστικά στα επανειλημμένα έγγραφα του Συνηγόρου προς την κατεύθυνση της συμμόρφωσης στην ως άνω απόφαση. Ως εκ τούτου ζητήθηκε ο πειθαρχικός έλεγχος του πρώην δημάρχου.

- Από το Γενικό Νοσοκομείο Ρόδου κατά υπαλλήλων. Ο Συνήγορος εξέτασε καταγγελία ασθενούς σύμφωνα με την οποία ο τελευταίος, ενώ υποβλήθηκε σε όλη την προεγχειρητική προετοιμασία, την τελευταία στιγμή η χειρουργική επέμβαση δεν πραγματοποιήθηκε για τον λόγο ότι δεν προέβη στην καταβολή χρηματικού ποσού που του ζητήθηκε. Κατόπιν εντολής του διοικητή του νοσοκομείου διενεργήθηκε ΕΔΕ. Λόγω αντιφάσεων του πορίσματος της ΕΔΕ και έλλειψης επαρκούς τεκμηρίωσης όλων των επίμαχων σημείων, ο Συνήγορος ζήτησε συμπληρωματική ΕΔΕ, η ολοκλήρωση της οποίας ακόμη εκκρεμεί.
- Από το Γενικό Νοσοκομείο Δυτικής Αττικής «Η Αγία Βαρβάρα» σχετικά με τη διερεύνηση συνθηκών απώλειας ιστοπαθολογικού δείγματος.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ

Εάν κατά τη διερεύνηση υπόθεσης προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος της διοίκησης, ο Συνήγορος υποχρεούται να διαβιβάσει σχετική έκθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα.

Μέσα στο 2011 σημειώθηκε εξέλιξη σε μία περίπτωση, στην οποία είχε στο παρελθόν ο Συνήγορος αξιοποιήσει την εν λόγω δυνατότητα. Ειδικότερα, ο Συνήγορος είχε προβεί στο παρελθόν στη διαβίβαση πορίσματος* στον αρμόδιο εισαγγελέα σχετικά με τη μη σύννομη λειτουργία δύο τουρσοποιείων και ενός τυροκομείου στην αγροτική περιοχή Λάκες του Δήμου Αμαλιάδας, Νομού Ηλείας και τη ρύπανση του περιβάλλοντος την οποία προκαλούν λόγω μη συμμόρφωσης των αρμόδιων υπηρεσιών (Ετήσια έκθεση 2008, σ. 27). Μετά τη διαβίβαση του πορίσματος, οι αρμόδιοι φορείς προέβησαν σε αυτοψίες και διαπίστωσαν παραβάσεις στον τρόπο επεξεργασίας και διάθεσης των υγρών αποβλήτων από τις ως άνω μονάδες και επέβαλαν πρόστιμα. Ωστόσο, οι αρμόδιοι φορείς απέφυγαν να προβούν στη διακοπή λειτουργίας των μονάδων. Τον Απρίλιο του 2011 ο

Συνήγορος πληροφορήθηκε ότι έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για παράβαση καθήκοντος σε υπηρεσιακούς και αυτοδιοικητικούς παράγοντες για το εν λόγω θέμα (υπόθεση 3696/2001).

ΑΥΤΟΨΙΕΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η θετική εμπειρία του Συνηγόρου σχετικά με την αποτελεσματικότητα των αυτοψιών επιβεβαιώνεται συνεχώς, ιδίως όταν πρόκειται για πολεοδομικά και περιβαλλοντικά θέματα, ζητήματα προσωπικής ελευθερίας και προσωπικής ασφάλειας αλλοδαπών και ημεδαπών, για τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και των κρατουμένων, για ζητήματα υγειονομικής περίθαλψης και προνοιακών δομών, τη λειτουργία ιδρυμάτων για παιδιά κ.λπ.

Συχνά, χρειάζεται να πραγματοποιηθούν και συναντήσεις εργασίας με τους εμπλεκόμενους φορείς, με στόχο όχι μόνο την επίλυση των επίμαχων ζητημάτων, αλλά και την ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας. Ο Συνήγορος κατά το 2011 πραγματοποίησε περίπου 25 αυτοψίες και 18 συναντήσεις εργασίας, ορισμένες από τις οποίες, ανάλογα με το θεματικό αντικείμενο, αναδεικνύονται στα επιμέρους σχετικά κεφάλαια της παρούσας έκθεσης.

ΗΜΕΡΙΔΕΣ – ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Κατά τη διάρκεια του 2011, στο πλαίσιο του εμπλουτισμού της εμπειρίας του και του διαλόγου με κοινωνικούς εταίρους σε θέματα της αρμοδιότητάς του, ο Συνήγορος διοργάνωσε συσκέψεις και ημερίδες. Ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Στις 18 Φεβρουαρίου, ο Συνήγορος, η Ένωση Εισαγγελέων και το Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών διοργάνωσαν από κοινού ημερίδα στο Εφετείο Αθηνών με θέμα «Διαφάνεια και καταπολέμηση της διαφθοράς, θεσμικές συγκλίσεις και παράλληλοι δρόμοι».
- Στις 6 Ιουνίου, στα γραφεία της ανεξάρτητης αρχής, έγινε σύσκεψη για το ζήτημα των προσφύγων με αρμόδιους φορείς, παρουσία και του Προέδρου της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), με εκπροσώπους του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και του Υπουργείου Υγείας καθώς και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

- Στις 19 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε συνάντηση στα γραφεία του Συνηγόρου με θέμα την επίλυση των προβλημάτων τα οποία έχουν δημιουργηθεί από τη λειτουργία καταυλισμού Ρομά στον Βοτανικό. Στη συνάντηση συμμετείχαν η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού, οι Βοηθοί Συνήγοροι Βασίλης Καρύδης, Ιωάννης Σαγιάς και Γιώργος Μόσχος, καθώς και αρμόδιοι φορείς.
- Στις 13 Οκτωβρίου, ο Συνήγορος, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού, διοργάνωσε συνάντηση εργασίας για την προστασία των ανήλικων αφρικανών εκδιδόμενων γυναικών.

Ο Συνήγορος, συνεχίζοντας τη συστηματική συνεργασία με φορείς που emπίπτουν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, συμμετείχε, επίσης, με ομιλίες και παρεμβάσεις σε ημερίδες και συνέδρια φορέων και θεσμών.

Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- 25.5.2011: Κατόπιν πρωτοβουλίας του Συνηγόρου πραγματοποιήθηκε συνάντηση-σύσκεψη στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη με θέμα «Τα σοβαρότατα ζητήματα που σχετίζονται με τις συνθήκες κράτησης των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών στα εν λόγω κέντρα και την εν γένει διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στα σημεία εισόδου», με συμμετοχή του αρμόδιου Βοηθού Συνηγόρου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Βασίλη Καρύδη και ειδικών επιστημόνων της ανεξάρτητης αρχής.
- 2.6.2011: Πραγματοποιήθηκε ημερίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων με θέμα «Η σεξουαλική παρενόχληση στην Ελλάδα: Νομικό πλαίσιο, διαστάσεις, επιπτώσεις», όπου συμμετείχε, ως εισηγήτρια, η Βοηθός Συνήγορος για τα θέματα Ισότητας των Φύλων Σταματίνα Γιαννακούρου.
- 8.6.2011: Η Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη Σταματίνα Γιαννακούρου συμμετείχε ως εισηγήτρια σε ημερίδα που πραγματοποιήθηκε στη Βουλή, με πρωτοβουλία της Ειδικής Μόνιμης Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και θέμα «Γυναίκα και ΜΜΕ».
- 7.10.2011: Ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για θέματα Ποιότητας Ζωής Ιωάννης Σαγιάς συμμετείχε σε ημερίδα που διοργάνωσαν η Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς και το ΕΚΠΑ με θέμα «Ο διαμεσολαβητικός ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στη διαχείριση των υδάτινων πόρων και στη διαφύλαξη του περιβάλλοντος και του πολιτισμού».

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που του έχουν ανατεθεί από το Σύνταγμα, εμφανίζεται ενώπιον κοινοβουλευτικών επιτροπών προκειμένου να ενημερώσει το Κοινοβούλιο για ειδικότερα θέματα της αρμοδιότητάς του.

© Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού καθώς και οι Βοηθοί Συνήγοροι εμφανίστηκαν ενώπιον της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής προκειμένου, στο πλαίσιο του κοινοβουλευτικού ελέγχου της ανεξάρτητης αρχής, να παρουσιάσουν την *Ετήσια έκθεση 2010* (24 Μαΐου 2011). Η εν λόγω ετήσια έκθεση επιδόθηκε στον Πρόεδρο της Βουλής στις 29 Μαρτίου.

© Ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για θέματα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Βασίλης Καρύδης και ειδική επιστήμονας εμφανίστηκαν ενώπιον της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής «Για την εξέταση του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας και των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων», προκειμένου να παρουσιάσουν τις θέσεις και τις δράσεις του Συνηγόρου σχετικά με το θέμα. Κατά την εν λόγω συνάντηση παραδόθηκε στα μέλη της Βουλής το εκδοθέν την ίδια χρονιά βιβλίο με θέμα Ποινικός εγκληματισμός και δικαιώματα, στο οποίο συμπυκνώνεται η δράση του Συνηγόρου στο πεδίο (22 Φεβρουαρίου).

© Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού καθώς και ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης εμφανίστηκαν ενώπιον της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής «Για τη μελέτη του μεταναστευτικού ζητήματος», προκειμένου να παρουσιάσουν τις θέσεις και τις προτάσεις του Συνηγόρου επί του συγκεκριμένου θέματος (16 Μαρτίου).

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Ο Συνήγορος συμμετέχει σε συλλογικά όργανα του κράτους με σκοπό την αξιοποίηση της εμπειρίας του σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και καταπολέμησης της κακοδιοίκησης. Είναι τακτικό μέλος της ΕΕΔΑ και του Εθνικού Συμβουλίου Διοικητικής Μεταρρύθμισης. Επίσης, έχει συμβουλευτικό ρόλο στο Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων, το οποίο συστάθηκε το 2010

από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Τέλος, εκπρόσωποι του Συνηγόρου συμμετέχουν σε επιτροπές που ασχολούνται με θέματα τα οποία εμπίπτουν στις ειδικές αρμοδιότητές του, όπως, για παράδειγμα, στην επιτροπή της Γενικής Γραμματείας Ισότητας για την προώθηση της γυναικείας απασχόλησης.

ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Κλιμάκια του Συνηγόρου επισκέπτονται κατά καιρούς την περιφέρεια της χώρας προκειμένου να ενημερώσουν άμεσα τους πολίτες που ζουν εκεί για τις αρμοδιότητες της ανεξάρτητης αρχής και να παραλάβουν αναφορές. Παράλληλα, οι εκπρόσωποι της αξιοποιούν την ευκαιρία και πραγματοποιούν συσκέψεις με παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών δημοσίων υπηρεσιών εν γένει για τα θέματα που απασχολούν την τοπική κοινωνία· επίσης, έρχονται σε επαφή με τα τοπικά ΜΜΕ. Παράλληλα, αντιπροσωπείες του Συνηγόρου παραλαμβάνουν αναφορές και ενημερώνουν τους πολίτες που προσέρχονται στις εκδηλώσεις τις οποίες οργανώνει. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκαν εντός του 2011 οι κάτωθι εξορμήσεις:

- Κλιμάκιο του Συνηγόρου αποτελούμενο από τη Συνήγορο του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού και αντιπροσωπεία της ανεξάρτητης αρχής με τη συμμετοχή των Βοηθών Συνηγόρων αρμόδιων για θέματα Κοινωνικής Προστασίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Γιάννη Σακέλλη και Βασίλη Καρύδη αντίστοιχα επισκέφθηκαν το Αγρίνιο στις 3-5 Οκτωβρίου.
- Κλιμάκιο του Συνηγόρου αποτελούμενο από τη Συνήγορο του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού και αντιπροσωπεία της ανεξάρτητης αρχής με τη συμμετοχή των Βοηθών Συνηγόρων αρμόδιων για θέματα Κοινωνικής Προστασίας, Ποιότητας Ζωής και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Γιάννη Σακέλλη, Ιωάννη Σαγιά και Βασίλη Καρύδη αντίστοιχα επισκέφθηκαν τη Θεσσαλονίκη στις 14-16 Νοεμβρίου.
- Κλιμάκιο του Συνηγόρου αποτελούμενο από τους Βοηθούς Συνηγόρους αρμόδιους για θέματα Ποιότητας Ζωής και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Ιωάννη Σαγιά και Βασίλη Καρύδη αντίστοιχα επισκέφθηκαν τη Ρόδο και την Κω στις 23-25 Νοεμβρίου.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Μέλη του επιστημονικού προσωπικού του Συνηγόρου συμμε-

τείχαν σε εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές δράσεις, οι οποίες οργανώθηκαν από ποικίλους φορείς της δημόσιας διοίκησης με στόχο την αξιοποίηση της εμπειρίας της ανεξάρτητης αρχής. Αναφέρονται ενδεικτικά:

- Προγράμματα και επιμορφωτικά σεμινάρια του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης.
- Επιμορφωτικά σεμινάρια σε Σχολές Μετεκπαίδευσης της Ελληνικής Αστυνομίας και στη Σχολή Εθνικής Ασφάλειας (θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου και ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης).
- Ημερίδες και επιμορφωτικά σεμινάρια για εκπαιδευτικούς ανά την Ελλάδα, σε συνεργασία με διευθύνσεις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σχολικούς συμβούλους, υπευθύνους αγωγής υγείας και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (θέματα προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών, πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής και της οικογενειακής βίας, καθώς και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης).
- Επισκέψεις και συζητήσεις σε σχολεία και ιδρύματα όλης της χώρας για τα δικαιώματα των παιδιών, το περιβάλλον και την ισότητα των φύλων.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ο Συνήγορος ανέλαβε, σε συνεργασία με τη Διαχειριστική Αρχή της Βουλής, την υλοποίηση του έργου «Υποστήριξη της δράσης του Συνηγόρου του Πολίτη ως φορέα παρακολούθησης και προώθησης της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ισότητας των φύλων στις δημόσιες πολιτικές», στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013 (βλ. «Φύλο και εργασιακές σχέσεις»).

Ο Συνήγορος αξιοποιεί επίσης τη χρηματοδότηση του προγράμματος «Progress» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την απασχόληση, τις κοινωνικές υποθέσεις και την κοινωνική ένταξη. Σε αυτό το πλαίσιο, εξέδωσε ενημερωτικά έντυπα για τις διακρίσεις και πραγματοποιεί σειρά από παρεμβάσεις στην περιφέρεια (βλ. «Ίση μεταχείριση»).

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΚΟ

Ο Συνήγορος επιδιώκει τη συστηματική συνεργασία με Μη

Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Ειδικότερα, συντονίζει τη λειτουργία δύο δικτύων για την αμοιβαία ενημέρωση και πληροφόρηση σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων και την κοινωνική στήριξη των Ρομά, των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων. Στόχος των δικτύων είναι να διευκολύνουν την πρόσβαση των μελών των ευάλωτων αυτών ομάδων στις υπηρεσίες διαμεσολάβησης του Συνηγόρου για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους και να καλύψουν το έλλειμμα πληροφόρησης και ειδικής τεχνογνωσίας που αντιμετωπίζουν πολλοί φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στα πεδία αυτά.

Επίσης, ο Συνήγορος συνεργάζεται με ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε τομείς αιχμής, όπως είναι το περιβάλλον και η υγεία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κατά το 2011 ο Συνήγορος εξέδωσε:

- Βιβλίο με τίτλο *Ποινικός εγκλεισμός και δικαιώματα*, το οποίο περιέχει κείμενα (πορίσματα, έγγραφα, εκθέσεις αυτοψίας, ειδικές εκθέσεις) του Συνηγόρου για θέματα δικαιωμάτων των κρατουμένων.
- Ενημερωτικό φυλλάδιο για την προαγωγή της ίσης μεταχείρισης και την καταπολέμηση των διακρίσεων με γενικό τίτλο *Οι διακρίσεις σταματούν εδώ!*, το οποίο εκδόθηκε με την υποστήριξη του προγράμματος «Progress». Το φυλλάδιο διανεμήθηκε πανελλαδικά σε 75.000 αντίτυπα μέσα από free press έντυπο (βλ. και «Ίση μεταχείριση»).
- Φυλλάδιο με τίτλο *Πρακτικός οδηγός Ρομά για τις δημοτικές αρχές* (βλ. και «Ίση μεταχείριση»).
- Επιπλέον, ο Συνήγορος συμμετείχε στην έκδοση φυλλαδίου της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας με τίτλο *Διαφυλάσσο-ντας τις σημαντικότερες περιοχές για τα πουλιά, τη φύση και τον άνθρωπο – Υποθέσεις μιας δεκαετίας 2000-2010*.

Τέλος, ο Συνήγορος συνεχίζει να εκδίδει τριμηνιαίο ηλεκτρονικό ενημερωτικό δελτίο στο οποίο παρουσιάζεται συνοπτικά το έργο του (πορίσματα, προτάσεις, διεθνείς σχέσεις κ.λπ.). Στόχος του Συνηγόρου είναι να διευρύνει το φάσμα των συνομιλητών του και να έχει συνεχή, αδιαμεσολάβητη και αμφίδρομη επικοινωνία με τους πολίτες.¹

¹ www.synigoros.gr/?i=kdet.el.newsletter.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Κατά τη διάρκεια του 2011 ο Συνήγορος συνεργάστηκε με διεθνείς θεσμούς, φορείς, οργανισμούς και δίκτυα.

Ομόλογοι θεσμοί και Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής

Ο Συνήγορος διατηρεί επαφές με ομόλογους θεσμούς σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

© Κατά το 2011 ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής Νικηφόρος Διαμαντούρος επισκέφτηκε δύο φορές την Ελληνίδα Συνήγορο του Πολίτη (11 Φεβρουαρίου και 28 Νοεμβρίου). Στις συναντήσεις αυτές συζητήθηκαν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι θεσμοί Συνηγόρου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται στις σύγχρονες συνθήκες.

© Την Ελληνίδα Συνήγορο επισκέφτηκαν επιτελεία ομόλογων θεσμών της Σερβίας (14-17 Φεβρουαρίου), της Μολδαβίας (2 Ιουνίου) και του Βιετνάμ (10 Ιουνίου) προκειμένου να ενημερωθούν για τη λειτουργία του θεσμού, τις κυριότερες κατηγορίες υποθέσεων που εξετάζονται, καθώς και για καλές πρακτικές στον χειρισμό αυτών.

© Η Συνήγορος του Πολίτη και επιτελείο της ανεξάρτητης αρχής επισκέφτηκαν τον ομόλογο θεσμό της Ολλανδίας (12-14 Δεκεμβρίου) με σκοπό την ανταλλαγή τεχνογνωσίας στον χειρισμό υποθέσεων σχετικά με τη λειτουργία σωφρονιστικών ιδρυμάτων.

© Ο Συνήγορος μετέχει στο ηλεκτρονικό σύστημα διασύνδεσης των γραφείων των ομόλογων θεσμών των κρατών-μελών της ΕΕ. Παρέχει επίσης υλικό για το εξαμηνιαίο περιοδικό που εκδίδει ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής και συμμετέχει στα συνέδρια που διοργανώνει ανά διετία. Επιπρόσθετα, μετέχει στο δίκτυο συνεργασίας του Διεθνούς Ινστιτούτου Θεσμών Συνηγόρου του Πολίτη (International Ombudsman Institute).

«Διδυμοποίηση» με τον Συνήγορο του Πολίτη της Σερβίας

Τον Σεπτέμβριο του 2011 ολοκληρώθηκε με επιτυχία το πρόγραμμα διδυμοποίησης με τον Σέρβο Συνήγορο. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε από τον Έλληνα Συνήγορο σε συνεργασία με τον Ολλανδό Συνήγορο και το Κέντρο Ευρωπαϊκού Δημοσίου Δικαίου κατά τη διετία Οκτώβριος 2009-Σεπτέμβριος 2011. Στην υλοποίησή του συνέβαλαν επίσης ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής, καθώς και οι ομόλογοι θεσμοί της Σλοβενίας, της Αυστρίας και της Καταλονίας.

Σκοπός του προγράμματος ήταν η υποστήριξη του Σέρβου Συνηγόρου στην προσπάθειά του να βελτιώσει τη λειτουργία του και να εδραιωθεί στη Σερβία και στη διεθνή κοινότητα ομόλογων θεσμών. Κύριοι στόχοι του προγράμματος ήταν:

- Η διαμόρφωση της αποστολής και του οράματος του Σέρβου Συνηγόρου.
- Η βελτίωση της οργανωτικής δομής και της ροής εργασιών.
- Η οικοδόμηση δημόσιας εικόνας και η αύξηση της αναγνωρισιμότητας στον πολίτη, στην κοινωνία των πολιτών, σε ειδικές κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες.
- Η δικτύωση με τοπικά, περιφερειακά και διεθνή γραφεία Συνηγόρων.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια κατάρτισης, επισκέψεις εργασίας, συνέδρια, δημόσιες εκδηλώσεις και εργαστήρια με ειδικούς και με επιστήμονες Συνηγόρων από την Ελλάδα, την Ολλανδία, τη Σλοβενία, την Αυστρία, την Ισπανία και την ΕΕ.

Τέλος, στα σημαντικά επιτεύγματα του προγράμματος συγκαταλέγεται ένας Οδηγός (*Ombudsman Institution Building Guide*) ο οποίος συγκεντρώνει βέλτιστες αρχές, πρακτικές και μεθόδους οργάνωσης και λειτουργίας θεσμών του Συνηγόρου. Το υλικό του Οδηγού είναι αποτέλεσμα δύο ετών συστηματικής συνεργασίας ανάμεσα σε πολλούς ευρωπαϊκούς ομόλογους θεσμούς, υπό τον συντονισμό του Έλληνα Συνηγόρου. Ο Οδηγός παρουσιάστηκε στο διεθνές συνέδριο με τίτλο «Ρόλοι και προκλήσεις για τον θεσμό Ombudsman σε μια Ευρώπη που αλλάζει», το οποίο έλαβε χώρα στο Βελιγράδι κατά τη λήξη του προγράμματος διδυμοποίησης (14-15 Σεπτεμβρίου).

Δίκτυο Συνηγόρων του Πολίτη των χωρών της Μεσογείου

Ο Συνήγορος συμμετέχει ενεργά στο Δίκτυο Συνηγόρων του Πολίτη των χωρών της Μεσογείου (Network of Ombudsmen of the Mediterranean Area), που συστάθηκε το 2007 με πρωτοβουλία των Συνηγόρων της Γαλλίας, της Ισπανίας και του Μαρόκου. Σκοπός του δικτύου είναι να δημιουργηθεί μια μόνιμη δομή διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ των θεσμών και των αντίστοιχων χωρών, και να προωθηθούν οι δημοκρατικές αρχές διακυβέρνησης και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Οι στόχοι

του δικτύου επιτυγχάνονται μέσω προγραμμάτων επιμόρφωσης και ανταλλαγής εμπειρίας, συγκριτικών μελετών για τους θεσμούς Συνηγόρου, δράσεων για την πληροφόρηση των πολιτών και την ενίσχυση των περιφερειακών θεσμών Συνηγόρου, συνεισφέροντας γενικότερα στην οικοδόμηση νεοσύστατων θεσμών.

- Στην 5η συνάντηση των μελών του δικτύου, η οποία πραγματοποιήθηκε (30-31 Μαΐου) στη Μάλτα με θέμα «The Role of the Ombudsman in Strengthening Good Governance and Democracy», η Ελληνίδα Συνήγορος του Πολίτη εισηγήθηκε ομιλία με τίτλο «The Impact of Political Changes on the Functions and Actions of the Ombudsman».

Συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης

Διοργάνωση διεθνούς διαβούλευσης σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης

Στις 5 και 6 Μαΐου 2011 διοργανώθηκε στην Αθήνα από τον Συνήγορο και τη Γενική Διεύθυνση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης συνάντηση διαβούλευσης με θέμα «Consultation Meeting on the Council of Europe's Activities in the Field of Migration». Στόχος της στρογγυλής τράπεζας, στην οποία συμμετείχαν αξιωματούχοι ανεξάρτητων αρχών προστασίας δικαιωμάτων της ΕΕ και εκπρόσωποι της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, ήταν να συζητηθούν οι στρατηγικές και οι δράσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης στο πεδίο της μετανάστευσης. Οι άξονες της διαβούλευσης ήταν τα ζητήματα ένταξης των νομίμως διαμενόντων αλλοδαπών, ζητήματα ασύλου και επαναπατριsmού μεταναστών, και τέλος τα δικαιώματα των παράνομων μεταναστών στα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Πρόγραμμα «Peer to Peer II»

Ο Συνήγορος συμμετέχει επίσης στο πρόγραμμα «Peer to Peer II», το οποίο υλοποιείται από το Γραφείο του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα με τη συγχρηματοδότηση του Συμβουλίου της Ευρώπης και της ΕΕ. Στόχος του προγράμματος είναι η δημιουργία ενός ενεργού δικτύου συνεργασίας ανεξάρτητων εθνικών δομών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με ιδιαίτερη έμφαση στα κράτη-μη μέλη της ΕΕ. Κύριο εργαλείο του προγράμματος είναι η οργάνωση σεμιναρίων, στα οποία συμμετέχουν εξειδικευμένοι επιστήμονες των εθνικών θεσμών για τα δικαιώματα του ανθρώπου, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με

τις αρχές δικαίου και τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη στο πεδίο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ειδικοί επιστήμονες του Συνηγόρου συμμετείχαν σε:

- Σεμινάριο του προγράμματος που διοργανώθηκε σε συνεργασία με τον Συνήγορο της Ουκρανίας με τίτλο «The Role of National Human Rights Structures in Protecting and Promoting the Rights of Persons with Physical Disabilities» στο Σεράγεβο (24-25 Μαΐου).
- Σεμινάριο του προγράμματος που διοργανώθηκε σε συνεργασία με τον Συνήγορο της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης με τίτλο «5th Thematic Workshop: The Role of National Human Rights Structures in Protecting Against all Forms of Discrimination» στο Σεράγεβο (28-29 Σεπτεμβρίου).

Συνεργασία με ευρωπαϊκούς θεσμούς, φορείς και δίκτυα – Συνέδρια – Συναντήσεις εργασίας

Ο Συνήγορος του Πολίτη, οι Βοηθοί Συνήγοροι, καθώς και το επιστημονικό προσωπικό συμμετέχουν σε συναντήσεις ευρωπαϊκών θεσμών, σε ευρωπαϊκά δίκτυα και σε διεθνή προγράμματα με σκοπό την προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και τη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών προς τον πολίτη. Στο πλαίσιο αυτό συμμετέχουν σε συνέδρια, ημερίδες, σεμινάρια και ομάδες εργασίας με στόχο την ανταλλαγή εμπειρίας και τεχνογνωσίας.

Σημαντική ήταν η διεθνής δράση του Συνηγόρου στο πεδίο της προστασίας και της προώθησης των δικαιωμάτων του παιδιού. Ο Συνήγορος συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων για το Παιδί (European Network of Ombudsmen for Children – ENOC) και στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εφήβων Συμβούλων (European Network of Young Advisors – ENYA). Ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού Γιώργος Μόσχος, ο οποίος είναι Γραμματέας στο Εκτελεστικό Γραφείο (Bureau) του ENOC, και στελέχη του Συνηγόρου συμμετείχαν μεταξύ άλλων:

- Σε συνάντηση του συντονιστικού γραφείου του ENOC στις Βρυξέλλες (16-17 Μαΐου) και στην ετήσια διάσκεψη του ENOC στη Βαρσοβία (13-16 Σεπτεμβρίου).
- Σε συνέδριο εμπειρογνομόνων με θέμα την αντιμετώπιση της βίας στα σχολεία, το οποίο διοργάνωσε το Συμβούλιο της Ευρώπης στο Όσλο (27-28 Ιουνίου).
- Στο ετήσιο συνέδριο και σεμινάριο του ENYA στο Μπέλφαστ (25-27 Ιουλίου).

Ο Συνήγορος συνέχισε τη συστηματική συνεργασία και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας με φορείς του εξωτερικού που δραστηριοποιούνται σε θέματα ισότητας. Επίσης, ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, είναι μέλος των ευρωπαϊκών δικτύων Gender Equality Bodies Network και European Network of Equality Bodies (Equinet), συμμετέχοντας ενεργά στις συναντήσεις εργασίας και στα σεμινάρια που διοργανώνονται (βλ. «Φύλο και εργασιακές σχέσεις» και «Ίση μεταχείριση» αντίστοιχα). Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής δραστηριότητες:

- Η Συνήγορος του Πολίτη Καλλιόπη Σπανού συμμετείχε στη συνάντηση του ευρωπαϊκού δικτύου Equinet με θέμα «Realising the Potential of Equality Bodies», που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες. Η Συνήγορος του Πολίτη προέδρευσε στην ενότητα «The Potential of Equality Bodies in Promoting Equality and the Need for Clear Standards for Equality Bodies – A Council of Europe Perspective» (29 Νοεμβρίου).
- Ειδικοί επιστήμονες του Συνηγόρου συμμετείχαν σε νομικό σεμινάριο του ευρωπαϊκού δικτύου Equinet με τίτλο «Legal Developments and Concepts in the Field of Equality and Non-discrimination in Europe», που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες (28 Μαρτίου). Επίσης, εκπρόσωποι του Συνηγόρου συμμετείχαν στη συνάντηση της ομάδας εργασίας του δικτύου «Working Group on Dynamic Interpretation» (14 Σεπτεμβρίου), που έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες. Επιπρόσθετα, ο Συνήγορος εισέφερε στη συγγραφή της έκθεσης του δικτύου με τίτλο *Developing a Strategy for Equality Bodies to Provide Independent Assistance to Victims of Discrimination*. Ειδικός επιστήμονας συμμετείχε σε σχετική συνάντηση της ομάδας εργασίας του Equinet «Strategy Development Working Group» στη Βουδαπέστη (28 Απριλίου).
- Ειδικός επιστήμονας του Συνηγόρου συμμετείχε σε σεμινάριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (European Commission against Racism and Intolerance – ECRI) του Συμβουλίου της Ευρώπης, με θέμα «Seminar with National Specialised Bodies to Combat Racism and Racial Discrimination. Racism and Racial Discrimination in Employment», που πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο (26-27 Μαΐου).
- Ειδικός επιστήμονας του Συνηγόρου συμμετείχε στη συνάντηση περιφερειακών Συνηγόρων με θέμα «Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στην καταπολέμηση των διακρίσεων και την πρόληψη των βασανιστηρίων», την οποία διοργάνωσε ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) σε συνεργασία με το Γραφείο του Συνηγόρου του

Πολίτη της ΠΓΔΜ στην Οχρίδα (10-11 Ιουνίου). Παρουσίασε εισηγήσεις με θέμα «Η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη στην πρόληψη των βασανιστηρίων» και «Ο Συνήγορος του Πολίτη ως φορέας προώθησης της ίσης μεταχείρισης».

- Ειδικός επιστήμονας του Συνηγόρου συμμετείχε σε συνέδριο που διοργάνωσε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά του Ρατσισμού (European Network Against Racism – ENAR) με θέμα «Employment Conference – Broadening the Race for Equality» στις Βρυξέλλες (24 Ιουνίου).
- Ειδικός επιστήμονας του Συνηγόρου συμμετείχε στη διάσκεψη της Γενικής Διεύθυνσης Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα «Ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών», που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες, όπου παρουσιάστηκε η στρατηγική της ΕΕ όσον αφορά την ισότητα για το διάστημα 2010-2015 (19-20 Σεπτεμβρίου).

Τέλος, ο Συνήγορος εκπροσωπήθηκε και σε άλλες διοργανώσεις στο εξωτερικό. Ενδεικτικά:

- Ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης ήταν κεντρικός ομιλητής στην ημερίδα που διοργάνωσε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τη Μετανάστευση (European Migration Network) στο Μπρίστολ (7 Απριλίου).
- Ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης συμμετείχε στη συνάντηση της Επιτροπής Μετανάστευσης, Προσφύγων και Πληθυσμού της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης στην Κέρκυρα (1-2 Ιουνίου). Στη συνάντηση συζητήθηκαν δύο σχέδια ψηφισμάτων, για την έρευνα και τη διάσωση μεταναστών και προσφύγων στη θάλασσα και τη συμμετοχή των ευρωπαϊκών κρατών στην ευθύνη διαχείρισης της μετανάστευσης.
- Ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης εκπροσώπησε τον Συνήγορο στο συνέδριο για την 20ή επέτειο του Statewatch με θέμα «Statewatching Europe: Civil Liberties, the State and the European Union», που πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο (25 Ιουνίου).
- Ο Βοηθός Συνήγορος Βασίλης Καρύδης παρουσίασε εισήγηση με θέμα «Τοπική αυτοδιοίκηση και διαδικασίες ελέγχου» στη διεθνή συνάντηση Συνηγόρων για την τοπική αυτοδιοίκηση που διοργανώθηκε από τη διεθνή οργάνωση United Cities and Local Governments, Middle East and West Asia (UCLG-MEWA) και τον δήμαρχο της πόλης Düzce της Τουρκίας (20 Οκτωβρίου).
- Ειδικός επιστήμονας του Συνηγόρου παρουσίασε εισήγηση στο συνέδριο με θέμα «Improving Access to Housing for Roma: Good Local Practices, Funding and Legislation», που διοργανώθηκε από το Fundamental Rights Agency στην Πράγα (2-3 Φεβρουαρίου).

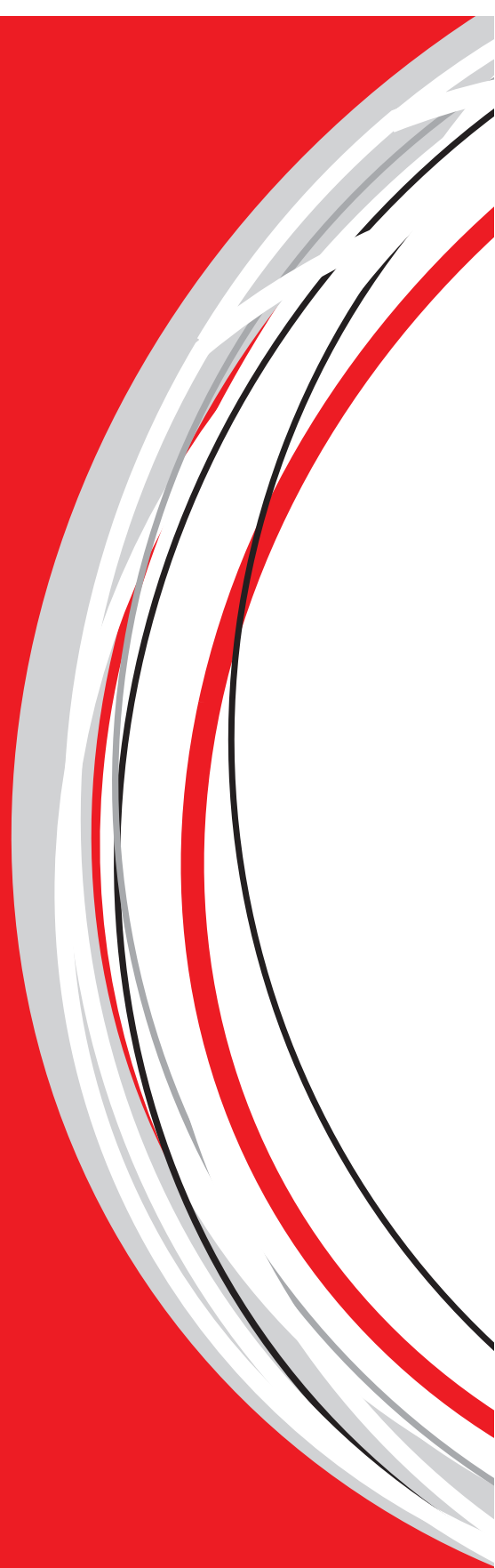
- Ειδικός επιστήμονας του Συνηγόρου συμμετείχε στη στρογγυλή τράπεζα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την ενίσχυση της συνεργασίας των εθνικών μηχανισμών προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης Interlaken για την αναμόρφωση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η στρογγυλή τράπεζα φιλοξενήθηκε από τον Ισπανό Συνήγορο του Πολίτη στη Μαδρίτη (21-22 Σεπτεμβρίου).
- Ειδικός επιστήμονας του Συνηγόρου συμμετείχε σε ημερίδα του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως της Κύπρου με θέμα «Οι μηχανισμοί προώθησης της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και την εργασία», που πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία (16 Νοεμβρίου).

Η Συνήγορος του Πολίτη πραγματοποίησε συναντήσεις εργασίας με εκπροσώπους διεθνών και ευρωπαϊκών φορέων και οργανισμών. Ενδεικτικά συναντήθηκε:

- Με την Αποστολή Υψηλού Επιπέδου του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας. Συζητήθηκαν τα μέτρα για την εφαρμογή του Μηχανισμού Στήριξης της ελληνικής οικονομίας και ο αντίκτυπος αυτών στις διεθνείς συμβάσεις εργασίας. Στη συνάντηση συμμετείχαν επίσης οι Βοηθοί Συνήγοροι για την Κοινωνική Προστασία Γιάννης Σακέλλης και για την Ισότητα των Φύλων Σταματίνα Γιαννακούρου (22 Σεπτεμβρίου).
- Με τον Πρώτο Γραμματέα της Πρεσβείας της Νορβηγίας στην Αθήνα. Συζητήθηκαν οι αλλαγές που επιφέρει η οικονομική κρίση στο περιβάλλον λειτουργίας του Συνηγόρου (12 Απριλίου).
- Με τον Πρεσβευτή της Τουρκίας στην Αθήνα. Ο Πρέσβης ενημερώθηκε για τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες του Συνηγόρου (8 Σεπτεμβρίου).
- Με τον Πρεσβευτή της Ολλανδίας στην Αθήνα. Συζητήθηκαν θέματα μετανάστευσης και λειτουργίας σωφρονιστικών ιδρυμάτων, ενόψει της επίσκεψης στην Ελλάδα του ολλανδού Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου (27 Σεπτεμβρίου).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Απολογισμός Έργου

30	Οικονομική πολιτική
46	Διαχείριση περιβάλλοντος και οργάνωση του χώρου
60	Κοινωνική πολιτική
72	Εκπαίδευση
84	Ελευθερία και ασφάλεια
94	Η αυτοδιοίκηση σε μετάβαση
100	Εγκύκλιοι έναντι νόμων
106	Ίση μεταχείριση – Ειδική έκθεση 2011
120	Φύλο και εργασιακές σχέσεις – Ειδική έκθεση 2011
132	Προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού

Οικονομική Πολιτική

ΟΙ ΑΜΟΙΒΑΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΩΝ

ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

ΠΑΓΙΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΛΗΜΜΕΛΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΩΝ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ
ΚΑΙ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Η οικονομία, είτε ως προνομιακό πεδίο της κρίσης είτε ως τομέας απόλυτης προτεραιότητας ενόψει της ανάπτυξης ή ακόμη ως πηγή ανατροπών στα δεδομένα της καθημερινής ζωής και του προγραμματισμού των νοικοκυριών, βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο της κοινωνικής προσοχής. Αυτό αναπόφευκτα εκφράστηκε και στις αναφορές προς τον Συνήγορο οι οποίες αφορούσαν οικονομικές συναλλαγές κράτους-πολιτών. Η εικόνα έχει δύο διαστάσεις: Η πρώτη αφορά τις αμοιβαίες οικονομικές υποχρεώσεις κράτους-πολιτών, η δεύτερη την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας και συνεπώς την αναπτυξιακή προοπτική της χώρας.

Στις συνθήκες της βαθύτατης οικονομικής κρίσης και ύφεσης που βιώνει σήμερα η χώρα, οι πολίτες αλλά και οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ένα διπλό πρόβλημα. Αφενός συχνά αδυνατούν να καταβάλουν οφειλές προς το Δημόσιο. Αφετέρου διεκδικούν από το Δημόσιο (κυρίως δήμους) την καταβολή διάφορων οφειλών. Πολλές φορές μάλιστα, οι δύο αυτές πτυχές διαπλέκονται: η αδυναμία πολιτών ή επιχειρήσεων να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους είναι η άλλη όψη της αδυναμίας του κράτους να εξοφλήσει τις δικές του υποχρεώσεις. Για πρώτη φορά το κράτος, λόγω της οικονομικής κρίσης αλλά και της έλλειψης σωστού και έγκαιρου προγραμματισμού, καθίσταται σε μεγάλο βαθμό υπερήμερο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε πολλές υποθέσεις δεν ζητείται απλώς διαμεσολάβηση του Συνηγόρου για συγκεκριμένη πράξη ή παράλειψη της διοίκησης· εκφράζεται και μια έντονη αμφισβήτηση –από πλευράς όχι μόνο σκοπιμότητας αλλά επίσης

νομιμότητας ή και συνταγματικότητας– των οικονομικών μέτρων και των οφειλών που αυτά συνεπάγονται. Είναι λοιπόν σαφές ότι στο πεδίο των οικονομικών σχέσεων κράτους-πολιτών έχει επέλθει ρήξη και ίσως μια μορφή απονομιμοποίησης η οποία, υπό την πίεση της συγκυρίας, ενδέχεται να συνεχιστεί και να ενισχυθεί. Η απονομιμοποίηση αυτή επιβαρύνεται στις περιπτώσεις πολιτών που ανήκουν σε ευάλωτες κατηγορίες (ανάπηροι, άνεργοι, μονογονεϊκές οικογένειες κ.λπ.), οι οποίοι στις αναφορές τους εκφράζουν την αντικειμενική αδυναμία τους να καταβάλουν τις κάθε είδους οφειλές τους προς το κράτος και τις δημόσιες επιχειρήσεις.

Αυτή είναι η μία πλευρά του προβλήματος που προκύπτει όσον αφορά το πεδίο της οικονομίας. Η δεύτερη αφορά την εν μέσω των σημερινών συνθηκών εναγώνια αναζήτηση ενός ευέλικτου και αποτελεσματικού κράτους το οποίο να εφαρμόζει πολιτικές επιτυχώς και κυρίως να δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την απελπιστικά αναγκαία σήμερα ανάπτυξη και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Οργανωτικές και λειτουργικές ανεπάρκειες, διαδικαστικές αγκυλώσεις, έλλειψη σχεδιασμού και προγραμματισμού είναι μερικές από τις αιτίες για τις καθυστερήσεις, τις ακυρώσεις πρωτοβουλιών και, λόγω αυτών, τη σπατάλη πολύτιμων πόρων χρόνου, ενέργειας και χρήματος. Μολονότι τέτοια ζητήματα έχουν επισημανθεί και παλαιότερα από τον Συνήγορο,¹ η ευθύνη της διοίκησης για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος είναι σήμερα ασύγκριτα μεγαλύτερη. Επείγει η αναδιάταξη των διαδικασιών και ο αναπροσανατολισμός της διοικητικής λειτουργίας προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάπτυξη της οικονομικής

δραστηριότητας και, κυρίως, να αρθούν τα εμπόδια στην ανάληψη οικονομικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Βεβαίως, παράλληλα πρέπει να διαφυλάσσονται και άλλες αξίες και προτεραιότητες. Αξίες όπως η βιώσιμη ανάπτυξη δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως τροχοπέδη ή ως καθυστέρηση, αλλά ως έγκαιρη, σαφής, σχεδιασμένη και σταθμισμένη παρέμβαση. Όταν αυτά τα στοιχεία ελλείπουν, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των παραγωγικών δραστηριοτήτων μπορεί να έχουν ανεξέλεγκτες διαστάσεις.

Οι διαπιστώσεις που προέκυψαν από τη διερεύνηση των αναφορών προς τον Συνήγορο εντάσσονται στις ενότητες οι οποίες αναπτύσσονται ακολούθως.

ΟΙ ΑΜΟΙΒΑΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΩΝ

Η βαθιά δημοσιονομική και οικονομική κρίση που συγκλονίζει τη χώρα αγγίζει όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής των πολιτών και των επιχειρήσεων. Η κατάσταση αυτή αντανακλάται στον αυξημένο αριθμό των αναφορών προς τον Συνήγορο οι οποίες θίγουν οικονομικά ζητήματα, και ιδίως σε εκείνες στις οποίες οι πολίτες και οι επιχειρήσεις επικαλούνται οικονομική αδυναμία αντιμετώπισης των οφειλών τους προς το Δημόσιο. Η ουσιαστική αποδυνάμωση της Επιτροπής Παροχής Διευκολύνσεων του Υπουργείου Οικονομικών –λόγω οργανωτικών δυσχερειών αλλά και της νομοθετικής μεταβολής που επήλθε στις αρμοδιότητές της– είχε ως αποτέλεσμα να μην εξεταστεί το 2011 κανένα αίτημα μερικής ή ολικής

¹ Βλ. ενδεικτικά «Επιχειρηματικότητα και δημόσια διοίκηση: Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη», στο www.synigoros.gr/?i=state-citizen-relationships.skpevents.45251 «Το Δημόσιο ως αποδέκτης της επιχειρηματικής δραστηριότητας ιδιωτών: Προμήθειες και έργα δημοσίου», *Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 102.

διαγραφής οφειλών λόγω οικονομικής αδυναμίας (Ν. 2648/1998). Επομένως ο Συνήγορος, όσον αφορά τις ατομικές υποθέσεις πολιτών, επικέντρωσε τη διαμεσολάβησή του στο επίπεδο των Δημόσιων Οικονομικών Υπηρεσιών (ΔΟΥ).

Ο Συνήγορος διαμεσολαβώντας υπενθυμίζει στους προϊσταμένους των ΔΟΥ τη δυνατότητα που διαθέτουν, εντός των ορίων της αρμοδιότητάς τους και της διακριτικής τους ευχέρειας, να κάνουν χρήση των γενικών αρχών της διοικητικής δράσης.

Μέσα σ' ένα δύσκολο οικονομικό περιβάλλον, αρχές όπως αυτές της διαφάνειας, της επιείκειας και της χρηστής διοίκησης οφείλουν να διέπουν συνολικά τη διοικητική δράση.

Είναι άλλωστε και ο μόνος τρόπος για να αμβλυνθεί η απονομιμοποίηση που προαναφέρθηκε στις σχέσεις οικονομικού περιεχομένου κράτους-πολιτών.

Ο Συνήγορος ενημερώνει και καθοδηγεί τους πολίτες για τις δυνατότητες που τους παρέχονται να διευθετούν τις υποχρεώσεις τους στο πλαίσιο της νομιμότητας. Πληροφορεί, παραδείγματος χάρη, για τη δυνατότητα, κατόπιν αιτήσεως προς την αρμόδια υπηρεσία, επαύξεσης των δόσεων τμηματικής καταβολής οφειλών προς το Δημόσιο. Αναγνωρίζοντας και εκτιμώντας αυτή τη διάσταση του ρόλου του, πολίτες και επιχειρήσεις ζητούν ενημέρωση για τους τρόπους με τους οποίους δύνανται να προασπίσουν τα νόμιμα συμφέροντά τους. Κατ' αυτό τον τρόπο ο Συνήγορος καλείται να καλύψει –εν μέρει– ένα κενό στην πληροφόρηση των πολιτών που δημι-

ουργείται με ευθύνη των αρμοδίων των υπηρεσιών, οι οποίες οφείλουν ωστόσο να εκπληρώνουν το καθήκον αυτό πολύ πιο συστηματικά.

ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

Ένα σταθερό και δίκαιο φορολογικό σύστημα συμβάλλει στην εδραίωση κράτους δικαίου καθώς και στην ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης των πολιτών. Επιπλέον, ευνοεί την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και των επενδύσεων των φυσικών και κυρίως των νομικών προσώπων.

Η βαθιά δημοσιονομική κρίση στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα ανέδειξε, μεταξύ άλλων, τα εγγενή προβλήματα του φορολογικού μας συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό, είναι εμφανής η προσπάθεια που καταβάλλεται ώστε να βελτιωθεί η αποδοτικότητα της δράσης των οικονομικών υπηρεσιών, ενώ προβάλλει ως κύριος στόχος η πάταξη της φοροδιαφυγής.

Έτσι, στην προσπάθεια να καλυφθεί το δημοσιονομικό έλλειμμα, ο στόχος αυτός έχει οδηγήσει αφενός στην αλλεπάλληλη νομοθέτηση φορολογικών μέτρων που επιβαρύνουν τα εισοδήματα των πολιτών και αφετέρου στη συχνή πρόταση της διασφάλισης του δημόσιου συμφέροντος έναντι των νόμιμων δικαιωμάτων των πολιτών.

Ο Συνήγορος δεν συμμετέχει στην πολιτειακή λειτουργία, οπότε κατ' αρχήν ερευνά τη νομιμότητα ατομικών διοικη-

τικών πράξεων οι οποίες θίγουν τους πολίτες. Εντούτοις, διερευνώντας ατομικές περιπτώσεις, παρατήρησε ότι συγκεκριμένα νομοθετήματα που αποσκοπούν στη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος κινούνται στα όρια συνταγματικά κατοχυρωμένων ατομικών δικαιωμάτων.

Συμψηφισμός οφειλών

Ειδικότερη έκφραση των παραπάνω αποτελεί το ζήτημα του συμψηφισμού των εκατέρωθεν απαιτήσεων. Με τις διατάξεις του Ν. 3842/2010 επιτρέπεται ο συμψηφισμός απαιτήσεων των πολιτών κατά του Δημοσίου με βεβαιωμένες οφειλές τους, που τελούν ωστόσο σε αναστολή λόγω δικαστικής αμφισβήτησής τους.

Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο του διαμεσολαβητικού του ρόλου, απέστειλε στην αρμόδια Διεύθυνση Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (Δ16) του Υπουργείου Οικονομικών έγγραφο με τα οποία επισήμει ότι οι διατάξεις αυτές θίγουν το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας που κατοχυρώνεται με το άρθρο 20, παράγρ. 1 του Συντάγματος, καθώς εισάγονται καθοριστικής σημασίας περιορισμοί στα ευνοϊκά αποτελέσματα που επιφέρει κατ' αρχήν η δικαστική αναστολή οφειλής προς το Δημόσιο. Παράλληλα, οι διατάξεις αυτές αντίκεινται και στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) περί δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, διατάξεις που εφαρμόζονται και στη διαδικασία παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας.

Στην απάντησή του το Υπουργείο Οικονομικών απέρριψε τις θέσεις του Συνηγόρου, με κύριο επιχείρημα ότι οι υπό

εξετάση διατάξεις αποσκοπούν στη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος και ειδικότερα στην αποφυγή του κινδύνου επιστροφής σημαντικών ποσών, κυρίως φόρων, εφόσον υφίστανται βεβαιωμένες οφειλές προς το Δημόσιο. Σημείωνε δε ότι τα ποσά που συμψηφίζονται με οφειλές που τελούν σε αναστολή επιστρέφονται στον δικαιούχο σε περίπτωση που διαγραφούν βάσει δικαστικής απόφασης και της σχετικής νομοθεσίας (υποθέσεις 130572, 135291/2010, 136615/2011).

Παρόμοιο ζήτημα εξετάστηκε από τον Συνήγορο με αφορμή αναφορές πολιτών που διαμαρτύρονταν για τον αυτοδίκαιο, όπως προβλέφθηκε με την προαναφερθείσα νομοθεσία, συμψηφισμό απαιτήσεών τους κατά του Δημοσίου ακόμα και με μη ληξιπρόθεσμες οφειλές τους προς αυτό. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρατήρηση ότι στις περιπτώσεις που εξετάστηκαν δεν υφίστατο κανένας κίνδυνος για το δημόσιο συμφέρον, επομένως τα ανωτέρω επιχειρήματα του Υπουργείου Οικονομικών ήταν χωρίς έρεισμα.

Ο Συνήγορος τόνισε ότι αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου ο συμψηφισμός μη ληξιπρόθεσμων οφειλών να διενεργείται νόμιμα είναι η προηγούμενη θεσμοθέτηση των περιπτώσεων που εξαιρούνται από αυτόν, ώστε να αποφεύγονται δογματικοί και ανεπιεικείς περιορισμοί συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων.

Επιπλέον, θα πρέπει να εξαιρεθούν από τον αυτεπάγγελο συμψηφισμό περιπτώσεις στις οποίες η οφειλή προς το Δημόσιο προέρχεται από σύμβαση

βάσει της οποίας προβλέπονται δόσεις αποπληρωμής και υπάρχουν εγγυήσεις διασφάλισης των συμφερόντων του Δημοσίου, καθώς και όταν κρίνεται αιτιολογημένα ότι δεν υφίσταται κίνδυνος ζημίας του Δημοσίου (όπως στην περίπτωση κατά την οποία ο υπόχρεος έχει προς είσπραξη και άλλες απαιτήσεις κατά του Δημοσίου).

Σε αντίθετη περίπτωση, η επιβολή του συμψηφισμού μη ληξιπρόθεσμων οφειλών καθ' όλα νομοταγών επιχειρήσεων, των οποίων οι επιχειρηματικές συναλλαγές κατά μεγάλο μέρος αφορούν υπηρεσίες του Δημοσίου, κινδυνεύει να ανατρέψει ολόκληρο τον επιχειρηματικό σχεδιασμό κερδοφορίας και ρευστότητάς τους.

Αυτό έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την αρχή της ασφάλειας δικαίου και της ασφάλειας των συναλλαγών. Ταυτόχρονα, η αποστέρηση σημαντικού τμήματος κερδοφορίας και της αναγκαίας για την επιβίωσή τους ρευστότητας που συνεπάγεται ένας τέτοιος συμψηφισμός συνιστά ανεπίτρεπτο περιορισμό της οικονομικής ελευθερίας (υποθέσεις 137795 και 140482/2011).

Ειδικό τέλος ηλεκτροδοτούμενων δομημένων επιφανειών

Ο Συνήγορος έλαβε πολλές αναφορές πολιτών με αντικείμενο το έκτακτο ειδικό τέλος ηλεκτροδοτούμενων δομημένων επιφανειών. Έπειτα από έρευνα των καταγγελιών σχετικά με την επιβολή, τον υπολογισμό και την είσπραξη του τέλους, ο Συνήγορος απηύθυνε επι-

στολή προς τον Υπουργό Οικονομικών στην οποία διαπίστωνε πολλά προβλήματα τα οποία οφείλονταν στο σύντομο χρονικό διάστημα εντός του οποίου αποφασίστηκε η επιβολή του τέλους και καθορίστηκε η διαδικασία υπολογισμού και είσπραξής του.

Προέβη δε σε συγκεκριμένες προτάσεις υπογραμμίζοντας ότι η διακοπή του ηλεκτρικού ρεύματος συνιστά στέρηση βασικών βιοτικών αγαθών και, σε κάθε περίπτωση, αποτελεί ένα υπέρμετρα επαχθές μέτρο ιδίως για ορισμένες ομάδες πολιτών που χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας.

Συγκεκριμένα ο Συνήγορος πρότείνει:

- Να προβλεφθεί διαδικασία διόρθωσης των σφαλμάτων στον υπολογισμό του τέλους (στην περίπτωση που ο υπολογισμός έγινε με βάση εσφαλμένη τιμή ζώνης και πλασματικά τετραγωνικά).
- Να επανεξεταστεί η επιβολή του τέλους σε εργοταξιακές παροχές, εφόσον δεν πρόκειται για δομημένες επιφάνειες.
- Να επεκταθεί η απαλλαγή από το τέλος σε άτομα που αποδεδειγμένα αδυνατούν να καταβάλουν το τέλος με βάση το προσωπικό τους εισόδημα.
- Να επεκταθεί η επιβολή του τέλους με μειωμένο συντελεστή, υπό προϋποθέσεις, σε άτομα με κάθε είδους βαριά αναπηρία.

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι με κριτήριο τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας θα πρέπει, υπό προϋποθέσεις, να προτάσσεται η προστασία

συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των πολιτών, όπως η προστασία της αξίας του ανθρώπου, της υγείας, της οικογένειας, της μητρότητας, της παιδικής ηλικίας, πολύ περισσότερο δε των πολιτών που ανήκουν σε κοινωνικά ευαίσθητες κατηγορίες.

Το υπουργείο με εγκύκλιό του υιοθέτησε μεγάλο μέρος των προτάσεων του Συνηγόρου.

ΠΑΓΙΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Άλυτα παραμένουν ορισμένα από τα χρόνια προβλήματα που ταλανίζουν την οικονομική διοίκηση. Οργανωτικές και λειτουργικές αδυναμίες, όπως η έλλειψη συντονισμού και η τάση μετάθεσης ευθυνών, επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητα των πολιτών και των επιχειρήσεων. Οι οικονομικές συνέπειές τους μάλιστα στην παρούσα συγκυρία καθίστανται συχνά δυσβάσταχτες.

Μια τέτοια δυσλειτουργία διαπίστωσε ο Συνήγορος κατά την εξέταση αναφορών πολιτών που διαμαρτύρονταν για την άρνηση των ΔΟΥ να τους επιστρέψουν το ποσό παραβόλου που είχαν καταβάλει για την τακτοποίηση ημιυπαίθριων χώρων σε περιπτώσεις όπου η διαδικασία δεν ολοκληρώθηκε. Οι αρμόδιες υπηρεσίες ερμήνευσαν στενά τις σχετικές διατάξεις, οι οποίες προβλέπουν ότι το παράβολο υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου για τους ημιυπαίθριους χώρους σε καμία περίπτωση δεν επιστρέφεται, αλλά συμψηφίζεται με το ειδικό πρόστιμο που

προβλέπεται. Συγκεκριμένα, σε όλες τις περιπτώσεις που εξετάστηκαν δεν ήταν δυνατός εξ αντικειμένου ο συμψηφισμός των παραβόλων που αχρεωστήτως καταβλήθηκαν με το ειδικό πρόστιμο τακτοποίησης ημιυπαίθριου χώρου. Σύμφωνα με τα επιχειρήματα που ανέπτυξε ο Συνήγορος, το πεδίο εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων δεν καλύπτει τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες δεν είναι, για οποιονδήποτε λόγο, δυνατός ο συμψηφισμός του ποσού τού αχρεωστήτως καταβληθέντος παραβόλου με το ειδικό πρόστιμο τακτοποίησης του ημιυπαίθριου. Στις περιπτώσεις αυτές, δεδομένης της έλλειψης ειδικής διάταξης, εφαρμόζονται αναγκαίως οι γενικές διατάξεις, οι οποίες επιβάλλουν την επιστροφή λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Εντούτοις, οι συναρμόδιες υπηρεσίες μετέθεταν η μια στην άλλη την ευθύνη για τη ρύθμιση και την αντιμετώπιση του ζητήματος, με το επιχείρημα ότι δεν επιτρέπεται κάποια υπηρεσία να παρεμβαίνει και να ερμηνεύει διατάξεις που έχουν προέλθει από άλλη υπηρεσία. Συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών θεώρησαν ότι το ζήτημα εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ). Εντούτοις, η Γενική Διεύθυνση Πολεοδομίας του ΥΠΕΚΑ παρέπεμψε εκ νέου λόγω αναρμοδιότητας το ζήτημα στο Υπουργείο Οικονομικών. Ο Συνήγορος επανέφερε τα επιχειρήματά του στο Υπουργείο Οικονομικών, το οποίο όμως τα απέρριψε σημειώνοντας, μεταξύ άλλων, ότι αδυνατεί να εφαρμόσει τη διαδικασία επιστροφής κατά τις γενικές διατάξεις αρμοδιότητάς του στην περίπτωση που αυτό απαγορεύεται από ειδικές διατάξεις (υποθέσεις 138229, 138371 και 139012/2011).

Το αρχικό πρόβλημα συντονισμού μετατράπηκε συνεπώς σε δυσκαμψία. Οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν κατέβαλαν καμία προσπάθεια να ερμηνεύσουν λογικά τον νόμο, αδιαφορώντας επιπλέον για τις επιπτώσεις στους πολίτες.

Δεύτερη χαρακτηριστική περίπτωση εγγενών προβλημάτων και αδυναμιών της φορολογικής διοίκησης αποτελεί η υπερβολική καθυστέρηση στη βεβαίωση οφειλών παρελθόντων ετών των πολιτών. Η βεβαίωση και η επιβολή τελών κυκλοφορίας παρελθόντων ετών –και μάλιστα σε ορίζοντα της τελευταίας δεκαετίας– από τις ΔΟΥ αναδεικνύει για μία ακόμη φορά το πρόβλημα της υπερβολικής καθυστέρησης στην ενημέρωση των πολιτών ότι εκκρεμούν σε βάρος τους οφειλές. Πέραν του γεγονότος ότι τέτοιες μεγάλες καθυστερήσεις στην αναζήτηση οφειλών πιθανότατα στερούν τακτικά έσοδα από το κράτος –παρά τη διακηρυγμένη πρόθεση για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής–, τίθεται και ένα ζήτημα χρηστής διοίκησης που αφορά τη σχέση κράτους-πολιτών. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι οι πολίτες ειδοποιούνται, μετά την παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος, να αποδείξουν ότι κατέβαλαν τα αναλογούντα τέλη κυκλοφορίας οχημάτων τους ή τους λόγους για τους οποίους αυτά δεν οφείλονται. Σε περίπτωση δε που οι πολίτες αδυνατούν να αποδείξουν την καταβολή ή τη νόμιμη απαλλαγή τους από τα τέλη, οι ΔΟΥ βεβαιώνουν τα οφειλόμενα τέλη κυκλοφορίας και τα προβλεπόμενα πρόστιμα. Η αδυναμία αυτή ωστόσο είναι δικαιολογημένη εφόσον πράγματι έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα μέχρι τη βεβαίωση της οφειλής.

Περαιτέρω όμως, ο Συνήγορος παρατήρησε ότι υπάρχει έλλειμμα πληροφόρη-

σης των πολιτών εκ μέρους της διοίκησης ως προς τα εξής:

- την υποχρέωση των πολιτών να προμηθεύονται τέλη κυκλοφορίας ακόμα κι αν το όχημα έχει εγκαταλειφθεί και δεν κυκλοφορεί, ειδάλως είναι υποχρεωμένοι να προχωρήσουν στην επίσημη διαδικασία ακινησίας/διαγραφής του.
- την υποχρέωση να προμηθεύονται τέλη κυκλοφορίας.
- τη σαφή και συγκεκριμένη ειδοποίηση για την υποχρέωση να διατηρούν τις αποδείξεις καταβολής των τελών κυκλοφορίας για ορισμένο χρονικό διάστημα, σημείωση η οποία μάλιστα αναμενόταν να ενσωματωθεί στις οδηγίες του Υπουργείου Οικονομικών που θα ακολουθούσαν την προμήθεια του ειδικού σήματος τελών κυκλοφορίας του έτους 2011, αλλά τελικά δεν ενσωματώθηκε.
- το επαχθές πρόστιμο που διπλασιάζει την αρχική υποχρέωση των τελών κυκλοφορίας (ενδεικτικές υποθέσεις 139056, 141053, 143120 και 143352/2011).

ΠΛΗΜΜΕΛΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Η ερμηνεία διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας σε βάρος πολιτών και επιχειρήσεων έχει επανειλημμένα σημειωθεί από τον Συνήγορο.

Βασικοί λόγοι στους οποίους οφείλονται παρερμηνείες της νομοθεσίας είναι η υπερβολική προσήλωση στην κατά γράμμα ερμηνεία των διατάξεων, η έλλειψη συγκεκριμένων οδηγιών προς τους υπαλλήλους, αλλά και, αντίθετα, η πληθώρα

ερμηνευτικών εγκυκλίων οδηγιών για το ίδιο θέμα, οι οποίες συχνά περιπλέκουν αντί να επιλύουν προβλήματα.

Χαρακτηριστικές είναι δύο περιπτώσεις που εξετάστηκαν από τον Συνήγορο στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του. Η πρώτη αφορούσε τη φορολόγηση διάφορων επιδομάτων που έλαβε πολίτης λόγω μητρότητας, συγκεκριμένα φορολογούνταν η εξάμηνη ειδική παροχή προστασίας μητρότητας του ΟΑΕΔ, τα επιδόματα κυκλοφορίας και λοχείας, καθώς και το βοήθημα τοκετού που έλαβε από τον ασφαλιστικό της φορέα. Τα επιδόματα αυτά δηλώθηκαν κατ' αρχάς ως εισοδήματα απαλλασσόμενα φόρου. Εντούτοις, η αρμόδια υπάλληλος της ΔΟΥ θεώρησε ότι η σχετική νομοθεσία που διέπει την παροχή αυτών των βοηθημάτων δεν είναι σαφής και τα προαναφερόμενα ποσά δεν θεωρούνται απαλλασσόμενα, αλλά φορολογούμενα με τον αναλογούντα φόρο εισοδήματος. Κατόπιν επαφής του Συνηγόρου με το αρμόδιο Τμήμα Εισοδήματος του Υπουργείου Οικονομικών προέκυψε ότι, σύμφωνα με γνωμοδότηση της Ολομέλειας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ), τα χορηγούμενα στη μητέρα επιδόματα μητρότητας και τοκετού από τον ασφαλιστικό της φορέα είναι κατ' αρχήν αφορολόγητα. Το αντίθετο, σύμφωνα με την άποψη του Υπουργείου Οικονομικών, ισχύει για τη χορηγούμενη παροχή από τον ΟΑΕΔ, που θεωρείται οιονεί «μισθός», επί του οποίου μάλιστα γίνονται διάφορες κρατήσεις με τη μορφή κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών. Ο Συνήγορος έθεσε υπόψη της αρμόδιας ΔΟΥ τις απόψεις αυτές του Υπουργείου Οικονομικών ζητώντας την απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος των επιδομάτων που χορηγήθηκαν λόγω μητρότητας στην πολίτη από τον

ασφαλιστικό της φορέα. Πράγματι, κατόπιν της παρέμβασης του Συνηγόρου έγινε επανεκκαθάριση της δήλωσης και της επιστράφηκε ποσό περίπου 1.600 ευρώ (υπόθεση 140636/2011).

Η επιβολή του ενιαίου τέλους ακινήτων από το Υπουργείο Οικονομικών κατά το έτος 2008 συνοδεύτηκε από πλήθος προβλημάτων σε όλα τα στάδια της εφαρμογής της. Κύριες αιτίες, οι τεχνικές ελλείψεις του σχετικού μηχανογραφικού συστήματος αλλά και λάθη κατά την απεικόνιση της περιουσιακής κατάστασης των πολιτών. Ένα από τα πλέον ενδιαφέροντα προβλήματα τα οποία εξετάστηκαν από τον Συνήγορο και αντιμετωπίστηκαν με επιτυχία –με μεγάλη όμως καθυστέρηση εκ μέρους των αρμόδιων υπηρεσιών– είχε ανακύψει στην περιοχή του Ναυπλίου, όπου εμφανιζόταν σημαντική διαφορά μεταξύ του θεσμοθετημένου ισχύοντος συντελεστή αξιοποίησης οικοπέδου, ο οποίος εφαρμοζόταν για τον προσδιορισμό της αξίας των ακινήτων στο Ναύπλιο, σε σχέση με τον πραγματικό και ισχύοντα στην εν λόγω περιοχή συντελεστή δόμησης. Η αρμόδια ΔΟΥ είχε απορρίψει αίτημα του πολίτη για διόρθωση του συντελεστή αξιοποίησης οικοπέδου, με την αιτιολογία ότι τέτοια διόρθωση μέσω του κεντρικού μηχανογραφικού συστήματος δεν ήταν δυνατή, ακόμα και αν ο συντελεστής αξιοποίησης οικοπέδου διέφερε από τον συντελεστή δόμησης. Ο Συνήγορος υπενθύμισε προς τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών ότι, εφόσον εκ λάθους ο συντελεστής αξιοποίησης οικοπέδου διαφέρει από τον συντελεστή δόμησης, για τον ορθό προσδιορισμό της αξίας των συγκεκριμένων ακινήτων θα πρέπει να εφαρμοστεί ο πράγματι ισχύων συντελεστής δόμησης. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, η Διεύθυνση Τεχνι-

κών Υπηρεσιών και Στέγασης του Υπουργείου Οικονομικών υπέδειξε προς τη ΔΟΥ Ναυπλίου τη διαδικασία διόρθωσης, από τη Διεύθυνση Εφαρμογών Η/Υ της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών, των σχετικών εγγραφών του κεντρικού μηχανογραφικού συστήματος. Πρόσφατα ολοκληρώθηκε η διόρθωση του εν λόγω συντελεστή και στη συνέχεια έγινε η επανεκκαθάριση του ΕΤΑΚ για τα αντίστοιχα ακίνητα (υπόθεση 125060/2010).

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Στο πλαίσιο της διαμεσολαβητικής του δράσης ο Συνήγορος απευθύνει προς τη διοίκηση προτάσεις για τη βελτίωση της νομοθεσίας και την αποδοτικότερη λειτουργία της. Πρόσφατα μάλιστα, ορισμένες από αυτές έτυχαν θετικής ανταπόκρισης από το Υπουργείο Οικονομικών.

Ο Συνήγορος κατ' επανάληψη έχει ασχοληθεί με υποθέσεις που έχουν ως αντικείμενο την άρνηση ΔΟΥ να χορηγήσουν στη σύζυγο αντίγραφο της κοινής φορολογικής δήλωσης με την αιτιολογία ότι η σύζυγος αποτελεί τρίτο πρόσωπο ως προς την κοινή φορολογική δήλωση, εφόσον, σύμφωνα με τον νόμο, υπόχρεος είναι ο σύζυγος. Σε άλλες περιπτώσεις, οι ΔΟΥ αρνούνταν να χορηγήσουν αντίγραφο της κοινής δήλωσης ή εκκαθαριστικό εάν δεν προσκομιζόταν εξουσιοδότηση από τον σύζυγο ή κάποιο στοιχείο που να αποδεικνύει ότι υφίσταται έγγαμη συμβίωση. Ο Συνήγορος σαφώς υποστήριξε ότι είναι αδιανόητο να

προβάλλονται κωλύματα στη χορήγηση των κοινών φορολογικών εγγράφων στις συζύγους κατά τη διάρκεια της έγγαμης συμβίωσής τους. Επίσης, είχε επισημάνει ότι, ακόμα και αν οι σύζυγοι βρίσκονται σε διάσταση μετά την υποβολή της κοινής φορολογικής δήλωσης, αυτό δεν έχει καμία νομική σημασία, σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία, για τα οικονομικά έτη για τα οποία έχει υποβληθεί κοινή φορολογική δήλωση.

Το Υπουργείο Οικονομικών ανταποκρίθηκε στις υποδείξεις της ανεξάρτητης αρχής με την πρόσφατη τροποποίηση του Ν. 3842/2010, όπου προστέθηκε σχετικό εδάφιο διά του οποίου –πλέον– χορηγείται αντίγραφο της κοινής φορολογικής δήλωσης και του εκκαθαριστικού σημειώματος στις συζύγους που βρίσκονται σε διάσταση ή διάζευξη.* Σε αυτό το πλαίσιο εξετάστηκε από τον Συνήγορο υπόθεση στην οποία πολίτης διαμαρτυρήθηκε διότι η Β' ΔΟΥ Ιωαννίνων αρνήθηκε να χορηγήσει αντίγραφα των φορολογικών δηλώσεων για τα έτη 1993 μέχρι σήμερα, τις οποίες είχε υποβάλει από κοινού με τον εν διαστάσει (πλέον) σύζυγό της. Ο Συνήγορος ήλθε σε επαφή με τους αρμόδιους υπαλλήλους του Τμήματος Εισοδήματος της Β' ΔΟΥ Ιωαννίνων και τους ενημέρωσε για την πρόσφατη τροποποίηση της φορολογικής νομοθεσίας, την οποία αγνοούσαν. Κατόπιν τούτου η ΔΟΥ κάλεσε την πολίτη και της χορήγησε τα αντίγραφα των δηλώσεων της (υπόθεση 139997/2011).

Σε πλήθος αναφορών τους προς τον Συνήγορο, πολίτες έθεσαν το ζήτημα των αποδείξεων δαπανών. Συγκεκριμένα, τα προβλήματα που προέκυψαν όσον αφορά τις αποδείξεις δαπανών εξειδικεύονται ως εξής:

- Κατά τη χειρόγραφη υποβολή της δήλωσής τους για το οικονομικό έτος 2011 δεν συμπλήρωσαν, εκ παραδρομής, τον σχετικό κωδικό των δαπανών· παρά ταύτα υπέβαλαν το σώμα των αποδείξεων μαζί με τη δήλωσή τους. Οι ΔΟΥ εν συνεχεία διαχώρισαν τις δηλώσεις από τις αποδείξεις, με αποτέλεσμα να υπάρχει αδυναμία συσχέτισής τους.
- Κατά την ηλεκτρονική υποβολή της δήλωσής τους διαπίστωσαν ότι με υπαιτιότητα του taxisnet η δήλωση απεστάλη οριστικά ελλιπής· δεν καταχωρίστηκαν δηλαδή όλοι οι κωδικοί, μεταξύ των οποίων και ο κωδικός δαπανών.
- Ορισμένοι θέλησαν να προσθέσουν επιπλέον δαπάνες στην αρχική φορολογική τους δήλωση. Ωστόσο, τα αιτήματα των πολιτών για άμεση και εμπρόθεσμη συμπλήρωση της αρχικής τους δήλωσης με συμπληρωματική δήλωση δεν έγιναν δεκτά από τις αρμόδιες ΔΟΥ επειδή, βάσει της φορολογικής νομοθεσίας, το αφορολόγητο ποσό των 12.000 ευρώ ισχύει εφόσον ο φορολογούμενος προσκομίσει αποδείξεις μόνο με την αρχική του δήλωση.

Η Διεύθυνση Φορολογίας Εισοδήματος του Υπουργείου Οικονομικών αρνήθηκε να υιοθετήσει πρόταση του Συνηγόρου περί αποδοχής των εμπροθέσμως υποβληθεισών συμπληρωματικών δηλώσεων με τροποποίηση της εν λόγω διάταξης για το οικονομικό έτος 2011 (χρήση 2010). Ως αποτέλεσμα, οι εν λόγω υποθέσεις δεν επιλύθηκαν. Ωστόσο, με τον πρόσφατο Ν. 3986/2011 τροποποιήθηκαν οι αντίστοιχες διατάξεις, στις οποίες ορίζεται πλέον ότι οι δαπάνες υπολογίζονται μόνο εφόσον έχουν περιληφθεί στην εμπρόθεσμη δήλωση.

Συνεπώς έγινε δεκτή η νομοθετική πρό-

ταση του Συνηγόρου αναφορικά με τα εισοδήματα του οικονομικού έτους 2012 (που αποκτήθηκαν το 2011) και εντεύθεν. Αυτό σημαίνει πως, αν κάποιος διαπιστώσει ότι έχει περισσότερες αποδείξεις στη διάθεσή του από αυτές που δήλωσε με την αρχική του δήλωση, θα έχει τη δυνατότητα να τις δηλώσει εμπρόθεσμα με συμπληρωματική δήλωση. Επιπλέον, ο Συνήγορος απευθύνθηκε προς τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων για την ανάγκη να εξευρεθεί τεχνική λύση και να συμπληρώνεται η αρχική δήλωση φορολογίας εισοδήματος στις περιπτώσεις όπου μπορεί να αποδειχθεί η δυσλειτουργία του συστήματος taxisnet κατά την αρχική υποβολή δήλωσης. Η απάντηση ωστόσο της υπηρεσίας ακόμα εκκρεμεί (ενδεικτικές υποθέσεις 137620, 138112, 140582, 141594, 142189/2011).

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας αποτελεί, ειδικά σήμερα, σημαντικό εργαλείο για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Ιδιαίτερα στην παρούσα συγκυρία της οικονομικής ύφεσης και των υψηλών ποσοστών ανεργίας, η δυναμική συμβολή της στην ενίσχυση της απασχόλησης την καθιστά κρίσιμη παράμετρο της οικονομικής πολιτικής. Ωστόσο, η δυνατότητα αυτή δεν ενεργοποιείται παρά μόνο σε ευνοϊκό περιβάλλον που περιλαμβάνει το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, την παροχή κινήτρων, τον καινοτόμο σχεδιασμό κ.λπ. Πολλές από αυτές τις προϋποθέσεις αφορούν το διοικητικό περιβάλλον της επιχειρηματικότητας, όσον αφορά ειδικότερα τις διαδικασίες χωροθετήσεων και αδειοδοτήσεων, το σαφές και σταθερό πλαίσιο

φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων, την αποτελεσματική ενθάρρυνση των νέων για ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών κ.λπ.

Στην Ελλάδα το επιχειρηματικό περιβάλλον εμφανίζει σοβαρές αδυναμίες. Το ασταθές και ασαφές θεσμικό πλαίσιο, η απουσία στρατηγικών αναπτυξιακών πολιτικών, η πολυνομία, οι πολύπλοκες και χρονοβόρες διοικητικές διαδικασίες, οι γραφειοκρατικές αγκυλώσεις είναι ορισμένα μόνο από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

Η μέριμνα εκ μέρους του κράτους να διαμορφωθούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας παραμένει ζητούμενο.

Η απλοποίηση των διαδικασιών και η διαμόρφωση σταθερού, συνεκτικού και διαφανούς θεσμικού πλαισίου για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες αποτελούν το ελάχιστο προαπαιτούμενο προκειμένου να υπάρξει οικονομική ανάπτυξη και, περαιτέρω, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές συνέπειες της δύσκολης οικονομικής κατάστασης.

Οι υποθέσεις που αναφέρονται στη συνέχεια αναδεικνύουν τις διάφορες αδυναμίες στον τρόπο με τον οποίο η διοίκηση παρεμβαίνει και επηρεάζει την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι αδυναμίες αυτές έχουν εντέλει δύο όψεις. Από τη μια, ο κακός οικονομικός προγραμματισμός, η καθυστέρηση πολιτικών και διοικητικών αποφάσεων ή και διοικητικές παραλείψεις καταλήγουν

σε δυσανάλογα αρνητικές επιπτώσεις στην άσκηση ιδιωτικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Από την άλλη, οι αδυναμίες αυτές ευθύνονται και για την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος εξαιτίας παραγωγικών δραστηριοτήτων, γεγονός που υπονομεύει τις προοπτικές μιας περιβαλλοντικά βιώσιμης ανάπτυξης. Η ελλιπής παρακολούθηση και ο πλημμελής έλεγχος όσον αφορά την τήρηση των περιβαλλοντικών προδιαγραφών και όρων λειτουργίας, καθώς και η παράλειψη των αρμόδιων υπηρεσιών να επιβάλλουν τις προβλεπόμενες κυρώσεις οδηγούν πολλές φορές σε αυθαίρετη λειτουργία επιχειρήσεων. Στη συντριπτική πλειονότητα των σχετικών υποθέσεων, η απόκλιση από τη νομιμότητα καταλήγει στη γένεση σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων.

ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΩΝ

Οι δημόσιοι διαγωνισμοί προμηθειών και έργων αποτελούν σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας. Είναι λοιπόν σκόπιμο να διαφυλάσσονται όχι μόνο τα συμφέροντα του Δημοσίου, αλλά και των εμπλεκόμενων ιδιωτών. Κρίσιμες είναι εν προκειμένω η διαφάνεια, η συνεπής τήρηση και η νομιμότητα των όρων των προκηρύξεων και των σχετικών διαδικασιών τόσο κατά το στάδιο της ανάθεσης όσο και κατά την εκτέλεση και την ολοκλήρωση των έργων. Τα προβλήματα που εμφανίζονται στο πεδίο αυτό αφορούν άλλοτε την ερμηνεία των όρων της προκήρυξης και άλλοτε τη νομιμότητά τους. Συχνά πάντως οι φορείς συμμορφώνονται με τις συστάσεις του Συνηγόρου που αφορούν την τήρηση των προδιαγραφών διαφάνειας.

Χαρακτηριστική υπόθεση ως προς την

ερμηνεία των όρων προκηρύξεων είναι η μεγάλη καθυστέρηση που προέκυψε στην καταβολή επιχορηγήσεων σε επιχειρήσεις που συμμετείχαν στη δράση του ΥΠΕΚΑ «ΑΛΛΑΖΩ ΚΛΙΜΑΤΙΣΤΙΚΟ». Αιτία της καθυστέρησης ήταν η κατ' αρχήν αμφισβήτηση από το ΥΠΕΚΑ τού κατά πόσον ήταν σύμφωνα προς τη διακήρυξη της επιχορήγησης συγκεκριμένα δικαιολογητικά που προσκόμισαν οι επιχειρήσεις (αποδείξεις λιανικής πώλησης χωρίς δελτίο αποστολής θεωρημένο από την αρμόδια ΔΟΥ, ως ενιαίο παραστατικό) (υποθέσεις 130677 και 131527/2010).

Ο Συνήγορος υιοθέτησε την άποψη της Διεύθυνσης Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων του Υπουργείου Οικονομικών ότι η συγκεκριμένη πλημμέλεια μπορεί μεν να αποτελεί φορολογική παράβαση, η οποία θα αντιμετωπιστεί από τις φορολογικές αρχές, πλην όμως δεν αναιρεί την ουσία και τη νομιμότητα της συναλλαγής για τους σκοπούς τής εν λόγω επιχορήγησης. Πρότεινε λοιπόν προς το ΥΠΕΚΑ η πλημμέλεια αυτή να μη θεωρηθεί ουσιώδης και επομένως να μην έχει ως συνέπεια τη στέρηση της επιχορήγησης, ή, πάντως, να εξεταστεί το ενδεχόμενο να αναπληρωθεί η συγκεκριμένη έλλειψη προσκόμισης δελτίου αποστολής με την υποβολή υπεύθυνης δήλωσης περί του ότι η επιχείρηση διενήργησε πράγματι τη μεταφορά του κλιματιστικού στην οικία του καταναλωτή.

Θετική εξέλιξη

Τελικά, το ΥΠΕΚΑ αποφάσισε σε πρώτο στάδιο να διενεργήσει επιτόπιους δειγματοληπτικούς ελέγχους προκειμένου να επιβεβαιώσει ότι οι πωληθείσες συσκευές εγκαταστάθηκαν στις οικίες των καταναλωτών. Στη συνέχεια ενη-

μέρωσε τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ότι θα τους καταβληθεί η επιχορήγηση εφόσον προσκόμιζαν υπεύθυνη δήλωση από τους καταναλωτές ότι παρέλαβαν τις συσκευές και ότι αυτές εγκαταστάθηκαν.

Ως προς το ζήτημα της νομιμότητας των όρων των προκηρύξεων, αξίζει να αναφερθεί υπόθεση που αφορά αποκλεισμό εταιρείας σε επανειλημμένες διακηρύξεις της ΕΘΕΛ. Ειδικότερα, η εταιρεία διαμαρτυρήθηκε προς τον Συνήγορο αμφισβητώντας τη νομιμότητα όρου σε επανειλημμένες προκηρύξεις της ΕΘΕΛ οι οποίες αφορούσαν τη διενέργεια διαγωνισμού για την ανάθεση εργασιών καθαρισμού χημικών τουαλετών. Ο όρος αφορούσε την άδεια την οποία όφειλαν να κατέχουν όσοι αναλάμβαναν τις συγκεκριμένες εργασίες. Έπειτα από αλληπάλληλα έγγραφα του Συνηγόρου προς το ΥΠΕΚΑ και το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΥΚΑ) διευκρινίστηκε ότι δεν απαιτούνταν η επαγγελματική άδεια που προέβλεπαν οι προκηρύξεις και κακώς αποκλείονταν όσοι δεν την προσκόμιζαν. Επίσης, δόθηκε η δέσμευση στον Συνήγορο ότι στο μέλλον θα τροποποιηθεί ο σχετικός όρος των προκηρύξεων (υπόθεση 131643/2010).

ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Διοικητική αδράνεια

Τον Συνήγορο έχει απασχολήσει ιδιαίτερα η αδράνεια της διοίκησης στη λήψη αποφάσεων που είναι απαραίτητες για την ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων. Αυτή μπορεί να οφείλεται σε προβλήματα οργάνωσης, στην ελλιπή

στελέχωση και κατάρτιση του προσωπικού, σε ανεπάρκεια της υλικοτεχνικής υποδομής ή σε καθυστέρηση εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας. Τέτοιου είδους ανεπάρκειες και δυσλειτουργίες ωστόσο δεν επιτρέπεται να λειτουργούν ως άλλοθι, ειδικά όταν ακυρώνονται πολιτικές με ευρύτερη δημόσια ωφέλεια και ζημιώνονται πολίτες και επιχειρήσεις.

Ενδεικτική περίπτωση αδράνειας που επιβαρύνει τους πολίτες αποτελεί η αδυναμία λειτουργίας του ΔΣ του Οργανισμού Λαϊκών Αγορών Θεσσαλονίκης (ΟΛΑΘ) λόγω παραίτησης του προέδρου του και παράλειψης διορισμού νέου. Συγκεκριμένα, πολίτης απευθύνθηκε στον Συνήγορο διότι δεν μπορούσε να μεταβιβάσει την επαγγελματική του άδεια. Επί μήνες το αίτημά του εκκρεμούσε επειδή δεν ήταν δυνατή η σύγκληση του ΔΣ του ΟΛΑΘ, που είναι το αρμόδιο όργανο για τη μεταβίβαση των αδειών, λόγω της παραίτησης του προέδρου του. Η έλλειψη αντιπροέδρου ή αναπληρωτή προέδρου καθιστούσε αδύνατη τη νόμιμη σύγκληση του ΔΣ του οργανισμού και τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στον Υπουργό Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και ζήτησε να επισπευστεί ο διορισμός προέδρου του ΟΛΑΘ, ώστε να αποκαταθεί τελικώς η λειτουργία του οργανισμού. Το πρόβλημα ωστόσο ακόμα δεν έχει επιλυθεί (υπόθεση 143032/2011).

Σε άλλη περίπτωση, η αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση διαδικασίας ελέγχου επένδυσης σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) είχε ως αποτέλεσμα να μην καταβληθεί επιχορήγηση σε εταιρεία από τον αναπτυξιακό Ν. 2601/1998. Ειδικότερα, η εταιρεία

είχε αρχικά προσφύγει στον Συνήγορο το έτος 2008 (υπόθεση 21607/2008). Ο Συνήγορος είχε ζητήσει από τη Διεύθυνση Έγκρισης και Ελέγχου Ιδιωτικών Επενδύσεων την ολοκλήρωση της εγκριτικής διαδικασίας. Περαιώσε μάλιστα τη διαμεσολάβηση όταν το ΝΣΚ αποφάνθηκε ότι μπορεί να ανατεθεί σε ειδικό όργανο ελέγχου ο επανέλεγχος της επένδυσης. Επειδή όμως παρήλθε περισσότερο από ενάμισι έτος χωρίς η διοίκηση να προβεί σε κάποια ενέργεια, η εταιρεία υπέβαλε νέα αναφορά (141018/2011).

Ο Συνήγορος αυτή τη φορά απευθύνθηκε στον Υπουργό Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας επισημαίνοντας ότι πρόκειται για επένδυση σε ΑΠΕ που χρήζει ιδιαίτερα αυξημένης προστασίας, σύμφωνα μάλιστα με τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει η χώρα σε διεθνές επίπεδο (Ν. 3017/2002: «Κύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότο») αλλά και στο πλαίσιο της ΕΕ (Οδηγία 2009/28/ΕΚ). Τον Ιούνιο του 2011 έλαβε τελικά χώρα ο επανέλεγχος της επένδυσης. Ωστόσο, οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν συνέταξαν τη σχετική έκθεση ελέγχου, επιμηκύνοντας έτσι την πολυετή πλέον εκκρεμότητα εκταμίευσης της συγκεκριμένης επιχορήγησης. Τρία χρόνια αργότερα το πρόβλημα δεν έχει επιλυθεί.

Άλλο ενδεικτικό παράδειγμα της αδράνειας της διοίκησης αποτελεί η υπέρμετρη καθυστέρηση στην καταβολή οικονομικής ενίσχυσης σε ιδιοκτήτες λεωφορείων, τα οποία ήταν ενταγμένα στη δύναμη των ΚΤΕΛ Λευκάδας ΑΕ, Αργολίδας ΑΕ και Καστοριάς ΑΕ, για την αντικατάσταση λεωφορείων δημόσιας χρήσης (ΛΔΧ), στο πλαίσιο επενδυτικής διαδικασίας, βάσει των διατάξεων του άρθρου 12 του Ν. 2963/2001.

Οι αιτήσεις των ενδιαφερομένων (με καταληκτική προθεσμία υποβολής την 31.7.2009) υποβλήθηκαν προς το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων εμπρόθεσμα, ώστε να καταβληθεί η οικονομική ενίσχυση, κατόπιν της ταξινόμησης καινούργιων ΛΔΧ σε αντικατάσταση παλαιών. Ωστόσο, η χορήγηση της ενίσχυσης στους δικαιούχους, οι οποίοι προέβησαν στην αντικατάσταση των οχημάτων τους με την πεποίθηση ότι το κράτος θα τηρήσει τη δέσμευση που ανέλαβε με τις ανωτέρω διατάξεις, εκκρεμεί πέραν της διετίας. Εάν ληφθεί μάλιστα υπόψη και το μεγάλο κόστος της αγοράς ΛΔΧ, το σύνολο των ενδιαφερόμενων πολιτών-επιχειρηματιών έχει πλέον περιέλθει σε εξαιρετικά δυσχερή οικονομική και επαγγελματική κατάσταση, δεδομένου ότι έχουν δανειοδοτηθεί από τράπεζες για την αγορά των οχημάτων και οι προμηθεύτριες εταιρείες απειλούν πλέον με τη λήψη μέτρων εναντίον τους λόγω της αδυναμίας των ιδιοκτητών να πληρώσουν τα οφειλόμενα.

Οι ενδιαφερόμενοι προσέφυγαν τελικά στη δικαιοσύνη προκειμένου να διεκδικήσουν την οικονομική ενίσχυση, με τον προφανή κίνδυνο που αυτό συνεπάγεται, να κληθεί τελικά το ελληνικό δημόσιο να καταβάλει εις το πολλαπλάσιο τις οφειλόμενες ενισχύσεις (υποθέσεις 139455, 139692 και 140472/2011).

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας – Η εμπειρία του EOMMEX

Πολλές υποθέσεις που διερεύνησε ο Συνήγορος σχετικά με τον EOMMEX

ανέδειξαν παραλείψεις στη διαδικασία κατάθεσης και έγκρισης επενδυτικών προτάσεων. Ειδικότερα:

- Η αιτιολόγηση απορριπτικών αποφάσεων επιχειρηματικών σχεδίων ήταν πλημμελής έως ανύπαρκτη, με αποτέλεσμα να δημιουργείται στους ενδιαφερομένους αίσθηση αδιαφάνειας αλλά και να αποδυναμώνεται σειρά άλλων δικαιωμάτων τους, όπως άσκηση ένστασης και δικαστικός έλεγχος.
- Πολίτες και επιχειρήσεις δεν λαμβάνουν σωστή πληροφόρηση, δεδομένου ότι στον Κανονισμό Υλοποίησης των Έργων δεν αναφέρεται ρητά η αρμοδιότητα παροχής πληροφόρησης της Γνωμοδοτικής Επιτροπής, η οποία ακολουθεί τη διαδικασία εξέτασης της επιλεξιμότητας των επιχειρηματικών σχεδίων.
- Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις είχαν απολεσθεί δικαιολογητικά με υπαιτιότητα του EOMMEX, με συνέπεια οι ενδιαφερόμενοι να αποκλειστούν.

Ο Συνήγορος τόνισε εγγράφως προς τον EOMMEX ότι η αιτιολογία των αποφάσεων θα πρέπει να είναι σαφής, ειδική και πλήρης με αναφορά στα εξατομικευμένα στοιχεία κάθε φακέλου. Εν προκειμένω, οι απορριπτικές αποφάσεις οδηγούν σε έμμεσο περιορισμό της ελευθερίας συμμετοχής στην οικονομική ζωή της χώρας και γι' αυτό πρέπει να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας. Με τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, ο EOMMEX παρέσχε προς τους επιχειρηματίες τεκμηρίωση σχετικά με την αξιολόγηση των επενδυτικών σχεδίων. Τέλος, ενόψει της εξέτασης και της διαχείρισης μελλοντικών προγραμμάτων ο Συνήγορος συνέστησε στον EOMMEX τα εξής:

- Να παρέχεται εξαντλητική πληροφόρηση

- ση των διαδικασιών-σταδίων κρίσης.
- Να παρέχεται εξατομικευμένη αιτιολογία επί της επιλεξιμότητας και της βαθμολογίας των επενδυτικών προτάσεων, αλλά και επί των υποβληθεισών ενστάσεων.
 - Να διατυπώνεται επαρκής αιτιολόγηση στην περίπτωση που προβλέπεται δεύτερη ή περαιτέρω κρίση.
 - Να προβλέπονται επακριβώς τα στάδια διαδικασίας και κρίσης για όλα τα επενδυτικά σχέδια.
 - Να εξετάζεται η πιθανότητα επιβολής οποιουδήποτε άλλου ηπιότερου μέτρου (αρχή αναλογικότητας) πριν απορριφθεί ένα επενδυτικό σχέδιο.
 - Να καταγράφονται ηλεκτρονικά τα υποβληθέντα δικαιολογητικά ώστε σε περίπτωση απώλειάς τους να είναι δυνατή η αναζήτησή τους, όπως επίσης να γίνεται άμεσα ανασύσταση φακέλου, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις (ενδεικτικές υποθέσεις 130566, 135418/2010, 139148/2011).

Επενδύσεις φωτοβολταϊκών (Φ/Β) σταθμών

Στη διάρκεια του 2011, παρατηρήθηκε έξαρση του επενδυτικού ενδιαφέροντος ιδιαίτερα για την ανάπτυξη Φ/Β σταθμών. Αυτό οφείλεται αφενός στην απλούστευση της διαδικασίας αδειοδότησής τους με τις νομοθετικές ρυθμίσεις του 2010 –που μάλιστα απαλλάσσουν τους σταθμούς μικρής ισχύος από κάθε αδειοδοτική διαδικασία– και αφετέρου στην εφαρμογή του Ειδικού Προγράμματος ανάπτυξης Φ/Β σταθμών μικρής ισχύος σε κτίρια. Τα θέματα που ανέκυψαν συνδέονται κυρίως με ανορθολογισμούς που προκάλεσε η κατάτμηση ισχύος των Φ/Β σταθμών προκειμένου οι επενδυτές να επωφεληθούν από τις ευνοϊκότερες ρυθ-

μίσεις της σχετικής διαδικασίας. Παράλληλα, η ΔΕΗ ήλθε αντιμέτωπη με πλήθος αιτημάτων σύνδεσης στα οποία έπρεπε να ανταποκριθεί εντός συγκεκριμένων προθεσμιών.

Φ/Β σταθμοί επί εδάφους

Ο Συνήγορος δέχτηκε σημαντικό αριθμό καταγγελιών που αφορούσαν αιτήσεις πολιτών για εγκατάσταση Φ/Β σταθμών επί εδάφους. Τα προβλήματα επικεντρώνονταν στους χειρισμούς της ΔΕΗ ΑΕ και στη διαδικασία αδειοδότησης.

Προβληματισμός δημιουργήθηκε ως προς τους λόγους για τους οποίους η ΔΕΗ αποφάσισε να θέσει ως αναγκαία προϋπόθεση για να δεχθεί τις σχετικές αιτήσεις για προσφορά σύνδεσης των επενδυτών την πληρωμή παραβόλου, αλλά και ως προς τη δυνατότητα επιστροφής του στις περιπτώσεις αρνητικής έκβασης των αιτημάτων. Σημειώνεται ότι, κατά το στάδιο υποβολής των εν λόγω αιτήσεων, καθιερώθηκε η καταβολή παραβόλου ύψους 300 και 500 ευρώ για σταθμούς ισχύος 20 και 100 KW αντίστοιχα.

Ο Συνήγορος διαμεσολάβησε επιτυχώς σε υπόθεση σχετικά με την αιτιολόγηση καταβολής του παραβόλου από τους επενδυτές κατά το στάδιο υποβολής αιτήσεων στον Διαχειριστή Δικτύου για την έκδοση προσφορών σύνδεσης (υπόθεση 141933/2011). Σύμφωνα με την αναλυτική ενημέρωση που έλαβε ο Συνήγορος, η ΔΕΗ καθιέρωσε την καταβολή του παραβόλου ως αντιστάθμισμα τμήματος των δαπανών στις οποίες προέβαινε κατά την εξέταση του μεγάλου αριθμού αιτήσεων, αλλά και ως αντικίνητρο στην υποβολή αιτήσεων δίχως ουσιαστικό ενδιαφέρον και στην πρακτική του κα-

τακερματισμού Φ/Β σταθμών μεγάλης ισχύος σε πολλούς μικρούς σταθμούς. Ωστόσο, διευκρινίστηκε από τη ΔΕΗ ότι υπάρχει πρόβλεψη συμψηφισμού του ποσού του παραβόλου με το κόστος των έργων σύνδεσης. Στις περιπτώσεις όπου τα αιτήματα εξετάζονται και λαμβάνουν προσφορές σύνδεσης, αλλά οι ενδιαφερόμενοι δεν προχωρούν στη συνέχεια, με υπαιτιότητά τους, στη σύναψη συμβάσεων και στην υλοποίηση των έργων των σταθμών, τα παράβολα ευλόγως παρακρατούνται. Στις περιπτώσεις εκείνες όμως που δεν καθίσταται εφικτό να εξεταστούν οι αιτήσεις, η επιχείρηση θα επιστρέφει στους ενδιαφερομένους τα αντίστοιχα παράβολα, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή δεν θα φέρουν ευθύνη για την αρνητική έκβαση του αιτήματός τους.

Πέρα από το αν ευσταθούν οι λόγοι που οδήγησαν τη ΔΕΗ στην πρακτική να ζητά την καταβολή παραβόλου, ζήτημα έχει ανακύψει με τη δυνατότητα επιστροφής του από τον διαχειριστή δικτύου στις περιπτώσεις όπου δεν καθίσταται εφικτή η εξέταση των αιτήσεων. Οι περιφερειακές μονάδες διανομής της ΔΕΗ δεν ήταν επαρκώς ενημερωμένες ως προς το ζήτημα αυτό, και συχνά απαντούσαν ότι δεν είναι εφικτή η επιστροφή του παραβόλου, διότι αποτελεί «έξοδα φακέλου». Ο Συνήγορος στη διαμεσολάβησή του ενημέρωνε τις περιφερειακές μονάδες για την αντίθετη άποψη, η οποία είχε διατυπωθεί από τις κεντρικές υπηρεσίες (υποθέσεις 141204 και 141933/2011).

Σημαντικό πρόβλημα συνιστά επίσης η μεγάλη καθυστέρηση της ΔΕΗ ΑΕ να εξετάσει και να διατυπώσει προσφορές σύνδεσης για τις

αιτήσεις Φ/Β σταθμών, και μάλιστα χωρίς να ενημερώνει τους υποψήφιους επενδυτές για την πορεία των αιτήσεών τους.

Χαρακτηριστική περίπτωση, όπου η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου είχε θετική έκβαση, είναι η υπόθεση πολίτη ο οποίος, έχοντας λάβει ήδη απόφαση εξαίρεσης από την υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ), διαμαρτυρήθηκε για το ότι ενημερώθηκε απλώς προφορικά από τη ΔΕΗ ότι η αίτησή του επρόκειτο να αρχειοθετηθεί και να μην εξεταστεί καθόλου λόγω κορεσμού του δικτύου. Κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου, η ΔΕΗ απάντησε εγγράφως ότι, αν και η εν λόγω αίτηση ήταν εκπρόθεσμη, ύστερα από σχετική συνεννόηση με το ΥΠΕΚΑ αποφασίστηκε, λόγω του μικρού αριθμού αιτήσεων με εξαίρεση για λήψη άδειας παραγωγής από τη ΡΑΕ, να εξεταστούν και αυτές με σειρά προτεραιότητας. Επιπλέον, ο πολίτης ενημερώθηκε ότι ο φάκελός του εξετάστηκε και ότι θα του παραχωρηθούν οι όροι σύνδεσης (υπόθεση 140875/2011).

Αντίστοιχα θετική εξέλιξη υπήρξε και σε άλλη παρόμοια υπόθεση, όπου, αν και ο πολίτης δεν είχε λάβει καμία ενημέρωση όσον αφορά την εξέλιξη της αίτησής του για χορήγηση προσφοράς σύνδεσης, μετά τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου ενημερώθηκε ότι το αίτημά του ικανοποιήθηκε (υπόθεση 142402/2011).

Σε άλλες περιπτώσεις, η καθυστέρηση απάντησης στον πολίτη οφειλόταν σε αδυναμία προσδιορισμού του χρόνου ανακοίνωσης των όρων σύνδεσης, καθώς αυτή εξαρτάται από τον χρόνο

ολοκλήρωσης μελετών για απαιτούμενα νέα έργα ή έργα βελτιώσεων της ΔΕΗ τα οποία εκκρεμούν (ενδεικτική υπόθεση 141933/2011).

Η καθυστέρηση του διαχειριστή δικτύου να εξετάσει αίτηση εντός των προβλεπόμενων εκ του νόμου προθεσμιών είχε σε άλλη περίπτωση ως αποτέλεσμα να αντιμετωπίζει ο επενδυτής το ενδεχόμενο να ενταχθεί σε νέο, δυσμενέστερο καθεστώς τιμολόγησης για παραγωγή ενέργειας από Φ/Β σταθμούς. Συγκεκριμένα, οι προθεσμίες του νόμου σχετικά με την τιμολόγηση συνδέονται με την υπογραφή της σύμβασης με τη ΔΕΗ. Από τον Φεβρουάριο του 2011 εφαρμόζονται νέες τιμές τιμολόγησης για την ενέργεια που παράγεται από Φ/Β σταθμούς, στις οποίες υπάγονται όσοι επενδυτές δεν πρόλαβαν να υπογράψουν σύμβαση σύνδεσης. Ο Συνήγορος διερευνά την υπόθεση πολίτη που ζητά να ανασταλεί η εφαρμογή νέων τιμολογίων στις περιπτώσεις όπου η καθυστέρηση σύναψης σύμβασης δεν οφείλεται στους επενδυτές αλλά στη δυσκαμψία και στις καθυστερήσεις του Δημοσίου (υπόθεση 136248/2010). Το ΥΠΕΚΑ, μολοντί αναγνωρίζει το πρόβλημα των καθυστερήσεων, έχει αρνηθεί να προβεί σε τροποποίηση των προϋποθέσεων της σχετικής τιμολόγησης.

Αδειοδοτήσεις

Σε άλλες περιπτώσεις προέκυψαν προβλήματα διότι η αρμόδια πολεοδομία καθυστέρησε να εκδώσει άδειες εργασιών μικρής κλίμακας. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου αποδείχθηκε αποτελεσματική, καθώς επιλύθηκαν άμεσα όλες οι σχετικές υποθέσεις κατόπιν έγγραφης παρέμβασής του (υποθέσεις 123053 και 130590/2010).

Ένα ιδιαίτερο πρόβλημα παρατηρήθηκε όσον αφορά τις ειδικές δεσμεύσεις που απορρέουν από διατάξεις οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αδειοδότηση των Φ/Β συστημάτων, όπως διευκρινίστηκε με πρόσφατη τροποποιητική απόφαση του ΥΠΕΚΑ. Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος διερεύνησε υπόθεση επενδυτή ο οποίος, αν και διέθετε έγκριση εργασιών μικρής κλίμακας και εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, κατά τη φάση εγκατάστασης του Φ/Β σταθμού η πολεοδομία διέκοψε τις εργασίες λόγω προβληματισμού ως προς την απόσταση της εγκατάστασης από το εθνικό δίκτυο. Για το ζήτημα αυτό η πολεοδομία απευθύνθηκε στη Διεύθυνση Οικιστικού και Κτιριοδομικού Κανονισμού (ΟΚΚ) του ΥΠΕΚΑ, η οποία με βάση την ως άνω υπουργική απόφαση διευκρίνισε ότι οι ειδικές δεσμεύσεις εξακολουθούν να εφαρμόζονται, εκτός εάν ο αρμόδιος φορέας εκδώσει απόφαση που ρυθμίζει άλλως το θέμα. Κατόπιν τούτου, η πολεοδομία επέτρεψε στον επενδυτή να συνεχίσει τις εργασίες, με το αιτιολογικό ότι είχε ήδη εφοδιαστεί με τις απαραίτητες εγκρίσεις πριν από τη σχετική τροποποίηση των ειδικών όρων. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι οι ειδικές δεσμεύσεις θα πρέπει να εφαρμόζονται ωστόσο, επειδή δεν υφίσταται διαδικασία αδειοδότησης για τους σταθμούς μικρής ισχύος, χρήζει διευκρίνισης ποιος θα είναι ο αρμόδιος φορέας για τον έλεγχο και την εφαρμογή τους (υπόθεση 137651/2011).

Φ/Β συστήματα σε στέγες κτιρίων

Ο Συνήγορος εξέτασε παράπονα πολιτών που θέλησαν να ενταχθούν στο Ειδικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φ/Β συστημάτων μικρής ισχύος σε δώματα και στέγες κτιρίων. Τα παράπονα σχετίζο-

νται με τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται από τους ενδιαφερομένους, ώστε να είναι εφικτή η ένταξή τους. Η ΔΕΗ επέδειξε ετοιμότητα στην αντιμετώπιση των σχετικών διαμαρτυριών.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση πολίτη που διαμαρτυρήθηκε ότι η ΔΕΗ αρνήθηκε να παραλάβει την αίτησή του διότι δεν ήταν ο επικαρπωτής του ακινήτου, παρ' ότι διέθετε την ψιλή κυριότητα και προσκόμισε υπεύθυνη δήλωση με τη συναίνεση του επικαρπωτή. Κατά τη διερεύνηση προέκυψε ότι το ζήτημα «επικαρπία και ψιλή κυριότητα» είχε απασχολήσει τη ΔΕΗ, και η νομική υπηρεσία της είχε ήδη γνωμοδοτήσει, παρέχοντας σχετικές διευκρινίσεις για το ποιος δικαιούται να ενταχθεί στο πρόγραμμα. Η επιχείρηση διευκρίνισε ότι, σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα, δικαίωμα ένταξης στο πρόγραμμα έχει ο επικαρπωτής και μόνο, δίχως τη συναίνεση του ψιλού κυρίου, ενώ αντίθετα ο ψιλός κύριος δεν έχει ο ίδιος τέτοιο δικαίωμα, ακόμα και αν ο επικαρπωτής συναίνει (υπόθεση 138237/2011).

Κατά τη διερεύνηση υπόθεσης πολίτη, ο οποίος κατήγγειλε την απόρριψη από τη ΔΕΗ αιτήματός του για εγκατάσταση Φ/Β συστήματος στη στέγη πολυκατοικίας, διευκρινίστηκε το ζήτημα εγκατάστασης σε κοινόχρηστο/κοινόκτητο χώρο κτιρίου. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Ειδικό Πρόγραμμα αλλά και στη σχετική γνωμοδότηση της Νομικής Υπηρεσίας της ΔΕΗ, επιτρέπεται η εγκατάσταση ενός και μόνο Φ/Β συστήματος σε κοινόχρηστο ή κοινόκτητο χώρο κτιρίου. Δικαίωμα ένταξης στο πρόγραμμα έχουν οι κύριοι οριζόντιων ιδιοκτησιών εκπροσωπούμενοι από τον διαχειριστή ή ένας εκ των ιδιοκτητών οριζόντιων ιδιοκτησιών έπειτα από παραχώρηση της χρήσης του κοινόχρηστου

ή κοινόκτητου χώρου από τους λοιπούς συνιδιοκτήτες. Προϋπόθεση αποτελεί η συμφωνία του συνόλου των συνιδιοκτητών, που αποδεικνύεται με πρακτικό ομόφωνης απόφασης της γενικής συνέλευσης ή με έγγραφη συμφωνία όλων των συνιδιοκτητών. Κατά συνέπεια στην προκειμένη περίπτωση η ΔΕΗ ορθώς απέρριψε το αίτημα του πολίτη (υπόθεση 138303/2011).

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Η σημασία των διοικητικών αδυναμιών

Η βιομηχανική ανάπτυξη, αν και συνιστά σημαντικό παράγοντα για την ευημερία μιας χώρας, έχει ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα την παραγωγή αποβλήτων, η διαχείριση των οποίων επιβάλλεται από την ισχύουσα νομοθεσία.

Αρχικά, η στάση των επιχειρήσεων έναντι της προστασίας του περιβάλλοντος ήταν αμυντική και προέκυπτε από την υποχρέωση συμμόρφωσής τους προς τη νομοθεσία. Σταδιακά οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ότι μέσα από στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης προκύπτουν επιχειρηματικές ευκαιρίες οι οποίες παλαιότερα εθεωρούντο μόνο οικονομικά επιζήμιες. Παρ' όλα αυτά, πολλές επιχειρήσεις εξακολουθούν να θεωρούν ότι η προστασία του περιβάλλοντος μέσω της βελτίωσης της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς τους έρχεται σε ευθεία αντίθεση με άλλους επιχειρηματικούς στόχους, επιμένοντας σε πρακτικές όπως η ανεξέλεγκτη

διάθεση των παραγόμενων αποβλήτων.

Ο Συνήγορος έχει διερευνήσει αρκετές υποθέσεις που αφορούν επιχειρήσεις με αντικείμενο την επεξεργασία αγροτικών προϊόντων (όπως τυροκομεία, ελαιουργεία, πυρηνελαιουργεία) καθώς και επιχειρήσεις πρωτογενούς παραγωγής (πτηνοτροφικές και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις), οι οποίες, αν και είναι αναγκαίες για τη στήριξη της αγροτικής οικονομίας, ευθύνονται για παραβάσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Από τη διερεύνηση αρκετών υποθέσεων προέκυψε ότι πολλές από αυτές λειτουργούν καθ' υπέρβαση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων και χωρίς να έχουν εφαρμόσει την εγκεκριμένη μελέτη επεξεργασίας και διάθεσης αποβλήτων. Πρόκειται για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες προφανώς δεν έχουν το οικονομικό κίνητρο ούτε για παρέμβαση στην πηγή των αποβλήτων, ενόψει της καθαρής παραγωγής, ούτε για επενδύσεις σε μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων και προστασίας του περιβάλλοντος. Σε αυτό συντελεί αφενός το υψηλό κόστος των προτεινόμενων μεθόδων επεξεργασίας ή/και η εποχικότητα στη λειτουργία των εν λόγω εγκαταστάσεων και αφετέρου η εδώ και πολλά χρόνια ανοχή που επιδεικνύουν οι ελεγκτικές αρχές. Οι τελευταίες δεν εφαρμόζουν τις ισχύουσες διατάξεις προβάλλοντας ως αιτιολογία τη σημασία που έχουν οι υφιστάμενες μη νόμιμες εγκαταστάσεις για τη βιωσιμότητα της τοπικής οικονομίας, ιδιαίτερα στην παρούσα διεθνή και εθνική οικονομική συγκυρία.

Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί περαιτέρω η ανεπάρκεια των μηχανισμών ελέγχου και επιβολής κυρώσεων.

Τα όποια κατασταλτικά μέτρα ή ποινές, προκειμένου να αποδώσουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, θα πρέπει να είναι ανάλογα με το μέγεθος της βλάβης και να είναι κλιμακούμενα ώστε να είναι αποτελεσματικά. Η επιβολή χρηματικής ποινής μία φορά τον χρόνο σε μια βιομηχανία που δεν διαθέτει σύστημα επεξεργασίας των αποβλήτων της δεν αποδεικνύεται επαρκής και καταλήγει να αντιμετωπίζεται ως εξαγορά του δικαιώματος ρύπανσης. Κρίσιμο, τέλος, είναι το ζήτημα της στελέχωσης του ελεγκτικού μηχανισμού –τόσο στο επίπεδο της κεντρικής εξουσίας όσο και, κυρίως, στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης– με αριθμητικά επαρκές και εξειδικευμένο προσωπικό, όπως και της αναγκαίας υλικοτεχνικής υποδομής.

Εντονότερο καθίσταται το πρόβλημα του ελέγχου της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων λειτουργίας στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η αλλαγή κανονιστικών διατάξεων επιβάλλει τη μετεγκατάσταση των υφιστάμενων παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Μια από τις συνήθεις αγκυλώσεις στην εξασφάλιση της σύννομης λειτουργίας των παραγωγικών μονάδων αποτελεί η διαπιστωθείσα έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των περισσότερων συναρμόδιων φορέων και η αποποίηση των ευθυνών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των επιπτώσεων που οι ως άνω διοικητικές αδυναμίες επιφέρουν στο περιβάλλον και στα ευαίσθητα οικοσυστήματα είναι η οικολογική καταστροφή του ποταμού Βούλγαρη, της περιοχής Σκαλοχωρίου του Νομού Λέσβου, εξαιτίας της ανεξέλεγκτης διάθεσης τυρογάλακτος και απο-

βλήτων από τρεις τυροκομικές μονάδες που λειτουργούν στην περιοχή. Από την εξέταση της σχετικής υπόθεσης ο Συνήγορος διαπίστωσε αφενός ελλείψεις στις άδειες που διέθεταν οι εν λόγω μονάδες και αφετέρου ότι λειτουργούσαν καθ' υπέρβαση των περιβαλλοντικών όρων, χωρίς να εφαρμόζουν τις μελέτες επεξεργασίας και διάθεσης των αποβλήτων, με αποτέλεσμα η ρύπανση της περιοχής να συνεχίζεται επί χρόνια. Οι συναρμόδιες υπηρεσίες είχαν επανειλημμένα προβεί σε αυτοψίες όπου διαπίστωναν το πρόβλημα, θέτοντας προθεσμίες για τη συμμόρφωση οι οποίες παρέρχονταν άκαρπες. Παρ' όλα αυτά οι υπηρεσίες απέφευγαν να επιβάλουν τη διακοπή της λειτουργίας των μονάδων. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου επιβλήθηκαν στις τυροκομικές μονάδες διοικητικές κυρώσεις (πρόστιμα και διακοπή λειτουργίας). Η διακοπή όμως επιβλήθηκε κατά το διάστημα όπου οι μονάδες δεν λειτουργούσαν εκτός αυτού, πριν από την έναρξη της νέας τυροκομικής περιόδου, ο νομάρχης χορήγησε εκ νέου προσωρινή άδεια λειτουργίας, κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων, επικαλούμενος το αίτημα των κτηνοτρόφων του νησιού να επαναλειτουργήσουν τα τυροκομεία διότι διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να διαθέσουν το παραγόμενο γάλα. Επειδή με την έναρξη της νέας τυροκομικής περιόδου επανήλθε το σοβαρό πρόβλημα της ρύπανσης λόγω της ανεξέλεγκτης απόρριψης του τυρογάλακτος, ο Συνήγορος ζήτησε από τον περιφερειάρχη, στον οποίο έχει περιέλθει πλέον η αρμοδιότητα, να επιβάλει τη διακοπή της λειτουργίας των εν λόγω μονάδων. Επισήμανε μάλιστα ότι η επιβολή κυρώσεων για την προστασία του περιβάλλοντος δεν επαφίεται απλώς στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης

αλλά αποτελεί δέσμια υποχρέωσή της, και ακόμα ότι η επίκληση της συνεισφοράς των εν λόγω μονάδων στην τοπική οικονομία και ανάπτυξη, καθώς και η διεθνής οικονομική συγκυρία δεν μπορούν πλέον να αποτελούν άλλοθι για ανεξέλεγκτη και παράτυπη λειτουργία. Δυστυχώς, διαπιστώθηκε εκ νέου η ίδια παρελκυστική τακτική: Η διακοπή επιβλήθηκε μετά τη λήξη της εποχικής λειτουργίας των μονάδων (υπόθεση 1629/2009).

Θετική εξέλιξη

Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου επετεύχθη εντέλει η σφράγιση της μίας εκ των ως άνω μονάδων, ενώ για τις άλλες δύο υπήρξε ενημέρωση ότι συμμορφώθηκαν με τους συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους.

Ανάλογη είναι η περίπτωση βιομηχανικού συγκροτήματος το οποίο αποτελείται από πυρηνελαιουργείο, μονάδα παραγωγής εξευγενισμένου ελαιολάδου, σαπωνοποιείο και μονάδα τυποποίησης ελαιολάδου, που βρίσκεται στην περιοχή Σκάλας Παμφίλων, του Δήμου Μυτιλήνης. Η περιοχή αυτή με την αναθεώρηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Δήμου Μυτιλήνης (το 2007) χαρακτηρίστηκε ζώνη Τουρισμού-Αναψυχής, πράγμα το οποίο επέβαλλε την απομάκρυνση από αυτήν όλων των βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων εντός 12ετίας. Η επιχείρηση ξεκίνησε ως ελαιοτριβείο και σταδιακά επεκτάθηκε, λαμβάνοντας άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας η οποία, αν και δεν τηρούνταν οι συγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί όροι, ανανεώθηκε για αόριστο χρόνο.

Οι αρμόδιοι φορείς, μετά τη συστηματική ρύπανση της ατμόσφαιρας και των υδάτων και τη μη σύννομη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων –πράγμα που είχε ως συνέπεια τη σοβαρή ρύπανση του κόλπου των Παμφίλων–, προέβησαν στην επιβολή κυρώσεων. Ωστόσο η αποσπασματική και μεμονωμένη επιβολή προστίμων για τη συστηματική μη σύννομη λειτουργία της εν λόγω επιχείρησης, σε συνδυασμό με την προβλεπόμενη μετεγκατάστασή της, δεν αποτέλεσαν κίνητρο συμμόρφωσης της επιχείρησης με τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους. Συγχρόνως δε, οι αρμόδιοι φορείς απέφευγαν να προβούν στη διακοπή της μονάδας, επικαλούμενοι τα κοινωνικά προβλήματα που θα μπορούσε να επιφέρει η παύση της λειτουργίας της επιχείρησης, δεδομένου ότι εξυπηρετεί το σύνολο των ελαιολιτριβείων του νησιού. Ως εκ τούτου, και παρά την παρέμβαση του Συνηγόρου, διαπιστώθηκε η ίδια παρελκυστική τακτική, δηλαδή ο αρμόδιος φορέας περιορίστηκε στην επιβολή προστίμου στην εν λόγω μονάδα και στην επισημάνση ότι δεν θα επιτραπεί η λειτουργία κατά τη νέα ελαιοκομική περίοδο εάν δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποτρέπεται η ρύπανση (υπόθεση 136737/2011).

Μη τήρηση των όρων λειτουργίας διαπίστωσε επίσης ο Συνήγορος σε κτηνοτροφικές μονάδες στα όρια του οικισμού της Μάνδρας του Δήμου Αβδήρων. Από τη σχετική υπηρεσιακή αλληλογραφία διαπιστώνεται ότι συνεχίζεται πλέον των δύο ετών η λειτουργία των μονάδων με καταγεγραμμένη σειρά παραβάσεων. Οι μονάδες αυτές

δεν συμμορφώνονται με τους όρους λειτουργίας τους, ήτοι: δεν έχουν μετεγκαταστήσει τα πλεονάζοντα ζώα, δεν έχουν τροποποιήσει τις άδειες ίδρυσης και λειτουργίας, προβαίνουν σε παράνομη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, εκμεταλλεύονται και κάνουν χρήση υδάτινων πόρων χωρίς αδειοδότηση, παραβιάζουν τα χρονοδιαγράμματα που τους έχουν τεθεί προκειμένου να λάβουν μέτρα για την αποκατάσταση της νομιμότητας, την προστασία της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος. Στην περίπτωση αυτή πάντως υπήρξε σύγχυση ως προς τον αρμόδιο φορέα που είναι υπεύθυνος για την ανάκληση των αδειών. Κατόπιν της παρέμβασης του Συνηγόρου, αφενός προσδιορίστηκε εντέλει ο αρμόδιος φορέας, αφετέρου ανακλήθηκαν οι άδειες λειτουργίας των δύο μονάδων (υπόθεση 18916/2008).

Όπως προκύπτει από τις προαναφερόμενες υποθέσεις, η τήρηση της νομιμότητας, όπως αυτή υποδεικνύεται από τον Συνήγορο, προσκρούει συχνά σε απροθυμία της διοίκησης να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες (για οικονομικούς, κοινωνικούς ή άλλους λόγους), ακόμα και όταν διατείνεται ότι προτίθεται να συμμορφωθεί προς τις υποδείξεις του Συνηγόρου.

Τέλος, αποτελεσματική αποδεικνύεται η παρέμβαση της ανεξάρτητης αρχής στις περιπτώσεις όπου η καταγγελία αφορά άρνηση της διοίκησης να παρέχει περιβαλλοντική πληροφόρηση σχετικά με στοιχεία στα οποία βασίστηκε άδεια

αναβάθμισης βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Σχετική αναφορά είχε αντικείμενο την άρνηση της Διεύθυνσης Εγκαταστάσεων Πετρελαιοειδών του τώως Υπουργείου Ανάπτυξης (αρμοδιότητα πλέον ΥΠΕΚΑ) να χορηγήσει σε ενδιαφερόμενους πολίτες στοιχεία που είχαν υποβληθεί από την εταιρεία «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΑΕ» προκειμένου η τελευταία να πάρει άδεια για την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων της στην Ελευσίνα. Τα στοιχεία που ζητήθηκαν είχαν ληφθεί υπόψη για την έγκριση της αναβάθμισης και μνημονεύονταν ρητά στο κείμενο της υπουργικής απόφασης που την ενέκρινε. Η υπηρεσία ζήτησε από τους ενδιαφερομένους να εξειδικεύσουν το έννομο συμφέρον τους και αρνήθηκε να ικανοποιήσει το αίτημά τους. Ο Συνήγορος τόνισε ότι τα στοιχεία που ζητούν οι πολίτες αποτελούν περιβαλλοντική πληροφορία και ότι η Διεύθυνση Εγκαταστάσεων Πετρελαιοειδών οφείλει να τα χορηγήσει. Στη συνέχεια η υπηρεσία χορήγησε ορισμένα μόνο από τα αιτούμενα έγγραφα, επικαλούμενη για τα υπόλοιπα λόγους προστασίας του βιομηχανικού απορρήτου. Σε νέο έγγραφο του ο Συνήγορος επέμεινε ότι τα αιτούμενα στοιχεία παύουν να έχουν τον χαρακτήρα του απορρήτου εφόσον έχουν ήδη ανακοινωθεί από εκείνον τον οποίο αφορούν στο πλαίσιο συγκεκριμένης διοικητικής διαδικασίας και έχουν αποτελέσει θεμελιωτικό-στατικό στοιχείο της αιτιολογίας μιας διοικητικής πράξης. Το ΥΠΕΚΑ δέχτηκε την άποψη του Συνηγόρου και χορήγησε το σύνολο των εγγράφων (υποθέσεις 4718/2008, 4719/2009).*

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία,
στον ιστότοπο του Συνηγούρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν
σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε
σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Διαχείριση Περιβάλλοντος και Οργάνωση του Χώρου

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

ΘΑΛΑΣΣΙΟ-ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΤΟΞΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΣΙΜΟ ΝΕΡΟ

ΣΤΕΡΕΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ

ΟΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ, ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Το 2011 τα προβλήματα που ανέκυψαν εξαιτίας της «κρίσης του δημόσιου χρέους» και της υιοθέτησης πληθώρας «έκτακτων» μέτρων στο πλαίσιο εξασφάλισης δανειακών πόρων (Μνημόνιο, Εφαρμοστικός Νόμος κ.ά.) είχαν σοβαρές επιπτώσεις σε σημαντικές πλευρές της καθημερινότητας των πολιτών της χώρας, που αφορούν την ποιότητα του φυσικού, του δομημένου και του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Οι επιπτώσεις αυτές προέκυψαν τόσο επειδή οξύνθηκαν τα διαρκή προβλήματα της οργάνωσης και διαχείρισης φυσικών και ανθρωπογενών πόρων, όσο και γιατί ανέκυψαν καινούργια. Η πρώτη ομάδα προβλημάτων σχετίζεται με τη γνωστή πολυνομία, τη σύγχυση αρμοδιοτήτων και τα νομικά κενά, καθώς και με διάφορες μορφές αδράνειας της διοίκησης στην εφαρμογή της υπάρχουσας νομοθεσίας. Η δεύτερη ομάδα σχετίζεται με την εισαγωγή πληθώρας νομοθετημάτων και ρυθμίσεων, συχνά μάλιστα αντιφατικών, καθώς και με τις αλλαγές στις προτεραιότητες και στους στόχους της ρυθμιστικής πολιτικής στα ζητήματα οργάνωσης και διαχείρισης του χώρου.¹ Οι παραπάνω συνθήκες εντείνονται περαιτέρω, καθώς τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές στον τρόπο διακυβέρνησης

(απελευθέρωση των αγορών, Πρόγραμμα Καλλικράτης²) και στα δρώντα υποκείμενα (δημιουργία νέων μεγάλων ιδιωτικών εταιρειών).

Ο συνδυασμός των συνθηκών της δημοσιονομικής κρίσης με τις αλλαγές αυτές θέτει τις βάσεις μιας «νέας εποχής» για την προστασία της ποιότητας του περιβάλλοντος και για τις σχέσεις των ιδιωτικών συμφερόντων με τα συμφέροντα της κοινωνίας των πολιτών (δημόσια αγαθά και το γενικότερο κοινωνικό συμφέρον). Ο δημόσιος χαρακτήρας πολλών από τους φυσικούς και ανθρωπογενείς πόρους αμφισβητείται, ο ισχύων τρόπος ρύθμισης των συνθηκών ανάπτυξης, εκμετάλλευσης και προστασίας τους αποδεικνύεται συχνά ανεπαρκής και οι μηχανισμοί ελέγχου είτε απουσιάζουν είτε υπολειτουργούν. Δημιουργούνται έτσι συνθήκες περαιτέρω αμφισβήτησης του ρόλου του κράτους και της νομιμοποίησής του στον τομέα της εξασφάλισης και της προστασίας των δικαιωμάτων πρόσβασης σε αγαθά, υπηρεσίες και πληροφορίες που σχετίζονται με το περιβάλλον και τα οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με την ποιότητα των συνθηκών διαβίωσης.

Η διαχρονική εξέταση των αναφορών των πολιτών αποτελεί έναν σημαντικό δείκτη της «ζήτησης» όσον αφορά την παροχή και την προστασία των δικαιωμάτων αυτών.

Η ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Οι θεματικές ενότητες των υποθέσεων οι οποίες ενδεικτικά παρουσιάζονται στη συνέχεια αναδεικνύουν σημαντικές πτυχές της νέας πολυεπίπεδης διακυβέρνησης που άρχισε να εφαρμόζεται στη διάρκεια της χρονιάς (Πρόγραμμα Καλλικράτης) και εν πολλοίς αντανακλούν τα προβλήματα της εφαρμογής της.

Στον τομέα της διαχείρισης των φυσικών πόρων, ιδιαίτερης σημασίας είναι οι υποθέσεις που αφορούν την ποιότητα του πόσιμου νερού (βλ. περιπτώσεις Ασωπού και Μεσσαπίας, αλλά και της εγκατάστασης Φ/Β σταθμών στην Υλίκη), καθώς και τα προβλήματα διαχείρισης των στερεών αποβλήτων. Το πλήθος των αναφορών που σχετίζονται με τη συνέχιση της ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων είναι μεγάλο και οι καταγγελλόμενες επιπτώσεις ιδιαίτερα σοβαρές.

Εξαιρετικά κρίσιμες αναδεικνύονται και οι επιπτώσεις από την απουσία σαφούς νομοθετικού πλαισίου για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και του παράκτιου χώρου, όπως φαίνεται στην υπόθεση του ναυαγίου του «Sea Diamond» αλλά και των λιμενικών εγκαταστάσεων στο Βρωμοπούσι της Κερατέας.

Στον τομέα του δομημένου περιβάλλοντος, τα τελευταία χρόνια προβάλλει ως

¹ Βλ. Ν. 3986/2011, «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015»· ΠΔ 4.11.2011, ΦΕΚ ΑΑΠ 289, «Όροι και περιορισμοί δόμησης εντός των ορίων οικισμών με πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους»· Ν. 3889/2010, «Χρηματοδότηση περιβαλλοντικών παρεμβάσεων, πράσινο ταμείο, κύρωση δασικών χαρτών»· Ν. 3818/2010, «Προστασία δασών και δασικών εκτάσεων του Νομού Αττικής, σύσταση Ειδικής Γραμματείας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας κ.λπ.»· Ν. 4014/2011, «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος»· Ν. 3937/2011, «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»· Ν. 3983/2011, «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την Οδηγία ΕΚ-56/08 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις»· ΚΥΑ 150559/2011, «Διαδικασίες, όροι και προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών για υφιστάμενα δικαιώματα χρήσης νερού»· ΚΥΑ 145116/2011, «Περί επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων»· ΚΥΑ 51354/2641/Ε103, «Καθορισμός προτύπων ποιότητας περιβάλλοντος», άρθρο 39, παράγρ. 3 του Ν. 4024, «Θέματα αρμοδιότητας υπ. οικονομικών – Τροποποιήσεις σχετικά με απαλλοτριώσεις, Νέος Τρόπος Έκδοσης Αδειών Δόμησης, Ελέγχου Κατασκευών και λοιπές Διατάξεις».

² Βλ. «Η αυτοδιοίκηση σε μετάβαση».

εξαιρετικά σημαντική η δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης, χρήσης ή απόλαυσης του δημόσιου χώρου. Το δικαίωμα στον δημόσιο χώρο σχετίζεται σε σημαντικό βαθμό με τη δυνατότητα ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης, με την εμπέδωση των κανόνων συνύπαρξης και την καλή λειτουργία των διοικητικών δομών που είναι επιφορτισμένες με τη διαφύλαξή του. Οι περισσότερες αναφορές που λαμβάνει ο Συνήγορος αφορούν κατά κύριο λόγο την πρόσβαση σε κοινόχρηστα αγαθά, στοιχεία της καθημερινής ζωής στην πόλη, όπως δρόμοι, πλατείες, πεζόδρομοι και πεζοδρόμια, χωρίς να λείπουν όμως και ειδικές περιπτώσεις. Ιδιαίτερα έντονος το τελευταίο χρονικό διάστημα είναι οι διαμαρτυρίες πολιτών για την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη και επέκταση των δραστηριοτήτων αναψυχής, για την απουσία ολοκληρωμένου σχεδιασμού των σχετικών χρήσεων γης αλλά και παρακολούθησης της χρήσης του δημόσιου χώρου (τραπεζοκαθίσματα σε πλατείες και πεζόδρομους).

Η διαμεσολαβητική προσπάθεια του Συνηγού αναφορικά με τη διαφύλαξη του δικαιώματος στην ιδιοκτησία εξακολουθεί και την περίοδο αυτή να είναι ιδιαίτερα αυξημένη και αφορά δύο διακριτές ενότητες: τις δεσμεύσεις ιδιοκτησιών για τις ανάγκες του πολεοδομικού σχεδιασμού και τις δεσμεύσεις για την προστασία και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Σε ό,τι αφορά τις πρώτες, διαπιστώνεται ότι απαιτείται, ιδιαίτερα στη σημερινή κοινωνικοοικονομική συγκυρία, μια περισσότερο ολοκληρωμένη και συστηματική προσέγγιση του ζητήματος των απαλλοτριώσεων και των δεσμεύσεων ιδιοκτησιών εν γένει, η οποία, φυσικά, συνδέεται άρρηκτα με τον σχεδιασμό και

την υλοποίηση των σχετικών πολεοδομικών ρυθμίσεων. Η σταδιακή εξασφάλιση των αναγκαίων κονδυλίων, η οποία θα πρέπει να συνοδεύεται από έγκαιρο και απολύτως τεκμηριωμένο προγραμματισμό ως προς την αναγκαιότητα απόκτησης χώρων, καθώς και η επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις που εγγυώνται τόσο για την ακώλυτη εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού όσο και για την προστασία του δικαιώματος στην ιδιοκτησία.

Όσον αφορά ειδικότερα τις δεσμεύσεις που πραγματοποιούνται για αρχαιολογικούς σκοπούς, φαίνεται ότι τόσο η περιορισμένη διάθεση των αναγκαίων κονδυλίων όσο και οι σημαντικές καθυστερήσεις στην προώθηση της διαδικασίας απαλλοτρίωσης αποτελούν διαχρονικά και δυσεπίλυτα προβλήματα, που στο σημερινό πλαίσιο των περιοριστικών δημοσιονομικών πολιτικών αναμένεται να οξυνθούν. Πάντως, σε πρόσφατη σύσκεψη του Συνηγού (Νοέμβριος 2011) με την πολιτική και υπηρεσιακή ηγεσία του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού (ΥΠΠΟΤ) διαπιστώθηκε ότι προωθούνται σημαντικές νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν την εφαρμογή του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου, καθώς και η ολοκληρωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη καταγραφή και οριοθέτηση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων. Οι εξελίξεις αυτές αποτελούν ενθαρρυντικές ενδείξεις για τη δυνατότητα εξορθολογισμού των παρεμβάσεων που σχετίζονται με την προστασία και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Παρόλα αυτά όμως, και για τις δύο περιπτώσεις δεσμεύσεων θα πρέπει να τονιστεί ότι εξακολουθεί να υφίσταται το έλλειμμα σαφούς καθορισμού χρήσεων γης

στον αστικό και εξωαστικό χώρο. Επίσης, σημαντικά εργαλεία χωρικής ρύθμισης παραμένουν ανενεργά (λόγου χάρη, μεταφορά συντελεστή δόμησης), γεγονός που δυσχεραίνει την επίλυση των μακροχρόνιων τριβών και αδιεξόδων στα οποία έχουν οδηγηθεί πολλές περιπτώσεις δεσμεύσεων ιδιοκτησιών.

ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

ΘΑΛΑΣΣΙΟ-ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Υπόθεση «Sea Diamond»

Από τις σοβαρότερες υποθέσεις περιβαλλοντικής ζημίας που εξέτασε ο Συνήγορος είναι το ναυάγιο του κρουαζιερόπλοιου «Sea Diamond» στον όρμο Καλντέρας της Θήρας (Σαντορίνη). Την αναφορά κατέθεσε στον Συνήγορο περιβαλλοντικός σύλλογος του νησιού και είχε ως αντικείμενο την καθυστέρηση λήψης μέτρων για την άρση του ενδεχόμενου κινδύνου ρύπανσης του περιβάλλοντος (υπόθεση 3340/2008). Ο Συνήγορος παρακολούθησε στενά την εξέλιξη της υπόθεσης, παρεμβαίνοντας σε όλες τις συναρμόδιες υπηρεσίες (Λιμενικό Ταμείο, πρώην Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, ΥΠΕΚΑ) προκειμένου να προβούν στις οφειλόμενες ενέργειες. Διαπίστωση κατ' αρχάς ότι οι αρμόδιοι φορείς καθυστέρησαν σημαντικά να ενεργοποιήσουν τους μηχανισμούς εξουδετέρωσης του κινδύνου προσβολής του περιβάλλοντος και αδράνησαν όσον αφορά την ολοκληρωμένη περιβαλλοντική εκτίμηση του κινδύνου από την παραμονή του ναυαγίου στον βυθό του όρμου. Συνεκτιμώντας την υψηλή περιβαλλοντική σημασία της περιοχής του ναυαγίου, η οποία βρίσκεται σε απόσταση 1,1 ν.μ. από περιοχή

προστασίας του δικτύου NATURA 2000 (SCI GR4220003), καθώς και την εντονότερη τουριστική και συνεπακόλουθα οικονομική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στο νησί, ο Συνήγορος συνέταξε πόρισμα με το οποίο πρότεινε*:

- Να εκπονηθεί από το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) ή από ΑΕΙ που διαθέτει την κατάλληλη τεχνολογία ειδική περιβαλλοντική μελέτη για την εκτίμηση του κινδύνου από την παραμονή του ναυαγίου στην περιοχή.
- Να χαρακτηριστεί το σύνολο ή τμήμα του ναυαγίου απόβλητο.
- Να καταρτιστεί ειδικό σχέδιο έκτακτης ανάγκης για να αντιμετωπιστεί η πιθανή μελλοντική διαρροή των ρυπογόνων ουσιών που βρίσκονται ακόμη εγκλωβισμένες στο ναυάγιο.
- Να τροποποιηθεί το νομοθετικό πλαίσιο, ώστε σε περιπτώσεις ναυαγίων να συντάσσονται υποχρεωτικά ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες που θα αναλύουν τους ενδεχόμενους περιβαλλοντικούς κινδύνους.
- Να μεταφερθούν οι αρμοδιότητες όσον αφορά την αντιμετώπιση περιστατικών θαλάσσιας ρύπανσης λόγω ναυαγίων από τα Δημοτικά Λιμενικά Ταμεία στις κεντρικές υπηρεσίες των αρμόδιων υπουργείων ή στην περιφερειακή αυτοδιοίκηση.

Επειδή ο Συνήγορος δεν έχει αρμοδιότητα, δεν τοποθετήθηκε στο ζήτημα της άρνησης ή της καθυστέρησης εκ μέρους της πλοιοκτήτριας εταιρείας να προχωρήσει στις ενέργειες που ήταν αναγκαίες για την άρση των αρνητικών συνεπειών του ναυαγίου στο περιβάλλον. Επικέντρωσε τις προσπάθειές του στην άσκηση διαμεσολαβητικής πίεσης προς τις υπηρεσίες, ώστε να εκπληρώσουν τον δικό τους ρόλο, δηλαδή να ενεργοποιή-

σουν το πλαίσιο αντιμετώπισης του περιβαλλοντικού κινδύνου. Στο μεταξύ, το καλοκαίρι του 2009, ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη (ΠΔ 148/2009) η Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη. Με αυτή ρυθμίζεται για πρώτη φορά το ζήτημα της αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος σε περιπτώσεις πρόκλησης ρύπανσης, με βάση την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Οι διατάξεις για την περιβαλλοντική ευθύνη δεν είχαν ωστόσο εφαρμογή στην περίπτωση του «Sea Diamond», καθώς το ναυάγιο έγινε σε χρόνο που δεν καταλαμβάνεται από το πεδίο εφαρμογής του ΠΔ.

Παρότι ολοκληρώθηκαν τελικά οι διαδικασίες απάντησης των καυσίμων, ο Συνήγορος με τις προτάσεις του κατέδειξε το μέγεθος του περιβαλλοντικού προβλήματος και τις πιθανές προεκτάσεις του σε βάθος χρόνου. Γι' αυτό και οι σχετικές υποδείξεις κινούνται στην κατεύθυνση της συστηματικής και ολοκληρωμένης διαχείρισης, στη βάση της πλήρους εκτίμησης και αξιολόγησης του ενδεχόμενου κινδύνου, όπως επιτάσσει και η αρχή της προφύλαξης.

Τέλος, μέσα στο 2011 εκδόθηκε σημαντική απόφαση του ΣτΕ (1647/2011) επ' αφορμή άλλης υπόθεσης. Το δικαστήριο ερμήνευσε περιοριστικά τη διάταξη του άρθρου 2 του Ν. 2881/2001 και θεώρησε ως κατά κανόνα κατάλληλη και ενδεδειγμένη λύση την ανέλκυση του ναυαγίου και μόνο κατ' εξαίρεση και με ειδική αιτιολογία την υιοθέτηση οποιουδήποτε άλλου μέσου αντιμετώπισης. Η απόφαση αυτή ενισχύει την άποψη του Συνηγόρου ότι η απάντηση των καυσίμων του «Sea

Diamond» δεν αποτελεί επαρκές και ικανοποιητικό μέτρο προστασίας για το θαλάσσιο περιβάλλον.

Λιμενικές εγκαταστάσεις και ποιότητα ζωής

Η προβληματική ή και παράνομη λειτουργία λιμενικών εγκαταστάσεων ήταν ένα από τα θέματα που απασχόλησαν έντονα τον Συνήγορο κατά το έτος 2010 (βλ. *Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 86-87). Καθώς η νέα χρονιά δεν έφερε σημαντικές μεταβολές ως προς τη «θεραπεία» της διαπιστωμένης κακοδιοίκησης, η ανεξάρτητη αρχή συνέχισε τις διαμεσολαβητικές της προσπάθειες και κατέγραψε ορισμένες νεότερες εξελίξεις.

Πιο συγκεκριμένα, η λειτουργία του λιμένα στο Βρωμοπούσι Κερατέας συνεχίστηκε και το 2011. Πρόκειται για τη λειτουργία παράνομου και επικίνδυνου μικρού λιμένα σκαφών στην Κερατέα Αττικής, περιοχή Βρωμοπούσι, για τον οποίο έχει εκδοθεί πρωτόκολλο καταδίκης ήδη από το 2001. Πρόσφατα ο Συνήγορος ενημερώθηκε ότι το Κεντρικό Λιμεναρχείο Λαυρίου επέβαλε νέο χρηματικό πρόστιμο στον Ναυτικό Όμιλο Πύργου Θωρικού, επειδή διαπιστώθηκε ότι χρησιμοποιούσε αυθαίρετα χώρο εξομοιούμενο με τη χερσαία ζώνη Οργανισμού Λιμένα Λαυρίου. Επίσης, η Κτηματική Υπηρεσία Ανατολικής Αττικής, μεταβάλλοντας την αρχική της στάση, ενημέρωσε ότι έχει ήδη κινήσει τις διαδικασίες και έχει προβεί στις απαραίτητες ενέργειες ώστε να εκδοθούν πρωτόκολλα διοικητικής αποβολής και καθορισμού αποζημίωσης αυθαίρετης χρήσης.

Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν όταν ξεκίνησε η λειτουργία της Προβλήτας Ι στο εμπορευματικό λιμάνι του Ν. Ικονίου

ανέδειξε άλλη υπόθεση (130551/2010). Οι κάτοικοι διαμαρτύρονταν για έντονη ηχορύπανση και όχληση από τη λειτουργία σειρήνων μεγάλης έντασης στα μηχανήματα κατά τη φόρτωση και την εκφόρτωση, οι οποίες λειτουργούν 24 ώρες την ημέρα, 7 ημέρες την εβδομάδα. Επίσης, παραπονούνταν για έντονη κυκλοφοριακή συμφόρηση, η οποία οφείλεται στην καθημερινή συρροή εκατοντάδων φορτηγών στο λιμάνι.

Σε παρέμβαση του Συνηγόρου ο ΟΛΠ απάντησε ότι προτίθεται να προβεί σε εφαρμογή πιστοποιημένου συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης του χώρου. Επίσης, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της πρώην ΝΑ Αττικής, στην οποία είχαν επίσης κάνει καταγγελία για την ηχορύπανση οι πολίτες, ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι, προκειμένου να πραγματοποιήσει σχετικούς ελέγχους, χρειάζεται τη συνδρομή της Διεύθυνσης ΕΑΡΘ και της ΕΥΕΠ του ΥΠΕΚΑ όσον αφορά τη μέτρηση θορύβου και την εκπόνηση ακουστικής τεχνικής μελέτης. Τίποτα όμως από τα παραπάνω δεν έχει πραγματοποιηθεί, αφού ούτε οι υπηρεσίες του ΥΠΕΚΑ έχουν ανταποκριθεί, ώστε να υπάρξει συνεννόηση και συνεργασία για την εκτέλεση των ελέγχων και τη διαπίστωση παραβάσεων, ούτε ο ΟΛΠ έχει προχωρήσει στην υλοποίηση του φερόμενου σχεδιασμού του. Το αποτέλεσμα είναι να λειτουργεί η προβλήτα με τις υπάρχουσες επιβαρυντικές συνθήκες για τους κατοίκους, οι οποίοι, αν και έχουν αποταθεί σε όλους τους αρμόδιους φορείς, αδυνατούν να κινητοποιήσουν τους μηχανισμούς ελέγχου της λειτουργίας του λιμανιού. Μόνο ο Δήμος Περάματος, στον οποίο επίσης απευθύνθηκε ο Συνήγορος, υποστηρίζει το αίτημα των κατοίκων, επιβεβαιώνοντας το μέγεθος του προβλήματος – που επιπλέον συντελεί στην περαιτέρω υποβάθμιση του δήμου.

ΤΟΞΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΣΙΜΟ ΝΕΡΟ

Εξασθενές χρώμιο σε Ασωπό και Μεσσαπία

Ο Συνήγορος επιλήφθηκε υποθέσεων με αντικείμενο: α) την επιβολή ειδικού ορίου για το εξασθενές χρώμιο στο πόσιμο νερό και τη λήψη μέτρων προστασίας της ανθρώπινης υγείας· β) τις επιπτώσεις της ρύπανσης στην αγροτική παραγωγή της περιοχής του Ασωπού ποταμού (υποθέσεις 139680 και 140025/2011).

Ως προς το ζήτημα ποιότητας του πόσιμου νερού, το ΥΠΕΚΑ εξήγγειλε το 2010 δέσμη μέτρων που εστιάζουν σε τρεις άξονες: στη διασφάλιση της δημόσιας υγείας· στον περιορισμό της ρύπανσης· και στην εξυγίανση της βιομηχανικής περιοχής των Οινόφυτων. Η ανεξάρτητη αρχή, πέραν της ενημέρωσης που έχει ζητήσει από τις αρμόδιες αρχές για την πρόοδο υλοποίησης των μέτρων που έχουν εξαγγελθεί, έχει απευθύνει συγκεκριμένες προτάσεις για τα κύρια ζητήματα που έχουν ανακύψει.

Ειδικότερα, πρότεινε να θεσπιστεί ειδικό όριο για το εξασθενές χρώμιο στο πόσιμο νερό, τονίζοντας ότι περαιτέρω καθυστέρηση ενδεχομένως να έχει σοβαρές επιπτώσεις για τη δημόσια υγεία.

Η πρόταση του Συνηγόρου στηρίχθηκε στην αρχή της προφύλαξης, που συνιστά τη λήψη μέτρων προκειμένου να προληφθεί σοβαρή βλάβη του περιβάλλοντος ή της δημόσιας υγείας στις περιπτώσεις που ο κίνδυνος είναι επιστημονικά αβέβαιος.

Η πρόταση αυτή επίσης λαμβάνει υπόψη τη δικαστική απόφαση που εκδόθηκε το 2010 και καθορίζει το όριο των 2 μg/l για την περιεκτικότητα του εξασθενούς χρωμίου στο πόσιμο νερό, αλλά και την ήδη διατυπωμένη άποψη των αρμόδιων υπουργείων ότι είναι αναγκαία η επιβολή ειδικού ορίου, που ωστόσο δεν έχει υλοποιηθεί με σχετική νομοθετική ρύθμιση. Ο Συνήγορος επικαλέστηκε την ύπαρξη πλέον διεθνούς πρακτικής στη θέσπιση ορίων για το εξασθενές χρώμιο στο πόσιμο νερό (ΗΠΑ, Ιταλία), αλλά και πρόσφατη εγκύκλιο του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΥΚΑ) που επιβάλλει συστηματική καταγραφή των συγκεντρώσεων του εξασθενούς χρωμίου στο πόσιμο νερό, για μια περίοδο ενός έτους σε επίπεδο χώρας, που όμως δεν αναιρεί την υποχρέωση θέσπισης ορίου του. Τέλος, ο Συνήγορος τονίζει ότι η διαχείριση του προβλήματος της επικινδυνότητας του εξασθενούς χρωμίου είναι αντιφατική, δεδομένου ότι με υπουργική απόφαση του 2010 καθορίστηκαν ποσοτικά περιβαλλοντικά πρότυπα για τον ποταμό Ασωπό, που συμπεριλαμβάνουν θέσπιση ορίου του, τόσο στα υγρά απόβλητα όσο και στον ίδιο τον ποταμό.

Ως σημαντικό επιπλέον άξονα δράσης των αρμόδιων φορέων ο Συνήγορος προκρίνει τον έλεγχο των υφιστάμενων βιομηχανικών δραστηριοτήτων στην περιοχή του Ασωπού, ο οποίος πρέπει να διενεργείται σύμφωνα με τα περιβαλλοντικά πρότυπα που καθορίστηκαν με νομοθετική ρύθμιση του 2010. Στο πλαίσιο αυτό, επισήμανε την ανάγκη να διευκρινιστούν οι περιπτώσεις εκείνες οι οποίες δεν έχουν υπαχθεί στην εν λόγω ρύθμιση, επειδή δεν έχουν δηλώσει τη διάθεση των αποβλήτων τους στον Ασωπό. Επιβάλλεται δε πρώτα η σταδιακή απορρύπανση των επιφανειακών υδάτων και

του εδάφους, κυρίως κοντά στις περιοχές κατοικίας και αγροτικής γης, και στη συνέχεια η αποκατάσταση του πυθμένα του ποταμού, σε εφαρμογή της νομοθεσίας για την περιβαλλοντική ευθύνη.

Ως προς τις επιπτώσεις της ρύπανσης στην αγροτική παραγωγή της περιοχής του Ασωπού, ο Συνήγορος έχει ζητήσει ενημέρωση από τις αρμόδιες αρχές, λαμβάνοντας υπόψη τα εξής:

- τις συγκεντρώσεις βαρέων μετάλλων σε δειγματοληψίες που διενεργήθηκαν στις αρχές του 2011·
- την αδυναμία επαρκούς αξιολόγησής τους από το αρμόδιο υπουργείο λόγω έλλειψης θεσμοθετημένων ανώτατων ορίων για κάποιες ουσίες στα τρόφιμα·
- το πρόγραμμα δειγματοληψιών και αναλύσεων τροφίμων στην περιοχή της Βοιωτίας, το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη με συντονισμό του ΕΦΕΤ και έχει ορίζοντα ολοκλήρωσης το τέλος του έτους.

Το ζήτημα διασφάλισης της ποιότητας του πόσιμου νερού μετά την εμφάνιση συγκεντρώσεων εξασθενούς χρωμίου διερευνάται από τον Συνήγορο, κατόπιν σχετικής καταγγελίας, και για τον Δήμο Μεσσαπίων. Εν προκειμένω, έχει εκδοθεί απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Χαλκίδας, στο πλαίσιο προσωρινής δικαστικής προστασίας, η οποία καθόρισε όριο 2 μg/l για την περιεκτικότητα του εξασθενούς χρωμίου στο πόσιμο νερό.

Σε συνέχεια αυτού, το ΥΠΕΚΑ εξήγγειλε την υλοποίηση έργου υδροδότησης του δήμου από τη λίμνη Υλίκη και την κατασκευή κεντρικής μονάδας επεξεργασίας νερού. Δεδομένου ότι ο ορίζοντας υλοποίησης του εν λόγω έργου είναι τουλάχιστον τριετής, ο Συνήγορος έχει ζητήσει

την παροχή ασφαλούς νερού στους πολίτες, σε συμμόρφωση με τη δικαστική απόφαση, την υγειονομική αναγνώριση του δικτύου και των πηγών υδροληψίας, την παρακολούθηση της ποιότητας του πόσιμου νερού και την έγκαιρη, συστηματική και κατά απόλυτα διαφανή τρόπο ενημέρωση των καταναλωτών (υπόθεση 20553/2009).

Εγκατάσταση Φ/Β σταθμών εντός της ζώνης προστασίας της λίμνης Υλίκης που υδροδοτεί την πρωτεύουσα

Ο Συνήγορος διερεύνησε τη νομιμότητα της διαδικασίας αδειοδότησης δύο φωτοβολταϊκών (Φ/Β) σταθμών εντός της ζώνης προστασίας της λίμνης Υλίκης από όπου υδρεύεται η Αθήνα (υπόθεση 24473/2009). Πρόκειται για περιοχή που διέπεται από ειδικό καθεστώς προστασίας, μέσω συγκεκριμένης υγειονομικής διάταξης, που επιτρέπει μόνο την κατ'εξαιρέση χωροθέτηση ορισμένων δραστηριοτήτων χαμηλής ισχύος και υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, η περιφέρεια ενέκρινε περιβαλλοντικούς όρους χωρίς να συνεκτιμήσει τις αρνητικές γνωμοδοτήσεις της ΕΥΔΑΠ, στις οποίες προτάχθηκε ανεπιφύλακτα ως μείζον το ζήτημα της επικινδυνότητας για το πόσιμο νερό της πρωτεύουσας σε περίπτωση ατυχήματος. Κατά το στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, απεστάλη στην περιφέρεια έγγραφο της τότε Υπουργού ΠΕΚΑ στο οποίο διατυπώνονταν η άποψη ότι αφενός η ΕΥΔΑΠ δεν περιλαμβάνεται στους φορείς που γνωμοδοτούν κατά την αδειοδότηση έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και ότι αφετέρου οι Φ/Β σταθμοί δεν επιφέρουν ρύπανση στο περιβάλλον, καλώντας παράλληλα τη διοίκηση να ολοκληρώσει τη σχετική διαδικασία.

Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι η έγκριση περιβαλλοντικών όρων από την αρμόδια περιφέρεια συνοδεύεται από υπηρεσιακό υπόμνημα των υπαλλήλων της που είναι υπεύθυνοι για την αξιολόγηση της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, στο οποίο καταγράφεται η διαφωνία τους ως προς το ζήτημα αυτό.

Μη έχοντας λάβει απάντηση εκ μέρους του ΥΠΕΚΑ στα έγγραφά του, ο Συνήγορος συνέταξε πόρισμα στο οποίο ως κύρια ζητήματα νομιμότητας στη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων αναδεικνύονται τα εξής:

- Η παράλειψη ουσιώδους τύπου της διαδικασίας. Η γνωμάτευση της ΕΥΔΑΠ και της αρμόδιας υγειονομικής υπηρεσίας έχει θεσπιστεί ως απαραίτητη προϋπόθεση για την κατ'εξαιρέση εγκατάσταση μίας δραστηριότητας στην εν λόγω περιοχή. Εν προκειμένω, παρατηρήθηκε παντελής έλλειψη γνωμοδότησης της υγειονομικής υπηρεσίας και μη συνεκτίμηση της γνωμοδότησης της ΕΥΔΑΠ, οι οποίες στοιχειοθετούν παράβαση του ουσιώδους τύπου της διαδικασίας έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων και θέτουν υπό αμφισβήτηση την εγκυρότητα της αδειοδότησης. Επιπλέον, η περιφέρεια, παρακάμπτοντας την αρμόδια υγειονομική υπηρεσία και την ΕΥΔΑΠ, αγνόησε τις ουσιαστικές προϋποθέσεις της υγειονομικής διάταξης, καθιστώντας πλημμελή τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης των έργων ΑΠΕ.
- Η παράβαση της ειδικής νομοθεσίας για την προστασία του νερού ύδρευσης της πρωτεύουσας, την οποία η διοίκηση όφειλε να εφαρμόσει εν προκειμένω. Η υγειονομική διάταξη αποτελεί ειδική νομοθεσία για την εν λόγω περιοχή, καθορίζοντας ιδιαίτερο προστα-

τευτικό καθεστώς που απορρέει από τη συνταγματική διάταξη για την προστασία της υγείας των πολιτών, και ως τέτοια υπερισχύει κάθε άλλης διάταξης νόμου με χαρακτηριστικά γενικών ρυθμίσεων, ανεξαρτήτως περιοχής, όπως η Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων ΑΠΕ.

- Η έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας, δεδομένου ότι οι αρνητικές γνωμοδοτήσεις της ΕΥΔΑΠ αναδεικνύουν την επικινδυνότητα της επίμαχης χωροθέτησης και θεωρούν αδύνατη την τοποθέτηση των Φ/Β σταθμών σε προστατευόμενη περιοχή πόσιμων υδάτων. Συνεπώς ήταν επιτακτική η ανάγκη να τεκμηριωθεί περαιτέρω η έλλειψη κινδύνου στο πόσιμο νερό και των δυσμενών επιπτώσεων στο ανθρωπογενές περιβάλλον, καθώς και η αντίστοιχη λήψη μέτρων για την περίπτωση ατυχημάτων.
- Η έγγραφη παρέμβαση της Υπουργού ΠΕΚΑ. Η χωροθέτηση έργων ΑΠΕ στη συγκεκριμένη περιοχή απαιτεί την εφαρμογή του νομικού πλαισίου για την προστασία της υγείας αλλά και του περιβάλλοντος. Η άποψη της Υπουργού ΠΕΚΑ, όπως διατυπώθηκε στο εν λόγω έγγραφο, λαμβάνει υπόψη μόνο το ένα εκ των δύο, καθώς αγνοεί πλήρως την υγειονομική διάταξη, ως εκ τούτου αποτελεί ελλιπή εφαρμογή του νομικού πλαισίου. Ως προς την άποψη που εκφράστηκε στο υπουργικό έγγραφο περί μη ρύπανσης του περιβάλλοντος από Φ/Β σταθμούς, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η αξιολόγηση των επιπτώσεων ενός έργου στο περιβάλλον εκτιμάται στο πλαίσιο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπως προβλέπεται από τη νομοθεσία. Επιπλέον, δεδομένου ότι το έγγραφο καταλήγει καλώντας

τη διοίκηση για άμεση ολοκλήρωση των διαδικασιών αδειοδότησης, προτάσσοντας ως ζωτικής σημασίας την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής έναντι των προστατευτικών για την υγεία διατάξεων, καθίσταται προφανές ότι επικαλείται λόγους σκοπιμότητας και όχι νομιμότητας.

Ο Συνήγορος, λαμβάνοντας υπόψη τις ουσιαστικές παρατηρήσεις της ΕΥΔΑΠ περί επικινδυνότητας, πρότεινε να ληφθούν προστατευτικά μέτρα, με στόχο να αποφευχθεί το ενδεχόμενο μόλυνσης του νερού σε περίπτωση ατυχήματος.

Πέραν των ανωτέρω ζητημάτων, ο Συνήγορος στο πόρισμά του σχολίασε και την πρόσφατη σχετική τροποποίηση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού για τις ΑΠΕ. Κατά το χρόνο έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, στις ζώνες αποκλεισμού του Ειδικού Χωροταξικού ενέπιπταν και οι περιοχές που υπάγονταν σε ειδικό καθεστώς χρήσεων γης, όπως εν προκειμένω η ζώνη προστασίας της λίμνης Υλίκης. Ωστόσο, εκ των υστέρων, το σχετικό εδάφιο καταργήθηκε. Ο Συνήγορος έκρινε ότι, ενώ η κατάργηση αυτή δεν θίγει την υπεροχή των τυχόν ειδικών προστατευτικών διατάξεων που ρυθμίζουν ειδικό καθεστώς χρήσεων γης σε συγκεκριμένη περιοχή, όπως εν προκειμένω η υγειονομική διάταξη, ωστόσο πλήττει την ασφάλεια δικαίου, διότι δεν ενσωματώνει πλέον στο προστατευτικό πεδίο του Ειδικού Χωροταξικού λοιπές περιπτώσεις ειδικά προστατευόμενων περιοχών, όπου ισχύουν απαγορευτικές διατάξεις για την εγκατάσταση δραστηριοτήτων. Επιπλέον, κατά τη σχετική τροποποίηση δεν τηρήθηκε η προβλεπόμενη διαδικασία, καθώς η επίμαχη διάταξη καταργήθηκε απλώς με διάταξη νόμου.

Ο Συνήγορος επισημαίνει ότι το ρυθμιστικό πλαίσιο για τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων οφείλει να συμπεριλαμβάνει συνταγματικώς κατοχυρωμένα αγαθά, όπως η δημόσια υγεία, η προστασία της οποίας δεν επιδέχεται έκπτωση χάριν ειδικών περιβαλλοντικών σκοπών, όπως η ανάπτυξη έργων ΑΠΕ. Για τους λόγους αυτούς πρότεινε την επαναφορά σε ισχύ του εδαφίου του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ, το οποίο καταργήθηκε με την τελευταία τροποποίηση.

ΣΤΕΡΕΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ

Ο Συνήγορος έχει διερευνήσει σημαντικό αριθμό αναφορών με τις οποίες ζητήθηκε η παρέμβασή του για την προστασία του περιβάλλοντος από τους χώρους ανεξέλεγκτης διάθεσης στερεών αποβλήτων (ΧΑΔΑ).

Μετά την καταδίκη της Ελλάδας από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, λόγω του σημαντικού αριθμού των ΧΑΔΑ, οι ελληνικές αρχές δεσμεύτηκαν για το κλείσιμο και την αποκατάσταση του συνόλου αυτών, θέτοντας αποκλειστικές προθεσμίες (αρχικά έως το τέλος του 2007, στη συνέχεια ως το τέλος του 2008 και ακολούθως έως τις 16 Ιουλίου 2010), οι οποίες δυστυχώς παρήλθαν άκαρπες.*

Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι εξακολουθούν να παραμένουν σε λειτουργία πολλοί ΧΑΔΑ, αρκετοί εκ των οποίων βρίσκονται εντός δασικών περιοχών ή/και σε επαφή με το υπόγειο

και επιφανειακό υδρογραφικό δίκτυο, ακόμη και δίπλα σε αρχαιολογικούς χώρους, γεγονός που ενέχει τον κίνδυνο να επιβληθούν υψηλά πρόστιμα από το ΔΕΚ. Επίσης, διαπιστώθηκε ολιγωρία στην εκπόνηση και την υλοποίηση των μελετών περιβαλλοντικής αποκατάστασης των ΧΑΔΑ. Στις περισσότερες υποθέσεις προβλήθηκε ως δικαιολογία το ότι δεν υπήρχε κατάλληλος διαθέσιμος χώρος για την εναπόθεση των απορριμμάτων, γεγονός που προκαλεί εύλογα ερωτηματικά σχετικά με την πραγματική βούληση των δημοτικών αρχών να συμβάλουν στη λύση του προβλήματος.

Επιπλέον, διαπιστώθηκε δημιουργία και νέων ΧΑΔΑ τη στιγμή που εκκρεμεί το πρόγραμμα εξάλειψής τους, πρακτική που, όπως έχει επισημάνει ο Συνήγορος, αφενός παραβιάζει τη νομιμότητα, αφετέρου ακυρώνει τις όποιες προσπάθειες για την επίλυση του προβλήματος.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η καταγγελία για τη λειτουργία ΧΑΔΑ στον ευρύτερο χώρο του δημόσιου κτήματος της πρώην αμερικανικής βάσης στη Ν. Μάκρη, εντός του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου της Μπρέξιζας και στην παραρεμάτια περιοχή του ρέματος Ροκφέλερ, η οποία είναι ιδιαίτερης σημασίας για τη διατήρηση της ορνιθοπανίδας. Κατά την έρευνα της υπόθεσης προέκυψε ότι στερεά απόβλητα απορρίπτονταν και καίγονταν συστηματικά χωρίς να υπάρχει σχεδιασμός, με ευθύνη του Δήμου Ν. Μάκρης (ήδη από το 2002). Η καύση των απορριμμάτων είχε διαπιστωθεί ήδη από το 2004, σύμφωνα με τα δελτία πυρκαγιάς της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας αλλά

και από αυτοψίες των υπηρεσιών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ). Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ο Συνήγορος ζήτησε από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες να προβούν σε άμεσες ενέργειες ώστε να προστατευτούν η δημόσια υγεία, το δημόσιο κτήμα, η παραρεμάτια περιοχή και ο αρχαιολογικός χώρος.

Το Δημοτικό Συμβούλιο της Ν. Μάκρης αποδέχτηκε το κλείσιμο και την αποκατάσταση του εν λόγω ΧΑΔΑ, ωστόσο στη συνέχεια ο δήμος φέρεται να δημιούργησε και δεύτερο ΧΑΔΑ, σε άλλη θέση, βόρεια του δημόσιου κτήματος, εντός της Β' ζώνης προστασίας του αρχαιολογικού χώρου της Μπρέξιζας, στηριζόμενος σε άδεια που δόθηκε από την Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου (ΚΕΔ) για την προσωρινή εναπόθεση κλαδιών.

Ο Συνήγορος ζήτησε αφενός τη σύνταξη τεχνικής μελέτης αποκατάστασης των δύο ΧΑΔΑ, την έκδοση απόφασης παύσης λειτουργίας και το οριστικό κλείσιμό τους, αφετέρου την επιβολή των προβλεπόμενων κυρώσεων. Δεδομένου ότι παρήλθε μεγάλο χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν υλοποιήθηκε τίποτε από τα προαναφερόμενα, ο Συνήγορος διοργάνωσε κοινή αυτοψία με όλους τους συναρμόδιους φορείς κατά την οποία διαπιστώθηκαν τα προβλήματα από τη λειτουργία των δύο ΧΑΔΑ. Οι εν λόγω ΧΑΔΑ χρησιμοποιούνταν κυρίως για απόθεση κλαδιών, οικοδομικών υλικών, ασφαλτικών υλικών και λοιπών ογκωδών αντικειμένων, τα οποία με βάση την κείμενη νομοθεσία δεν γίνονται αποδεκτά από νόμιμα λειτουργούντες χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων.

Ο Δήμος Ν. Μάκρης, αρνούμενος να αποδεχτεί την ευθύνη για τη δημιουργία του

νεότερου ΧΑΔΑ, αποφάσισε την ανάθεση μελετών τοπογραφικής αποτύπωσης και αποκατάστασης του παλαιότερου. Ο Νομάρχης Ανατολικής Αττικής επέβαλε διοικητικές κυρώσεις στον δήμο και στην Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου και εξέδωσε απόφαση για την παύση λειτουργίας και των δύο ως άνω ΧΑΔΑ.*

Στη συνέχεια, ο Συνήγορος ενημερώθηκε ότι ο δήμος υπέβαλε προς έγκριση τη μελέτη αποκατάστασης στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας Αττικής. Η ως άνω μελέτη αφορούσε απλώς την αποκατάσταση των εν λόγω ΧΑΔΑ, παρά τις επισημάνσεις τόσο των συναρμόδιων υπηρεσιών όσο και του Συνηγόρου για την ανάγκη να απομακρυνθούν τα στερεά απόβλητα, λόγω της ιδιαιτερότητας της περιοχής. Ως εκ τούτου η εν λόγω μελέτη απερρίφθη από τη Διεύθυνση Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού (ΥΠΠΟΤ) και επεστράφη στον δήμο χωρίς να εγκριθεί από την περιφέρεια (υπόθεση 20745/2007).

Σε άλλες περιπτώσεις διαπιστώθηκε άρνηση της διακοπής λειτουργίας ΧΑΔΑ ακόμη και όταν το επέτασσαν δικαστικές αποφάσεις.

Ενδεικτικά αναφέρεται η καταγγελία συλλόγου σχετικά με τη λειτουργία ΧΑΔΑ στην περιοχή Στρόφυλα-Σταυροπέδα-Άγιος Γεώργιος Παντουκίων Άνδρου και πλησίον του νεολιθικού οικισμού του Στρόφυλα.

Από τα στοιχεία της υπόθεσης προέκυψε ότι το θέμα είχε προσλάβει μεγάλες περιβαλλοντικές διαστάσεις, καθώς συνέβη ολίσθηση του ΧΑΔΑ λόγω έντονων βροχοπτώσεων και ακαταλληλότητας του

χώρου από γεωτεχνική άποψη, με αποτέλεσμα μέρος των σκουπιδιών να βρεθεί στην ακτή και εντός της θάλασσας. Η υπόθεση είχε μάλιστα αχθεί ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Σύρου, με αίτημα να διαταχθεί προσωρινή παύση λειτουργίας του ανωτέρω ΧΑΔΑ.

Σύμφωνα με την απόφαση ασφαλιστικών μέτρων του Μονομελούς Πρωτοδικείου Σύρου, απαγορεύτηκε στον Δήμο Άνδρου να λειτουργεί τον εν λόγω ΧΑΔΑ. Ωστόσο, κατά τους ισχυρισμούς των αναφερομένων, ο δήμος συνέχισε την παράνομη εναπόθεση των απορριμμάτων στον επίμαχο ΧΑΔΑ, παραβιάζοντας τη δικαστική απόφαση.

Ο Συνήγορος, επισημαίνοντας την υποχρέωση της διοίκησης για πλήρη συμμόρφωση προς τις δικαστικές αποφάσεις και την έγκαιρη εκτέλεσή τους, ζήτησε την άμεση παύση λειτουργίας του ΧΑΔΑ και την αποκατάστασή του (υπόθεση 140051/2011).

Η ανεξάρτητη αρχή έχει, επίσης, διερευνήσει αρκετές υποθέσεις που σχετίζονται με παραβάσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα στα διάφορα στάδια της διαχείρισης ειδικών και επικίνδυνων αποβλήτων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί αναφορά για δυσοσμίες προερχόμενες από την αποτέφρωση ζώων που χρησιμοποιούνται για έρευνα σε καυστήρα εντός της Κτηνιατρικής Σχολής του ΑΠΘ, στον Δήμο Θεσσαλονίκης. Η Διεύθυνση Προστασίας Περιβάλλοντος της (τότε) ΝΑ Θεσσαλονίκης είχε διεξαγάγει αυτο-

ψία κατά την οποία δεν παρατηρήθηκαν οσμές στον χώρο των εγκαταστάσεων, παρόλο που την ώρα της αυτοψίας λειτουργούσε ο αποτεφρωτήρας. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι, επειδή λειτουργούν δύο κλινικές (Κλινική Ζώων Συντροφιάς και Κλινική Παραγωγικών Ζώων) και ένα διαγνωστικό εργαστήριο, θα πρέπει να έχουν ληφθεί τα απαιτούμενα μέτρα και να πληρούνται οι όροι για τη διαχείριση ιατρικών αποβλήτων. Για τον λόγο αυτό ζήτησε από την Κτηνιατρική Σχολή του ΑΠΘ ενημέρωση σχετικά με το αν υπάρχουν ή όχι οι προβλεπόμενες εγκρίσεις και άδειες.

Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου οι αρμόδιες υπηρεσίες της ΝΑ Θεσσαλονίκης διενήργησαν νέα αυτοψία στους χώρους των εργαστηρίων της σχολής, όπου διαπιστώθηκε ότι ο αποτεφρωτήρας είχε εγκατασταθεί και λειτουργούσε χωρίς να υπάρχουν οι απαιτούμενες από την κείμενη νομοθεσία εγκρίσεις και άδειες. Τελικά, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αποφάσισε την παύση λειτουργίας της εγκατάστασης (υπόθεση 22134/2009).*

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ

Η ελεύθερη πρόσβαση σε δημόσιο χώρο και η ελεύθερη χρήση ή απόλαυσή του είναι ζητήματα άρρηκτα συνδεδεμένα με την ποιότητα ζωής των πολιτών, η διασφάλιση της οποίας εντάσσεται στη θεσμική αποστολή του Συνηγόρου. Οι περισσότερες αναφορές που λαμβάνει η ανεξάρτητη αρχή αναφέρονται κυρίως στην πρόσβαση σε κοινόχρηστους χώρους.

Δεν λείπουν όμως και ειδικές περιπτώσεις, που αναλύονται στη συνέχεια.

Ο σταθμός απορριμματοφόρων του Δήμου Φιλοθέης λειτουργεί σε οικόπεδο που περικλείεται από τις οδούς Κύπρου, Μακεδονίας και Βεργίνας. Οι κάτοικοι της περιοχής διαμαρτύρονταν αφενός για την έντονη δυσοσμία, ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες, από διάσπαρτα απορρίματα και φυτικά απόβλητα που παρέμεναν σε δύο ανοιχτούς κάδους, αφετέρου για την ηχορύπανση κατά την εκκίνηση και αναχώρηση των απορριμματοφόρων (υπόθεση 10688/2009). Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στις αρμόδιες υπηρεσίες (Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Πολεοδομίας της πρώην Νομαρχίας Αθηνών) ζητώντας ενημέρωση σχετικά με την προβλεπόμενη χρήση της περιοχής από το σχέδιο πόλεως, και τις ενέργειες που έπρεπε να γίνουν ώστε να αποτραπεί η περαιτέρω επιβάρυνση του περιβάλλοντος και να προστατευτεί η δημόσια υγεία. Από τη διερεύνηση προέκυψε ότι, αν και ο εν λόγω χώρος χρησιμοποιούνταν ως χώρος στάθμευσης απορριμματοφόρων του δήμου επί πολλές δεκαετίες, η συγκεκριμένη χρήση («στάθμευση απορριμματοφόρων – προσωρινή αποθήκευση φυτικών αποβλήτων») δεν επιτρέπεται από τις χρήσεις της περιοχής, διότι πρόκειται για περιοχή αμιγούς κατοικίας. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου οι συναρμόδιες υπηρεσίες προχώρησαν σε καταγραφή των αυθαίρετων κατασκευών και σε έκδοση απόφασης σφράγισης του σταθμού.

Σε άλλη περίπτωση, όταν μητέρα επισκέφθηκε τον αρχαιολογικό χώρο της Ακροπόλεως με το βρέφος και τα άλλα δύο παιδιά της, δεν της επιτράπη η είσοδος,

αλλά της υπεδείχθη να εισέλθει χωρίς το καρότσι και να ακολουθήσει το κλιμακωτό μονοπάτι, κρατώντας στην αγκαλιά το μωρό (υπόθεση 139726/2011). Η μητέρα ζήτησε να κάνει χρήση του ειδικού ανελκυστήρα και της ειδικής διαδρομής για ΑμΕΑ με το βρεφικό καροτσάκι. Η απάντηση που της δόθηκε ήταν ότι το βρεφικό καροτσάκι εξαιρείται αυτής της χρήσης, διότι μπορεί να προκαλέσει φθορές στις αρχαιότητες.

Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού (Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων, Α΄ ΕΠΚΑ), τονίζοντας ότι η μητέρα με τα τρία παιδιά όφειλαν να τύχουν της διευκόλυνσης αυτής, καθώς ως εμποδιζόμενα άτομα νοούνται όσοι εμποδίζονται από τον λανθασμένο σχεδιασμό και τους άλλους φραγμούς στην πόλη σε όλους τους τομείς της καθημερινής τους ζωής. Τέλος, ζήτησε να ληφθούν μέτρα ώστε να διευκολύνεται η ισότιμη συμμετοχή των εμποδιζόμενων ατόμων στο πολιτιστικό περιβάλλον, να τοποθετηθούν ενημερωτικές πινακίδες για το δικαίωμα χρήσης του ειδικού ανελκυστήρα, και βεβαιώς να αφαιρεθεί η αντίστοιχη απαγορευτική πινακίδα για τα βρεφικά καρότσια.

Η παρέμβαση του Συνηγόρου οδήγησε τις υπηρεσίες σε μια γόνιμη κινητοποίηση για την ισότιμη απόλαυση του δικαιώματος πρόσβασης στον αρχαιολογικό χώρο των μικρών παιδιών και των συνοδών τους.

Το υπουργείο αποφάσισε ότι πρέπει να διευκολυνθεί η πρόσβαση, και η Α΄ ΕΠΚΑ πρότεινε την αγορά μάρσιπων και μικρών

καθισμάτων πλάτης, ώστε οι συνοδοί παιδιών να χρησιμοποιούν με αυτά τον ειδικό ανελκυστήρα. Πρότεινε επίσης να επιτραπεί η μεταφορά παιδικού αμαξιδίου στις διαδρομές ΑμΕΑ όταν ο επισκέπτης συνοδεύει περισσότερα του ενός βρέφη. Η υλοποίηση αυτών των μέτρων αναμένεται. Ωστόσο, το συγκεκριμένο παράδειγμα είναι χαρακτηριστικό για το πώς η έλλειψη μέριμνας όσον αφορά την απόλαυση των δημόσιων αγαθών μπορεί να επηρεάζει την ποιότητα ζωής των πολιτών.

Ως πτυχή παραβίασης του δικαιώματος στον δημόσιο χώρο αντιμετωπίζει ο Συνήγορος και την ανεξέλεγκτη επέκταση των περιπτέρων στα πεζοδρόμια. Οι αναφορές προς τον Συνήγορο θίγουν ζητήματα ασφαλούς διέλευσης των πεζών, οι οποίοι δεν μπορούν να κάνουν χρήση του πεζοδρομίου καθώς αυτό έχει καταληφθεί από το περίπτερο. Ως εκ τούτου αναγκάζονται να περπατούν στον δρόμο ανάμεσα στα οχήματα. Επίσης, συναφείς αναφορές σχετίζονται με τη διασφάλιση της εμπορικής κίνησης παρακείμενων καταστημάτων, των οποίων η πρόσοψη (βιτρίνα) εξαφανίζεται πίσω από τον όγκο του περιπτέρου. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η εγγύτητα του περιπτέρου και των παρατηρημάτων του (ψυγεία, καλάθια απορριμμάτων) στις εισόδους πολυκατοικιών προκαλεί διαμαρτυρίες για την τήρηση της καθαριότητας και αιτήματα για απομάκρυνση των περιπτέρων. Η νομοθεσία όμως για την αδειοδότηση και τη λειτουργία των περιπτέρων είναι αρκετά παλιά. Παρ' ότι συμπληρώθηκε σχετικά πρόσφατα³ με ανανέωση των διαστάσεων των περιπτέρων, επιτρέπει τη μετατόπιση μόνο κατόπιν αιτήματος του ίδιου του περιπτερούχου ή σε περίπτωση που παρεμποδίζεται η κυκλοφορία.

Ο Συνήγορος στα έγγραφά του προς τις αρμόδιες υπηρεσίες των δήμων και των τότε νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων υπενθύμισε το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία των περιπτέρων, καθώς και τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (967 επ. ΑΚ) για τα κοινόχρηστα πράγματα. Βασικό επιχείρημα του Συνηγόρου είναι ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την παραχώρηση δικαιωμάτων επί του κοινόχρηστου πράγματος είναι η εξυπηρέτηση ή πάντως η μη αναίρεση της κοινής χρήσης, δηλαδή η χρήση του πράγματος από οποιονδήποτε το επιθυμεί.

Το δικαίωμα επί των κοινόχρηστων πραγμάτων πηγάζει από την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και κάθε δραστηριότητα που συνδέεται με την επαγγελματική ή οικονομική σφαίρα, που προστατεύεται από το άρθρο 5, παράγρ. 1 του Συντάγματος.

Συνεπώς ο περιορισμός δεν αφορά μόνο τη συνήθη χρήση του πεζοδρομίου (ελεύθερη διέλευση επ' αυτού), αλλά και την ειδική χρήση του για τη γενικότερη εξυπηρέτηση των εμπορικών σκοπών των καταστημάτων ή τη χρήση χώρων που ανήκουν σε ιδιώτη. Ως εκ τούτου η επέκταση του περιπτέρου κατά τρόπο που εμποδίζει την πρόσβαση στο πεζοδρόμιο ή στον δρόμο ή ακόμη σε παρακείμενο εμπορικό κατάστημα ή σε οικία συνεπάγεται ευθύνη του δήμου για επαναφορά στην προηγούμενη κατάσταση. Μέχρι στιγμής όμως, οι δήμοι, οι οποίοι μετά τη μεταρρύθμιση του Καλλικράτη έχουν αναλάβει εξολοκλήρου την αρμοδιότητα να εξετάζουν τα αιτήματα με-

³ ΝΔ 1044/1971, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από τις ρυθμίσεις των Ν. 1043/1980 και 3648/2008· ΚΥΑ Φ 443531/24/300030/1969, όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ Φ 900/12/158489/2006.

τακίνησης των περιπτέρων ή να επιβάλουν κυρώσεις για παράνομη επέκτασή τους, είναι ιδιαίτερα διστακτικοί ή και απρόθυμοι στην επί της ουσίας εξέταση των αιτημάτων αυτών, με κριτήριο την παρεμπόδιση ή μη του κοινόχρηστου χαρακτήρα των πεζοδρομίων.

Στις αρχές του 2011, ο Συνήγορος απέστειλε, για όσες υποθέσεις εκκρεμούσαν, έγγραφα στις νέες δημοτικές αρχές, επισημαίνοντας ότι τη συγκεκριμένη αρμοδιότητα ασκούν πλέον οι δήμοι. Ζήτησε να ενημερωθούν για το ιστορικό τής κάθε υπόθεσης και να προβούν σε τυχόν αναγκαίους επιτόπιους ελέγχους ή ελέγχους νομιμότητας των αδειοδοτήσεων (λόγου χάρη, άδειας λειτουργίας περιπτέρου). Η ανταπόκριση μέχρι στιγμής είναι περιορισμένη.

Παρόμοια κατάσταση θίγουν και οι αναφορές που σχετίζονται με την κατάληψη των κοινόχρηστων χώρων από τραπεζοκαθίσματα καταστημάτων υγειονομικού ελέγχου (εστιατόρια, καφετέριες), σε βαθμό που η πρόσβαση στον κατά τα άλλα δημόσιο χώρο γίνεται μόνο μέσω της χρήσης της συγκεκριμένης παρεχόμενης υπηρεσίας.

Έτσι όμως αναιρείται ο δημόσιος και δωρεάν χαρακτήρας του χώρου, ενώ η λειτουργία των καταστημάτων αυτών αναπτύσσεται σε βάρος άλλων δραστηριοτήτων της περιοχής. Αυτό συνέβη στη Θεσσαλονίκη, στους πεζοδρόμους των οδών Ικτίνου και Ζεύξιδος όπου λειτουργούν σχολεία (στην Ικτίνου). Κατά μήκος του σχολικού περιβάλλοντος ήταν ανεπτυγμένα τραπεζοκαθίσματα μέχρι το ύψος

σχεδόν της εισόδου του σχολείου (υπόθεση 11014/2008). Σε αυτοψία που πραγματοποιήσε ο Συνήγορος, πέραν αυτού διαπίστωσε και την πυκνή ανάπτυξη των τραπεζοκαθισμάτων, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μην είναι εφικτή η διέλευση οχημάτων εκτάκτου ανάγκης και να δυσχεραίνεται η διέλευση πεζών. Ο Συνήγορος έθεσε το θέμα επανειλημμένα στις αρμόδιες αρχές (δήμο, αστυνομία, τροχαία, πυροσβεστική), οι οποίες προχώρησαν σε βεβαίωση παραβάσεων και επιβολή προστίμων. Ο Δήμος Θεσσαλονίκης μάλιστα εξέδωσε νέα κανονιστική απόφαση με αυστηρότερους όρους για τη χορήγηση αδειών τραπεζοκαθισμάτων στην περιοχή. Σε νεότερη αυτοψία και συνάντηση με τον αρμόδιο αντιδήμαρχο, τον Νοέμβριο του 2011, διαπιστώθηκε η απομάκρυνση των τραπεζοκαθισμάτων από την περιφέρεια των σχολείων, καθώς και η δρομολόγηση της έκδοσης των αδειών με τους νέους όρους. Οι άδειες αυτές θα αναρτώνται σε εμφανές σημείο στους χώρους των καταστημάτων, αλλά και στο διαδίκτυο για λόγους διαφάνειας. Παραμένει ωστόσο ανοιχτό ζήτημα η συμμόρφωση των καταστημάτων με τους νέους όρους παραχώρησης κοινόχρηστου χώρου.

ΟΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ, ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

Η προτεραιότητα του πολεοδομικού σχεδιασμού, η οποία περιλαμβάνει τον καθορισμό και τη διασφάλιση των απαραίτητων κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων και γενικότερα των χρήσεων γης, καθίστα-

ται έτι περαιτέρω επιτακτική ενόψει και της έντονης υποβάθμισης των αστικών κέντρων. Η σημερινή δημοσιονομική συγκυρία επιβάλλει συστηματικότερη προσέγγιση του ζητήματος των απαλλοτριώσεων και των δεσμεύσεων ιδιοκτησιών εν γένει, το οποίο συνδέεται άρρηκτα με την υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού. Η σταδιακή εξασφάλιση των αναγκαίων κονδυλίων, στη βάση έγκαιρου και απολύτως τεκμηριωμένου προγραμματισμού ως προς την αναγκαιότητα απόκτησης χώρων, καθώς και η επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις τόσο για την ακώλυτη εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού όσο και για την προστασία του δικαιώματος στην ιδιοκτησία. Ήδη από την έναρξη λειτουργίας του, ο Συνήγορος δέχεται συστηματικά σχετικές αναφορές. Εκπόνησε μάλιστα σχετική ειδική έκθεση το 2005 με τίτλο *Απαλλοτρίωση, στέρηση, περιορισμοί της ιδιοκτησίας και αποζημίωση: Προβλήματα διοικητικής δράσης*. Κατά το 2011 συνέχισε τη διαμεσολαβητική του παρέμβαση στο θέμα.

Η συμβολή του εντοπίζεται στο πεδίο αφενός της συμμόρφωσης της διοίκησης στο περιεχόμενο των δικαστικών αποφάσεων, αφετέρου της προώθησης των ενεργειών της για άρση της δέσμευσης λόγω άπρακτης παρέλευσης του 18μήνου από τον δικαστικό καθορισμό τιμής μονάδος αποζημίωσης.

Ενδεικτικά αναφέρονται δύο περιπτώσεις που αφορούν δέσμευση ιδιοκτησίας για την ανέγερση κοινωφελούς κτιρίου και για καθορισμό κοινόχρηστου χώρου.

Σε περίπτωση δέσμευσης ακινήτου από το 1989 για την ανέγερση αθλητικού κέντρου στη θέση Άγ. Ιωάννης-Μεσσαμπελιές του Δήμου Ηρακλείου Κρήτης, και κατόπιν της υπ' αριθμ. 161/2009 απόφασης του Β' Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Ηρακλείου, με την οποία ακυρώθηκε η άρνηση το 2005 του Νομάρχη Ηρακλείου να προβεί στον αποχαρακτηρισμό-αποδέσμευση τμήματος του ακινήτου, η παρέμβαση του Συνηγόρου είχε ως αποτέλεσμα να εφαρμοστεί η ανωτέρω δικαστική απόφαση με την έκδοση της υπ' αριθμ. 550/27.5.2011 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Ηρακλείου. Με την απόφαση αυτή προωθείται από τον δήμο η τροποποίηση του σχεδίου πόλης στο ακίνητο με τον αποχαρακτηρισμό τμήματος του δεσμευμένου ως κοινωφελούς χώρου (υπόθεση 127757/2010).

Ο Συνήγορος διαμεσολάβησε και σε περίπτωση όπου οι αρμόδιες υπηρεσίες καθυστέρησαν να προβούν στις νόμιμες ενέργειες για την αυτοδίκαιη άρση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ακινήτου στο Οικοδομικό Τετράγωνο 538 του Δήμου Αγίων Αναργύρων (υπόθεση 9110/2007). Η προθεσμία των 18 μηνών από την έκδοση της δικαστικής απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου για προσδιορισμό προσωρινής τιμής μονάδας (άρθρο 11, Ν. 2882/2001) είχε παρέλθει άπρακτη. Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στις αρμόδιες υπηρεσίες (πρώην Δήμο Αγίων Αναργύρων, Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού και Διεύθυνση Απαλλοτριώσεων [Δ12] του πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ) ζητώντας να επιληφθούν του θέματος στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους και να επισπεύσουν τις σχετικές διαδικασίες, είτε για τον αποχαρακτηρισμό του ακινήτου ως κοινόχρηστου χώρου είτε, σε περίπτω-

ση επανεπιβολής της απαλλοτρίωσης, για την άμεση καταβολή της αποζημίωσης. Σε συνέχεια διαμεσολαβητικών ενεργειών του Συνηγόρου, έπειτα από ομόφωνη γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (ΚΣΧΟΠ), το έτος 2009 προωθήθηκε η άρση απαλλοτρίωσης και η τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου στο συγκεκριμένο οικοδομικό τετράγωνο. Η υπόθεση ολοκληρώθηκε ύστερα από χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών με την έκδοση της υπ' αριθμ. 52786/2011 απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού ΠΕΚΑ, η οποία τροποποιεί το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο του νυν Δήμου Αγίων Αναργύρων-Καματερού στην ιδιοκτησία του αναφερομένου, μετατρέποντας τον κοινόχρηστο χώρο σε οικοδομήσιμο (προκήπιο).

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις περισσότερες των περιπτώσεων, η αδυναμία της πολιτείας να αποζημιώσει τις ιδιοκτησίες είναι αυτή που οδηγεί τελικώς σε ναυάγιο τον πολεοδομικό σχεδιασμό. Σε αυτό συμβάλλει και η μη αξιοποίηση εναλλακτικών εργαλείων για την αποζημίωση των ιδιοκτητών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Μεταφορά Συντελεστή Δόμησης (ΜΣΔ), που αποτελεί επιτρεπτό κατ' αρχήν κατά το Σύνταγμα τρόπο αποζημίωσης για απαλλοτριώσεις που εξυπηρετούν αρχαιολογικούς αλλά και πολεοδομικούς σκοπούς. Για να εφαρμόζεται ορθά το μέτρο ωστόσο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη δεδομένα όπως ο βαθμός οικιστικής ανάπτυξης, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, η φυσιογνωμία και ο βαθμός συνολικής επιβάρυνσης των περιοχών

στις οποίες θα γίνει η μεταφορά. Οι διατάξεις που ρύθμιζαν μέχρι τώρα τη ΜΣΔ (Ν. 880/1979 και τα ΠΔ που εκδόθηκαν σε εκτέλεσή του και Ν. 2300/1995) κρίθηκαν από το ΣτΕ αντισυνταγματικές (ΣτΕ ολ. 1071, 1072, 1073/1994, 6077/1996) μεταξύ άλλων και διότι επέτρεπαν τη ΜΣΔ σε Ζώνες Αγοράς Συντελεστή, οι οποίες δεν είχαν καθοριστεί εκ των προτέρων με αντικειμενικά και σαφή, αμιγώς πολεοδομικά κριτήρια.

Την ανάγκη έκδοσης υπουργικής απόφασης, που προβλέπεται από τον Ν. 3044/2002, και η οποία θα θέτει τις προδιαγραφές για την εκπόνηση μελετών καθορισμού Ζωνών Υποδοχής Συντελεστή (ΖΥΣ) τόνισε ο Συνήγορος και σε παρέμβασή του προς το ΥΠΕΚΑ, με αφορμή τη διαμεσολάβησή του σε υπόθεση που αφορούσε καθυστέρηση έκδοσης σχετικού τίτλου ΜΣΔ από διατηρητέο κτίριο. Όπως πληροφορήθηκε ο Συνήγορος, το υπουργείο δρομολόγησε τελικώς τη διαδικασία εκπόνησης των μελετών καθορισμού των ΖΥΣ.

ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

Η συστηματική ενασχόληση του Συνηγόρου με πολυετείς δεσμεύσεις ιδιοκτησιών για αρχαιολογικούς σκοπούς ανέδειξε εκ νέου το 2011 τα προβλήματα τόσο της περιορισμένης διάθεσης των αναγκαίων κονδυλίων όσο και των σημαντικών καθυστερήσεων στην προώθηση της διαδικασίας απαλλοτρίωσης. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι είχε ανακοπεί η διαδικασία έκδοσης της ΚΥΑ για την κήρυξη της απαλλοτρίωσης σε υποθέσεις όπου είχε γνωμοδοτήσει θετικά το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (ΚΑΣ). Οι υπο-

θέσεις αυτές είχαν συσσωρευτεί στο Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ) εν αναμονή της έκδοσης της προβλεπόμενης από τον νόμο βεβαίωσης ως προς τη διαθεσιμότητα των αναγκαίων πιστώσεων.

Θετική εξέλιξη

Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς, είχε προτείνει εγγράφως τη σταδιακή απεμπλοκή των υποθέσεων ανάλογα με την παλαιότητα της γνωμοδότησης του ΚΑΣ, προκειμένου να συνεχιστεί περαιτέρω η διαδικασία. Η διαμεσολάβηση απεδείχθη επιτυχής.

Ο Συνήγορος ενημερώθηκε από το νέο ΔΣ του ΤΑΠΑ (Ιούνιος 2011) ότι εγκρίθηκε σε διαδοχικές συνεδριάσεις το σύνολο των βεβαιώσεων πίστωσης που εκκρεμούσαν, καθώς επίσης και ότι έχουν αποζημιωθεί δικαιούχοι για στέρηση χρήσης αγροτεμαχίων, αποζημιώσεις που εκκρεμούσαν από το 2003 (υπόθεση 19067/2008).

Το γενικότερο ζήτημα συζητήθηκε στις 22.11.2011, σε σύσκεψη κλιμακίου του Συνηγόρου υπό τον Βοηθό Συνήγορο με την αρμόδια πολιτική και υπηρεσιακή ηγεσία του ΥΠΠΟΤ. Η σύσκεψη επικεντρώθηκε στη συζήτηση τόσο επί συγκεκριμένων εκκρεμών αναφορών όσο και επί γενικότερων ζητημάτων-προτάσεων της ανεξάρτητης αρχής αρμοδιότητας του υπουργείου που αφορούν το κανονιστικό πλαίσιο προστασίας μνημείων, διατηρητέων κτιρίων και αρχαιολογικών χώρων, τις δεσμεύσεις ιδιοκτησιών, καθώς επίσης και οργανωτικά και λειτουργικά ζητήματα των υπηρεσιών του ΥΠΠΟΤ. Όπως τονίστηκε από πλευράς ΥΠΠΟΤ, η οικονομική δυσπραγία επηρεάζει έντο-

να το πεδίο των αποζημιώσεων λόγω απαλλοτριώσεων, καθώς και τη διενέργεια των σωστικών ανασκαφών. Πάντως, όσον αφορά την έκδοση των εκκρεμών κανονιστικών πράξεων που προβλέπονται από τον Ν. 3028/2002, αλλά και την καταγραφή και οριοθέτηση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος. Η καταγραφή αυτή, στο πλαίσιο του έργου «Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο», η οποία έχει ήδη ξεκινήσει, θα περιλαμβάνει τη γεωμετρική περιγραφή και την περιγραφική τεκμηρίωση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος απόκτησης από το Δημόσιο ακινήτων, καθώς και αρχαιολογικών χώρων, τόπων, ζωνών προστασίας, με την ευθύνη και την εγγύηση του Δημοσίου και του ΥΠΠΟΤ. Η επίσπευση της οριοθέτησης ή αναοριοθέτησης των αρχαιολογικών χώρων και ζωνών προστασίας συνδέεται άρρηκτα με την προώθηση του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου.

Οριοθετήσεις αρχαιολογικών χώρων και ζωνών προστασίας και θεσμοθέτηση όρων δόμησης

Στην *Ετήσια έκθεση 2008* (σ. 84-85) αναδείχθηκαν ζητήματα σχετικά με την οριοθέτηση των αρχαιολογικών χώρων και ιδιαίτερα τις ασάφειες που προκαλούν ως προς το καθεστώς το οποίο διέπει τις ιδιοκτησίες και τις δυνατότητες αξιοποίησής τους. Ο Συνήγορος, ύστερα και από την εξέταση νεότερων σχετικών αναφορών, επανέρχεται τόσο στο θέμα των ελλείψεων στην οριοθέτηση των αρχαιολογικών χώρων, ειδικά στις παλαιές κηρύξεις όπου δεν περιλαμβάνεται η οριοθέτηση με σαφή όρια και συντεταγμένες, όσο και στο ζήτημα της συνεχιζόμενης εκκρεμότητας στον καθορισμό όρων δόμησης και χρήσεων γης στις Ζώνες Β΄ προστα-

σίας αρχαιολογικών χώρων, που αποτελεί συναρμοδιότητα ΥΠΠΟΤ και ΥΠΕΚΑ. Τα δύο συναρμόδια υπουργεία έχουν προβεί στη σύσταση κοινής επιτροπής, η οποία πλέον προωθεί συστηματικά και με ταχύτητα τα εκκρεμή ζητήματα καθορισμού χρήσεων γης και όρων δόμησης στις Ζώνες Β΄ (*Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 95).

Σε κάθε περίπτωση, η ολοκλήρωση των εκκρεμών οριοθετήσεων/αναοριοθετήσεων αρχαιολογικών χώρων, καθώς και της θεσμοθέτησης των όρων δόμησης στις εκκρεμείς Ζώνες Β΄ θα συμβάλει, πέρα από την αποσαφήνιση των δυνατοτήτων αξιοποίησης των ιδιοκτησιών που εντάσσονται στις περιοχές αυτές, στην αποτελεσματικότερη προστασία, αλλά και στην ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων.

Ενδεικτικές περιπτώσεις αναλύονται κατωτέρω.

Πολίτης κατήγγειλε υπέρμετρη καθυστέρηση στη λήψη οριστικής απόφασης επί αιτήματός του προς το ΥΠΠΟΤ για έγκριση εκ μέρους της ΙΓ΄ ΕΠΚΑ της προσθήκης ορόφου σε ισόγεια οικοδομή στον οικισμό Αγ. Στεφάνου του Δήμου Βόλου (υπόθεση 122310/2009). Η δεκάμηνη καθυστέρηση οφειλόταν μεταξύ άλλων στο γεγονός ότι η υπάρχουσα κατοικία βρίσκεται σε περιοχή αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, όπου ασκείται έλεγχος θεμελίων από την αρμόδια Εφορεία Αρχαιοτήτων. Συγκεκριμένα, ο επίμαχος κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος Σωρού Βόλου δεν είναι οριοθετημένος, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ασάφεια όσον αφορά το καθεστώς που διέπει το ακίνητο και τις διατάξεις που θα πρέπει να εφαρμοστούν

(βλ. σχετική Γνωμοδότηση 342/2005 του ΝΣΚ). Η κήρυξη του χώρου ανάγεται στο έτος 1963 και επομένως δεν περιλαμβάνει οριοθέτηση με σαφή όρια και συντεταγμένες. Η ΙΓ΄ ΕΠΚΑ είχε συντάξει πρόταση οριοθέτησης κατά το παρελθόν (2001), η οποία περιείχε ζώνες προστασίας Α΄ και Β΄. Παρ' ότι προωθήθηκε στις κεντρικές υπηρεσίες του ΥΠΠΟΤ, δεν συζητήθηκε ποτέ ως σήμερα ενώπιον του ΚΑΣ. Ο Συνήγορος έχει επισημάνει την αναγκαιότητα να επισπευστεί η διαδικασία οριοθέτησης του αρχαιολογικού χώρου. Στο πλαίσιο αυτό, η αρμόδια Εφορεία επικαιροποιεί την πρόταση οριοθέτησης.

Κατά τη διερεύνηση αναφοράς από κατοίκους της Αμαρύνθου Ευβοίας σχετικά με ανέγερση οικοδομής σε αρχαιολογικό χώρο στην περιοχή Παλαιοχώρια διαπιστώθηκε ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΠΟΤ είχαν παραλείψει να οριοθετήσουν τον εν λόγω αρχαιολογικό χώρο σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3028/2002 και εντός της προθεσμίας που αυτός ορίζει (υπόθεση 8915/2007). Ο Συνήγορος, σε πόρισμά του (Απρίλιος 2011) προς την πολιτική και διοικητική ηγεσία του ΥΠΠΟΤ και τις αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων, ζήτησε μεταξύ άλλων να γίνει το συντομότερο δυνατόν η οριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου, σύμφωνα με τους όρους της παραγρ. 1 του άρθρου 12 του Ν. 3028/2002.

Σε συνέχεια του πορίσματος, οι υπηρεσίες του ΥΠΠΟΤ κινητοποιήθηκαν ζητώντας από την ΙΑ΄ ΕΠΚΑ και την 23 ΕΒΑ να καταθέσουν άμεσα πρόταση για την οριστική οριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου, προκειμένου στη συνέχεια να εισαχθεί το θέμα προς εξέταση από το ΚΑΣ. Ο Συνήγορος ενημερώθηκε προσφάτως ότι το ΚΑΣ γνωμοδότησε σχετικά. Εκκρεμεί η έκδοση της σχετικής υπουργικής απόφασης.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Κοινωνική Πολιτική

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

ΑΙΦΝΙΔΙΟΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ.
ΕΝΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΜΕ ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

ΑΝΕΡΓΙΑ – ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

ΑΠΟΛΥΟΜΕΝΟΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΙΣ ΜΕΘ:
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΤΟΥ ΟΚΑΝΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ: ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Ανέκαθεν, και ανεξάρτητα από την τρέχουσα δημοσιονομική κρίση, η διαχείριση των ζητημάτων που εμπíπτουν στον χώρο της κοινωνικής πολιτικής αποτελούσε σημαντική πρόκληση. Πράγματι, σε καταγεγραμμένες απόψεις πολλών αναλυτών αλλά και σε προηγούμενες ετήσιες και ειδικές εκθέσεις του Συνηγόρου είχε δοθεί έμφαση στη στρεβλή λειτουργία του συστήματος κοινωνικής προστασίας, στη σημαντική απόκλιση του δημόσιου συστήματος υγείας από τον αρχικό σχεδιασμό και στόχο του, καθώς και στην αναποτελεσματικότητα του συστήματος κοινωνικής αλληλεγγύης.

Σήμερα, βέβαια, διαμορφώνονται νέα κοινωνικά δεδομένα τα οποία καλείται να διαχειριστεί η πολιτεία. Θεσμικές αλλαγές και νέα μέτρα εισάγονται στο νέο πλαίσιο άσκησης της κοινωνικής πολιτικής.

Όστόσο, αν και βρίσκονται πλέον σε έξαρση φαινόμενα που παραδοσιακά θα προκαλούσαν την άμεση ανταπόκριση του κοινωνικού κράτους, οι κρατικές παρεμβάσεις αποκλείονται ή συρρικνώνονται λόγω έλλειψης πόρων και της πρωτοφανούς πολιτικής λιτότητας.

Από την άλλη πλευρά, οι δημόσιες υπηρεσίες αποδεικνύονται απροετοίμαστες να επιληφθούν του όγκου των προβλημάτων που έχουν ανακύψει. Αυτά αφορούν εξίσου και ήδη ισχύοντα μέτρα, που είτε αναστέλλονται είτε περιορίζονται, με συνέπεια οι δημόσιες υπηρεσίες να αδυνατούν να εκπληρώσουν τον κοινωνικό σκοπό που καλούνται να επιτελέσουν.

Επομένως, μολονότι συγκυριακά η έμφαση δίνεται στις δυσχερείς δημοσιονομικές συνθήκες, τούτες δεν αποτελούν τη μόνη αιτία για τις δυσλειτουργίες της κοινωνικής πολιτικής. Ο ανεπαρκής σχεδιασμός, η πρόχειρη νομοθέτηση, η πλημμελής εφαρμογή τού εκάστοτε ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, οι διάφορες μορφές κακοδιοίκησης εκ μέρους των δημόσιων υπηρεσιών, τα οργανωτικά προβλήματα, οι ελλείψεις σε προσωπικό αλλά κυρίως σε υποδομές, και εντέλει η αποτυχία της κοινωνικής διοίκησης να προσεγγίσει τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες παραμένουσα διαχρονικά αιτίες της αναποτελεσματικότητας της κοινωνικής πολιτικής και καθιστούν ακόμη βαρύτερες τις συνέπειες της δημοσιονομικής κρίσης.

Βασικός παράγοντας για την αποτίμηση της κοινωνικής κατάστασης στην Ελλάδα είναι η μεγάλη αύξηση της ανεργίας (περισσότεροι από 900.000 άνεργοι το 2011, που αντιστοιχούν στο 18% και άνω του εργατικού δυναμικού), η οποία πλήττει όλες τις ηλικιακές ομάδες, αλλά ιδίως τους νέους και τις γυναίκες. Πέρα από το έντονο κοινωνικό πρόβλημα που συνεπάγεται και γίνεται εμφανές σε ολόένα και περισσότερες ελληνικές οικογένειες, η ανεργία δημιουργεί ισχυρές πιέσεις στο σύνολο του συστήματος λειτουργίας του κοινωνικού κράτους. Ο ΟΑΕΔ δύσκολα μπορεί να διαχειριστεί τους 700.000 ανέργους που είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο του και οι οποίοι αιτούνται είτε την καταβολή επιδόματος είτε την ένταξη σε πρόγραμμα ενεργητικής πολιτικής απασχόλησης ή ακόμα και την τοποθέτηση σε θέση εργασίας. Επιπλέον, η αυξανόμενη με δραματικό ρυθμό ανεργία επιτείνει τον κίνδυνο της φτώχειας, εντείνει

τον κοινωνικό αποκλεισμό και διακυβεύει την ίδια την κοινωνική συνοχή, προκαλώντας περαιτέρω πίεση στο σύστημα κοινωνικής αλληλεγγύης.¹

Η διογκούμενη ανεργία προκαλεί κλυδωνισμούς στο ήδη προβληματικό και επιβαρημένο λόγω της δημογραφικής γήρανσης συνταξιοδοτικό σύστημα, αφού μειώνονται σημαντικά οι οικονομικές εισροές προς τα ταμεία· συστημικά και οργανωτικά προβλήματα των ασφαλιστικών φορέων επιφέρουν μεγάλες καθυστερήσεις στην έκδοση των συνταξιοδοτικών πράξεων και στην καταβολή των ήδη δραστικά μειωμένων συντάξεων. Τέλος, και στον τομέα του δημόσιου συστήματος υγείας, στα χρόνια προβλήματα που το ταλανίζουν, όπως είναι οι ελλείψεις σε υποδομές και προσωπικό, έρχονται να προστεθούν οι απορρέουσες από τη δημοσιονομική πολιτική λιτότητας περικοπές. Αυτές, τουλάχιστον σε αυτή τη μεταβατική κατάσταση, επιδεινώνουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, μολονότι, λόγω της προϋπάρχουσας σπατάλης, μια τέτοια κατάληξη θα μπορούσε να μην αποτελεί τελικώς αναπόφευκτη συνέπεια.

Η προϊούσα οικονομική κρίση, που, όπως γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω, έχει μετατραπεί και σε κοινωνική, θέτει τους διαχειριστές της κοινωνικής πολιτικής ενώπιον μιας μεγάλης ευθύνης. Δεδομένου του δυσμενούς κοινωνικού τοπίου, είναι επιτακτική ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων στο σύστημα υγείας και στην κατά το δυνατόν αποτελεσματικότερη και αρτιότερη κάλυψη της περίθαλψης των πολιτών, τόσο από ιατρική όσο και

¹ Αξίζει να σημειώσουμε ότι η ανεργία κατανέμεται εξαιρετικά άνισα στην κοινωνία: 18% ανεργία σημαίνει ότι, εφόσον η ανεργία κατανεμόταν ίσα σε όλους τους πολίτες, ο καθένας θα επιβαρυνόταν με 2,5 περίπου μήνες το χρόνο αργίας. Κατανοεί λοιπόν κάποιος την ανισότητα που συνεπάγεται, ιδιαίτερα όταν το 50% των ανέργων αναζητά εργασία για διάστημα άνω των 12 μηνών.

από οικονομική πλευρά. Σε αντίθετη περίπτωση, ελλοχεύει ο κίνδυνος να περιοριστεί ή και να εκμηδενιστεί ο αντισταθμιστικός ρόλος που μπορεί να παίξει το δημόσιο σύστημα υγείας στην εκ των πραγμάτων απώλεια του εισοδήματος, σε μια ολοταχώς γηράσκουσα κοινωνία.

Υπό το κράτος των εν λόγω συνθηκών και μέσα από το πρίσμα του περιορισμού των δαπανών και του εξορθολογισμού του συστήματος λόγω της δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας, έχουν επιχειρηθεί τον τελευταίο χρόνο διαρθρωτικές αλλαγές στο σύστημα υγείας, που, αν και έχουν στόχο τον περιορισμό των δαπανών, απαντούν σε ένα πάγιο μεταρρυθμιστικό αίτημα. Αξίζει να επισημάνουμε ότι προς τη σωστή κατεύθυνση κινούνται οι αλλαγές που αφορούν:

- Τις συγχωνεύσεις των νοσοκομείων (επιχειρείται βελτιωμένη παροχή υπηρεσιών με ταυτόχρονη μείωση του κόστους λειτουργίας).
- Τον Εθνικό Οργανισμό Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ). Με σειρά από παράπλευρα μέτρα, επιχειρείται η καθιέρωση ενιαίου κανονισμού παροχών, μείωση της γραφειοκρατίας και εξορθολογισμός των δαπανών μέσω της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης.
- Τον εξορθολογισμό της διαδικασίας διανομής φαρμάκων καθώς και την αποτελεσματική τιμολόγησή τους (λίστα τιμών, χρήση αντιγράφων, φαρμακευτικά πρωτόκολλα).

Ωστόσο, μόνη η νομοθέτηση των παραπάνω δεν αρκεί για να διασφαλιστεί η επιτυχία των εγχειρημάτων. Προς την κατεύθυνση αυτή αναγκαίο προαπαιτούμενο είναι, πέρα από την αποσαφήνιση του διέποντος θεσμικού πλαισίου (λόγω των κενών που παρουσιάζει), η συστηματική

εφαρμογή του και η στιβαρή διοικητική υποστήριξη από την πλευρά των εμπλεκόμενων δημόσιων υπηρεσιών. Εάν δεν αντιμετωπιστούν ριζικά οι παθογένειες και τα οργανωτικά προβλήματα που ταλανίζουν τις δημόσιες υπηρεσίες και στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, είναι σοβαρό το ενδεχόμενο να ανακύψουν προβλήματα στην υλοποίηση των θετικών θεσμικών μεταρρυθμιστικών προσπαθειών και να μην ευοδωθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός της αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

ΑΙΦΝΙΔΙΟΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Το πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης βρίσκεται στο επίκεντρο σημαντικών αλλαγών, λόγω της σύνδεσης των ασφαλιστικών παροχών και των προϋποθέσεων τους με τις κοινωνικές δαπάνες. Νέες ρυθμίσεις που εισάγονται στην κατεύθυνση συγκράτησης των δαπανών εισάγουν αυστηρότερες προϋποθέσεις ή καταργούν ευνοϊκές διατάξεις για διάφορες ομάδες του πληθυσμού. Είτε άμεσα είτε μέσω της μεταβολής της διοικητικής πρακτικής περιορίζεται η πρόσβαση σε κοινωνικοασφαλιστικά δικαιώματα. Ακόμη και αν είναι απόλυτα θεμιτός ο στόχος εξορθολογισμού των παροχών και των πρακτικών του παρελθόντος, κυρίως ως προς τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, η ανατροπή δικαιωμάτων που είχαν θεμελιωθεί βάσει προϋπάρχουσας νομοθεσίας αιφνιδιάζει τους πολίτες. Ορισμένες φορές καταλαμβάνει και υποθέσεις πολιτών που εκκρεμούν ενώπιον της διοίκησης ή δεν λαμβάνει μέριμνα για μεταβατικές διατάξεις. Συγκεκριμένες κατηγορίες ασφαλισμένων μάλιστα

πλήττονται ιδιαίτερα, λόγω χαρακτηριστικών τους που τις καθιστούν ευπαθέστερες.

Συνταξιοδότηση γονέων που έχουν παιδιά με αναπηρία

Η κατηγορία των γονέων που έχουν παιδιά με αναπηρία είναι εκτεθειμένη τόσο σε διοικητικές πρακτικές που συνιστούν κακοδιοίκηση όσο και σε αμφίβολης νομιμότητας νομοθετικές παρεμβάσεις.

Για παράδειγμα, ο Συνήγορος διερεύνησε περίπτωση μεταβολής της διοικητικής πρακτικής, χωρίς έρεισμα στον νόμο, η οποία θα συνεπαγόταν την ακύρωση δικαιώματος συνταξιοδότησης γονέα με μειωμένες ασφαλιστικές προϋποθέσεις. Πιο συγκεκριμένα, με τις διατάξεις του Ν. 3232/2004 –όπως ισχύουν σήμερα (άρθρο 37 του Ν. 3996/2011) και έχουν ενσωματωθεί και στο Καταστατικό του ΟΑΕΕ (άρθρο 20 του ΠΔ 258/2005)– παρέχεται σε γονείς ανάπηρων παιδιών το δικαίωμα να συνταξιοδοτούνται με μειωμένες ασφαλιστικές προϋποθέσεις. Με βάση αυτές τις διατάξεις, ασφαλισμένος του ΟΑΕΕ ο οποίος διέθετε εν ισχύ γνωμάτευση της αρμόδιας υγειονομικής επιτροπής με το απαραίτητο ποσοστό αναπηρίας του παιδιού προέβη σε διακοπή της επαγγελματικής του δραστηριότητας και στην υποβολή αίτησης για σύνταξη γήρατος. Η αρμόδια υπηρεσία, παρακάμπτοντας τη νομοθετικά προβλεπόμενη διαδικασία, απαίτησε, χωρίς ειδική αιτιολογία, την εκ νέου παραπομπή του παιδιού στην αρμόδια υγειονομική επιτροπή, η οποία μείωσε, χωρίς αιτιολογία, το ποσοστό αναπηρίας. Ως αποτέλεσμα, το αίτημα του ενδιαφερομέ-

νου απορρίφθηκε και ο ίδιος βρέθηκε εκτεθειμένος σε απροσδόκητο κίνδυνο. Η ανατιολόγητη απαίτηση ενός ασφαλιστικού φορέα να παραπέμψει εκ νέου σε υγειονομική επιτροπή μία ήδη κριθείσα περίπτωση αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα κακής διοικητικής πρακτικής. Χρειάστηκε η παρέμβαση του Συνηγόρου και η θετική ανταπόκριση της διοίκησης του ΟΑΕΕ για να ικανοποιηθεί τελικά το εύλογο αίτημα του ασφαλισμένου και να αποφευχθεί η δικαστική επιδίωξή του (υπόθεση 135427/2010).

Διαφορετικό αλλά εξίσου κρίσιμο για το δικαίωμα συνταξιοδότησης των γονέων που έχουν παιδιά με αναπηρία είναι το πρόβλημα που ανέκυψε με το άρθρο 37 του Ν. 3996/2011. Με αυτό τέθηκαν επιπλέον προϋποθέσεις ασφάλισης για τη θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος των γονέων ανάπηρων τέκνων. Οι νέες διατάξεις θα ισχύσουν όχι μόνο για τις νέες αλλά και για τις ήδη εκκρεμείς αιτήσεις, ανεξαρτήτως του χρόνου υποβολής τους και του τότε ισχύοντος νομικού πλαισίου. Προβλέπεται δηλαδή ότι θα εφαρμοστούν ακόμη και για τις αιτήσεις που είχαν υποβληθεί υπό το προηγούμενο καθεστώς και που ενδεχομένως είχαν καθυστερήσει να διεκπεραιωθούν με ευθύνη της διοίκησης.

Λόγω αυτής της διάταξης, οι γονείς ανάπηρων τέκνων που πληρούσαν τις προϋποθέσεις πρόωρης συνταξιοδότησης και υπέβαλαν αίτηση υπό το προηγούμενο νομικό καθεστώς κινδυνεύουν να επωμιστούν τις δυσμενείς τόσο για τους ίδιους όσο και για τις οικογένειές τους συνέπειες της αιφνίδιας ανατροπής ενός

προγραμματισμού ζωής με επίκεντρο την επικείμενη συνταξιοδότηση (παραίτηση από την υπηρεσία, διακοπή επαγγελματικής δραστηριότητας).

Ο Συνήγορος με πόρισμά του προς τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης ζητεί την επίλυση του προβλήματος, υποστηρίζοντας ότι η πρόβλεψη του άρθρου 37, παράγρ. 1, περ. στ' του Ν. 3996/2011 αντιβαίνει στη βασική αρχή του κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου, σύμφωνα με την οποία ο νεότερος νόμος που τίθεται σε ισχύ μέχρι την οριστική κρίση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση που είναι ευμενέστερος και δεν δύναται να ανατρέψει δικαιώματα που είχαν θεμελιωθεί με την προϊσχύουσα νομοθεσία και για τη χορήγηση των οποίων είχε υποβληθεί σχετική αίτηση (υποθέσεις 144437 και 144886/2011).

Δυσμενής μεταβολή της ασφαλιστικής νομοθεσίας

Σε άλλες περιπτώσεις, η δυσμενής μεταβολή της ασφαλιστικής νομοθεσίας επέρχεται χωρίς πρόβλεψη μεταβατικής διάταξης, με αποτέλεσμα την απώλεια δικαιωμάτων ιδιαίτερα για όσους επρόκειτο να επωφεληθούν άμεσα. Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις του άρθρου 10 του Ν. 3863/2010 έπαψε να ισχύει από 1.1.2011 η δυνατότητα συνταξιοδότησης χωρίς όριο ηλικίας για όσους έχουν συμπληρώσει 37 χρόνια ασφάλισης. Η κατάργηση επήλθε δίχως να προβλεφθεί μεταβατικό στάδιο. Τούτο έχει ως συνέπεια για την ολιγάριθμη ομάδα ασφαλισμένων για την οποία υπολειπόταν ελάχιστος χρόνος έως τη συνταξιοδότηση να επέλθουν αιφνίδια ανατροπές αντίθετες προς κάθε έννοια ασφάλειας δικαίου.

Κατ' αυτό τον τρόπο εγκαταλείπεται η πάγια, νομολογιακά αναγνωρισμένη, ασφαλιστική πρακτική σύμφωνα με την οποία, όταν μεταβάλλεται επί το δυσμενέστερο η κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία, πρέπει να προβλέπεται ένα μεταβατικό στάδιο, ώστε να μην ανατρέπεται αιφνίδιαστικά ο προγραμματισμός της ζωής των ασφαλισμένων.

Η εν λόγω πρακτική αποτελεί, εκτός των άλλων, δικλίδα ασφαλείας για την «καλή νομοθέτηση» στον ευαίσθητο χώρο του κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου. Κατά την άποψη και τη σχετική πρόταση του Συνηγόρου, το πρόβλημα θα μπορούσε να επιλυθεί με τη θέσπιση νομοθετικής ρύθμισης κατά την οποία όσοι είχαν συμπληρώσει 35 έτη πραγματικής ασφάλισης έως τις 31.12.2010 να θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης, ανεξαρτήτως ορίου ηλικίας, με τη συμπλήρωση 37 ετών υποχρεωτικής-πραγματικής ασφάλισης (υπόθεση 139555/2011).

Εργαζόμενοι χωρίς ασφαλιστική κάλυψη. Η περίπτωση των σχολικών φυλάκων του ΠΔ 164/2004

Στο πλαίσιο της περιοριστικής πολιτικής, αναφύονται κενά στην κοινωνικοασφαλιστική προστασία, τα οποία μάλιστα μπορεί να οφείλονται σε προβληματικές πρακτικές του παρελθόντος. Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η ασφάλιση των σχολικών φυλάκων. Ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι η διοίκηση αντιμετωπίζει αυτή την ομάδα εργαζομένων με όρους που αντιβαίνουν στην αρχή του ασφαλιστικού δικαίου σύμφωνα με την οποία δεν είναι ανεκτή η ανασφάλιστη εργασία.

Οι εν λόγω εργαζόμενοι αρχικά προσλήφθηκαν στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων εργασιακής εμπειρίας του ΟΑΕΔ (Ν. 2639/1998). Στη συνέχεια κατατάχθηκαν σε θέσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου βάσει των ρυθμίσεων του ΠΔ 164/2004, με το οποίο κρίθηκε ότι εξυπηρετούσαν πάγιες και διαρκείς ανάγκες. Ωστόσο, το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ αρνείται να αναγνωρίσει το δικαίωμά τους να εγγράψουν χρόνο ασφάλισης στον κλάδο κύριας ασφάλισης, ακολουθώντας τη νομικά εσφαλμένη θέση περί ασφάλισής τους ως καταρτιζομένων, δηλαδή τους παρέχει κάλυψη μόνο για τον κλάδο παροχών ασθένειας σε είδος και για τον κίνδυνο ατυχήματος. Και τούτο παρά το γεγονός ότι οι εργαζόμενοι αυτοί παρέμειναν για χρονικό διάστημα πολύ μεγαλύτερο από το προβλεπόμενο για το πρόγραμμα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας όριο των 24 μηνών, παρέχοντας κανονική εργασία.

Με την αναγνώριση του χρόνου μαθητείας μέχρι δύο έτη (Ν. 3996/2011) αμβλύνεται μεν το πρόβλημα των εργαζομένων αυτών, αλλά δεν επιλύεται, καθώς μεγάλο χρονικό διάστημα του εργασιακού τους βίου εξακολουθεί να μην αναγνωρίζεται ασφαλιστικά. Για την επίλυση του προβλήματος ο Συνήγορος έχει προτείνει να δοθεί η δυνατότητα στους σχολικούς φύλακες να αναγνωρίσουν πλήρως, ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά, τον χρόνο προϋπηρεσίας τους (υπόθεση 124255/2010).*

Έλληνες εργαζόμενοι
στη Λιβύη

Ανάλογη δυστοκία εμφανίστηκε στην περίπτωση της μεταφοράς ασφαλιστι-

κών εισφορών Ελλήνων που εργάζονταν στη Λιβύη, με δυσμενείς συνέπειες στην αξιοποίηση του χρόνου ασφάλισής τους.

Δυνάμει της διμερούς συμφωνίας μεταξύ των δύο χωρών, η οποία ισχύει από το 1992, οι εισφορές των ελλήνων εργαζομένων στη Λιβύη μεταφέρονται στην Ελλάδα προκειμένου να αξιοποιηθούν για τη συνταξιοδότηση των ενδιαφερομένων από το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα. Ωστόσο, από την έναρξη εφαρμογής της συμφωνίας, η διαδικασία μεταφοράς των εισφορών τους ήταν εξαιρετικά χρονοβόρα, με χρόνους που συχνά άγγιζαν τα 10-15 χρόνια. Η καθυστέρηση αυτή έχει καθοριστικά αποτελέσματα στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα των ενδιαφερομένων, αφού, σύμφωνα με υπουργική απόφαση, τα οικονομικά αποτελέσματα ως προς τη συνταξιοδότηση έπειτα από μεταφορά εισφορών από τη Λιβύη αρχίζουν από την πρώτη του επόμενου μήνα από την ημερομηνία μεταφοράς των λιβυκών εισφορών στο ΙΚΑ και όχι από την υποβολή του συνταξιοδοτικού αιτήματος. Για όλο τον χρόνο αναμονής οι ενδιαφερόμενοι ουσιαστικά στερούνται τη σύνταξη που έχουν θεμελιώσει σε πραγματικό χρόνο ασφάλισης.

Η κλιμάκωση της κρίσης στη Λιβύη επιδείνωσε την άκρως προβληματική αυτή κατάσταση: για τους ασφαλισμένους των οποίων η μεταφορά των εισφορών δεν έχει ολοκληρωθεί είναι άκρως αμφίβολο αν και τότε θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τον αντίστοιχο χρόνο ασφάλισης.

Ο Συνήγορος έχει προτείνει την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος με την τροποποίηση των σχετικών διατάξεων, ώστε για τις περιπτώσεις που έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία μεταφοράς των ασφαλιστικών εισφορών η καταβολή της σύνταξης να αρχίζει από την ημερομηνία υποβολής του συνταξιοδοτικού αιτήματος και όχι από την ημερομηνία μεταφοράς των λιβυκών εισφορών στο ΙΚΑ. Περαιτέρω, για εκείνους τους εργαζομένους για τους οποίους δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί η διαδικασία μεταφοράς, και δεδομένων των γεγονότων που διαδραματίζονται από την αρχή του 2011 στη Λιβύη, είναι ανάγκη να ληφθεί μέριμνα ώστε υπό συγκεκριμένους όρους να αναγνωριστεί ο χρόνος ασφάλισης και να διασφαλιστεί η αξιοποίησή του από το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαίωματος ή την προσαύξηση της σύνταξης. Τούτο μάλιστα πρέπει να ισχύσει αναδρομικά, από το χρονικό σημείο κατά το οποίο, στην ουσία, θεμελιώθηκε το δικαίωμα.

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ. ΕΝΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΜΕ ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

Η καθυστέρηση της δημόσιας διοίκησης να ανταποκριθεί στα αιτήματα των πολιτών αποτελεί πάγιο πρόβλημα σε όλα τα πεδία πολιτικής. Ο Συνήγορος το έχει επισημάνει κατ' επανάληψη τόσο στο πλαίσιο της διερεύνησης υποθέσεων όσο και στις ετήσιες εκθέσεις του². Ωστόσο, στις σημερινές συνθήκες παύει να αποτελεί απλώς πρόβλημα ρουτίνας και αναδεικνύεται σε θέμα αιχμής, ιδίως στο πεδίο δράσης της κοινωνικής πολιτικής.

² Βλ. ενδεικτικά: Ετήσια έκθεση 2009, σ. 51 κ.ε.· Ετήσια έκθεση 2007, σ. 97 κ.ε.· Ετήσια έκθεση 2006, σ. 123 κ.ε.· Ετήσια έκθεση 2005, σ. 85 κ.ε.· Ετήσια έκθεση 2002, σ. 133 κ.ε.· Ετήσια έκθεση 2001, σ. 137 κ.ε.

Για ορισμένες ομάδες ασφαλισμένων σε συνθήκες δημοσιονομικής κρίσης η μη έγκαιρη έκδοση συγκεκριμένων διοικητικών πράξεων σηματοδοτεί πλέον και ζωτικό διακύβευμα. Πάγια θέση του Συνηγόρου είναι ότι οι χρονικές αποκλίσεις που παρατηρούνται σε μεγάλο αριθμό θεμάτων αρμοδιότητας των ασφαλιστικών φορέων όχι μόνο συνιστούν παραβίαση της νομιμότητας, αλλά θέτουν σε δοκιμασία την εμπιστοσύνη του πολίτη προς τη δημόσια διοίκηση.

Η επιδείνωση του φαινομένου των καθυστερήσεων

Όσον αφορά την πέρα από κάθε εύλογη προθεσμία αναμονή για τη διεκπεραίωση των υποθέσεων, ενδεικτικά αναφέρεται ότι η καθυστέρηση στην έκδοση των κανονισμών συντάξεων από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (ΓΛΚ) υπερβαίνει σήμερα την εκ του νόμου (ΚΥΑ 2/67911/2004) προβλεπόμενη τρίμηνη προθεσμία, αφού μέχρι την τελική καταβολή της σύνταξης απαιτούνται, πλέον, έως και 8 μήνες. Επίσης, αιτήματα για αναπροσαρμογή των συντάξεων εξετάζονται έπειτα σχεδόν από 2 και πλέον έτη, μακράν της προβλεπόμενης προθεσμίας των 15 μηνών. Προβλήματα μεγάλων καθυστερήσεων σε διάφορα ταμεία (ΤΕΑΔΥ, ΤΠΔΥ, ΜΤΠΥ, τ.ΤΕΑΥΕΚ), που έχουν ήδη επισημανθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του Συνηγόρου, εξακολουθούν να υφίστανται. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται και λόγω της έκρηξης της συνταξιοδότησης, ως συνέπεια της αβε-

βαιότητας για τις μελλοντικές συνθήκες, σε συνδυασμό με τους περιορισμένους οικονομικούς πόρους που διαθέτουν συγκεκριμένοι ασφαλιστικοί φορείς. Παράδειγμα ασφαλιστικού φορέα που αδυνατεί να ανταποκριθεί έγκαιρα στις υποχρεώσεις του είναι το Μετοχικό Ταμείο Στρατού (ΜΤΣ), που παρά την από το 2011 ποσοστιαία περικοπή των μερισμάτων εξακολουθεί να αντιμετωπίζει οικονομική αδυναμία στο να καταβάλλει έγκαιρα τα προβλεπόμενα ειδικά βοηθήματα.

Ο Συνήγορος έχει προβεί σε οργανωτικές και νομοθετικές προτάσεις για την αντιμετώπιση τόσο των οργανωτικών αδυναμιών όσο και των δημοσιονομικών περιορισμών που προκαλούν τις καθυστερήσεις. Μερικές από τις προτάσεις ενδεικτικά είναι οι ακόλουθες:

- Να εξεταστεί για τους αποχωρούντες υπαλλήλους του Δημοσίου η δυνατότητα χορήγησης, από την υπηρεσία αποχώρησης, χρηματικού ποσού που να αντιστοιχεί στο ύψος των υπολογιζόμενων 6 μηνιαίων συντάξεων (υπόθεση 134837/2010). Το ποσό αυτό θα συμφιζείται εύκολα και με ασφάλεια από το ΓΛΚ με το τελικό ποσόν της σύνταξης.
- Να δοθεί στο ΤΕΑΥΕΚ η δυνατότητα να έχει πρόσβαση στο αρχείο ασφαλισμένων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ώστε να διαπιστώνεται ο χρόνος ασφάλισης σε αυτό και να περιοριστούν δραστικά οι χρόνοι αναμονής στο ΤΕΑΥΕΚ. Με μεσολάβηση του Συνηγόρου και σε συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία του μεταξύ στελεχών του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και του ΤΕΑΥΕΚ έγινε δεκτή η παραπάνω πρόταση και μελετάται η υλοποίησή της.
- Να θεσπιστούν ορισμένα αυστηρά οριοθετημένα και απολύτως διαφανή κριτήρια επίσπευσης αιτήσεων κοινω-

νικοασφαλιστικού περιεχομένου, προκειμένου να αντιμετωπίζονται κατά προτεραιότητα τα προβλήματα πολιτών που βρίσκονται σε αντικειμενικά δυσκολότερη κατάσταση.

- Τέλος, να συγκεντρωθούν και να ομαδοποιηθούν τα κυριότερα και συχνά υποβαλλόμενα αιτήματα παροχής πληροφοριών και να αναρτηθούν μαζί με τις σχετικές απαντήσεις στην ιστοσελίδα του ΓΛΚ (υπόθεση 140325/2011).

Η απώλεια ασφαλιστικών δικαιωμάτων εξαιτίας των καθυστερήσεων

Όσον αφορά τον κίνδυνο απώλειας δικαιωμάτων πολιτών εξαιτίας των καθυστερήσεων, χαρακτηριστική είναι η περίπτωση συνταξιούχου στον οποίο δεν κατέστη δυνατόν να χορηγηθεί εν ζωή το εφάπαξ βοήθημα από το Ταμείο Πρόνοιας Κατωτέρων Πληρωμάτων Εμπορικού Ναυτικού (ΤΠΚΠΕΝ). Επιπλέον, το εν λόγω βοήθημα χάθηκε και για τους νόμιμους κληρονόμους του κατ'εφαρμογή παλαιότερων ρυθμίσεων, οι οποίες δεν είχαν, προφανώς, λάβει υπόψη τους ότι υπάρχει περίπτωση να υπάρξουν τόσο μεγάλες καθυστερήσεις στη διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, ο συνταξιούχος υπέβαλε αίτημα τον Δεκέμβριο του 2007, απεβίωσε τον Δεκέμβριο του 2009 και τον Μάιο του 2010 απεβίωσε και η σύζυγός του, χωρίς να έχει ακόμη χορηγηθεί το εφάπαξ βοήθημα. Η κόρη των εκλιπόντων κατέθεσε τον Σεπτέμβριο του 2010 αίτηση για χορήγηση της παροχής, η οποία όμως απορρίφθηκε, αφού από τον συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 3, παράγρ. 1 και του άρθρου 6 του Ν. 3737/1957 προκύπτει ότι τα τέκνα του αποβίωσαντος συνταξιούχου δεν ανήκουν στους δικαιούχους.

Ο Συνήγορος επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι ο ιστορικός νομοθέτης, κατά τη θέσπιση των διατάξεων του Ν. 3737/1957, δεν μπορούσε να φανταστεί πως η καθυστέρηση στην απονομή της παροχής από το ταμείο θα υπερέβαινε και τα δύο έτη. Για την άρση παρόμοιων προβλημάτων προτάθηκε από τον Συνήγορο να τροποποιηθεί η επίμαχη διάταξη, ώστε να προβλέπεται η χορήγηση της εφάπαξ παροχής στους κληρονόμους στην περίπτωση που ο δικαιούχος δεν την εισπράξει εν ζωή λόγω καθυστερήσεων του αρμόδιου φορέα.

Χαρακτηριστικές είναι και οι επιπτώσεις των καθυστερήσεων στις περιπτώσεις αναδρομικής καταβολής των παροχών που αντιστοιχούν στο επίδομα ευθύνης που λάμβαναν κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας τους οι συνταξιούχοι του Δημοσίου. Οι καθυστερήσεις αυτές σε ορισμένες περιπτώσεις ξεπερνούν την τριετία. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 60 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, που προβλέπει το ανώτερο 3 έτη για την αναδρομική καταβολή συντάξεων, έχει ως συνέπεια οι ενδιαφερόμενοι να χάνουν τις αποδοχές που δικαιούνται αν δεν προσφύγουν δικαστικά. Βρισκόμαστε έτσι μπροστά στο φαινόμενο 30 χρόνια μετά την πρώτη τροποποίηση του νόμου, με την οποία επεκτάθηκε για τους συνταξιούχους του Δημοσίου η περιορισμένη αναδρομικότητα από το 1 έτος στα 3, να είναι αναγκαία για την προστασία των δικαιωμάτων των ασφαλισμένων νέα επέκταση της περιορισμένης αναδρομικότητας από τα 3 στα 5 έτη, πρόταση την οποία έχει υποβάλει ο Συνήγορος.

ΑΝΕΡΓΙΑ – ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

ΑΠΟΛΥΟΜΕΝΟΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Αποτελεί σημαντική πρόκληση αλλά και υποχρέωση της διοίκησης, εν μέσω της ραγδαίας αύξησης της ανεργίας, να αξιοποιήσει στο έπακρο όλες τις υφιστάμενες θεσμικές δυνατότητες προκειμένου να μετριάσει κατά το δυνατόν τις δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που συνεπάγεται για τους πολίτες και τις οικογένειές τους η απώλεια της εργασίας, ιδιαίτερα για τις κατηγορίες των ομάδων του πληθυσμού που είναι περισσότερο εκτεθειμένες στον κίνδυνο της ανεργίας. Χαρακτηριστική περίπτωση εκτεθειμένης ομάδας αποτελούν οι μεγάλης ηλικίας απολυόμενοι του Ν. 3863/2010. Με τους κανόνες που εισήγαγε ο συγκεκριμένος νόμος διευκολύνονται οι απολύσεις. Πράγματι, αφενός, προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή η διαδικασία των ομαδικών απολύσεων με τις εγγυήσεις που αυτή συνεπάγεται, απαιτείται πλέον μεγαλύτερος αριθμός απολυομένων. Αφετέρου μειώνεται το κόστος που συνεπάγεται για τον εργοδότη η καταγγελία της σύμβασης εργασίας, και προβλέπεται η καταβολή της αποζημίωσης σε δόσεις.

Ωστόσο, εν γνώσει των αυξημένων προβλημάτων επανένταξης στην αγορά εργασίας που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, επιχειρείται παράλληλα η άμβλυση για την κατηγορία αυτή των συνεπειών που θα έχει η κάμψη της προστασίας από την απόλυση. Για τον σκοπό αυτό έχει προβλεφθεί η για 3 χρόνια κάλυψη του κόστους των ασφαλιστικών εισφορών από τον εργοδότη και τον ΟΑΕΔ, καθώς και η ένταξη

του συνόλου αυτής της κατηγορίας των απολυομένων στα προγράμματα εργασίας των μακροχρόνια ανέργων ηλικίας 55 έως 64 ετών για απασχόληση στον δημόσιο τομέα. Σε αντίθεση με τη διευκόλυνση των απολύσεων, που είναι άμεσα εφαρμόσιμη, η υλοποίηση των παραπάνω αντισταθμιστικών μέτρων απαιτεί την έκδοση υπουργικής απόφασης, η οποία ένα χρόνο μετά την ψήφιση του νόμου ακόμη εκκρεμούσε.

Έτσι, οι μεγάλης ηλικίας απολυόμενοι αφέθηκαν, μεσούσης της οικονομικής κρίσης, χωρίς προστασία.

Σε συνέχεια της παρέμβασης του Συνηγόρου, με διάταξη του Ν. 3996/2011 τροποποιήθηκε και εξειδικεύτηκε η αρχική διάταξη, χωρίς να απαλειφθεί η παραπομπή σε υπουργική απόφαση. Η τελευταία εκδόθηκε τελικά στις 13.10.2011 (υπόθεση 137192/2011).

ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Στις σύγχρονες δυναμικές και ανεπτυγμένες οικονομίες η συμβολή του ανθρώπινου κεφαλαίου στην παραγωγική διαδικασία και κατά συνέπεια στην οικονομική ανάπτυξη είναι καθοριστική, αφού σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της τεχνολογίας και τις επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη επιτυγχάνει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Ως εκ τούτου είναι πολύ σημαντική για την ανάπτυξη της χώρας η κατάρτιση και η διά βίου εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού. Μέσα από αυτό το πρίσμα και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προωθεί μέτρα για την ενίσχυση της

προσαρμοστικότητα των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, καθώς και μέτρα για την ανάπτυξη ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης προς όφελος των ευάλωτων πληθυσμιακών κατηγοριών και της μεγαλύτερης κοινωνικής συνοχής. Στο πλαίσιο αυτό παρέχεται από τα πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ), εθνικής ή περιφερειακής εμβέλειας του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, η οποία στοχεύει στη διατήρηση, στην αναβάθμιση και στον εκσυγχρονισμό των επαγγελματικών προσόντων, με σκοπό την ένταξη ή επανένταξη των ατόμων στην εργασιακή ζωή και την προσαρμογή στις συνεχείς κοινωνικές, οικονομικές και επαγγελματικές αλλαγές.

Πρόσφατα ωστόσο εμφανίστηκαν προβλήματα καθώς συγκεκριμένα ΚΕΚ δεν κατέβαλαν την οφειλόμενη σε εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές αποζημίωση μετά την ολοκλήρωση των προγραμμάτων κατάρτισης.

Παρόλο που τα εμπλεκόμενα ΚΕΚ είχαν λάβει τη δεύτερη δόση της συνδρομής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και τη χρηματοδότηση από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, η μεγάλη καθυστέρηση που σημειώθηκε σε συνδυασμό με τον φιλόδοξο προγραμματισμό των ΚΕΚ που ανέλαβαν και εκτέλεσαν μεγάλο αριθμό προγραμμάτων τους δημιούργησε σημαντικό διαχειριστικό πρόβλημα. Ως αποτέλεσμα, δεν είναι σε θέση να καταβάλουν αμοιβές εκπαιδευτών και επιδόματα κατάρτιζομένων. Για το θέμα αυτό η Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Κοινοτικών και άλλων Πόρων απάντησε ότι «δεδομένης της διαδικασίας

στη σύμβαση που υπογράφεται μεταξύ της υπηρεσίας και του εκάστοτε φορέα, προβλέπεται η καταβολή των επιδομάτων κατάρτισης από τον ανάδοχο στους κατάρτιζομένους και μόνον. Στην υπηρεσία δεν παρέχεται η δυνατότητα παρέμβασης, ώστε να καταβληθεί στους κατάρτιζομένους το εκπαιδευτικό επίδομα». Ο Συνήγορος ζήτησε να ερευνηθεί ενδελεχέστερα το πρόβλημα και να επιδιωχθεί η δικαιότερη δυνατή επίλυση των αιτημάτων εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών. Ωστόσο το πρόβλημα ακόμα δεν έχει επιλυθεί και εξακολουθεί να υφίσταται.

Σημαντικό ζήτημα αποτελούν και οι μεγάλες καθυστερήσεις που παρατηρούνται στην αποπληρωμή επιχειρήσεων για την επιμόρφωση προσωπικού μέσω του ειδικού Λογαριασμού για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ). Η καθυστέρηση αυτή φθάνει έως και τα 3 έτη, με συνέπεια οι επιχειρήσεις να αντιμετωπίζουν σοβαρό ζήτημα βιωσιμότητας και να αποθαρρύνονται πλέον να ενταχθούν στα συγκεκριμένα προγράμματα, καίτοι αυτά χρηματοδοτούνται από εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών και επιδιώκουν την επιμόρφωση του προσωπικού τους. Σε συγκεκριμένες μάλιστα περιπτώσεις ο ΟΑΕΔ δεν διευκολύνει τη διαδικασία αποπληρωμής ακόμη και όταν έχουν εγκριθεί τα ποσά χρηματοδότησης.

Ο ΟΑΕΔ υλοποιεί σειρά προγραμμάτων με στόχο την προώθηση ανέργων στην απασχόληση μέσω της οικονομικής ενίσχυσης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και της εξάλειψης των εμποδίων ένταξης στην αγορά εργασίας. Προτεραιότητα για την ένταξη στα προγράμματα επιχειρηματικών πρωτοβουλιών έχουν οι εγγεγραμμένοι άνεργοι οι οποίοι έχουν

παρακολουθήσει σεμινάρια επιχειρηματικότητας σε Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης. Καθώς η χώρα έχει εισέλθει σε περίοδο υψηλής ανεργίας, οι πόροι δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες, και μεγάλος αριθμός ανέργων, όπως οι νέοι, οι γυναίκες και οι άνεργοι άνω των 50 ετών, αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες πρόσβασης στα προγράμματα των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Συγκεκριμένα, εξειδικευμένες παρεμβάσεις που σχεδιάζονται καλύπτουν μέρος μόνο των ενδιαφερομένων, χωρίς να διαμορφώνεται παράλληλα ένα πλαίσιο προστασίας για τους υπολοίπους, που αντιμετωπίζουν αυξημένο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικής περιθωριοποίησης. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Συνήγορος τόνισε σε παρέμβασή του ότι οι υπηρεσίες του ΟΑΕΔ οφείλουν τουλάχιστον να εξειδικεύουν τους λόγους για τους οποίους απορρίπτουν τα επιχειρηματικά σχέδια και να μην απαντούν σε όλους όσοι δεν εντάχθηκαν σε προγράμματα επιχειρηματιών με πανομοιότυπα, ελλιπώς αιτιολογημένα έγγραφα.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

**ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΙΣ ΜΕΘ:
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΒΛΕΨΗ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ**

Η περιορισμένη διαθεσιμότητα κλινών σε Μονάδες Εντατικής Θεραπείας (ΜΕΘ) του δημόσιου συστήματος υγείας, που έχει ως συνέπεια οι ασθενείς να νοσηλεύονται τελικά σε μη συμβεβλημένα ιδιωτικά θεραπευτήρια, έχει αναδειχθεί σε προη-

γούμενη ετήσια έκθεση του Συνηγόρου (Ετήσια έκθεση 2008, σ. 58-61).

Προκειμένου να αποφευχθεί η σημαντική οικονομική επιβάρυνση ασθενών και ασφαλιστικών ταμείων, αλλά και λόγω της σημασίας που έχει η νοσηλεία σε ΜΕΘ για τη ζωή και την υγεία των ασθενών, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη ορθολογικής κατανομής των διαθέσιμων κλινών τόσο εντός νοσοκομείου όσο και στο πλαίσιο του δημόσιου συστήματος υγείας και των ιδιωτικών φορέων που συμπράττουν με αυτό. Η ορθολογική αυτή κατανομή μπορεί να επιτευχθεί με την εγκαθίδρυση μιας διαδικασίας εισαγωγής, συντονισμού και εποπτείας της διάθεσης των κλινών ΜΕΘ.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ασθενούς που μεταφέρθηκε με ασθενοφόρο του ΕΚΑΒ σε μεγάλο δημόσιο νοσοκομείο της Αθήνας. Αφού υποβλήθηκε σε εξετάσεις, οδηγήθηκε σε θάλαμο παθολογικής κλινικής. Την επομένη, σύμφωνα με την αναφορά, υποβλήθηκε σε αξονική τομογραφία και κρίθηκε αναγκαία η διασωλήνωσή του. Ο ασθενής παρέμεινε επί δεκαήμερου διασωληνωμένος σε κοινό θάλαμο, όπου τελικά κατέληξε, χωρίς να μεταφερθεί σε κλίνη ΜΕΘ του ίδιου ή άλλου νοσοκομείου, αφού οι σχετικές κλήσεις προς το ΕΚΑΒ δεν είχαν αποτέλεσμα. Με παρεμβάσεις του προς το νοσοκομείο ο Συνήγορος επιδίωξε να αποσαφηνίσει αν ο θανών είχε λάβει, με βάση την κλινική του κατάσταση, την ενδεδειγμένη θεραπευτική αγωγή σε κοινό θάλαμο της παθολογικής κλινικής ή και αν έχρηζε νο-

σηλείας σε ΜΕΘ, όπως συνάγεται από τις κλήσεις που γίνονταν καθημερινά προς το ΕΚΑΒ και, αν δεν του δόθηκε αυτή η δυνατότητα, για ποιον λόγο δεν του δόθηκε. Επισημαίνεται ότι κατά το επίμαχο διάστημα δεν δηλώθηκε από το εμπλεκόμενο δημόσιο νοσοκομείο κενή κλίνη ΜΕΘ στο ΕΚΑΒ, ωστόσο δεν ελέγχθηκε αν η απουσία δήλωσης ανταποκρινόταν στη μη διαθεσιμότητα σε κενές κλίνες ΜΕΘ (υπόθεση 137587/2011).

Η εγκαθίδρυση ενός συστήματος διαχείρισης των κλινών ΜΕΘ που θα οδηγεί σε διαφανή, αδιάβλητη και τεκμηριωμένη κρίση και θα περιλαμβάνει, εκτός από την απλή διακίνηση των κλινών ΜΕΘ, τρόπους ελέγχου και εποπτείας του συστήματος και παρεμβάσεις για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας αποτελεί στόχο της ΥΑ ΕΚΕΠΥ/5936/2008 με τίτλο «Αναμόρφωση του συστήματος εισαγωγής, προγραμματισμού και ελέγχου στις ΜΕΘ», με την οποία αποφασίζεται μια σειρά μέτρων. Συγκεκριμένα, σε κεντρικό επίπεδο προβλέπεται η σύσταση στο Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων Υγείας (ΕΚΕΠΥ) ενός τμήματος προγραμματισμού, ελέγχου και τήρησης διαδικασιών στις ΜΕΘ 24ωρης κάλυψης που θα στελεχώνεται με ιατρικό, παραϊατρικό και διοικητικό προσωπικό. Επιπλέον, για τον έλεγχο και τη σωστή εφαρμογή της υπουργικής απόφασης ορίστηκε η συγκρότηση ομάδας επιχειρησιακού ελέγχου νοσοκομείων-ΜΕΘ που θα ελέγχει τις ΜΕΘ όλων των νοσοκομείων της επικράτειας βάσει συγκεκριμένων πρωτοκόλλων. Εντός νοσοκομείου η ορθολογική κατανομή και διαχείριση των κλινών ΜΕΘ ανατίθεται στη διοίκηση σε συνεργασία με τους διευθυντές της ιατρικής υπηρεσίας και τους διευθυντές

ΜΕΘ, οι οποίοι υποχρεούνται να ενημερώνουν τη διοίκηση και το ΕΚΕΠΥ τρεις φορές την ημέρα (8.00, 14.30 και 22.30) για τις κενές κλίνες ΜΕΘ, καθώς και για τα στοιχεία των νοσηλευόμενων, με ειδική αναφορά στη διάγνωση, την κατάσταση των ασθενών και στην ημερομηνία και ώρα εισόδου στη ΜΕΘ. Πολύ σημαντική από τη σκοπιά του περιορισμένου αριθμού των κλινών ΜΕΘ είναι η πρόβλεψη ειδικής διαδικασίας διαχείρισης κλινών ΜΕΘ σε περιπτώσεις προγραμματισμένων χειρουργείων, ώστε να αποτραπεί η διάθεσή τους με τη γενική και αόριστη αναφορά σε τωρινές ή μέλλουσες ανάγκες χειρουργείων έναντι των υπαρκτών αναγκών τωρινών περιστατικών.³

Παρά τα προβλεπόμενα στη νομοθεσία, το σύστημα εισαγωγής, προγραμματισμού και ελέγχου στις ΜΕΘ τόσο σε επίπεδο νοσοκομείου όσο και σε επιτελικό επίπεδο δεν έχει λειτουργήσει.

Αντ' αυτού, οι διαθέσιμες κλίνες ΜΕΘ, καθώς και οι ασθενείς που χρήζουν νοσηλείας σε ΜΕΘ δηλώνονται προς το ΕΚΑΒ, το οποίο αναλαμβάνει τη διευθέτησή τους σε συνεργασία με τους διευθυντές ΜΕΘ ή εκπροσώπους αυτών. Οι τελευταίοι αποφασίζουν ποιον θα δεχθούν «σε μια προσπάθεια αντιστοίχισης των προβλημάτων του ασθενούς και των δυνατοτήτων της ΜΕΘ και του Νοσοκομείου στο οποίο ανήκει». Η μη εφαρμογή της ΥΑ ΕΚΕΠΥ/5936/2008 συνιστά σοβαρό ζήτημα τυπικής παραβίασης της νομιμότητας. Εφόσον δεν έχει ανακληθεί ή τροποποιηθεί, μια δημοσιευμένη και εν ισχύ υπουργική απόφαση αποτελεί εφαρμοστέο δικαίωμα, η συμμόρφωση προς το οποίο δεν

³ Επ' αυτού ορίζεται ότι, όταν ύστερα από προγραμματισμένα χειρουργεία απαιτείται η εισαγωγή του ασθενούς στη ΜΕΘ, η κλίνη που θα κρατείται γι' αυτόν τον σκοπό θα δηλώνεται στο ΕΚΕΠΥ ως κενή και θα συνοδεύεται από ενημέρωση για το είδος της επέμβασης και την αμεσότητα αυτής, εκτός εάν ανακλύψει άλλο έκτακτο περιστατικό άμεσης προτεραιότητας και από την αναβολή του προγραμματισμένου χειρουργείου δεν απειλείται τεκμηριωμένα η ζωή του ασθενούς.

επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των δημόσιων υπηρεσιών, αλλά επιτάσσεται από την αρχή της νομιμότητας.

Με την εγκαθίδρυση στην πράξη μιας διαφορετικής διαδικασίας χωρίς τρόπους συντονισμού των ΜΕΘ των επιμέρους νοσοκομείων, ελέγχου και επιτελικής εποπτείας ακυρώνεται η βούληση του κανονιστικού νομοθέτη, όπως και οι αρχές που αυτός επέλεξε να διέπουν τη διαχείριση των ΜΕΘ, αρχές που στόχο έχουν τη διαφύλαξη και την προαγωγή του κοινωνικού αγαθού της υγείας με τη μορφή της παροχής υπηρεσιών νοσηλείας σε ΜΕΘ.

Μάλιστα, είναι σαφής η βούληση του κανονιστικού νομοθέτη η ΥΑ ΕΚΕΠΥ/5936/2008 να αποτελέσει τη βάση επί της οποίας θα ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος, και έχει αναθέσει στο ΕΚΕΠΥ την εισήγηση προς τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για τροποποιήσεις ή βελτιώσεις. Έπειτα από σχετική παρέμβαση του Συνηγόρου, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΥΚΑ) ζήτησε να ενημερωθεί από τους εμπλεκόμενους φορείς, ΕΚΕΠΥ και ΕΚΑΒ, για ποιους λόγους δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή η υπουργική απόφαση, και αναμένονται οι περαιτέρω ενέργειές του.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΟΚΑΝΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

Ο Συνήγορος είχε ασχοληθεί και στο παρελθόν με την εγκατάσταση μονάδων υποκατάστασης του Οργανισμού Κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ) εντός των νοσοκομείων (υπόθεση 14998/2008).

Το ζήτημα των όρων οργάνωσης, λειτουργίας και χωροθέτησης των μονάδων, καθώς και της οργανικής σύνδεσής τους με νοσοκομειακές δομές απασχόλησε ευρύτερα τον δημόσιο διάλογο με αφορμή την απόφαση να μετεγκατασταθεί η Δ΄ Μονάδα Υποκατάστασης του ΟΚΑΝΑ από την οδό Σοφοκλέους στο Νοσοκομείο «Σωτηρία» προς αποσυμφόρηση του ιστορικού κέντρου και ώθησε τον Συνήγορο σε νέες παρεμβάσεις προς διερεύνησή του.

Σύμφωνα με την άποψη του Συνηγόρου, η λειτουργία μονάδων υποκατάστασης εντός των νοσοκομείων και η οργανική τους σύνδεση με το ιατρικό και το νοσηλευτικό προσωπικό είναι όχι μόνο αποδεκτή αλλά και επιβεβλημένη, ώστε να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικότερα τα σύνθετα προβλήματα υγείας των ασθενών.

Ωστόσο, προβλήματα στην υλοποίηση της μετεγκατάστασης μπορούν να ακυρώσουν τον επιδιωκόμενο σκοπό. Ενδεικτικό παράδειγμα προχειρότητας στον σχεδιασμό και στην οργάνωση αποτελεί η προαναφερόμενη περίπτωση της μετεγκατάστασης της Δ΄ Μονάδας Υποκατάστασης του ΟΚΑΝΑ. Συγκεκριμένα, κατά την επίσκεψη που πραγματοποιήθηκε κλιμάκιο του Συνηγόρου στους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους της μονάδας, διαπιστώθηκε η προσπάθεια των υπευθύνων του ΟΚΑΝΑ να δημιουργήσουν ανεκτές συνθήκες και αξιοπρεπές περιβάλλον για τους λήπτες των υπηρεσιών. Ωστόσο, εμπόδιο για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών αποτελεί ο εμφανής αποκλεισμός των ασθενών από τους λοιπούς

χώρους του νοσοκομείου λόγω υψηλής περιφραξης γύρω από τη μονάδα, που, πέραν του κοινωνικού και ψυχολογικού αντίκτυπου, δεν επιτρέπει την πρόσβαση από και προς το νοσοκομείο, παρά μόνο εξωτερικά από την κεντρική πύλη του. Τούτο, σε συνδυασμό με την επιφυλακτική στάση του νοσοκομείου όσον αφορά την ανάπτυξη μιας προγραμματικής και τυπικής συνεργασίας ανάμεσα στο ιατρικό και λοιπό προσωπικό του νοσοκομείου από τη μία και στους επαγγελματίες υγείας της μονάδας από την άλλη, θέτει υπό αμφισβήτηση την επιδίωξη παροχής αρτιότερων υπηρεσιών προς τους εξυπηρετούμενους στη μονάδα. Ενισχύει δε την εντύπωση ότι η μετεγκατάσταση επιβλήθηκε απλώς χάριν της απομάκρυνσης της μονάδας από το κέντρο της πρωτεύουσας. Επομένως, πέρα από τη δημιουργία νέων θέσεων θεραπείας και την ενίσχυση προγραμμάτων παρέμβασης στον δρόμο, άμεση προτεραιότητα αποτελεί η εγκατάσταση αλλά και η ουσιαστική διασύνδεση των μονάδων υποκατάστασης με τα νοσοκομεία.

ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ: ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Εκτός από την οργάνωση φορέων παροχής υπηρεσιών υγείας στο πλαίσιο ενός αποτελεσματικού συστήματος υγείας, η υποχρέωση του κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών εξασφαλίζεται μέσω των παροχών ασθένειας που χορηγούνται στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης. Τα προβλήματα που απορρέουν από το νομοθετικό πλαίσιο έχουν ήδη επισημανθεί (*Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 67-68). Εξίσου αρνητική επίδραση στο εύρος της υλοποίησης του δικαιώματος της υγείας μέσω της κοινωνικοασφα-

λιστικής κάλυψης της ασθένειας έχουν όμως και οι διαδικαστικές δυσλειτουργίες, όπως επίσης και οι διοικητικές πλημμέλειες, οι οποίες τη δυσχεραίνουν ή σε ορισμένες περιπτώσεις την ακυρώνουν.

Από τη διερεύνηση αναφορών ασφαλισμένων προκύπτει ότι η λειτουργία του Οργανισμού Περίθαλψης Ασφαλισμένων Δημοσίου (ΟΠΑΔ) ως ανεξάρτητου φορέα παροχών ασθένειας, αλλά και η διαδικασία μετάβασης και ενσωμάτωσής του στον ΕΟΠΠΥ ανέτρεψαν έναν ήδη παγιωμένο τρόπο διοικητικής λειτουργίας χωρίς μάλιστα να ληφθεί μέριμνα για την ομαλή μετάβαση στο νέο σύστημα. Το γεγονός αυτό, συνδυαζόμενο και με σοβαρές ελλείψεις σε υποδομές, τεχνογνωσία και δυναμικότητα που παρατηρούνται στις αποκεντρωμένες Υπηρεσίες Περίθαλψης Ασφαλισμένων Δημοσίου (ΥΠΑΔ), είχε ως αποτέλεσμα να συσσωρευτεί μεγάλος όγκος εκκρεμών υποθέσεων. Πιο συγκεκριμένα, σοβαρές δυσλειτουργίες παρουσιάζονται κατά τη διαδικασία εκκαθάρισης των δαπανών από τις κατά τόπους αρμόδιες ΥΠΑΔ λόγω ελλείψεων στην τεχνογνωσία και στην εκπαίδευση του προσωπικού. Περαιτέρω, διαπιστώνεται καθυστέρηση στη λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων σε επιτελικό επίπεδο για την απλοποίηση και την αποκέντρωση των ακολουθούμενων διαδικασιών, ώστε να βελτιωθούν οι κατά περίπτωση αποκαρδιωτικοί χρόνοι διεκπεραίωσης των αιτημάτων, όπως στην περίπτωση αιτημάτων προέγκρισης για είδη ειδικής διατροφής. Παρά τις όποιες προσπάθειες όμως, τα προβλήματα δεν φαίνεται να εξομαλύνονται, με συνέπεια οι σχέσεις ανάμεσα σε υπαλλήλους και ασφαλισμένους να είναι ιδιαίτερα φορτισμένες.

Παράλληλα, η έκταση της παρεχόμενης κάλυψης της ασθένειας περιορίζεται όταν

με παράτυπες κανονιστικές πράξεις ορίζονται ή αυξάνονται τα ποσοστά συμμετοχής των ασφαλισμένων στη δαπάνη για εξωνοσοκομειακή περίθαλψη. Μια τέτοια αύξηση, πέραν των ζητημάτων νομιμότητας που θέτει, πλήττει ιδιαίτερα την κατηγορία των χρονίως πασχόντων ασφαλισμένων, οι οποίοι, σε αντιστάθμισμα της μεγάλης ψυχικής, σωματικής και οικονομικής επιβάρυνσης την οποία συνεπάγεται η χρόνια πάθηση, απαλλάσσονται από τη συμμετοχή. Χαρακτηριστική ήταν η αναφορά χρόνια πάσχουσας ασφαλισμένης του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (ΕΤΑΑ) προς τον Συνήγορο σχετικά με την αύξηση σε 50% των ποσοστών συμμετοχής στις δαπάνες όλων των ασφαλισμένων των επιμέρους τομέων υγείας με απόφαση του ΔΣ του ΕΤΑΑ. Η αύξηση αυτή αποφασίστηκε τόσο για τους ασφαλισμένους με 25% ποσοστό συμμετοχής όσο και για εκείνους για τους οποίους οριζόταν μηδενικό ποσοστό συμμετοχής στη δαπάνη για την προμήθεια ειδικού, επακριβώς αναφερόμενου στον νόμο υγειονομικού υλικού (υπόθεση 140101/2011).

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι δεν συντρέχει αρμοδιότητα του ΔΣ του ΕΤΑΑ να αυξήσει τα ποσοστά συμμετοχής που προβλέπουν οι Κανονισμοί Περίθαλψης των επιμέρους ταμείων που εντάχθηκαν στο ΕΤΑΑ με απόφασή του. Σχετική εξουσιοδότηση δεν παρέχεται ούτε με το άρθρο 32, παράγρ. 4 του Ν. 3846/2010 «Εγγυήσεις για την εργασιακή ασφάλεια και άλλες διατάξεις», σύμφωνα με το οποίο τα ΔΣ των ασφαλιστικών οργανισμών νομιμοποιούνται να ορίσουν ανώτατες τιμές, μεταξύ άλλων, για υλικά επεμβάσεων, αναλώσιμα υλικά, υγειονομικά υλικά, θεραπευτικά μέσα και προθέσεις, διότι ο ορισμός ανώτατων τιμών αποτελεί ζήτημα διάφορο από την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής.

Με νεότερη απόφασή του το ΔΣ του ταμείου τροποποίησε την επίμαχη διάταξη ως προς την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των ασφαλισμένων σε 50% και επανήλθαν σε ισχύ τα προβλεπόμενα στους Κανονισμούς Παροχών των επιμέρους τομέων υγείας του ΕΤΑΑ ποσοστά.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία,
στον ιστότοπο του Συνηγούρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν
σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε
σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Εκπαίδευση

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ: ΕΙΣΩΤΙΚΗ Ή ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ

ΧΡΟΝΙΕΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΤΕΙ ΜΕ ΑΛΛΟΔΑΠΑ ΑΕΙ

ΕΓΚΡΙΣΗ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ERASMUS

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Η εκπαίδευση και η παιδεία αποτελούν χωρίς αμφιβολία βασική και θεσμική συνιστώσα της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της χώρας.

Με δεδομένη την παρούσα δημοσιονομική κατάσταση, η «προστιθέμενη αξία» της εκπαίδευσης έρχεται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια που καταβάλλεται ώστε να προωθηθούν η ανάπτυξη, η καινοτομία, η οικονομία και η κοινωνία της γνώσης, να απελευθερωθούν οι δημιουργικές δυνάμεις του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, να προωθηθούν η διαφάνεια και η αξιοκρατία. Ο χώρος της εκπαίδευσης αποτελεί τμήμα της διοίκησης με όλες τις κατά καιρούς διαπιστωμένες στρεβλώσεις, τόσο στο θεσμικό όσο και στο οργανωτικό-δικαστικό επίπεδο.

Στόχος του Συνηγόρου μέσω των παρεμβάσεων του είναι όχι μόνο να αναδείξει ορισμένα χρονίζοντα προβλήματα του Υπουργείου Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων τα οποία επέτεινε περαιτέρω η κλιμακούμενη οικονομική κρίση, αλλά και να προτείνει διαδικασίες εξορθολογισμού που θα αποδώσουν στη λειτουργία της εκπαίδευσης τον πρωταγωνιστικό ρόλο που οφείλει να έχει, ιδιαίτερα σήμερα.

Κύριο πεδίο των επισημάνσεων στις οποίες προέβη και των θεμάτων με τα οποία ασχολήθηκε ο Συνήγορος αποτέλεσε αυτή καθ' εαυτή η λειτουργία των υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας καθώς και των φορέων οι

οποίοι εποπτεύονται από αυτό. Οι εν λόγω υπηρεσίες και φορείς φέρουν, μεταξύ άλλων, την κύρια ευθύνη όσον αφορά την προώθηση και την επιτυχή υλοποίηση μιας σειράς πολιτικών, όπως είναι η πολιτική στελέχωσης των εκπαιδευτικών μονάδων, ακαδημαϊκής και επαγγελματικής αναγνώρισης των τίτλων σπουδών, η πολιτική διαδικασιών πρόσβασης στην εκπαίδευση, καθώς και λήψης μέτρων στήριξης μαθητών και σπουδαστών που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

Σημαντικός αριθμός αναφορών καταδεικνύει την κακή ποιότητα του κανονιστικού πλαισίου που διέπει το εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και τη συχνότητα –ίσως και την προχειρότητα– με την οποία μεταβάλλονται οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και οι διαδικασίες αναγνώρισης τυπικών προσόντων, διορισμού και πρόσληψης των εκπαιδευτικών. Ιδιαίτερα συχνά τίθεται το κρίσιμο ζήτημα της ασφάλειας δικαίου, η απουσία της οποίας δοκιμάζει την αξιοπιστία των υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας αφενός και υπονομεύει τα δικαιώματα των υποψήφιων εκπαιδευτικών αφετέρου. Εκτός των προαναφερθέντων, και όπως προκύπτει από τη διερεύνηση αναφορών στη διάρκεια του 2011, περαιτέρω προβλήματα αφορούν τον ελλιπή συντονισμό υπηρεσιών, διοικητικές πρακτικές που θίγουν δικαιώματα εκπαιδευτικών ή και σπουδαστών, την έλλειψη έγκαιρης πληροφόρησης των ενδιαφερόμενων πολιτών, καθώς και ζητήματα μετάβασης από το παλαιό στο νέο σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο της ειδικής διαμεσολαβητικής του αρμοδιότητας για τη διασφάλιση και την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, επισήμανε πως υπάρχει ανάγκη για απλούστευση και εξορθολογισμό των διαδικασιών πρόσβασης στις εκπαιδευτικές βαθμίδες προκειμένου να διασφαλιστεί η ακώλυτη και ευχερής άσκηση του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος στην εκπαίδευση. Επ' αυτού, ο Συνήγορος τόνισε την ανάγκη η φοίτηση των μαθητών στις εκπαιδευτικές βαθμίδες να είναι αδιάλειπτη και συνεχής, και συνακόλουθα επισήμανε τη σχετική υποχρέωση της διοίκησης να αίρει τα διαδικαστικά προσκόμματα που ανακύπτουν κατά περίπτωση. Προς αυτή την κατεύθυνση, έπειτα από επιτυχή διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, κατέστη δυνατή η εγγραφή αλλοδαπού μαθητή στην πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου, μολονότι, λόγω μεγάλης καθυστέρησης εκ μέρους των αρμόδιων υπηρεσιών, δεν είχε εγκαίρως ρυθμιστεί η αστική του κατάσταση και δεν διέθετε πιστοποιητικό γέννησης (υπόθεση 135689/2010).

Περαιτέρω, ο Συνήγορος διατύπωσε την άποψη ότι θα πρέπει να διευρυνθεί πέραν των εχόντων την επιμέλεια του ανήλικου τέκνου ο κύκλος των προσώπων τα οποία μπορούν, για εξαιρετικούς λόγους και με ειδική εξουσιοδότηση, να διεκπεραιώνουν τα διαδικαστικά προαπαιτούμενα για την εγγραφή του μαθη-

τή σε όλες τις βαθμίδες της δεκαετούς υποχρεωτικής εκπαίδευσης (υπόθεση 141651/2011).

ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ: ΕΞΙΣΩΤΙΚΗ Ή ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Πρόσβαση τριτέκνων και πολυτέκνων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η διαδικασία πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εγείρει ζητήματα όσον αφορά την ουσιαστική εφαρμογή της συνταγματικώς κατοχυρωμένης αρχής της ισότητας. Παράλληλα ελέγχονται επιλογές του κοινού νομοθέτη ως προς τον τρόπο μεταφοράς της αρχής στη διοικητική πράξη. Η αντίληψη του σύγχρονου κράτους δικαίου θεωρεί επιβεβλημένη κατ' αρχάς την ειδική ή διαφοροποιητική μεταχείριση ειδικών κατηγοριών υποκειμένων ή υποθέσεων και θεμιτές τις αντίστοιχες αποκλίσεις από τη βασική αρχή της ισότητας, υπό την προϋπόθεση όμως ότι τούτο ερείδεται σε ασφαλή κριτήρια, επαρκώς αιτιολογημένα από τον κοινό νομοθέτη. Διαφορετικά, υφίσταται σοβαρός κίνδυνος να αντιστραφεί το περιεχόμενο της συνταγματικής επιταγής και να εκφυλιστεί η ουσιαστική δέσμευση του συνταγματικού νομοθέτη.

Και τούτο διότι η περιπτώσιολογική και συστηματική διαφοροποίηση από τη γενική εξαγγελία του νόμου χωρίς ειδικούς και επαρκώς αιτιολογημένους λόγους καθιστά τελικά προσχηματική την εξαγγελία του άρθρου 4 του Συντάγματος περί ισότητας των Ελλήνων ενώπιον του νόμου.

Εν προκειμένω, ο πρόσφατος Ν. 3966/2011, επιχειρώντας να διευκολύνει την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υποψηφίων που προέρχονται από πολύτεκνες και τρίτεκνες οικογένειες, τους ενέταξε σε ειδική κατηγορία στην οποία αναλογεί συγκεκριμένος κάθε φορά αριθμός θέσεων, που πάντως δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερος εκείνου που αντιστοιχεί στο 20% των κατά περίπτωση λοιπών εισακτέων. Παράλληλα, καταργείται πλέον η γενικότερη νομοθεσία περί μετεγγραφών για όλες τις κατηγορίες φοιτητών.

Ο Συνήγορος δέχθηκε μεγάλο αριθμό σχετικών αναφορών από γονείς και υποψηφίους. Κάποιοι από αυτούς διαμαρτύρονταν για υπέρμετρη επιβάρυνση των εκτός ειδικών κατηγοριών υποψηφίων, και μάλιστα για παραβίαση των αρχών της ισότητας και της αξιοκρατίας. Άλλοι αποτιμούσαν την παρεχόμενη προστασία ως ανεπαρκή, εγείροντας, στις περισσότερες περιπτώσεις, ενστάσεις ως προς τα ηλικιακά όρια που έθετε σχετικά ο νόμος κατά το μέτρο που, για τον υπολογισμό του αριθμού των τέκνων της πολυμελούς οικογένειας, λαμβάνονται κατ' αρχήν υπόψη μόνο εκείνα που δεν έχουν υπερβεί το 23ο έτος της ηλικίας τους (υποθέσεις 141932 και 142979/2011).

Ένα ειδικότερο ζήτημα αφορά τον περιορισμό που έχει επιβληθεί στις κατηγορίες των υποψηφίων που προέρχονται από τρίτεκνες και πολύτεκνες οικογένειες οι οποίοι, εφόσον επιθυμούν να επωφεληθούν από τις ειδικές γι' αυτούς διατάξεις, οφείλουν να επιλέξουν σχολές και τμήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταξύ εκείνων που εδρεύουν στην περιφέρεια (με την έννοια της περιφερειακής αυτοδιοίκησης) στην οποία ανήκει η μόνιμη κατοικία των υποψηφίων ή των γονέων τους.

Ο Συνήγορος επισήμανε σχετικά ότι ο επιγενόμενος αυτός περιορισμός δεν εμφανίζεται στον Ν. 3966/2011. Τυχόν νομοθέτηση τέτοιας φύσης περιορισμών θα μπορούσε κατ' αρχάς να θεωρηθεί συμβατή με τη λογική της εξοικονόμησης κόστους σπουδών χάριν των συγκεκριμένων κατηγοριών πολυτέκνων και πολυμελών οικογενειών μόνο υπό την προϋπόθεση ότι οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις θα απέβλεπαν, αποκλειστικά ή κυρίως, στην εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού· κάτι που δεν είναι βέβαιο ότι συμβαίνει με τις επίμαχες ρυθμίσεις. Η υποχρέωση επιλογής μεταξύ σχολών που εδρεύουν στην περιφέρεια μόνιμης κατοικίας του υποψηφίου περικλείει κριτήριο απρόσφορο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ενώ, αντίθετα, περισσότερο αξιόπιστο θα ήταν το κριτήριο της χιλιομετρικής απόστασης. Το αρμόδιο υπουργείο πάντως πληροφόρησε τον Συνήγορο ότι το ζήτημα έχει αχθεί προς κρίση στο ΣΤΕ (υπόθεση 142084/2011).

Σε ό,τι αφορά άλλα επιμέρους ζητήματα που τέθηκαν με αναφορές πολιτών σχετικά με την ίδια ειδική κατηγορία υποψηφίων (όπως η κάμψη του προαναφερόμενου ηλικιακού ορίου ως προς τα τέκνα με αναπηρία 67% των πολύτεκνων αλλά όχι και των τρίτεκνων οικογενειών ή η πιστοποίηση του εισοδήματος της οικογένειας των υποψηφίων βάσει εκκαθαριστικού σημειώματος συγκεκριμένου οικονομικού έτους ακόμη και όταν υπάρχει εκκαθαριστικό σημείωμα του επόμενου οικονομικού έτους) εκκρεμεί σχετική παρέμβαση του Συνηγόρου.

Τέλος, ο Συνήγορος αντιμετώπισε σωρεία προβλημάτων που σχετίζονται με την εφαρμογή του μόλις καταργηθέντος νομικού πλαισίου για τις μετεγγρα-

φές. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση φοιτήτριας Βιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, αίτημα της οποίας για μετεγγραφή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών απορρίφθηκε με το αιτιολογικό ότι το συνολικό οικογενειακό εισόδημά της ξεπερνά το ποσό των 45.000 ευρώ. Σύμφωνα με τη σχετική εγκύκλιο, στο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα περιλαμβάνονται τα εισοδήματα όλων των φορολογούμενων μελών της οικογένειας, είτε αυτά είναι ανήλικα είτε ενήλικα. Στην προκειμένη περίπτωση λοιπόν για τον υπολογισμό του εισοδήματος αθροίστηκε το ατομικό εισόδημα της 26χρονης αδελφής της που εργάζεται, διαμένει χωριστά και υποβάλλει αυτοτελή φορολογική δήλωση. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι στις περιπτώσεις μετεγγραφών για οικονομικούς λόγους ενδεχόμενη απόρριψη αιτημάτων βάσει τεκμηρίων με αυτοδίκαιο συνυπολογισμό των εισοδημάτων όλων των τέκνων της οικογένειας ενδέχεται να διευρύνει με αθέμιτο τρόπο το πραγματικό οικογενειακό εισόδημα του αιτούντος τη μετεγγραφή σπουδαστή, καταλήγοντας να αντιστρατεύεται τον ίδιο τον σκοπό θέσπισης της διάταξης του Ν. 3282/2004. Όταν ο αιτών τη μετεγγραφή σπουδαστής αποδεικνύει με κάθε πρόσφορο μέσο ότι ο συνυπολογισμός εισοδήματος άλλων τέκνων της οικογένειας στο συνολικό οικογενειακό εισόδημα δεν ανταποκρίνεται στην πραγματική οικονομική κατάσταση από την οποία ο ίδιος αντλεί στήριξη, το ως άνω τεκμήριο δεν μπορεί να έχει αυτοδίκαιη εφαρμογή, καθώς κάτι τέτοιο θα συνιστούσε αθέμιτο περιορισμό στην άσκηση νόμιμων δικαιωμάτων. Ανταποκρινόμενο, το Πανεπιστήμιο Αθηνών έκανε δεκτή σχετική ένσταση της ενδιαφερομένης (υπόθεση 136056/2010).

Πρόσβαση αποφοίτων εσπερινού λυκείου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Ιδιαίτερο θέμα ανέκυψε ως προς την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όσων αποφοιτούν από τα εσπερινά γενικά λύκεια. Συγκεκριμένα, με διάταξη του Ν. 3879/2010 (άρθρο 27) η πλήρης φοίτηση στις δύο τελευταίες τάξεις (τρίτη και τέταρτη) του εσπερινού γενικού λυκείου, απαρέγκλιτα από την έναρξη μέχρι τη λήξη κάθε διδακτικού έτους, αποτελεί πλέον προϋπόθεση για την εισαγωγή των αποφοίτων του στα τμήματα και στις σχολές των πανεπιστημίων, των ΤΕΙ, της ΑΣΕΤΕΜ/ΣΕΛΕΤΕ και των Ανώτερων Σχολών Τουριστικών Επαγγελματιών των ΣΤΕ χωρίς εισαγωγικές εξετάσεις και σε ποσοστό θέσεων επιπλέον του αριθμού των εισακτέων, κατά τα προβλεπόμενα στις σχετικές διατάξεις του άρθρου 2, παράγρ. 1 του Ν. 2525/1997.

Ωστόσο η επίμαχη διάταξη δημοσιεύθηκε στις 21.9.2010, ήδη επτά ημέρες μετά την έναρξη του σχολικού έτους. Στη συνέχεια δε το Υπουργείο Παιδείας απέστειλε επείγον έγγραφο, μεταξύ άλλων και στους διευθυντές ημερήσιων και εσπερινών λυκείων και ΕΠΑΛ, ζητώντας από αυτούς να αναρτήσουν τη σχετική ρύθμιση στον πίνακα ανακοινώσεων των λυκείων τους και να ενημερώσουν σχετικά τους μαθητές. Η απαραίτητη (κατά τη συναγόμενη και από το προαναφερόμενο έγγραφο εκτίμηση του αρμόδιου υπουργείου) ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μαθητών από τους διευθυντές ημερήσιων και εσπερινών λυκείων και ΕΠΑΛ έγινε δηλαδή μετά την έναρξη του σχολικού έτους 2010-2011. Εκ του γεγονότος αυτού συνάγεται ότι οι μαθητές της τρίτης τάξης εσπερινού γενικού

λυκείου, όταν πραγματοποίησαν την εγγραφή τους στην τρίτη τάξη, δεν ήταν σε θέση να γνωρίζουν τη νέα κρίσιμη νομοθετική ρύθμιση.

Από την πλευρά του, απευθυνόμενος στο αρμόδιο υπουργείο, ο Συνήγορος διατύπωσε την άποψη ότι, στο πλαίσιο της αρχής τής χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου ως ειδικότερης εκδήλωσης της ίδιας αρχής, συντρέχουν οι προϋποθέσεις της έγκαιρης προώθησης προς ψήφιση μεταβατικής διάταξης με την οποία θα μετατίθεται κατά ένα σχολικό έτος η εφαρμογή της επίμαχης ρύθμισης, ώστε να παύσουν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της όσοι πραγματοποίησαν εγγραφή στην τρίτη τάξη εσπερινού γενικού λυκείου μετά την έναρξη του σχολικού έτους 2010-2011 (υπόθεση 144554/2011). Αναμένεται η ανταπόκριση του Υπουργείου Παιδείας.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ

Η παροχή ποιοτικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών προϋποθέτει ως λογικός αυτονόητη τη διασφάλιση κατάλληλων βιοτικών συνθηκών για τους σπουδαστές, προκειμένου οι τελευταίοι να μπορούν απερίσπαστοι να εστιάσουν στα κύρια καθήκοντα της φοίτησής τους.

Στην τρέχουσα συγκυρία τής ιδιαίτερα οξυμμένης οικονομικής κρίσης, η προσήλωση και ο σεβασμός στις αρχές του κοινωνικού κράτους καθιστούν απολύτως

επίκαιρη την εισήγηση του Συνηγόρου προς το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης περί αδιατάρακτης παράτασης του δικαιώματος σε προσαύξηση στη σύνταξη του γονέα ή σε σύνταξη λόγω θανάτου σε δικαιούχους σπουδαστές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους και μέχρι την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

Ειδικότερα, ο Συνήγορος υπήρξε αποδέκτης αναφορών (ενδεικτική υπόθεση 139486/2011) με αντικείμενο τη διακοπή από το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ της προσαύξησης στη σύνταξη ή των συντάξεων θανάτου που χορηγούνται στους μαθητές με τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους, παρά το γεγονός ότι συνέχιζαν να φοιτούν κανονικά στο λύκειο, δυσχεραίνοντας έτσι την απρόσκοπτη συνέχιση των σπουδών τους. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις, κυρίως ορφανών παιδιών που συντηρούνται από τη σύνταξη θανάτου του γονέα τους, το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση εν τοις πράγμασι διακυβεύεται μέχρι και του σημείου της ακύρωσής του σε οριακές οικονομικά περιπτώσεις.

Περαιτέρω, παρατηρείται διαφοροποίηση μεταξύ δικαιούχων οι οποίοι κατά το ίδιο έτος συνεχίζουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι στους δικαιούχους της παροχής που συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους ενόσω φοιτούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η παροχή διακόπτεται και επαναχορηγείται με την εγγραφή σε ανώτερη ή ανώτατη σχολή, αφήνοντάς τους ακάλυπτους για το κενό διάστημα. Για τους δικαιούχους όμως των οποίων η ενηλικίωση έπεται της αποφοίτησής τους από τη μέση εκπαίδευση και η εισαγωγή τους στην ανώτερη ή ανώτατη σχολή γίνεται εντός του

αυτού ημερολογιακού έτους η παροχή επαναχορηγείται αναδρομικά.

Διαπιστώνοντας το πρόβλημα και τις συνέπειες που έχει στην εκπαίδευση των νέων ανθρώπων και ιδιαίτερα εκείνων οι οποίοι ανήκουν στις πλέον ευπαθείς ομάδες, ο Συνήγορος εισηγήθηκε ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος. Πρότεινε σχετικά την αδιάλειπτη καταβολή της παροχής, εφόσον οι δικαιούχοι κατά τη συμπλήρωση του 18ου έτους τους δεν έχουν ακόμη ολοκληρώσει τη φοίτησή τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε κάθε δε περίπτωση, εφόσον ακολουθήσει κανονικά η φοίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η παροχή πρέπει να χορηγείται αναδρομικά από την ημέρα της διακοπής της. Πλέον αυτού, πρότεινε να διερευνηθεί η πρακτική που ακολουθεί ο Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών (ΟΑΕΕ), κατά την οποία η καταβολή της παροχής επεκτείνεται μέχρι και τη συμπλήρωση του 19ου έτους της ηλικίας των δικαιούχων, εφόσον οι τελευταίοι δεν έχουν αποφοιτήσει από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Το θέμα αυτό είχε απασχολήσει τον Συνήγορο και παλαιότερα. Μάλιστα, σε συνέχεια παλαιότερης επί του θέματος αλληλογραφίας του Συνηγόρου, η διοίκηση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ είχε εισηγηθεί στις 29.4.2009 την παράταση του δικαιώματος σε προσαύξηση στη σύνταξη ή σε σύνταξη λόγω θανάτου για τέκνα που ενηλικιώνονται πριν από την εισαγωγή τους στα ΑΕΙ και είχε προτείνει σχετική νομοθετική διάταξη, η οποία όμως τελικά δεν ευοδώθηκε.

Τελικά, η πρόταση του Συνηγόρου έγινε, εν μέρει, δεκτή, αφού με την παράγρ. 6 του άρθρου 20 του Ν. 4019/2011 προ-

βλέπεται η αναδρομική καταβολή της παροχής μεταξύ του επομένου της ενηλικίωσης μήνα και του μήνα έναρξης του ακαδημαϊκού έτους.

ΧΡΟΝΙΕΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Ο Συνήγορος ήδη από την έναρξη της λειτουργίας του το 1998 διαπίστωσε και επισήμανε την ανάγκη να κωδικοποιηθεί η νομοθεσία σχετικά με τις διαδικασίες στελέχωσης των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και των δομών επαγγελματικής κατάρτισης και διά βίου μάθησης, η οποία μέχρι την έναρξη ισχύος του Ν. 3848/2010 χαρακτηριζόταν από συνεχείς αλλαγές καθώς και από αντιφάσκουσες, ασαφείς και αποσπασματικές διατάξεις. Με τον Ν. 3848/2010 ορίζεται πλέον ως μοναδικός τρόπος διορισμού μόνιμων εκπαιδευτικών και πρόσληψης αναπληρωτών εκπαιδευτικών η επιτυχής συμμετοχή σε διαγωνισμό τον οποίο διενεργεί αποκλειστικά το ΑΣΕΠ, ενώ παράλληλα μεταβατικές διατάξεις ρυθμίζουν τα θέματα διορισμών και προσλήψεων εκπαιδευτικών για το χρονικό διάστημα μέχρι τη διενέργεια του διαγωνισμού. Παρά το γεγονός ότι με τις διατάξεις του προαναφερόμενου νόμου έγιναν θετικά βήματα προς την καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας, καθώς και προς την εξάλειψη σημαντικών μορφών κακοδιοίκησης, εξακολουθούν να παρατηρούνται δυσλειτουργίες κατά την εφαρμογή των διαδικασιών πρόσληψης των εκπαιδευτικών, οι οποίες εκδηλώνονται με τις μορφές που περιγράφονται ακολούθως.

Ελλιπής συντονισμός υπηρεσιών

Κατά τη διαδικασία πρόσληψης αναπληρωτών εκπαιδευτικών ΑμΕΑ, διαπιστώθηκε έλλειψη συντονισμού μεταξύ των Διευθύνσεων Ειδικής και Γενικής Αγωγής σε θέματα αποδοχής πιστοποιητικών με τα οποία βεβαιώνεται το ποσοστό μόνιμης αναπηρίας του εκπαιδευτικού. Ειδικότερα, ενώ για τη διάγνωση και την απόδειξη αναπηρίας και τη συνακόλουθη ένταξη των εκπαιδευτικών στην κατηγορία ΑμΕΑ η Διεύθυνση Γενικής Αγωγής έκανε δεκτά, αποκλειστικά, πιστοποιητικά που έχουν εκδοθεί από υγειονομικές επιτροπές του ΙΚΑ, η Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής αποδεχόταν και πιστοποιητικά που έχουν εκδοθεί από υγειονομικές επιτροπές της Περιφέρειας Αττικής (υπόθεση 143238/2011).

Η αποδοχή από τη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής πιστοποιητικών από υγειονομικές επιτροπές των περιφερειών προκαλεί πάντως προβληματισμό, καθώς επανειλημμένα έχει τονιστεί με έγγραφα των εμπλεκόμενων φορέων (Περιφέρεια Αττικής, Γενικός Γραμματέας Υπουργείου Παιδείας, ΥΠΕΣ) ότι, βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, για την εισαγωγή στους πίνακες αναπληρωτών εκπαιδευτικών ΑμΕΑ αρμόδιες για την έκδοση των σχετικών πιστοποιητικών είναι οι υγειονομικές επιτροπές του ΙΚΑ και όχι αυτές των περιφερειών (υποθέσεις 136921 και 143859/2011). Ο Συνήγορος με έγγραφό του προς τη Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής επισήμανε το πρόβλημα και πρότεινε να προηγηθούν στους πίνακες αναπληρωτών εκπαιδευτικών οι κάτοχοι πιστοποιητικών με μόνιμη αναπηρία τα οποία προέρχονται από τις επιτροπές του ΙΚΑ. Ωστόσο μέχρι σήμερα δεν υπήρξε ανταπόκριση της διοίκησης.

Ένα άλλο ζήτημα που τέθηκε υπόψη του Συνηγόρου ήταν η αιφνίδια ανατροπή στον διορισμό εκπαιδευτικών από τον ενιαίο πίνακα αναπληρωτών σε κλάδους στους οποίους προαπαιτείται πιστοποιητικό παιδαγωγικής επάρκειας. Συγκεκριμένα, εκπαιδευτικοί-κάτοχοι του συγκεκριμένου πιστοποιητικού, οι οποίοι έπρεπε να διοριστούν κατά το έτος 2010 και αυτό δεν κατέστη δυνατό λόγω της ιδιαίτερης οικονομικής συγκυρίας και του συνακόλουθου αναγκαστικού περιορισμού των διορισμών, υπέστησαν αλλαγή της σειράς τους στον πίνακα του κλάδου τους, καθώς προηγήθηκαν συνάδελφοί τους με μεγαλύτερη προϋπηρεσία, οι οποίοι απέκτησαν πιστοποιητικό κατά τον χρόνο όπου η προϋπηρεσία δεν προσμετράται, ήτοι κατά το έτος 2010-2011. Πρόταση του Συνηγόρου να παραμείνουν οι πίνακες των συγκεκριμένων κλάδων ως είχαν έως ότου απορροφηθεί ο αριθμός των εκπαιδευτικών που έπρεπε να έχουν διοριστεί κατά το έτος 2010 δεν έγινε αποδεκτή (υπόθεση 140286/2011).

Ενδεικτική πάντως του ελλείμματος συντονισμού μεταξύ υπηρεσιών είναι και η διαφορετική στάση του Υπουργείου Παιδείας και του ΑΣΕΠ στο θέμα της αναγνώρισης παιδαγωγικής επάρκειας σε εκπαιδευτικούς που κατέχουν μεταπτυχιακούς τίτλους ημεδαπών και αλλοδαπών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις επιστήμες της Αγωγής. Ελλείψει επίσημου αρμόδιου φορέα αναγνώρισης παιδαγωγικής επάρκειας, παρατηρήθηκε το παράδοξο το μεν ΑΣΕΠ να αναγνωρίζει παιδαγωγική επάρκεια σε εκπαιδευτικούς επιτυγχόντες σε διαγωνισμό του και κατόχους αυτών των τίτλων, ενώ κατά τον ίδιο χρόνο συνάδελφοί τους με ίδιους τίτλους δεν διορίστηκαν, καθώς το Υπουργείο Παιδείας θεώρησε ότι οι

εν λόγω τίτλοι δεν απονέμουν παιδαγωγική επάρκεια. Ο Συνήγορος συνέταξε σχετικό πόρισμα* το έτος 2008 και έχει επανειλημμένα απευθύνει έγγραφα στο Υπουργείο Παιδείας, το οποίο ωστόσο μέχρι σήμερα δεν έχει υλοποιήσει τις διαβεβαιώσεις του περί διευθέτησης του θέματος.

Διοικητικές αδυναμίες και παραλείψεις που πλήττουν δικαιώματα εκπαιδευτικών

Σε αρκετές περιπτώσεις οι αναφορές κατέδειξαν παράλειψη παροχής σωστής και έγκαιρης πληροφόρησης των εκπαιδευτικών εκ μέρους των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας, καθώς και οργανωτικές ατέλειες οι οποίες έχουν δυσμενείς επιπτώσεις για τους εκπαιδευτικούς και θίγουν δικαιώματά τους.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα συνιστούν: η μη έγκαιρη γνωστοποίηση των προσκλήσεων για πρόσληψη αναπληρωτών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών, με αρνητικές επιπτώσεις στη μοριοδότησή τους (υπόθεση 138465/2011)· η ασάφεια ως προς την υποχρέωση ή μη ενημέρωσης των εκπαιδευτικών από την αρμόδια υπηρεσία για επικείμενη πρόσληψή τους και η παράλειψη αναζήτησης δήλωσης μη αποδοχής της θέσης πριν από την πρόσκληση επόμενου σε σειρά εκπαιδευτικού (υπόθεση 134654/2010)· και επίσης ο τρόπος λειτουργίας του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος του Υπουργείου Παιδείας, ο οποίος γεννά ερωτήματα ως προς το δίκαιο και το ορθό της σειράς πρόσληψης αναπληρωτών μειωμένου και πλήρους ωραρίου (υπόθεση 141045/2011).

Ζητήματα ωρομίσθιων εκπαιδευτικών

Σημαντικός αριθμός αναφορών εγείρει το θέμα της έλλειψης αντικειμενικότητας στη διαδικασία πρόσληψης ωρομίσθιων εκπαιδευτικών στα δημόσια ΙΕΚ, καθώς το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο παρέχει στην τριμελή επιτροπή επιλογής μεγάλη διακριτική ευχέρεια ως προς τα κριτήρια επιλογής των εκπαιδευτών. Ο Συνήγορος έχει επισημάνει επανειλημμένα την ανάγκη να εκσυγχρονιστεί και να αλλάξει το θεσμικό πλαίσιο των συγκεκριμένων προσλήψεων, ώστε να διασφαλίζονται η διαφάνεια και η αντικειμενικότητα (υπόθεση 144851/2011).

Τέλος, τον Συνήγορο απασχόλησε ιδιαίτερα το ζήτημα της μεγάλης καθυστέρησης καταβολής δεδουλευμένων στους ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς ΙΕΚ, καθώς και στους ανακηρυχθέντες υπότροφους σπουδαστές. Κατόπιν παρέμβασης της ανεξάρτητης αρχής, το Υπουργείο Παιδείας δεσμεύτηκε δημοσίως ως προς την καταβολή των οφειλομένων και γίνεται προσπάθεια ώστε οι εκπαιδευτές και οι υπότροφοι να αποπληρωθούν έως το τέλος του 2011 (υποθέσεις 136397/2010, 143173 και 145787/2011).

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Οι οργανωτικές δυσλειτουργίες στο ευρύτερο περιβάλλον της εκπαίδευσης παράγουν κλασικού τύπου κακοδιοίκηση, ενώ συμπυκνώνουν χρονίζουσες αγκυλώσεις του πολύπλοκου διοικητικού μηχανισμού.

Η αφετηρία του προβλήματος πάντως ανατρέχει σε εγγενείς συστημικές παθογένειες, που εντοπίζονται σε μεγάλο εύρος συναλλαγών μεταξύ διοίκησης και πολιτών.

Ιδιαίτερα προβλήματα οργανωτικών αρρυθμιών καταγράφονται στη λειτουργία των φορέων ακαδημαϊκής και επαγγελματικής αναγνώρισης τίτλων σπουδών.

Ακαδημαϊκή αναγνώριση

Ο Συνήγορος από την έναρξη της λειτουργίας του γίνεται αποδέκτης μεγάλου αριθμού αναφορών από κατόχους αλλοδαπών τίτλων σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση προβλημάτων στην ακαδημαϊκή αναγνώριση των τίτλων τους. Ήδη από την ίδρυση του Διεπιστημονικού Οργανισμού Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (ΔΟΑΤΑΠ) συνεργάστηκε μαζί του καθιερώνοντας διαδικασία τακτικής επικοινωνίας και ενημέρωσης. Είναι γεγονός ότι η ίδρυση του ΔΟΑΤΑΠ συνέβαλε θετικά στην εξάλειψη ακραίων μορφών κακοδιοίκησης που χαρακτήριζαν τον προηγούμενο αρμόδιο φορέα. Ωστόσο, δεν εξέλιπαν πλήρως δυσλειτουργίες όπως η καθυστέρηση στην έκδοση των πράξεων αναγνώρισης ή απορριπτικές αποφάσεις με πλημμελή αιτιολογία.

Ορισμένα από τα προβλήματα οφείλονται στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο. Έτσι, μεταξύ άλλων, ο χαρακτηρισμός του αλλοδαπού ιδρύματος ως «ομοταγούς» προϋποθέτει τη διαπίστωση ότι πληρούνται συγκεκριμένα ανελαστικά κριτήρια, όπως η απονομή βασικών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων σπουδών, συνδυασμός που εξ ορισμού αποκλείει εξειδικευμένα ερευνητικά ινστιτούτα υψηλό-

τατου κύρους τα οποία απονέμουν μόνο μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών. Επίσης, η αναγνώριση βασικών τίτλων κατόπιν σπουδών τριετούς φοίτησης καθίσταται δυνατή μόνο εφόσον συνεκτιμηθεί ο βασικός με τον μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και μόνο εφόσον η διαδικασία διδασκαλίας και οι όροι αποφοίτησης ταυτίζονται με τα εγχώρια δεδομένα. Αυτό έχει ως συνέπεια να αποκλείονται περιπτώσεις όπου οι συνεκτιμώμενοι τίτλοι έχουν αποκτηθεί με διαφορετική διαδικασία (λόγου χάρι, ο βασικός τίτλος έχει αποκτηθεί με τακτική παρακολούθηση και ο μεταπτυχιακός με σπουδές εξ αποστάσεως). Τέλος, ο ΔΟΑΤΑΠ αδυνατεί να αναγνωρίσει επαγγελματικούς μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών όταν αυτοί δεν οδηγούν σε απονομή διδακτορικού διπλώματος.

Ακόμη εντονότερα όμως είναι τα προβλήματα που αποδίδονται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην ελλιπή στελέχωση του οργανισμού. Η έκδοση κάθε πράξης αναγνώρισης προϋποθέτει την ολοκλήρωση πέντε σταδίων ελέγχου, στα οποία εμπλέκονται τα αντίστοιχα όργανα: ειδικός εισηγητής, τριμελής επιτροπή ακαδημαϊκών συμβούλων, τριμελής εκτελεστική επιτροπή, διοικητικό συμβούλιο, πρόεδρος. Δεκαοκτώ ειδικοί εισηγητές, αρμόδιοι για τον έλεγχο πληρότητας κάθε φακέλου και για τη διατύπωση γραπτής εισήγησης ως προς τη συνδρομή των απαιτούμενων προϋποθέσεων, καλούνται να ανταποκριθούν στην εξέταση περίπου 10.000 αιτήσεων ετησίως. Οι επιτροπές ακαδημαϊκών συμβούλων, αρμόδιες για την εξέταση της αντιστοιχίας των προγραμμάτων σπουδών και για τη διατύπωση γνώμης ως προς τυχόν παραπομπή σε συμπληρωματικές εξετάσεις στα ημεδαπά ΑΕΙ, δεν απαρτίζονται από προσωπικό πλήρους

απασχόλησης αλλά από μέλη ΔΕΠ υπό καθεστώς εξωτερικού και μη αμειβόμενου συνεργάτη, γεγονός που καθιστά προφανείς τις δυσχέρειες στη συγκρότηση και τη σύγκλησή τους. Οι τριμελείς εκτελεστικές επιτροπές, αρμόδιες για τον έλεγχο και την επικύρωση του έργου των ακαδημαϊκών συμβούλων, συγκροτούνται από μέλη του ΔΣ του ΔΟΑΤΑΠ, δηλαδή δεν διαθέτουν κατ' ανάγκη ειδικότητα αντίστοιχη προς τον εκάστοτε εξεταζόμενο τίτλο σπουδών. Επίσης, ο οργανισμός διοικητικά στελεχώνεται από εκπαιδευτικούς αλληλοδιαδόχως αποσπώμενους για διάστημα που συνήθως δεν υπερβαίνει τους 8 μήνες. Το σύστημα αυτό έχει στην πράξη αποδειχθεί εξαιρετικά δύσκαμπτο και χρονοβόρο (ενδεικτικές υποθέσεις 141259, 141366, 141673, 141953, 142377, 142781/2011).

Απευθυνόμενος στο εποπτεύον υπουργείο, ο Συνήγορος έχει προτείνει μεσοπρόθεσμα μέτρα ώστε το σύστημα ακαδημαϊκής αναγνώρισης να εναρμονιστεί προς ανάλογες δομές των λοιπών κρατών-μελών της ΕΕ, εξέλιξη που υπαγορεύεται και από την υποχρέωση να διευκολύνεται η κινητικότητα των ευρωπαϊών εργαζομένων.

Επαγγελματική αναγνώριση

Η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/36/ΕΚ, με το ΠΔ 38/2010, είχε ως αδιαμφισβήτητο θετικό αποτέλεσμα την κατάργηση οργάνων που είχαν παρουσιάσει προβλήματα αποτελεσματικότητας, όπως το Συμβούλιο Αναγνώ-

ρισης Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Εκπαίδευσης (ΣΑΕΙΤΕ) και το Συμβούλιο Επαγγελματικής Αναγνώρισης Τίτλων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΣΕΑΤΕΚ). Την ίδρυση του νέου αρμόδιου οργάνου, του Συμβουλίου Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων (ΣΑΕΠ), χαιρέτισε ρητά και δημόσια ο Συνήγορος.* Ωστόσο, τις προσδοκίες αυτές ανατρέπει η πάροδος ενός και πλέον έτους δυσλειτουργίας του νέου συστήματος (ενδεικτικές υποθέσεις 138752, 139075, 140050, 140052, 140389/2011).

Το ΣΑΕΠ είναι αρμόδιο για το σύνολο σχεδόν των επαγγελματιών και συγκροτείται από εκπροσώπους διάφορων αρχών και επαγγελματικών οργανώσεων. Το έργο του υποβοηθούν τριμελείς επιτροπές, οι οποίες όμως δεν απαρτίζονται κατά κλάδο αλλά κατ' ατομική περίπτωση, δηλαδή κάθε φορά για συγκεκριμένη εκκρεμιά αίτηση, και μάλιστα με αποφάσεις που κάθε φορά πρέπει να δημοσιευθούν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Κυριότεροι λόγοι δυσλειτουργίας του οργάνου είναι η περιορισμένη συχνότητα των συνεδριάσεών του, που έχει ως αποτέλεσμα να αναβάλλεται η εξέταση πολλών υποθέσεων λόγω εξάντλησης του διαθέσιμου χρόνου, ο φόρτος εργασίας ενόψει της ελλιπούς γραμματειακής υποστήριξης, και ιδίως η απροθυμία των επαγγελματικών οργανώσεων να ορίσουν εκπροσώπους, καθώς οι διαδικασίες αυτές έρχονται αναπόφευκτα σε αντίθεση με συντηρητικά συμφέροντα των μελών τους. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΤΕΕ) καθυστέρησε να προβεί σε ορισμό εκπροσώπων του για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του έτους, με συνέπεια να παραμένουν σε εκκρεμότητα αιτήματα

αναγνώρισης σε σειρά τεχνικών επαγγελματιών. Επιπλέον, αυτή καθαυτή η ουσία της επαγγελματικής αναγνώρισης βαρύνεται με σωρεία ασαφειών και αναχρονισμών σε κανονιστικό επίπεδο. Έτσι, ως προς την υπαγωγή των επαγγελματιών στην έννοια του «νομοθετικά ρυθμιζόμενου» δεν είναι σαφές πότε απαιτείται προηγούμενη άδεια από τον οικείο επαγγελματικό φορέα, γεγονός που οδηγεί είτε σε αντιφατικές αποφάσεις, όπως συνέβη με το επάγγελμα του γραφίστα, είτε σε διάσταση απόψεων μεταξύ φορέων που εκπροσωπούνται στο ΣΑΕΠ, όπως συμβαίνει με τις ειδικότητες «Μηχανικός Συστημάτων Παραγωγής» και «Μηχανικός Παραγωγής και Διοίκησης».

Η ρύθμιση του ΠΔ 38/2010, σύμφωνα με την οποία το μεγαλύτερο μέρος του έργου του ΣΑΕΠ ανατίθεται από 1.1.2013 στις οικείες επαγγελματικές οργανώσεις με μορφή ΝΠΔΔ, δεν επιτρέπει αισιοδοξία ως προς την αποτελεσματικότητα της όλης διαδικασίας.

Ο Συνήγορος έχει προτείνει στην Υπουργό Παιδείας τη δημιουργία ενιαίου φορέα ακαδημαϊκής και επαγγελματικής αναγνώρισης τίτλων σπουδών, με μόνιμη επιστημονική και γραμματειακή στελέχωση.

ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΤΕΙ ΜΕ ΑΛΛΟΔΑΠΑ ΑΕΙ

Ο ελλιπής, και ενίοτε ανύπαρκτος, συντονισμός μεταξύ του εμπλεκόμενου ημεδαπού ΤΕΙ και του αλλοδαπού ΑΕΙ ευθύνεται συστηματικά για παρανοήσεις και ασάφειες ως προς την ισοτιμία τίτλων σπου-

δών που απονέμονται από αλλοδαπά εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία παρέχουν προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών σε σύμπραξη με ημεδαπούς τριτοβάθμιους εκπαιδευτικούς φορείς.

Η ισχύουσα νομοθεσία παρέχει το δικαίωμα στα ΤΕΙ να συμπράττουν με αλλοδαπά ΑΕΙ προκειμένου να διοργανώνουν από κοινού προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών ύστερα από προηγούμενη έγκριση του Υπουργού Παιδείας. Στους αποφοίτους χορηγείται από το αλλοδαπό ΑΕΙ μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών του οποίου η ιστιμιά αναγνωρίζεται από τον ΔΟΑΤΑΠ.

Ωστόσο, με αφορμή αναφορές ενδιαφερομένων, διαπιστώθηκε ότι ενίοτε η αναγνώριση της ιστιμιάς τέτοιων τίτλων δεν είναι δυνατή, καθώς δεν έχει προηγηθεί η απαιτούμενη εγκριτική υπουργική απόφαση. Ενδεικτικά αναφέρεται η περίπτωση σύμπραξης του ΤΕΙ Πειραιά με το University of Paisley, όπου η αίτηση έγκρισης προς το υπουργείο δεν είχε καν συνοδευτεί από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Σε άλλες περιπτώσεις, νομίμως απορρίφθηκαν αιτήματα αναγνώρισης αλλοδαπών τίτλων σπουδών οι οποίοι είχαν επαγγελματικό και όχι ακαδημαϊκό χαρακτήρα. Ενδεικτικά αναφέρεται η σύμπραξη του ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας με το Universitat Politecnica de Catalunya, για την οποία είχε μεν εκδοθεί εγκριτική υπουργική απόφαση, χωρίς όμως σ' αυτή να αποσαφηνίζεται η φύση του απονεμόμενου τίτλου.

Ο Συνήγορος παρατηρεί ότι η πληθμελής οργάνωση των συμπράξεων, με ευθύνη τόσο των εμπλεκόμενων ΤΕΙ όσο και του εποπτεύοντος υπουργείου, προξένησε αδιαμφισβήτητη ζημία στους

αποφοίτους, οι οποίοι, αν και κατέβαλαν κόπο, χρόνο και χρήματα, αδυνατούν να αξιοποιήσουν τους τίτλους σπουδών τους (υποθέσεις 142163 και 143119/2011).

ΕΓΚΡΙΣΗ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Έτερη περίπτωση η οποία καταδεικνύει ζητήματα ελλιπούς συντονισμού και έγκαιρης διοικητικής δράσης ετέθη υπόψη του Συνηγόρου με αφορμή εμπλοκή στη χορήγηση υποτροφίας κληροδοτήματος σε επιγενόμενο στάδιο, λόγω διαδικαστικού ζητήματος που έθεσε, σε απολύτως ανεπίκαιρο χρόνο, το Υπουργείο Οικονομικών.

Ειδικότερα, το ζήτημα που κλήθηκε να διερευνήσει ο Συνήγορος αφορούσε άρνηση καταβολής του προβλεπόμενου από κληροδότημα ποσού ως υποτροφίας μεταπτυχιακών σπουδών σε φοιτητή που επελέγη κατόπιν σχετικής προκήρυξης. Ένα έτος μετά την ανάδειξη του υποτρόφου και αφού ο επιλεγείς είχε ήδη ολοκληρώσει το πρώτο ακαδημαϊκό έτος μεταπτυχιακής φοίτησης, το Υπουργείο Οικονομικών, επιφορτισμένο με την υποχρέωση διαφύλαξης των όρων της διαθήκης, αρνήθηκε να προχωρήσει τη διαδικασία αναγνώρισης του ενδιαφερομένου ως υπότροφου και, συνακόλουθα, στην εκταμίευση του ποσού που οριζόταν στους όρους του κληροδοτήματος. Ως λόγο της αιφνίδιας αυτής ανατροπής το υπουργείο επικαλέστηκε ασυμφωνία της προκήρυξης με τους όρους της διαθήκης. Ο Συνήγορος επισήμανε εν προκειμένω την καταφανή παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ως κύριας συνιστώσας κάθε ευνομούμενου και δικαιοκρατικού συστήματος. Επιπλέον,

παρά την παρέλευση αρκετών μηνών από την παρέμβαση του Συνηγόρου, το Υπουργείο Οικονομικών δεν έχει τοποθετηθεί στα θέματα που του επισημάνθηκαν (υπόθεση 136149/2010).

ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ERASMUS

Κατόπιν αναφοράς που υπέβαλε φοιτήτρια Νομικής του ΑΠΘ η οποία κατά το ακαδημαϊκό έτος 2010-2011 διεκδίκησε, με τη φοιτητική ιδιότητά της, συμμετοχή στο πρόγραμμα ERASMUS, ο Συνήγορος εξέτασε το ζήτημα της έλλειψης σαφών και ιεραρχημένων κριτηρίων επιλογής.

Ειδικότερα, διαπιστώθηκε πως δεν υπάρχει επαρκής εξειδίκευση των προβλεπόμενων αξιολογικών κριτηρίων, έλλειψη η οποία, σύμφωνα με την άποψη του Συνηγόρου, θα μπορούσε να εξισοροποιηθεί εφόσον: α) η αρμοδιότητα επιλογής των υποψηφίων ανετίθετο σε συλλογικό όργανο, β) η απόφαση συνοδευόταν από ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, με ενδεχόμενη αναφορά και της μειοψηφούσας άποψης σε περίπτωση διαφωνίας. Γενικότερα, η διαδικασία θα διευκολυνόταν εάν διαμορφώνονταν και καθιερώνονταν ειδικότερα κριτήρια, τα οποία, περιβαλλόμενα ενδεχομένως και τον ενδεδειγμένο στην περίπτωση τύπο, θα αποτελούσαν σημείο αναφοράς τόσο του οργάνου επιλογής όσο και των ενδιαφερομένων, εμπεδώνοντας την εμπιστοσύνη στη διαδικασία επιλογής.

Το Τμήμα Νομικής του ΑΠΘ, σε εκτενή απάντησή του προς τον Συνήγορο, υπερασπίστηκε τη λειτουργικότητα του ισχύοντος συστήματος επιλογής υποψηφίων (υπόθεση 134887/2010).

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά λέκτορα του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με την οποία τίθεται ζήτημα αδικαιολόγητης καθυστέρησης σε ό,τι αφορά τη διαδικασία εξέλιξης του στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή, καθώς και ζήτημα καθυστερημένης επικύρωσης Πρακτικών Γενικής Συνέλευσης και Εκλεκτορικού Σώματος που, κατά το μέτρο της αρμοδιότητάς τους, ασχολήθηκαν με το θέμα.

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η παρέλκυση επικύρωσης Πρακτικών Γενικής Συνέλευσης Τμήματος σε χρόνο που πλησιάζει τους 10 μήνες από την ημερομηνία της Γενικής Συνέλευσης την οποία αφορούν στερείται επαρκούς αιτιολογίας, καθόσον υπερβαίνει κάθε έννοια εύλογου μέτρου. Η επί δεκάμηνο αδυναμία γνώσης και χρήσης επικυρωμένων πρακτικών από κάθε ενδιαφερόμενο, και προεχόντως από τα ενδιαφερόμενα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, δημιουργεί προσκόμματα στο συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμά τους στην πληροφόρηση, καθώς επίσης, και υπό ειδικότερες προϋποθέσεις, στο δικαίωμά τους να υπερασπίζονται την προσωπικότητά τους. Παράλληλα, η αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην επικύρωση των πρακτικών εγείρει ζητήματα διακριτικής μεταχείρισης, καθόσον ο αναφερόμενος επισημαίνει ότι Πρακτικά Γενικών Συνελεύσεων κατά τις οποίες συζητήθηκαν θέματα συναδέλφων του επικυρώθηκαν νωρίτερα από εκείνα προγενέστερων Γενικών Συνελεύσεων που ενδιέφεραν τον ίδιο. Σε εκτενή απάντησή τους προς τον Συνήγορο, τα αρμόδια όργανα του

Τμήματος δεν αποδέχθηκαν την ύπαρξη του ζητήματος στις προεκτεθείσες διαστάσεις (υπόθεση 134375/2010).

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Ζητήματα υποδομών και ασφάλειας εκπαιδευτικών μονάδων έδωσαν αφορμή σε παρεμβάσεις του Συνηγόρου και κατά τη διάρκεια του 2011. Στο πλαίσιο της γενικής του αρμοδιότητας, αλλά και της ειδικότερης αποστολής του για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών, ο Συνήγορος παρακολουθεί συστηματικά το σύνολο των παραμέτρων που εγγυώνται ασφαλείς και ποιοτικές υποδομές στο εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Η δυσμενής οικονομική συγκυρία δυσχεραίνει και εδώ ουσιαστικά τα δεδομένα, ενώ καινοτόμες παροχές με στόχο την εναρμόνιση σχολικής και επαγγελματικής ζωής απειλούνται με συρρίκνωση, ενίοτε και με ματαίωση.

Δεδομένου πάντως ότι η υποχώρηση του κοινωνικού κράτους ενώπιον της μείζονος οικονομικής συγκυρίας συμπαρασύρει και ζητήματα που αφορούν υποδομές και παροχές, ο Συνήγορος εμμένει ειδικά στην ανάγκη να παρακολουθούνται συστηματικά οι δυσλειτουργίες του ευρύτερου σχολικού περιβάλλοντος, καθόσον αυτές αφορούν ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο τμήμα του πληθυσμού και συναρτώνται άρρηκτα προς την εύρυθμη λειτουργία της οικογένειας.

Κτιριακές εγκαταστάσεις

Η έλλειψη διαθέσιμων κονδυλίων είναι ο κύριος –όχι ωστόσο και ο αποκλειστικός– λόγος για τις δυσλειτουργίες που παρατηρούνται στις υποδομές μεγάλου αριθμού σχολικών μονάδων όλων των βαθμίδων. Συχνά, επίσης, η ολιγωρία των εμπλεκόμενων φορέων, καθώς και η πολυπλοκότητα του νομοθετικού πλαισίου δυσχεραίνουν ουσιαστικά έργα δημιουργίας νέων ή βελτίωσης υφιστάμενων μονάδων εκπαίδευσης.

Ο Συνήγορος υπήρξε αποδέκτης αναφορών με αντικείμενο χρονίζουσες διαδικασίες επισκευής σχολικών κτιρίων, προσθήκης νέων πτερυγίων, καθώς επίσης και ανέγερσης νέων σχολικών εγκαταστάσεων. Κοινός τόπος στην προαναφερόμενη κατηγορία υποθέσεων είναι, μεταξύ άλλων, η προϋπαρξη σχετικής προγραμματικής σύμβασης μεταξύ Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων (ΟΣΚ) και επιχώριου δήμου. Η υλοποίηση ωστόσο των επιμέρους διαδικαστικών σταδίων προσκρούει στις συνήθεις διοικητικές δυσλειτουργίες, όπως είναι, ενδεικτικά, η καθυστέρηση έγκρισης σχετικών μελετών από το Τεχνικό Συμβούλιο του ΟΣΚ ή η παρέλκυση της διαδικασίας αποχαρακτηρισμού υφιστάμενου σχολικού κτιρίου ως μνημείου, προκειμένου να εγκριθεί από την αρμόδια αρχή η κατεδάφισή του και η ανέγερση νέου (υποθέσεις 19045/2007, 17140/2008).

Υψηλής επικινδυνότητας πρόβλημα συνιστούν επίσης οι αυθαίρετες προσθήκες σε σχολικά κτιριακά συγκροτήματα, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί το κόστος που συνεπάγεται η κατασκευή νέων σχολείων.

Στην υπόθεση που ετέθη υπόψη του Συνηγόρου, με αφορμή αναφορά γονέα μαθητή σε δημοτικό σχολείο στο Παλιό Καβάλας, η ανεξάρτητη αρχή διαπίστωσε αυθαίρετες ενδοσχολικές κατασκευές, καθώς επίσης και αίθουσα εντός του κτιρίου χωρίς αυτοτελή έξοδο προς τον διάδρομο του κτιριακού συγκροτήματος. Μετά την παρέμβαση πάντως του Συνηγόρου η Τεχνική Υπηρεσία του δήμου προέβη σε εργασίες συντήρησης του κτιρίου και μερικής αποκατάστασης των προβλημάτων (υπόθεση 138341/2011).

Περαιτέρω, η πλημμελής ανταπόκριση της διοίκησης σε αιτήματα πολιτών για χορήγηση διοικητικών εγγράφων, κατά τα προβλεπόμενα στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, επισημάνθηκε από τον Συνήγορο και με αφορμή αίτημα γονέων για ειδική πληροφόρηση σχετικά τις τεχνικές προδιαγραφές κτιριακών σχολικών εγκαταστάσεων (υπόθεση 23525/2009). Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου έλαβε χώρα κατόπιν αναφοράς με θέμα την άρνηση του ΟΣΚ να χορηγήσει αντίγραφο αυτοψίας που διενήργησε κλιμάκιο του οργανισμού στις εγκαταστάσεις σχολικών κτιρίων στον Δήμο Ταύρου προκειμένου να διαπιστωθεί η καταλληλότητά τους.

Θετική εξέλιξη

Τελικώς, έπειτα από επισταμένες υπομνήσεις, ο ΟΣΚ ανταποκρίθηκε στο αίτημα των γονέων, συναινώντας στο δικαίωμά τους να λαμβάνουν γνώση των τεχνικών προδιαγραφών προκειμένου περί σχολικών εγκαταστάσεων στις οποίες φοιτούν τα παιδιά τους.

Απομάκρυνση αμιάντου από χώρο κοντά σε σχολείο

Σε υπόθεση άμεσης γειννίασης σχολικού συγκροτήματος με αποξηλωμένα στέγαστρα αμιαντοσιμέντου, τα οποία απομακρύνθηκαν, βάσει τεχνικής μελέτης, από πιστοποιημένη ιδιωτική εταιρεία, ο Συνήγορος επισήμανε την ανάγκη οι σχετικές εργασίες να διενεργούνται με βάση το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο, διότι μόνο έτσι διασφαλίζεται η δημόσια υγεία από εκπομπές αμιάντου. Όπως προέκυψε πάντως από τη διερεύνηση της υπόθεσης, η εταιρεία που απομάκρυνε τον αμιάντο διενήργησε μελέτη αέρος στον προαύλιο χώρο του σχολείου, κατά την οποία δεν διαπιστώθηκε υπέρβαση των φυσιολογικών ορίων της τιμής συγκέντρωσης, ενώ ο εμπλεκόμενος Δήμος Τρικκαίων ενημέρωσε εγγράφως τον Συνήγορο ότι ουδόλως ενεπλάκη στη διαδικασία αποξήλωσης των στεγάστρων. Η Εισαγγελία Πρωτοδικών Τρικάλων πάντως, στην οποία κοινοποιήθηκε το έγγραφο του Συνηγόρου, ζήτησε από την ανεξάρτητη αρχή το σύνολο των στοιχείων του φακέλου (υπόθεση 127742/2010).

Ασφαλής μετάβαση στις σχολικές μονάδες

Η ασφαλής μετάβαση των μαθητών στις σχολικές μονάδες όπου φοιτούν αποτέλεσε έτερο σημαντικό πεδίο διαμεσολάβησης για τον Συνήγορο και κατά τη διάρκεια του 2011. Ειδικότερα, η ανεξάρτητη αρχή κλήθηκε να διαμεσολαβήσει για τη λήψη πρόσθετων ή νέων κυκλοφοριακών ρυθμίσεων ώστε να αντιμετωπιστούν επικίνδυνα σημεία του αστικού οδικού δικτύου που βρίσκονται κοντά σε κτιριακές εγκαταστάσεις σχολείων (υποθέσεις 11525/2008, 10965/2009, 27001 και 126238/2010).

Επ' αυτών, ο Συνήγορος, και αφού συνεκτίμησε στοιχεία σχετικά με τα καταγεγραμμένα τροχαία ατυχήματα στα καταγγελλόμενα από τους πολίτες ως επικίνδυνα σημεία, απευθύνθηκε στους δήμους ως κατά νόμο αρμόδιους για την άμεση λήψη πρόσφορων, κατάλληλων και ικανών για την αποτροπή του κινδύνου μέτρων ασφαλείας. Επικαλέστηκε δε προς τούτο τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπως αυτή επικυρώθηκε και κατέστη εσωτερικό δίκαιο με τον Ν. 2101/1992, με το επιχείρημα ότι μέτρα που αφορούν την ασφαλή κυκλοφορία και μετάβαση των παιδιών στο περιβάλλον εκπαίδευσής τους εντάσσονται ερμηνευτικά στο προστατευτικό πεδίο της Σύμβασης και των υποχρεώσεων που αυτή συνεπάγεται για την πολιτεία και τους αρμόδιους για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των μέτρων φορείς.

Επιπλέον, η παράλειψη λήψης των απαραίτητων μέτρων ασφαλείας που μπορεί να οδηγήσει στην πρόκληση τροχαίων ατυχημάτων δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ενεργοποίηση των διατάξεων περί αστικής ευθύνης του δήμου κατά τα προβλεπόμενα στην ισχύουσα νομοθεσία (άρθρο 105 ΕισΝΑΚ).

Στη μία από τις δύο καταγγελλόμενες περιπτώσεις, η διαμεσολαβητική παρέμβαση του Συνηγόρου οδήγησε σε δέσμευση του δήμου ότι θα επανεξετάσει το ζήτημα και θα εκπονήσει νέα κυκλοφοριακή μελέτη (υπόθεση 11525/2008).

Συγχωνεύσεις σχολικών μονάδων

Η διάσπαρτη κατανομή σχολικών μονάδων –συνήα, ιδιαίτερα μικρού δυναμικού– σε ολόκληρη την επικράτεια και η ανάγκη, ενόψει της οξείας οικονομικής

κρίσης, για εξοικονόμηση ανθρώπινων και υλικών πόρων απαραίτητων για τη λειτουργία όλων αυτών των μονάδων οδήγησαν σε ευρείες συγχωνεύσεις σχολικών μονάδων. Ο Συνήγορος συνέστησε να αποφευχθούν συγχωνεύσεις σε περιοχές υποβαθμισμένες ή πολυπληθείς, με μεγάλο ποσοστό αλλοδαπών, Ρομά ή μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες ή άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ενώ ειδικά για την περιφέρεια ζήτησε να ληφθούν υπόψη οι αποστάσεις που διανύουν οι μαθητές, οι δυσκολίες πρόσβασης και ο τρόπος μετακίνησής τους προς και από το σχολείο. Επίσης, πρότεινε να μη δημιουργηθούν μεγάλες σχολικές μονάδες με μαθητικό πληθυσμό πλέον των 300, επισημαίνοντας ότι σε αυτές τις περιπτώσεις δυσχεραίνεται η λειτουργία του σχολείου ως κοινότητας (υπόθεση 139155/2011). Οι συστάσεις του Συνηγόρου δεν έχουν προς το παρόν ληφθεί υπόψη κατά την υλοποίηση των σχετικών αποφάσεων από το αρμόδιο υπουργείο.

Σχολικές μονάδες με τμήματα ολοήμερης φοίτησης

Η λειτουργία τμημάτων ολοήμερης φοίτησης σε σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης συνιστά σημαντική και καινοτόμο παροχή του κοινωνικού κράτους που στόχο έχει την εναρμόνιση σχολικής και επαγγελματικής ζωής. Στην πράξη ωστόσο, και υπό την τρέχουσα ασφυκτική οικονομική συγκυρία, η ουσιαστική υλοποίηση της προαναφερόμενης δέσμευσης συχνά υπολείπεται των πραγματικών αναγκών ή περιορίζει ουσιαστικά το εύρος των δικαιούχων.

Προς αυτή την κατεύθυνση, ο Συνήγορος, ύστερα από αιτήματα γονέων που προέρχονται από περιοχές της περιφέ-

ρειας με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως νησιωτική, ορεινή ή περιοχή με δυσκολίες πρόσβασης, πρότεινε, μεταξύ άλλων, ειδικά για τις παραπάνω περιοχές, και λόγω ακριβώς των ιδιαιτεροτήτων τους, να προβλεφθεί η δυνατότητα λειτουργίας ολοήμερων τμημάτων με απαιτούμενο ελάχιστο αριθμό μαθητών 10 αντί 15, όπως είναι η αρχική πρόβλεψη της σχετικής υπουργικής απόφασης. Επιπλέον, ο Συνήγορος αντιλαμβανόμενος τις δυσχέρειες που δημιουργεί συχνά η απόδειξη της εργασίας των γονέων, πρότεινε αντί της βεβαίωσης εργασίας που απαιτείται ως προϋπόθεση για την εγγραφή του μαθητή, να αρκείται το σχολείο σε υποβολή απλής υπεύθυνης δήλωσης. Η απάντηση του υπουργείου στην πρόταση του Συνηγόρου ακόμη εκκρεμεί (υποθέσεις 140303 και 141988/2011).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Ελευθερία και Ασφάλεια

ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Η ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

ΜΕΘΟΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ
ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΔΥΣΧΕΡΕΙΕΣ ΣΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΩΝ

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

ΠΡΟΣΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΞΑΚΡΙΒΩΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

ΧΡΗΣΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΔΙΑΔΗΛΩΤΩΝ

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΣ

Η επιλογή μεταξύ ελευθερίας και ασφάλειας ή, με άλλη διατύπωση, μεταξύ δικαιωμάτων και «αποτελεσματικότητας» αποτελεί παλαιό όσο και σύγχρονο δίλημμα για τη στάση του κράτους απέναντι στους πολίτες. Ο Συνήγορος καλείται να διερευνήσει αναφορές πολιτών για θέματα μετανάστευσης, αστυνόμευσης ή σωφρονισμού που τοποθετούνται στο σημείο συνάντησης του κρατικού καταναγκασμού αφενός και των εγγυήσεων κρίσιμων ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων αφετέρου.

Άλλωστε, ιδίως κατά τα τελευταία χρόνια, οι σχετικές αφορμές παρέμβασης έχουν διπλή προέλευση: ορισμένοι πολίτες εγκυβανούν το κράτος για ελλιπή αστυνόμευση, και άλλοι για υπερβάσεις κατά την αστυνόμευση. Ανταποκρινόμενος και στις δύο αυτές κατηγορίες υποθέσεων, ο Συνήγορος προσπαθεί σταθερά να πείσει ότι η ελευθερία και η ασφάλεια, ως δημόσια αγαθά, είναι δυνατόν να τύχουν συνδυασμένης και ισόρροπης προστασίας στο πλαίσιο αρχών και κανόνων του κράτους δικαίου.

ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Όπως είχε και στο παρελθόν επισημανθεί (*Ετήσια έκθεση 2009*, σ. 37-38· *Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 40), τα προβλήματα του εγκλεισμού επηρεάζονται ιδιαίτερα από την τρέχουσα οικονομική κρίση.

Ενώ το νομοθετικό πλαίσιο έχει κατά κανόνα προσαρμοστεί στις σύγχρονες απαιτήσεις των κανόνων διεθνούς προστασίας, η εφαρμογή του προσκρούει σε καινοφανή πραγματικά προσκόμματα, των οποίων η αντιμετώπιση απαιτεί ενίοτε περισσότερη εφευρετικότητα απ' όση διαθέτει η διοίκηση.

Η ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Τα προβλήματα του σωφρονιστικού συστήματος εξακολούθησαν να υφίστανται αμείωτα και κατά το έτος 2011: υπερπληθυσμός, δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης και ανεπαρκείς παροχές υγείας. Μάλιστα, σε συνθήκες σοβαρής οικονομικής κρίσης ενισχύεται ο προβληματισμός για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου υπό συνθήκες εγκλεισμού. Ο Συνήγορος, μέσα από την πολυετή ενασχόλησή του ως αντικειμενικός διαμεσολαβητής, έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη τόσο των κρατούμενων όσο και της σωφρονιστικής διοίκησης· ήδη δε κλήθηκε να ενημερώσει και την αρμόδια επιτροπή της Βουλής*. Έτσι, και κατά το έτος αυτό παρέμεινε σταθερός συνομιλητής των κρατούμενων για τα ζητήματα που τους απασχολούν, ενώ παράλληλα συνεχίστηκε η πολυεπίπεδη επικοινωνία και συνεργασία του με το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Εκτός από τις συνήθεις αναφορές που ερευνήσε (τακτικές άδειες, συνθήκες διαβίωσης), διενεργήθηκαν αυτοψίες ή επανέλεγχοι σε φυλακές, ενώ εκδόθηκαν σε τόμο, και απεστάλησαν σε όλα τα καταστήματα κράτησης, οι παρεμβάσεις της ανεξάρτητης αρχής για ζητήματα ποινι-

κού εγκλεισμού. Τέλος, σε συνεργασία με την Ολλανδική Πρεσβεία πραγματοποιήθηκε επίσκεψη εργασίας σε φυλακές της Ολλανδίας, ώστε να αποκτηθεί πρωτογενής εικόνα για το εκεί ισχύον σύστημα και τις πιθανότητες μεταφοράς τυχόν καλών πρακτικών.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ

Στο πλαίσιο της ειδικής αποστολής του για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, ο Συνήγορος αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στις επαφές του με τα καταστήματα κράτησης νέων. Έτσι, μεταξύ άλλων, κλιμάκιο της ανεξάρτητης αρχής επισκέφθηκε το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (ΕΚΚΝ) Αυλώνα, προκειμένου να διερευνήσει τις συνθήκες κράτησης των ανηλίκων και των νεαρών ενηλίκων και να διαπιστώσει αν αυτές είχαν βελτιωθεί σε σχέση με προηγούμενους ελέγχους. Με βάση τις διαπιστώσεις του, ο Συνήγορος πρότεινε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης να αναζητηθούν λύσεις για ζητήματα όπως: η ξεχωριστή διαβίωση των κρατούμενων κάτω των 18 ετών, η αποσυμφόρηση του καταστήματος με την αποφυγή κράτησης αλλοδαπών που δεν απελευθύνονται, η κάλυψη των αναγκών σε ιατρικό προσωπικό και φάρμακα, η διεύρυνση των κατηγοριών των ατόμων που δικαιούνται να επισκέπτονται τους εγκλειστούς ανηλίκους και η κατά προτεραιότητα χορήγηση τηλεφωνικών καρτών στους ανηλίκους.

Άλλο κλιμάκιο του Συνηγόρου επισκέφθηκε το Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου, ώστε να διαπιστώσει αν υπήρχαν οι κατάλληλες συνθήκες για τη σχεδιαζόμενη μετατροπή του σε Κατάστημα Κράτησης Ανηλίκων ηλικίας 15-18 ετών που σήμερα κρατούνται μαζί με νεαρούς ενήλικες στο ΕΚΚΝ Αυλώνα.

Ο Συνήγορος εκτιμά ότι ο διαχωρισμός των ανήλικων κρατουμένων είναι απαραίτητος.

Ωστόσο, προκειμένου να προετοιμαστούν για επιτυχή κοινωνική επανένταξη, η μεταφορά τους στο συγκεκριμένο κατάστημα πρέπει να πληροί προϋποθέσεις όπως: η αποκλειστική χρήση του χώρου από ανήλικους, η λειτουργία σχολείου στον χώρο της φυλακής, η εξασφάλιση ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, η διαμόρφωση κατάλληλων χώρων για ψυχαγωγία και άθληση κ.λπ.

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΙ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Ο εγκλεισμός λόγω ποινικής καταδίκης συνεπάγεται αποκλειστικά τον περιορισμό της φυσικής ελευθερίας του ατόμου (ελευθερία κίνησης, επιλογής εγκατάστασης, καθώς και εισόδου και εξόδου από τη χώρα) ως έννομου αγαθού για ορισμένο χρονικό διάστημα.

Κατά τα λοιπά, οι κρατούμενοι διατηρούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που συνέχονται με τις ιδιότητές τους ως άτομα και μέλη του κοινωνικού συνόλου, αρκεί η άσκησή τους να μην προσκρούει στη φύση της κράτησης και στις απαιτήσεις της έκτισης της ποινής.

Μέσα από αυτό το πρίσμα, οι κρατούμενοι με αναπηρία δεν πρέπει να στερούνται των ειδικών μέτρων και της προσωπικεντρικής, εξατομικευμένης και επεικούς μεταχείρισης που οφείλει να επιφυλάσσει η πολιτεία στα άτομα με αναπηρία για την προστασία τους και την εξασφάλιση αυ-

τονομίας, επαγγελματικής ένταξης και συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή σύμφωνα με το άρθρο 21, παράγρ. 3 & 6 του Συντάγματος.

Συνθήκες κράτησης

Για τους κρατούμενους με αναπηρία δεν κατονομάζεται ρητά η υποχρέωση ειδικής μεταχείρισης και χωριστής κράτησης, όπως συμβαίνει για γυναίκες, ανήλικους και υπόδικους. Επιπλέον, δεν προβλέπεται εξειδικευμένη κρατική μέριμνα για την υποστήριξη των κρατουμένων με αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης στην ικανοποίηση των καθημερινών αναγκών διαβίωσής τους. Ειδικότερα, εφόσον βρίσκονται εκτός νοσοκομείου κρατουμένων ή άλλων νοσηλευτικών ιδρυμάτων, η υποστήριξη αυτή συνίσταται επί του παρόντος στην τακτική παρακολούθησή τους από το ιατρείο του καταστήματος και στην εθελοντική παροχή βοήθειας από συγκρατούμενούς τους. Ωστόσο, η εθελοντική συνδρομή δημιουργεί συνθήκες εξάρτησης και ανασφάλειας ως προς την τακτική και την έκτακτη κάλυψη των καθημερινών αναγκών και μπορεί να προκαλέσει διατάραξη της ομαλής συμβίωσης στα καταστήματα κράτησης. Εξάλλου, η επανειλημμένη παραπομπή και η μακρά παραμονή στο νοσοκομείο κρατουμένων αφενός προκαλούν δυσχέρειες στην εκπλήρωση της πρωταρχικής αποστολής του νοσοκομείου και του προσωπικού του, αφετέρου οδηγούν στην απομόνωση των κρατουμένων από την κοινωνική ζωή της φυλακής και στον αποκλεισμό τους από πολιτιστικές, επιμορφωτικές, αθλητικές και άλλες δραστηριότητες.

Από τη σκοπιά, πρώτον, της συνταγματικής υποχρέωσης για ειδικά μέτρα προ-

στασίας της αναπηρίας και, δεύτερον, των διεθνών και ευρωπαϊκών κανόνων που επιτάσσουν συνθήκες κράτησης συμβατές με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, επιβάλλεται να ληφθούν μέτρα εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων για τους κρατούμενους με σωματική αναπηρία τα οποία θα είναι ανάλογα με τον βαθμό αναπηρίας. Ειδικότερα, εκτός από τη διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών προκειμένου να καλυφθούν βασικές ανάγκες διαβίωσης και περίθαλψης (ειδικές τουαλέτες στα κελιά, ειδικό όρο επισκεπτηρίου, ευχερής πρόσβαση στο ιατρείο), είναι επιτακτική η θεσμική εγγύηση της εξασφάλισης προσώπων εντεταλμένων να συνδράμουν τους ανάπηρους κρατούμενους, ώστε να καλύπτονται εξατομικευμένες καθημερινές ανάγκες τους που απορρέουν από την αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης, όπου αυτή διαπιστώνεται.

Ο Συνήγορος θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί, στο πλαίσιο των σωφρονιστικών καταστημάτων, ειδική δομή με εκπαιδευμένο προσωπικό για την εξυπηρέτηση κρατουμένων με σοβαρά προβλήματα αναπηρίας, επιφορτισμένο με το έργο της καθημερινής φροντίδας και κάλυψης των βασικών υγειονομικών και λοιπών ειδικών αναγκών.

Σε περίπτωση που οι διαθέσιμοι πόροι δεν επιτρέπουν τη γενικευμένη υλοποίηση τέτοιων δομών εν μέσω δημοσιονομικής κρίσης, επιβάλλεται η δημιουργία τουλάχιστον μίας τέτοιας δομής στο μεγαλύτερο και κεντρικό σωφρονιστικό κατάστημα της χώρας.

Ανεξαρτήτως αυτού, θα μπορούσε να εξεταστεί, σύμφωνα με έγγραφο του Συνηγόρου προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, η παροχή δυνατότητας υφ' όρον απόλυσης για όλες τις περιπτώσεις κρατουμένων με υψηλό ποσοστό αναπηρίας έπειτα από ειδική πραγματογνωμοσύνη. Η δυνατότητα αυτή μέχρι τώρα κατοχυρώνεται νομοθετικά μόνο για όσους πάσχουν από συγκεκριμένες νόσους. Τέλος, έχει προταθεί από τον Συνήγορο να διερευνηθεί και η δυνατότητα της κατ' οίκον έκτισης ποινής, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και δικλίδες ασφαλείας, για όλους τους κρατουμένους άνω των 75 ετών, εφόσον κρίνεται ότι η κατ' οίκον έκτιση αρκεί για να τους αποτρέψει από την τέλεση εγκλημάτων αντίστοιχης βαρύτητας προς εκείνα για τα οποία έχουν καταδικαστεί (υπόθεση 17943/2009).

Επίδομα βαριάς αναπηρίας σε κρατουμένους

Η ανάγκη θεσμικής μέριμνας σχετικά με τη λήψη ειδικών μέτρων για τους κρατουμένους με αναπηρία και αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης υπογραμμίζεται και από τις δυσλειτουργίες που παρατηρούνται στη χορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε κρατουμένους οι οποίοι πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, ενώ ορισμένες αρμόδιες υπηρεσίες χορηγούν το εν λόγω επίδομα σε κρατουμένους, κάποιες άλλες το αρνούνται επικαλούμενες την πρόβλεψη που υπάρχει στο οικείο νομικό πλαίσιο σύμφωνα με την οποία το επίδομα δεν χορηγείται όταν ο αιτών περιθάλπεται σε νοσηλευτικό ή προνοιακό ίδρυμα για χρονικό διάστημα άνω των τριών μηνών (ΚΥΑ Γ4α/Φ.225/161/1989). Η ανομοιομορφία αυτή στάση έχει συνετέλεσει ώστε ακόμη και ο ίδιος κρατού-

μενος, σε περίπτωση μεταγωγής, άλλοτε να λαμβάνει το επίδομα και άλλοτε όχι, ανάλογα με τη στάση που ακολουθεί η αρμόδια υπηρεσία του δήμου στον οποίο υπάγεται το σωφρονιστικό κατάστημα στο οποίο κάθε φορά κρατείται.

Πέραν του προβληματισμού που προκαλεί η έλλειψη ενιαίας πρακτικής από τη σκοπιά των αρχών της νομιμότητας, της προστατευόμενης εμπιστοσύνης και της χρηστής διοίκησης, η μη χορήγηση ή η διακοπή της χορήγησης του επιδόματος αναπηρίας λόγω παραμονής σε σωφρονιστικό ίδρυμα στερείται ρητής και ειδικής πρόβλεψης.

Επιπλέον, όπως έχει επισημάνει σε παρεμβάσεις του ο Συνήγορος, η προϋπόθεση της μη παραμονής σε νοσηλευτικό ή προνοιακό ίδρυμα δεν είναι ορθό να επεκτείνεται και σε σωφρονιστικά καταστήματα.

Ειδικότερα, τα σωφρονιστικά καταστήματα διαφοροποιούνται από τα νοσηλευτικά και προνοιακά ιδρύματα που παρέχουν περίθαλψη και κοινωνική φροντίδα, επομένως οι κρατούμενοι δεν εξομοιώνονται με τους εσωτερικούς ασθενείς ή τροφίμους. Περαιτέρω, ο κοινωνικός σκοπός του επιδόματος δεν αναιρείται με τη χορήγησή του και σε δικαιούχους που εκτίουν στερητική της ελευθερίας ποινή. Ακόμη και αν θεωρηθεί ότι το σωφρονιστικό κατάστημα καλύπτει βασικές ανάγκες διαβίωσης και περίθαλψης, είναι δεδομένο ότι δεν στοχεύει να καλύψει εξατομικευμένες ανάγκες που προκύπτουν από την αναπηρία ούτε διαθέτει τις αντίστοιχες υποδομές.

Η μη χορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε κρατούμενους που πληρούν τις προϋποθέσεις σε συνδυασμό με την απουσία θεσμικής παροχής συμπαράστασης έχει εντέλει ως συνέπεια οι συγκεκριμένοι κρατούμενοι αφενός να μην απολαμβάνουν εντός του σωφρονιστικού καταστήματος την ειδική φροντίδα για την κάλυψη της αδυναμίας αυτοεξυπηρέτησης, στη χρηματοδότηση της οποίας αποβλέπει το συγκεκριμένο επίδομα, αφετέρου να στερούνται μια παροχή που θα λάμβαναν εκτός του ιδρύματος με σκοπό να καλύψουν τις ανάγκες συμπαράστασης και εξυπηρέτησης από τρίτο πρόσωπο. Για την αποκατάσταση της νομιμότητας και την ενιαία εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας από τις κατά τόπο αρμόδιες αρχές, ο Συνήγορος έχει ζητήσει να ληφθούν μέτρα ώστε να εφαρμόζονται ορθά οι διατάξεις περί επιδόματος βαριάς αναπηρίας και αυτό να χορηγείται και σε δικαιούχους που εκτίουν ποινή φυλάκισης ή κράτησης. Συναφώς επισημαίνεται ότι για την άρση αμφιβολιών προβλέπεται πλέον ρητά πως οι τυφλοί που εκτίουν ποινή φυλάκισης δεν εξαιρούνται από τη χορήγηση της αντίστοιχης οικονομικής ενίσχυσης (υπόθεση 23210/2009).

ΜΕΘΟΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Οι συνθήκες στους χώρους κράτησης αλλοδαπών, ιδιαίτερα στην παραμεθόριο περιοχή των Νομών Έβρου και Ροδόπης, έχουν αποτελέσει αντικείμενο οξείας κριτικής σε βάρος της χώρας μας τα τελευταία χρόνια, όπως χαρακτηριστικά διαφαίνεται από εκθέσεις αρμόδιων ευρωπαϊκών επιτροπών ή οργανισμών (CPT, FRA), καθώς και από τις

επανελημμένες καταδίκες της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*.

Ο Συνήγορος, λόγω των σοβαρών διαστάσεων και συνεπειών του συγκεκριμένου ζητήματος τόσο στο επίπεδο της προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων όσο και στην εικόνα της χώρας ως κράτους δικαίου, αποφάσισε να διενεργήσει αυτοψία στους χώρους κράτησης στην παραμεθόριο περιοχή του Έβρου.

Κοινή διαπίστωση* του κλιμακίου, στο οποίο συμμετείχε και αντιπροσωπεία της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, υπήρξε ότι η κατάσταση στην περιοχή, κυρίως την τελευταία διετία, έχει λάβει διαστάσεις ανθρωπιστικής κρίσης, λόγω της ιδιαίτερης αύξησης του αριθμού των εισερχομένων. Η απουσία οποιουδήποτε συστήματος εντοπισμού των δικαιούχων ανάμεσα στους λοιπούς αλλοδαπούς (π.χ. δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, ευάλωτες ομάδες) δημιουργεί σοβαρότατα ζητήματα όσον αφορά τη μεταχείριση των ανθρώπων αυτών σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της χώρας, όπως αυτές προκύπτουν από διεθνείς συμβάσεις και από την εθνική νομοθεσία. Περαιτέρω όμως, θέτει ένα κρίσιμο ζήτημα σχετικά με την εξασφάλιση πλήρους ενημέρωσης της πολιτείας για τον πληθυσμό που διέρχεται και διαμένει στη χώρα.

Ός προς τις συνθήκες κράτησης, παρατηρήθηκε ότι οι σχετικοί χώροι διαθέτουν ελλιπέστατες υποδομές και είναι ακατάλληλοι ακόμη και για ολιγοήμερη κράτηση. Τα ειδικότερα δε προβλήματα που αναδείχθηκαν ήταν: ο συνωστισμός των κρατουμένων, η κράτηση στον ίδιο χώρο

ανδρών, γυναικών και παιδιών (Φέρες Έβρου), η απουσία στοιχειωδών προϋποθέσεων διαβίωσης (έλλειψη φωτισμού και εξαερισμού, μη τήρηση κανόνων υγιεινής και καθαριότητας, ανεπάρκεια βασικών ειδών πρώτης ανάγκης και υπηρεσιών, αδυναμία συνεχούς πρόσβασης σε χώρους υγιεινής). Όλα αυτά έχουν ως συνέπεια να δημιουργούνται φαινόμενα ακραία και εξευτελιστικά για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των κρατουμένων. Επιπλέον, η αδυναμία προαυλισμού, με εξαίρεση το Κέντρο Κράτησης στη Βέννα Ροδόπης, επιτείνει την άσχημη ψυχολογική κατάσταση των κρατουμένων και δημιουργεί εντάσεις στις σχέσεις τους με το προσωπικό φύλαξης. Τέλος, η εκ παραλήλου ανάληψη από το προσωπικό φύλαξης υποχρεώσεων διοικητικών όσο και διαχείρισης των καθημερινών και κοινωνικών αναγκών των κρατουμένων προξενεί καταστάσεις οι οποίες δοκιμάζουν ή και ξεπερνούν τα όρια αντοχής.

Ο Συνήγορος επισήμανε στους αρμόδιους φορείς την αναγκαιότητα να αναληφθούν άμεσα πρωτοβουλίες προκειμένου να αντιμετωπιστεί η εν λόγω κατάσταση στα σημεία εισόδου.

Ειδικότερα, προτάθηκαν δράσεις όπως:

- Άμεση αξιοποίηση και εντατικοποίηση των διαδικασιών ευρωπαϊκής χρηματοδότησης για έκτακτα μέτρα, με διαδικασίες πρόσφορες για την αντιμετώπιση των τρεχουσών αναγκών.
- Εξεύρεση κατάλληλων χώρων κράτησης καθώς και υποδοχής ατόμων που χρήζουν ειδικής μέριμνας (αιτούντες άσυλο, ασυνόδετοι ανήλικοι, θύματα διακίνησης).
- Άμεση εφαρμογή των διαδικασιών κα-

ταγραφής και εντοπισμού των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και των ευπαθών ομάδων στον απολύτως αναγκαίο χρόνο.

- Εξασφάλιση της πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου και γενικότερη βελτίωσή της (πρόσληψη διερμηνέων και εξειδικευμένου προσωπικού, επιτάχυνση της διαδικασίας).
- Εξορθολογισμός του συστήματος κράτησης προς την κατεύθυνση της εφαρμογής των προβλεπόμενων εναλλακτικών μέτρων για τους αιτούντες άσυλο, τους ασυνόδετους ανήλικους, τις ευπαθείς ομάδες και τους διατελούντες υπό ανέφικτη απέλαση.
- Δημιουργία δικτύων συνεργασίας των αρμόδιων φορέων της κεντρικής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, που θα έχει στόχο τη διαβούλευση και την άμβλυνση των αντιθέσεων και των αντιδράσεων που έχουν εγερθεί από τις τοπικές κοινωνίες κατά της ίδρυσης Κέντρων Πρώτης Υποδοχής.
- Στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών, κυρίως της ΕΛΑΣ, με κατάλληλο και επαρκές προσωπικό· επίσης, παροχή νομικής και υγειονομικής συνδρομής σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (αυτοδιοίκηση, νοσοκομεία, ιατρικοί και δικηγορικοί σύλλογοι) και οργανώσεις.
- Πλήρης και αποτελεσματική λειτουργία της διαδικασίας οικειοθελούς επαναπατριsmού, η οποία θα εξασφαλίζει την ασφαλή επιστροφή στις χώρες προέλευσης.
- Επανασχεδιασμός του συνολικού συστήματος διαχείρισης των μεικτών ροών στα σημεία εισόδου, δεδομένου ότι η παρούσα κατάσταση και η μέχρι τώρα εμπειρία των εμπλεκόμενων φορέων καταδεικνύουν την αναποτελεσματικότητά του.

Πρέπει, τέλος, να επισημανθεί ότι οι πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες, και ιδιαίτερα ο Ν. 3907/2011, αποτελούν μια σημαντική προσπάθεια της χώρας για τον εξορθολογισμό του συστήματος της διαχείρισης των μεικτών ροών. Η υλοποίηση ωστόσο των προβλεπόμενων ρυθμίσεων και ειδικότερα η στελέχωση των υπηρεσιών με το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό, η δημιουργία κατάλληλων υποδομών, καθώς και η συστηματική συνεργασία και παρακολούθηση της ορθής εφαρμογής της νομοθεσίας εκ μέρους της κεντρικής διοίκησης παραμένουν ζητούμενα στο σημερινό οικονομικοκοινωνικό περιβάλλον της χώρας, που δοκιμάζεται από την οικονομική κρίση.

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑ- ΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Ο Συνήγορος αντιμετωπίζει το μεταναστευτικό ως κατ' αρχήν ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο ουδέποτε παρέβλεψε τις άλλες ποικίλες παραμέτρους του, ιδιαίτερα δε το στοιχείο της ασφάλειας και της κοινωνικής συνοχής. Στόχος μάλιστα των παρεμβάσεών του είναι να εμφυσήσει και στη διοίκηση την ίδια πολυδιάστατη θεώρηση. Παρ' όλα αυτά, όπως και στο παρελθόν (*Ετήσια έκθεση 2008*, σ. 47-50), έτσι και από σειρά υποθέσεων του 2011 έχουν αναδειχθεί καινοφανείς περιπτώσεις όπου η διοίκηση, είτε λόγω παραδοσιακών εμμονών περί την αρχή της δημόσιας ασφάλειας είτε απλώς και μόνο λόγω αντικειμενικών οργανωτικών δυσκολιών, ανατρέπει ή ακυρώνει την εφαρμογή θεσμοθετημένων διαδικασιών.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟ- ΜΕΥΣΗ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Έχει ήδη καταγραφεί αναλυτικά (*Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 36-38) η παρέμβαση του Συνηγόρου, κατόπιν σημαντικού αριθμού αναφορών, για το ζήτημα της υποβάθμισης του ιστορικού εμπορικού κέντρου της Αθήνας. Προσπαθώντας να συγκεράσει την εύλογη αξίωση ασφάλειας και τάξης με τα στοιχειώδη ανθρωπινικά δεδομένα, ο Συνήγορος* είχε θέσει υπόψη των συναρμόδιων φορέων τις διαπιστώσεις και τις εισηγήσεις του σχετικά με το ζήτημα, ζητώντας ενημέρωση για τις ενέργειες στις οποίες επρόκειτο να προβούν και προτείνοντας, άμεσα, συγκεκριμένα μέτρα, όπως: εφαρμογή ειδικού αστυνομικού σχεδιασμού προσαρμοσμένου στις τοπικές συνθήκες, ανασύσταση των Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας, προνοιακή μέριμνα για τους αλλοδαπούς που διαβιούν στην περιοχή, αναγνώριση ειδικού καθεστώτος διαμονής για όσους εξ αυτών δεν είναι δυνατόν να απομακρυνθούν από τη χώρα, αναδιοργάνωση της υποδοχής των αιτούντων άσυλο, καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.

Ωστόσο, παρά την παρέλευση έτους, ο Συνήγορος αναγκάστηκε να επανέλθει, καθώς τα προβλήματα παραμένουν οξυμμένα και επιδεινώνονται ενόψει της οικονομικής κρίσης.

Ειδικά για τους αλλοδαπούς που διαβιούν στην περιοχή υπό συνθήκες εξαθλίωσης δεν έχουν ληφθεί κατάλληλα μέτρα για ιατρική περίθαλψη, κοινωνική φροντίδα και προληπτική ιατρική, ούτε φαίνεται να

έχουν καταβληθεί αποτελεσματικές προσπάθειες ελέγχου της εγκληματικότητας.

ΔΥΣΧΕΡΕΙΕΣ ΣΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΚΚΡΕΜΟ- ΤΗΤΩΝ

Διερευνώντας υπόθεση σύλληψης αλλοδαπού ο οποίος είχε προσέλθει στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής προκειμένου να υπαχθεί στο Πρόγραμμα Εθελοντικού Επαναπατρισμού (υπόθεση 139499/2011), ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι ο αιτών συνελήφθη λόγω προηγούμενης απόφασης δικαστικής του απέλασης από τη χώρα, παραπέμφθηκε με την αυτόφωρη διαδικασία στο αρμόδιο δικαστήριο και καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης χωρίς αναστολή. Απευθυνόμενος στα συναρμόδια Υπουργεία Εσωτερικών, Δικαιοσύνης και Προστασίας του Πολίτη, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η έκβαση της υπόθεσης προκαλεί ιδιαίτερο προβληματισμό για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του Προγράμματος Εθελοντικού Επαναπατρισμού, το οποίο, σύμφωνα με επίσημες ανακοινώσεις, εντάσσεται «στο πλαίσιο των μέτρων για την αντιμετώπιση του προβλήματος της παράνομης μετανάστευσης» και αποσκοπεί στο «να διευκολύνει υπηκόους τρίτων χωρών που επιθυμούν να επιστρέψουν στις χώρες καταγωγής τους». Η μεγάλη πλειοψηφία των εν δυνάμει δικαιούχων του προγράμματος είναι αλλοδαποί οι οποίοι είτε έχουν εισέλθει παράνομα στη χώρα είτε έχουν εκπέσει της νομιμότητας παραμονής τους για κάποιον λόγο, οπότε κατά πάσα πιθανότητα θα εκκρεμεί σε βάρος τους είτε ποινική δίωξη είτε εκτέλεση διοικητικών μέτρων ή μέτρων ασφαλείας. Το κρίσιμο αυτό στοιχείο όμως δεν φαίνεται να έχει ληφθεί υπόψη

κατά τον σχεδιασμό και την εκτέλεση του εθελοντικού επαναπατρισμού, καθώς δεν παρέχεται ούτε η κατάλληλη ενημέρωση των ενδιαφερομένων από τους φορείς υλοποίησης του προγράμματος ούτε η απαραίτητη νομική συνδρομή για την αντιμετώπιση νομικών εκκρεμοτήτων.

Οι σημαντικές αυτές ελλείψεις όχι μόνο προξενούν δυσμενείς επιπτώσεις για τους αλλοδαπούς, αλλά επί της ουσίας αναιρούν τους στόχους του ίδιου του προγράμματος ή ακόμη και το ματαιώνουν στην πράξη, αφού οι περισσότεροι δικαιούχοι δεν καθίσταται δυνατόν να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσής τους.

Περαιτέρω, είναι σχεδόν βέβαιο ότι το ενδεχόμενο εμπλοκής σε ποινικές διαδικασίες θα αποθαρρύνει και όσους θα έβλεπαν θετικά την ένταξή τους στο Πρόγραμμα Εθελοντικού Επαναπατρισμού. Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος, το οποίο χρηματοδοτείται κατά το μεγαλύτερο μέρος του από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επιστροφής, θα έπρεπε να απασχολεί ιδιαίτερα τους φορείς υλοποίησής του ενόψει της οξύτητας του ζητήματος της αντικανονικής μετανάστευσης.

Ο Συνήγορος πρότεινε, σε περιπτώσεις που υπάρχει προηγούμενη άσκηση ποινικής δίωξης, επιβληθείσα ποινή ή δικαστική απέλαση, να προβλεφθεί είτε παύση της δίωξης είτε άφεση της ποινής για αδικήματα σχετιζόμενα με την παράνομη είσοδο ή παραμονή όσων επιθυμούν να υπαχθούν στο Πρόγραμμα Εθελοντικού Επαναπατρισμού στη χώρα προέλευσής τους. Ανταποκρινόμενο, το

Υπουργείο Δικαιοσύνης συνέστησε ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή για το εν λόγω θέμα.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Ο Συνήγορος έχει εντοπίσει και κατά το παρελθόν προβλήματα σχετικά με τη λειτουργία υπηρεσιών της ΕΛΑΣ, τα οποία κυρίως οφείλονται στην έλλειψη προσωπικού. Οι σοβαρότερες ελλείψεις έχουν εντοπιστεί σε υπηρεσίες που έχουν ως κύριο αντικείμενο τη διαχείριση υποθέσεων αλλοδαπών. Εκτός από τους μεθοριακούς χώρους κράτησης, τα ειδικότερα προβλήματα των οποίων αναπτύχθηκαν προηγουμένως, οξεία είναι η κατάσταση τόσο στις κεντρικές υπηρεσίες της ΕΛΑΣ όσο και σε κατά τόπους Διευθύνσεις Αλλοδαπών με ιδιαίτερο φόρτο εργασίας.

Άδεια διαμονής αλλοδαπών

Οι κεντρικές υπηρεσίες του Αρχηγείου ΕΛΑΣ είναι επιφορτισμένες με γνωμοδοτική αρμοδιότητα για θέματα δημόσιας τάξης και ασφάλειας στο πλαίσιο της διαδικασίας χορήγησης και ανανέωσης της άδειας διαμονής αλλοδαπών στη χώρα. Η εξέταση παραμέτρων δημόσιας τάξης και ασφάλειας αποτελεί προαπαιτούμενο στοιχείο κατά την αρχική χορήγηση άδειας διαμονής για την υπαγωγή στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος και για τη χορήγηση άδειας διαμονής αόριστης διάρκειας.

Η έλλειψη προσωπικού σε υπηρεσίες επιφορτισμένες με τον χειρισμό και τη διεκπεραίωση εκατοντάδων χιλιάδων υποθέσεων ετησίως έχει ως

αποτέλεσμα να παρατηρούνται υπέρμετρες καθυστερήσεις στη διαδικασία χορήγησης ή ανανέωσης αδειών διαμονής στη χώρα και δυσχέρειες στη συνεργασία με τις αρμόδιες διευθύνσεις των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων.

Κτήση ελληνικής ιθαγένειας

Αντίστοιχη εμπλοκή παρατηρείται και στη διαδικασία κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας σύμφωνα με τον Ν. 3838/2010. Οι αρμόδιες υπηρεσίες της ΕΛΑΣ καθυστερούν να παράσχουν την απαιτούμενη γνώμη για τυχόν συνδρομή λόγων δημόσιας τάξης στο πρόσωπο του αιτούντος, ιδίως σε περιπτώσεις ενήλικων αλλοδαπών που πληρούν τις προϋποθέσεις για την κτήση ελληνικής ιθαγένειας με δήλωση. Τούτο οφείλεται μεταξύ άλλων στα εξής: Ενώ κατά τον νόμο αρκεί η διαπίστωση συγκεκριμένων προϋποθέσεων και η σχετική δήλωση, στην πράξη συνεξετάζονται, ως μη όφειλαν, και οι τυπικές προϋποθέσεις πολιτογράφησης, όπως το να μην τελεί ο αιτών υπό απέλαση ή άλλη εκκρεμότητα του καθεστώτος νόμιμης παραμονής του και το να μη συντρέχουν στο πρόσωπό του λόγοι δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας. Επίσης, ενώ προβλέπεται για τις υπηρεσίες ασφαλείας υποχρέωση να απαντήσουν μέσα σε προθεσμία 4 μηνών, καθώς και ότι μπορούν να διαβιβάσουν τη γνώμη τους απευθείας προς τον Υπουργό Εσωτερικών σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, σημειώνεται ιδιαίτερη καθυστέρηση στην αποστολή τής ανωτέρω γνώμης, ανάλογη των γνωστών καθυστερήσεων που βαρύνουν εδώ και πολλά χρόνια τη διαδικασία πολιτογράφησης. Τέλος, αν και προβλέπεται ότι η παράλειψη έγκαιρης αποστολής τής

ανωτέρω γνώμης δεν κωλύει την έκδοση της απόφασης, στην πράξη οι αποκεντρωμένες διοικήσεις δεν προωθούν τη σχετική διαδικασία.

Διαδικασίες ασύλου

Σημαντικά προβλήματα εξακολουθούν να διαπιστώνονται στη λειτουργία της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής λόγω της έλλειψης προσωπικού στο Τμήμα Αλλοδαπών και κυρίως στο Τμήμα Ασύλου. Παρά τις αλλαγές που έχουν επέλθει με το ΠΔ 114/2010, παραμένει ιδιαίτερα έντονο το πρόβλημα της πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου, καθώς και στις διαδικασίες παραλαβής και εξέτασης των σχετικών αιτημάτων.*

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Η σχέση των πολιτών με την αστυνομική πρακτική εξακολουθεί να συνιστά σημαντικό πεδίο δοκιμασίας για την αποτελεσματικότητα της διαμεσολαβητικής δράσης του Συνηγόρου. Μέσα από την πολύχρονη ενασχόλησή του με θέματα που άπτονται του πεδίου δράσης των αστυνομικών οργάνων, ο Συνήγορος οφείλει να επισημάνει ότι η ΕΛΑΣ έχει σημειώσει πρόοδο στον τομέα του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως αυτή έχει αποτυπωθεί σε κανονιστικά κείμενα (λόγου χάρι, «Κώδικας δεοντολογίας αστυνομικού» και εγκύκλιος του 2005 για τις προσαγωγές), και καταβάλλει προσπάθεια ώστε να αποβάλει παραδοσιακές αντιλήψεις περί καταστολής. Ιδιαίτερα έκδηλη είναι, κυρίως σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης, η διάθεση αποτελεσματικής συνεργασίας τόσο με τον Συνήγορο όσο και με άλλους φορείς

που δραστηριοποιούνται στα σχετικά πεδία. Ωστόσο, ο σεβασμός της προσωπικής ελευθερίας και αξιοπρέπειας από τα όργανα της ελληνικής αστυνομίας στο πλαίσιο άσκησης της προληπτικής και κατασταλτικής τους αρμοδιότητας αποτέλεσε και κατά το έτος 2011 αντικείμενο ικανού αριθμού αναφορών, πολλές από τις οποίες, υπό την επικαιρότητα της οικονομικής κρίσης, μοιραία συνδέονται με την άσκηση του δικαιώματος συνάθροισης.

ΠΡΟΣΑΓΩΓΕΣ ΚΑΙ ΕΞΑΚΡΙΒΩΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Τον Συνήγορο ιδιαίτερα απασχόλησε για άλλη μια φορά η εξατομίκευση της υπόνοιας τέλεσης αδικήματος, κυρίως στην περίπτωση προσαγωγής λόγω φωτογράφησης αστυνομικών οργάνων από πολίτες. Σε παλαιότερο σχετικό πόρισμα, ο Συνήγορος είχε τονίσει ότι δεν νοούνται περιορισμοί στο δικαίωμα φωτογράφησης χώρων εξορισμού προσώπων στην κοινή θέα. Ωστόσο φαίνεται ότι η φωτογράφιση αστυνομικών οργάνων σε δημόσιο χώρο εξακολουθεί, κατά την εκτίμηση της ΕΛΑΣ, να αποτελεί λόγο για την επίκληση ενός γενικότερου «πλαισίου δράσης» που φέρεται να δικαιολογεί κατασταλτικές ενέργειες. Όπως έχει επισημανθεί σε παλαιότερη ειδική έκθεση (*Ετήσια έκθεση 2004*, σ. 222-223): «Το νομικό πλαίσιο της αστυνομικής δράσης προσλαμβάνεται από τα στελέχη της ΕΛΑΣ μέσα από στερεότυπα ερμηνευτικά σχήματα, που δεν εναρμονίζονται πάντοτε προς τις αρχές του κράτους δικαίου». Χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση δημοσιογράφου ο οποίος προσήχθη στο αστυνομικό τμήμα, συνελήφθη και κρατήθηκε διότι κατά τη διάρκεια διαδήλωσης βιντεοσκοπούσε αστυνομικά όργανα, ενώ ακόμη διερευνώνται οι συνθήκες κατάσχεσης

και πιθανής καταστροφής του σχετικού οπτικοακουστικού υλικού (υπόθεση 126329/2010). Σε άλλη περίπτωση, η ΕΛΑΣ επέμεινε στην άποψη ότι η λήψη φωτογραφιών εκ μέρους ενός πολίτη δικαιολογεί επαρκώς την άσκηση αστυνομικού ελέγχου (υπόθεση 141930/2011).

Τον Συνήγορο εξακολουθούν να απασχολούν περιπτώσεις ανατιολόγητης προσαγωγής και κράτησης για εξακρίβωση στοιχείων ταυτότητας παρά το γεγονός ότι οι πολίτες διαθέτουν δελτίο αστυνομικής ταυτότητας, ενώ συχνά τίθεται το ζήτημα της δυσχέρειας επικοινωνίας δικηγόρων με τους πελάτες τους που κρατούνται για τον λόγο αυτό.

Τέλος, η ανεξάρτητη αρχή αντιμετώπισε εκ νέου το ζήτημα της προσαγωγής, σύλληψης και κράτησης δικηγόρου παρά την εκ του νόμου ειδική δωσιδικία, που φαίνεται να αποκλείει την αυτόφωρη διαδικασία και να στερεί τη σύλληψη και την κράτηση από κάθε νόμιμο έρεισμα. Το συγκεκριμένο ερμηνευτικό ζήτημα φαίνεται να χρήζει νομοθετικής αποσαφήνισης, ώστε να τύχει ενιαίας αντιμετώπισης από τις εισαγγελικές αρχές (υποθέσεις 137429 και 143680/2011).

ΧΡΗΣΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΔΙΑΔΗΛΩΤΩΝ

Κατά το 2011 η αντιμετώπιση των συναθροίσεων πολιτών με εκτεταμένη ρίψη δακρυγόνων επανέφερε στην επικαιρότητα θεμελιώδη ζητήματα ατομικών δικαιωμάτων. Απευθυνόμενος εκ νέου στην ΕΛΑΣ, ο Συνήγορος επανέλαβε ότι η γενικότητα των σχετικών διατάξεων του Συντάγματος και των ΠΔ 141/1991 και

254/2004 καταλείπει μεν στις αστυνομικές υπηρεσίες ευρύ πεδίο ερμηνείας για την αποτίμηση της αναγκαιότητας ή της αποτελεσματικότητας της μιας ή της άλλης μεθόδου αστυνόμευσης, χωρίς ωστόσο να τις απαλλάσσει από την υποχρέωση να αιτιολογούν τις κατ' ιδίαν ενέργειές τους και να λογοδοτούν ως προς τη νομιμότητα αυτών. Άλλωστε, σε όχι πολύ μακρινό παρελθόν, ο Συνήγορος και το (τότε) Υπουργείο Δημόσιας Τάξης είχαν καταλήξει σε αξιοσημείωτη ταύτιση απόψεων, προβαίνοντας μάλιστα από κοινού στην έκδοση του εγχειριδίου *Πρακτικός οδηγός επαφής του αστυνομικού με τον πολίτη κατά την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων (Ετήσια έκθεση 2004, σ. 254-255)*, όπου είχαν αποτυπωθεί οι γενικές αρχές που διέπουν την αστυνόμευση συναθροίσεων.

Αστυνόμευση του πλήθους και διάλυση συναθροίσεων

Ειδικά ως προς τη νομιμότητα των ενεργειών αστυνόμευσης του πλήθους, ο Συνήγορος επανέλαβε ότι η αστυνομική δράση προϋποθέτει πλήρη αιτιολογία των περιορισμών της συλλογικής έκφρασης με σεβασμό των αρχών της αναλογικότητας, της αναγκαιότητας και της προσφορότητας, προειδοποίηση του πλήθους και προσφορά κατάλληλης οδού διαφυγής, και λελογισμένη χρήση βίας ή δακρυγόνων ουσιών μόνον ως έσχατο μέσο.

Άλλωστε τυχόν επιμέρους μειοψηφικές συμπεριφορές στις παρυφές της συνάθροισης, ακόμα και αν απαιτούν διακριτική παρέμβαση της αστυνομικής δύναμης, δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως

τεκμήριο βίαιου χαρακτήρα της όλης εκδήλωσης. Με σχετικό έγγραφό του προς την ΕΛΑΣ με αφορμή συγκεκριμένα περιστατικά, ο Συνήγορος ζήτησε αναλυτική ενημέρωση για τις οδηγίες που είχαν εκ των προτέρων παρασχεθεί, για το κατά πόσον οι επικεφαλής των διμοιριών διέθεταν περιθώρια αυτοδύναμων επιλογών ή κινούνταν βάσει εντολών του Κέντρου Επιχειρήσεων, για τα πραγματικά περιστατικά που κατέστησαν αναγκαία τη χρήση βίας σύμφωνα με τις αρχές της αναγκαιότητας, της προσφορότητας και της αναλογικότητας, και για το κατά πόσον ήταν δυνατόν να αποτραπούν ενδεχομένως παράνομες πράξεις ιδιωτών διά της απομόνωσης και της σύλληψης μόνον όσων πράγματι προέβαιναν σ' αυτές. Απαντώντας, το Αρχηγείο ΕΛΑΣ έκανε λόγο για πάγιες εντολές σεβασμού των δικαιωμάτων των συναθροιζομένων, ωστόσο σε σχέση με τις ερευνώμενες πράξεις επιφυλάχθηκε εν αναμονή της ολοκλήρωσης διενεργούμενων διοικητικών εξετάσεων.

Επιπτώσεις δακρυγόνων στη δημόσια υγεία

Εξίσου οξύ παραμένει το ζήτημα των επιπτώσεων που έχει για τη δημόσια υγεία η χρήση δακρυγόνων.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει ότι η ΕΛΑΣ οφείλει να διαθέτει Δελτία Δεδομένων Ασφαλείας των δραστικών ουσιών που περιέχονται στα δακρυγόνα τα οποία χρησιμοποιεί και να βρίσκεται σε διαρκή συνεργασία με το Γενικό Χημείο του Κράτους, καθώς η γνώση για τις επιπτώσεις των χρησιμοποιούμενων ουσιών εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό τη στάθμιση των εκατέρωθεν αγαθών που

διακυβεύονται, καθορίζοντας έτσι εν μέρει την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας.

Ο Συνήγορος ζήτησε αναλυτική ενημέρωση για την ένταση της χρήσης χημικών ουσιών, για το κατά πόσο τα επίμαχα μέσα στράφηκαν αδιακρίτως σε βάρος ανυπαίτιων πολιτών χωρίς προειδοποίηση ή υπόδειξη οδού διαφυγής είτε σε σημεία απομακρυσμένα από τις εστίες διασάλευσης της τάξης, για τον τύπο και την ποσότητα των δακρυγόνων που χρησιμοποιήθηκαν στον συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, για τις χημικές ουσίες που περιέχονται στον τύπο αυτό και τις εγγυήσεις ασφαλείας όσον αφορά τις επιπτώσεις τους στη δημόσια υγεία. Απαντώντας, το Αρχηγείο ΕΛΑΣ επικαλέστηκε σχετική έκθεση του Γενικού Χημείου του Κράτους, η οποία ωστόσο εξορισμού περιορίζεται μόνο στο τεχνικό σκέλος του ζητήματος, και μάλιστα ακόμη και σ' αυτό καταλείπει αδιερεύνητα τα περισσότερα ερωτήματα.

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΣ

Οι ελλείψεις και οι ατέλειες των μηχανισμών αντιμετώπισης αστυνομικής αυθαιρεσίας έχουν απασχολήσει κατά κόρον τον Συνήγορο, ο οποίος προ ετών συνόψισε τα σχετικά συμπεράσματά του σε ειδική έκθεση για την πειθαρχική-διοικητική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών. Σημαντική σχετική εξέλιξη κατά το έτος 2011 αποτελεί η σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη (Ν. 3938/2011). Έχοντας εκ προοιμίου διατυπώσει τις απόψεις του για το σχετικό νομοσχέδιο, ο Συνήγορος επισημαίνει μεν τη θετική εξέλιξη, τόσο σε επίπεδο ουσίας όσο και

ως προς τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης, παρατηρεί όμως ότι το νέο σχήμα φαίνεται απλώς να προσθέτει ένα ακόμα διαδικαστικό στάδιο στα ήδη υπάρχοντα, κατά το οποίο μάλιστα θα είναι δυνατή ακόμη και η απευθείας αρχειοθέτηση της καταγγελίας. Το εν λόγω Γραφείο, καθώς εκ των πραγμάτων δεν θα είναι σε θέση να διεξάγει έρευνα σε βάθος και έκταση ανάλογη εκείνης μιας Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης, φαίνεται να έχει σχεδιαστεί όχι ως ένας αυτοτελής μηχανισμός αποτελεσματικής έρευνας, παρά μόνον ως ένας διαμεσολαβητής μεταξύ των καταγγελλόντων πολιτών και των σωμάτων του υπουργείου. Ωστόσο οι αρχές οι οποίες πρέπει να διέπουν την αποτελεσματική διερεύνηση καταγγελιών σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν αρκεί να αφομοιωθούν από ένα σύγχρονο και φιλικό γραφείο υποδοχής και ενημέρωσης, αλλά οφείλουν να εισχωρήσουν στον πυρήνα της διενεργούμενης έρευνας, δηλαδή, εν προκειμένω, στις κατεχοχόν διοικητικές εξετάσεις και στις διαδικασίες ενώπιον των πειθαρχικών συμβουλίων. Οι παραπάνω παρατηρήσεις δεν φαίνεται να επηρέασαν τις επιλογές του νομοθέτη.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Η Αυτοδιοίκηση σε Μετάβαση

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ

ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΕΙΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ

ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΠΕΡΙΠΤΕΡΩΝ

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΣ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΘΕΡΙΝΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΞΟΧΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

ΑΔΕΙΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ: ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ
ΓΙΑ ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΤΑΡΓΗΘΕΝΤΟΣ ΟΡΓΑΝΟΥ

ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΣΥΜΒΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

Στη διάρκεια του 2011 τέθηκε σε εφαρμογή η νέα θεσμική αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης, γνωστή με το όνομα «Καλλικράτης» (Ν. 3852/2010). Ο συνολικός ανασχεδιασμός των επιπέδων διακυβέρνησης, σύμφωνα με τον οποίο ενισχύονται οι δήμοι, καταργούνται οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και συγκροτούνται οι περιφέρειες και οι αποκεντρωμένες διοικήσεις, θέτει εκ των πραγμάτων το ζήτημα της νέας κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των επιπέδων διοίκησης και αυτοδιοίκησης.

Κατά τη διερεύνηση καταγγελιών πολιτών μέσα στο 2011, ο Συνήγορος εντόπισε σημαντικό αριθμό προβλημάτων στην οργάνωση και τη λειτουργία της διοίκησης, τα οποία σχετίζονται άμεσα και έμμεσα με τη νέα κατάσταση που δημιουργεί η νέα διοικητική μεταρρύθμιση. Η έρευνα έδειξε ότι μεταξύ των κυριότερων προβλημάτων του διοικητικού συστήματος περιλαμβάνονται ο συγκεντρωτισμός, οι πατεernalιστικές/πελατειακές δομές, η περιχαράκωση και η ύπαρξη στεγανών ανάμεσα σε συναρμόδιες υπηρεσίες, ο κατακερματισμός μονάδων και η έλλειψη καινοτόμων πρακτικών.

Αν και το νέο τοπίο διακυβέρνησης στο οποίο στόχευε η νομοθεσία δεν έχει ακόμα διαμορφωθεί πλήρως, πολλές από τις ρυθμίσεις οι οποίες θεσμοθετήθηκαν φαίνεται ότι όχι μόνο δεν κατέστη δυνατό να προσφέρουν λύσεις, αλλά δημιούργησαν νέα προβλήματα και δυσλειτουργίες.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι η εμπειρία από την εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου δεν είναι ενιαία ή ομοιόμορφη ούτε λειτουργικά (μεταξύ των υπηρεσιών ή των φορέων) ούτε χωρικά (κέντρο-περιφέρεια). Το γεγονός αυτό είναι ένα καίριο ζήτημα, το οποίο αναδεικνύεται τόσο από το πλήθος και τη θεματική των υποθέσεων που εξετάστηκαν όσο και από τις απαντήσεις των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και φορέων. Επιπλέον, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η μεταρρυθμιστική πρωτοβουλία συντελείται σε ένα εξαιρετικά περιοριστικό δημοσιονομικό και χρηματοοικονομικό πλαίσιο, με αποτέλεσμα πολλές από τις ρυθμίσεις να μην υλοποιούνται ή να συναντούν σοβαρά εμπόδια.

Ένα από τα κυριότερα ζητήματα που προέκυψαν κατά την εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου ήταν η λειτουργική και χωρική αναδιοργάνωση των επιπέδων διακυβέρνησης (δήμοι, περιφέρειες, αποκεντρωμένη διοίκηση). Τα κριτήρια βάσει των οποίων επιχειρήθηκε η αναδιοργάνωση των αρμοδιοτήτων και η γεωγραφική οριοθέτηση των νέων διοικητικών οντοτήτων φαίνεται να μην είναι λειτουργικά. Έτσι, το κριτήριο του πληθυσμιακού μεγέθους, που ήταν καθοριστικό στη νομοθετική προσπάθεια, πολύ γρήγορα αποδείχθηκε προβληματικό καθώς αγνόησε – σχεδόν όλες – τις λειτουργικές και πολιτικές δομές και σχέσεις οι οποίες εν πολλοίς καθορίζουν την αποτελεσματικότητα των τρόπων διακυβέρνησης και τα καθεστώτα ρύθμισης στους σύγχρονους κοινωνικούς σχηματισμούς. Τα παραπάνω σημαίνουν ότι δεν ελήφθησαν εντέλει υπόψη ούτε η προϋπάρχουσα στελέχωση ούτε η συσσωρευμένη

εμπειρία των διοικητικών μονάδων (τεχνολογία και υλικοτεχνική υποδομή), αλλά ούτε και τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας των πολιτών (λόγου χάρη, εξέλιπε η συμμετοχική παράδοση, ενώ κυριαρχούσαν πατεernalιστικές και πελατειακές σχέσεις). Με άλλα λόγια, δεν αξιολογήθηκε η σημασία της πολιτικής και της γεωγραφικής απόστασης, που διαμορφώνει τις πρακτικές της καθημερινότητας της διοίκησης και των πολιτών.

Οι δυσλειτουργίες που προέκυψαν από τις αναντιστοιχίες και τις ασάφειες αυτές όξυναν την αδυναμία των ήδη διστακτικών και αναποτελεσματικών διοικητικών δομών να επιλύσουν προβλήματα σε τομείς καίριους για την αναπτυξιακή διαδικασία και την εύρυθμη λειτουργία του κράτους πρόνοιας και του κράτους δικαίου (βλ. κατεδαφίσεις αυθαιρέτων, αδειοδότηση, περιβαλλοντικές επιπτώσεις χωροθέτησης και λειτουργίας επιχειρήσεων).

Επίσης, η ασάφεια αλλά και η ανεπάρκεια των ευρύτερων πολιτικών αντιμέτωπισης ζητημάτων κοινωνικής και οικονομικής συνοχής (π.χ. μεταναστευτική πολιτική, προστασία ευάλωτων κοινωνικών ομάδων), σε συνδυασμό με τις αδυναμίες που προαναφέρθηκαν, απονομιμοποιούν περαιτέρω τις μεταρρυθμίσεις τόσο στους αιρετούς και στα στελέχη της διοίκησης όσο και – κυρίως – στην κοινωνία των πολιτών. Η διαπίστωση αυτή έχει προκύψει τόσο από την έγγραφη επικοινωνία του Συνηγόρου με εμπλεκόμενους φορείς όσο και από τις αυτοψίες και τις συσκέψεις που πραγματοποίησε με στόχο τη διερεύνηση υποθέσεων στο κέντρο αλλά και στην περιφέρεια.

Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, όπως προκύπτει από τις ενέργειες που εκτίθενται παρακάτω, δεν εστιάζεται απλώς στο να εντοπίσει τα προβλήματα του «νέου τρόπου διακυβέρνησης», αλλά επικεντρώνεται, κατά κύριο λόγο, με αναλυτικό και ολοκληρωμένο τρόπο, στην εξεύρεση λύσεων με γνώμονα τη χρηστή διοίκηση και τα δικαιώματα τα οποία απορρέουν από τις αρχές του κοινωνικού κράτους δικαίου.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία του Συνηγόρου οδηγεί στη διαπίστωση ότι είναι επιτακτική ανάγκη να λάβει χώρα το συντομότερο δυνατόν μια συνολικότερη και ολοκληρωμένη αξιολόγηση της λειτουργίας και της οργάνωσης των νέων υπηρεσιών και μονάδων ώστε να επιλυθούν τα σημαντικά και οξυμμένα προβλήματα, μέρος των οποίων παρουσιάζεται στο παρόν κεφάλαιο.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ

ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΕΙΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ

Μια από τις σημαντικές ρυθμίσεις του Ν. 3852/2010, περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, αφορά την ανάθεση στις αποκεντρωμένες διοικήσεις της αρμοδιότητας να εκτελούν αποφάσεις κατεδάφισης των αυθαιρέτων. Κατά τη διερεύνηση υποθέσεων αυθαιρέτων κατασκευών, ο Συνηγός ήλθε αντιμέτωπος με τον δισταγμό των νέων αυτών υπηρεσιών να εφαρμόσουν τον νόμο και να προβούν

στην κατεδάφιση αυθαιρέτων κτισμάτων. Οι λόγοι τους οποίους επικαλούνται εκτείνονται από την έλλειψη υποδομής και προσωπικού ως την κρίση περί έλλειψης συνάφειας με το κύριο αντικείμενο αρμοδιότητάς τους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις Αττικής και Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, οι οποίες δήλωσαν αδυναμία εκτέλεσης της αρμοδιότητας, επειδή δεν διαθέτουν τα απαραίτητα οικονομικά και τεχνικά μέσα. Στην πρώτη περίπτωση, που αφορούσε εκτέλεση πρωτοκόλλου κατεδάφισης κεραιάς κινητής τηλεφωνίας, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής ζήτησε τη συνδρομή του Δήμου Γλυφάδας για την εκτέλεση της κατεδάφισης. Στη δεύτερη περίπτωση, που αφορούσε αυθαίρετη κατασκευή προβλήτας, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου ζήτησε την έγκριση πιστώσεων προκειμένου να αναθέσει σε ιδιωτική εργολαβία το έργο της κατεδάφισης.

Δεν απουσιάζει και η περίπτωση της πλήρους άρνησης άσκησης της αρμοδιότητας, με το σκεπτικό ότι αυτή δεν συνάδει με το γενικότερο πλαίσιο της αρμοδιότητας της αποκεντρωμένης διοίκησης. Αυτό το επιχείρημα επικαλέστηκε η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κεντρικής Μακεδονίας σε υπόθεση που αφορούσε και πάλι κατεδάφιση κεραιάς κινητής τηλεφωνίας.* Σε συνδυασμό με την έλλειψη περιφερειακών υπηρεσιών και εξειδικευμένου προσωπικού, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κεντρικής Μακεδονίας υποστήριξε τη θέση της αυτή ακόμη και με σχετικό αίτημά της προς το Υπουργείο Εσωτερικών περί μεταφοράς της αρμοδιότητας κατεδάφισεων στις περιφέρειες. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση –σε αντίθεση με τα άλλα

παραδείγματα– ο οικείος δήμος είχε δλώσει την ετοιμότητά του να υποστηρίξει τεχνικά το έργο της κατεδάφισης. Με νεότερες νομοθετικές ρυθμίσεις ανατέθηκε στην Ειδική Υπηρεσία Επιθεώρησης και Κατεδάφισης Αυθαιρέτων (ΕΥΕΚΑ) συντρέχουσα αρμοδιότητα κατεδάφισης σε δάση, δασικές και αναδασωτέες εκτάσεις, αιγιαλό-παραλία, ρέματα και άλλα ευαίσθητα οικοσυστήματα.

Οι νέες ρυθμίσεις δημιουργούν σύγχυση αρμοδιοτήτων και συνθήκες μεταβίβασης ευθυνών, που οδηγούν τελικώς σε αδράνεια της διοίκησης. Παρά λοιπόν τις όποιες προσπάθειες του νομοθέτη οι αυθαίρετες κατασκευές παραμένουν «όρθιες».

Ο Συνηγός ζήτησε να καθοριστούν τα κριτήρια δυνάμει των οποίων η ΕΥΕΚΑ θα αναλαμβάνει την κατεδάφιση στις προαναφερόμενες περιοχές. Μέχρι την έκδοση των απαραίτητων διευκρινίσεων, η ανεξάρτητη αρχή θα ζητά την ολοκλήρωση της διαδικασίας περί αυθαιρέτων στις περιπτώσεις συντρέχουσας αρμοδιότητας τόσο από την ΕΥΕΚΑ όσο και από τις αποκεντρωμένες διοικήσεις.

ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΠΕΡΙΠΤΕΡΩΝ

Μετά την κατάργηση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης με τον Ν. 3852/2010, την αρμοδιότητα αδειοδότησης και τήρησης της νομοθεσίας που διέπει τα περίπτερα ασκούν πλέον οι δήμοι (άρθρο 94, παράγρ. 6, περίπτ. 34-εγκύκλιος 61/2010 του ΥΠΕΣ). Η αρμοδιότητα αυτή προβλέπεται να ασκείται από τμήματα των δήμων που θα συσταθούν με τους νέους Οργανισμούς Εσωτερικών Υπηρεσιών.

Διαπιστώνεται ωστόσο καθυστέρηση στη σύσταση αυτών των τμημάτων, των οποίων η στελέχωση αναμενόταν να γίνει από το προσωπικό των αντίστοιχων τμημάτων των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων. Λόγω του οργανωτικού αυτού προβλήματος έχουν «παγώσει» όλες οι υποθέσεις που εκκρεμούν προς εξέταση, παράγοντας καθυστερήσεις που αποτελούν κατεξοχήν μορφή κακοδιοίκησης.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΣ

Μεταξύ των μεταβολών που επέφερε στη διάρθρωση της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης, ο Ν. 3852/2010 επηρέασε και την αρμοδιότητα παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας. Συγκεκριμένα, μετά τις νέες ρυθμίσεις προέκυψε σύγχυση και προβληματισμός σχετικά με το ποιος είναι ο φορέας που πρέπει να την ασκεί, αν δηλαδή είναι η περιφέρεια ή η αποκεντρωμένη διοίκηση. Ειδικότερα, κατά την περίοδο προ της έναρξης εφαρμογής του Ν. 3852/2010, η αρμοδιότητα για τα μέτρα αντιμετώπισης ατμοσφαιρικής ρύπανσης ανήκε από κοινού στο ΥΠΕΧΩΔΕ (νυν ΥΠΕΚΑ) και στην οικεία περιφέρεια, ενώ η αρμοδιότητα εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών μέτρησης για την παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας είχε μεταβιβαστεί στις κατά τόπους περιφέρειες.

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είχε ωστόσο «εκχωρήσει», εδώ και χρόνια, δίχως σαφές νομικό έρεισμα, την αρμοδιότητα λειτουργίας των σταθμών του Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης στη ΝΑ Κοζάνης. Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο

διαμεσολάβησής του για το πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην Κοζάνη λόγω της λειτουργίας των εγκαταστάσεων (ΑΗΣ και ορυχεία) της ΔΕΗ ΑΕ, έχει ασχοληθεί συστηματικά από το 2008 με το ζήτημα αρμοδιοτήτων όσον αφορά την παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας και τη λειτουργία των σταθμών μέτρησης ρύπων, απευθύνοντας κατά καιρούς τις προτάσεις του στις αρμόδιες υπηρεσίες.*

Μετά την έναρξη εφαρμογής του Ν. 3852/2010, στις αρμοδιότητες των περιφερειών, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 186 του νόμου, δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη ειδικά για το ζήτημα της παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας. Εξάιρεση αποτελεί, εν μέρει μόνο, η αρμοδιότητα 27 του Τομέα «Στ. Έργων – Χωροταξίας – Περιβάλλοντος», σύμφωνα με την οποία ο τομέας αναλαμβάνει τη «μέριμνα συγκέντρωσης των γενικών πληροφοριών για την ποιότητα του περιβάλλοντος και τις ρυπογόνες δραστηριότητες στην περιοχή, καθώς και για τη λειτουργία του εθνικού δικτύου πληροφορικής για το περιβάλλον». Επίσης, πρόβλεψη για τις αρμοδιότητες σχετικά με την ποιότητα της ατμόσφαιρας δεν περιλαμβάνεται ούτε στο άρθρο 280 περί «Αρμοδιοτήτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης». Η μόνη σαφής αναφορά του Ν. 3852/2010 για την ποιότητα της ατμόσφαιρας γίνεται στο άρθρο 210 σχετικά με τις «Μητροπολιτικές Λειτουργίες», όπου ορίζεται μεταξύ άλλων ότι στις αρμοδιότητες των Μητροπολιτικών Περιφερειών Αττικής και Θεσσαλονίκης εμπίπτει και «η εκπόνηση στρατηγικών σχεδίων, προγραμμάτων και μελετών για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου».

Σημειώνεται ότι ο προβληματισμός σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα αρμοδιοτήτων συζητήθηκε και κατά τη σύσκεψη φορέων και κλιμακίου του Συνηγόρου, που πραγματοποιήθηκε στην Κοζάνη στη διάρκεια του 2011, με τη συμμετοχή εκπροσώπων της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας. Το θέμα συζητήθηκε και σε συνάντηση με εκπροσώπους του Τμήματος Ποιότητας Ατμόσφαιρας του ΥΠΕΚΑ, κατά την οποία διεφάνη ότι το πρόβλημα έχει απασχολήσει το υπουργείο και αναμενόταν η διευκρίνισή του στο πλαίσιο εκπόνησης σχετικής μελέτης που είχε αναθέσει. Συγκεκριμένα, βρίσκεται σε εξέλιξη η εκπόνηση προγράμματος με τίτλο «Διερεύνηση του τρόπου λειτουργίας του Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και του μηχανισμού ελέγχου πηγών ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου στο νέο διοικητικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί στη χώρα μας», το οποίο εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013».

Ο Συνήγορος έχει ζητήσει ενημέρωση από το ΥΠΕΚΑ για την εξέλιξη του ζητήματος ενόψει της ολοκλήρωσης της σχετικής μελέτης.

Το ΥΠΕΚΑ απάντησε ότι σύμφωνα με τη μελέτη, της οποίας η οριστική παραλαβή δεν έχει ολοκληρωθεί, η αρμοδιότητα για τη λειτουργία των σταθμών μέτρησης έχει μεταφερθεί εξολοκλήρου στις περιφερειακές υπηρεσίες: το υπουργείο πάντως θα έχει τον έλεγχο για την ακρίβεια και την αξιοπιστία των μετρήσεων.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΘΕΡΙΝΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΞΟΧΩΝ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Ανάλογη περίπτωση ασάφειας και σύγχυσης αρμοδιοτήτων είχε ως συνέπεια να μην ξεκινήσει έγκαιρα το πάγιο κατασκηνωτικό καλοκαιρινό κρατικό πρόγραμμα παιδικών εξοχών για τα παιδιά με αναπηρίες. Το αρμόδιο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι η οργάνωση των εν λόγω κατασκηνώσεων ανατέθηκε με Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) στις οικείες περιφέρειες, η σχετική απόφαση χρηματοδότησης των περιφερειών θα ολοκληρωνόταν άμεσα και ότι η μόνη ενέργεια που δεν έχει ολοκληρωθεί αφορά την έγκριση πρόσληψης εποχικού προσωπικού (υπόθεση 141549/2011).

Ωστόσο, από την περαιτέρω διερεύνηση της υπόθεσης προέκυψε ότι η ευθύνη λειτουργίας των παιδικών εξοχών, που παλαιότερα ανήκε στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, εσφαλμένα θεωρήθηκε ότι μεταφέρθηκε στις περιφέρειες, καθώς πλέον, με βάση τους Ν. 3852/2010 (άρθρο 94, παράγρ. 3β, περίπτ. 10) και Ν. 3905/2010 (άρθρο 51, παράγρ. 3α), είναι αρμοδιότητα των δήμων.

Ο Συνήγορος ανέλαβε πρωτοβουλίες με στόχο να εκδοθεί η απαιτούμενη ΚΥΑ και οι σχετικές εγκύκλιοι, κι έτσι κατέστη δυνατή η, έστω και καθυστερημένη, υλοποίηση του προγράμματος.

ΑΔΕΙΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ: ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΤΑΡΓΗΘΕΝΤΟΣ ΟΡΓΑΝΟΥ

Οι μεταβολές στη δομή και στις αρμοδιότητες των περιφερειακών υπηρεσιών που επήλθαν με τον Ν. 3852/2010 προξενούν προβλήματα και στην κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των υπηρεσιών που εμπλέκονται στις διαδικασίες έκδοσης αδειών εργασίας και παραμονής αλλοδαπών, καθώς δεν αποσαφηνίζεται επαρκώς πού ακριβώς μεταβιβάζονται οι σχετικές αρμοδιότητες που ανήκαν στις νομαρχίες.

Το ζήτημα ανακύπτει με ιδιαίτερη οξύτητα σε περιπτώσεις μετάβασης από παλαιό σε νέο νομοθετικό καθεστώς, όπως όταν η διοίκηση υποχρεούται να εξετάσει αίτημα για ανάκληση παλαιότερης πράξης προκειμένου να συμμορφωθεί με δικαστική απόφαση.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αλλοδαπής της οποίας η άδεια εργασίας είχε ανακληθεί με απόφαση της Νομαρχίας Αθηνών.

Μετά τη δικαστική δικαίωσή της, η ενδιαφερόμενη απευθύνθηκε στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής ζητώντας να ανακληθεί η επίμαχη ανακλητική πράξη. Ωστόσο, κατά την άποψη της εν λόγω υπηρεσίας η επίμαχη αρμοδιότητα δεν έχει περιέλθει σ' αυτήν, αλλά στην Περιφέρεια Αττικής, καθώς η ενσωμάτωση της άδειας εργασίας στην άδεια παραμονής (Ν. 3386/2005) δεν σήμαινε αυτόματα τη μεταφορά αρμοδιοτήτων για έκδοση

διοικητικών πράξεων που αφορούσαν την παλαιά άδεια εργασίας. Αντίστοιχα, η Περιφέρεια Αττικής θεωρεί ότι δεν μπορεί να ασκήσει την εν λόγω αρμοδιότητα της καταργηθείσας νομαρχίας, καθώς το συγκεκριμένο όργανο έχει καταργηθεί και ο νέος οργανισμός της περιφέρειας δεν περιλαμβάνει σχετική πρόβλεψη (υπόθεση 24681/2009).

Διαπιστώνοντας το αδιέξοδο, ο Συνήγορος ζήτησε την παρέμβαση του ΥΠΕΣ, από το οποίο όμως δεν υπήρξε ανταπόκριση.

ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΣΥΜΒΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

Η καθυστέρηση των ΟΤΑ να εξοφλήσουν τις οφειλές τους, είτε αυτές αφορούν συμβατικές υποχρεώσεις ή παροχές προς τους πολίτες είτε προκύπτουν από άλλους λόγους (π.χ. απαλλοτριώσεις), επιτείνεται στο μεταβατικό στάδιο που διανύει η αναδιοργάνωση της περιφερειακής και τοπικής διοίκησης. Αν και το οικονομικό πρόβλημα των ΟΤΑ είναι ήδη γνωστό (βλ. *Ετήσια έκθεση 2009*, σ. 95), η μετάβαση στο νέο καθεστώς με συγχωνεύσεις δήμων και νομικών προσώπων που ήταν ήδη υπερήμεροι οφειλέτες δημιουργεί σημαντικές περαιτέρω καθυστερήσεις στην αποπληρωμή οφειλών προς ιδιώτες και επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τα άρθρα 107, 108 και 283, παράγρ. 1, 2 του Ν. 3852/2010, οι δήμοι και οι περιφέρειες που προκύπτουν από συνένωση υπεισέρχονται αυτοδικαίως από την έναρξη της λειτουργίας τους σε όλα τα ενοχικά και εμπράγματα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις των συνενούμενων δήμων και κοινοτήτων

ή νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, και των επιχειρήσεών τους, καθώς και στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις που απορρέουν από συμβάσεις που έχουν υπογράψει. Σε αυτές περιλαμβάνονται και οι συμβάσεις εργασίας ή έργου μέχρι τη λήξη τους (ενδεικτικές υποθέσεις 13580/2009, 134518/2010, 142878 και 145122/2011).

Η μεταβατική φάση στην οποία βρίσκονται οι νέοι καλλικρατικοί δήμοι συμπίπτει με την περίοδο σοβαρής οικονομικής στενότητας λόγω της κρίσης, γεγονός που επιτείνει τις χρονικές καθυστερήσεις στην εξόφληση των οφειλών τους.

Ο Συνήγορος στις σχετικές παρεμβάσεις του επισημαίνει ιδιαίτερα την υποχρέωση να τηρείται η χρονική προτεραιότητα στην ικανοποίηση των οικονομικών υποχρεώσεων των δήμων ως έκφραση της αρχής της χρηστής διοίκησης.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Εγκύκλιοι έναντι Νόμων

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ: ΕΥΘΕΙΑ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΝΟΜΟΥ ΜΕ ΨΕΥΔΟΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟ

ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΕΠΙΔΟΜΑΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ ΚΑΙ ΑΔΕΙΑΣ ΣΕ ΧΑΜΗΛΟΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥΣ

ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΟΝ ΟΑΕΕ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΩΝ ΑΔΕΙΩΝ: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: ΑΣΑΦΕΙΑ Ή ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΓΚΥΚΛΙΩΝ

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΛΗΞΙΑΡΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΕΛΕΓΧΟ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΓΑΜΟΥ

ΤΕΛΕΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΑΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΜΟΔΙΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ

ΕΛΕΓΧΟΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΑΝΙΟΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΓΓΡΑΦΗ ΑΔΗΛΩΤΩΝ ΣΕ ΜΗΤΡΩΟ ΑΡΡΕΝΩΝ

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΩΝ ΣΤΑ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του και σε ολόκληρο το εύρος της διοικητικής δράσης που προσπαθεί να ελέγξει, ο Συνήγορος έχει προσκρούσει σε ποικίλες μεθόδους με τις οποίες η διοίκηση παραλλάσσει ή εξουδετερώνει συστηματικά τις επιλογές του νομοθέτη.

Το συνηθέστερο μέσο για τέτοιες πρακτικές αποτελεί η εγκύκλιος, η οποία, αν και αδιαμφισβήτητα δεν εισάγει δίκαιο, στην πράξη, ενόψει του αναλυτικού και εκλαϊκευτικού της χαρακτήρα, εκλαμβάνεται από τα κατώτερα διοικητικά κλιμάκια ως ο πράγματι ισχύων κανόνας.

Ενώ εμφανίζεται να διευκρινίζει ή να ερμηνεύει νομοθετικές διατάξεις, στην ουσία συχνά τις ανατρέπει. Αυτό μπορεί να οφείλεται είτε σε ευθεία ανατροπή της ρύθμισης του νόμου είτε σε ασάφειες και αδυναμίες των εγκυκλίων που καταλήγουν στο ίδιο αποτέλεσμα. Όπως αναδεικνύεται στη συνέχεια, τέτοιες πρακτικές συναντώνται σε ποικίλα πεδία πολιτικής.

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ: ΕΥΘΕΙΑ ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΔΙΑΤΑΞΕ- ΩΝ ΝΟΜΟΥ ΜΕ ΨΕΥΔΟΕΡΜΗ- ΝΕΥΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟ

Επανελημμένα στο παρελθόν (*Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 61-62) ο Συνήγορος έχει στηλιτεύσει τον περιορισμό του εύρους ή των προϋποθέσεων εφαρμογής νομοθετικών ρυθμίσεων με εγκυκλίους, οι οποίες εμφανίζονται ως ερμηνευτικές. Το φαινόμενο αυτό είναι εξαιρετικά

συχνό στο πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης. Και ενώ οι διοικήσεις των ασφαλιστικών οργανισμών δεν διαθέτουν νομοθετική αρμοδιότητα, με εγκυκλίους που εκδίδουν τροποποιούν τις νομοθετικές ρυθμίσεις στην ερμηνεία και τη διευκρίνιση των οποίων αναφέρονται. Ορισμένες φορές, πιο πρόσφατα, οι πρακτικές αυτές μπορεί να υποκρύπτουν ανησυχία σχετικά με τη συγκράτηση του δημοσιονομικού κόστους.

Ωστόσο, τυχόν προβαλλόμενοι δημοσιονομικοί λόγοι, όπως η δυσχερής ταμειακή κατάσταση των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, δεν συγχωρούν την ανατροπή της νομιμότητας από τη διοίκηση με τον περιορισμό νομικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων.

ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΕΠΙΔΟΜΑΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ ΚΑΙ ΑΔΕΙΑΣ ΣΕ ΧΑΜΗΛΟΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥΣ

Σε δικαιούχους μειωμένης σύνταξης γήρατος, αναπηρίας ή λόγω θανάτου, με ποσό σύνταξης μικρότερο των 400 ευρώ, δεν χορηγήθηκαν τα προβλεπόμενα επιδόματα Χριστουγέννων και αδειάς 2010 και Πάσχα 2011, κατά παράβαση του άρθρου 3, παράγρ. 10-14 του Ν. 3845/2010 (υπόθεση 134604/2010). Οι διατάξεις αυτές καθορίζουν επακριβώς το ύψος των συγκεκριμένων επιδομάτων, με μόνους περιορισμούς το 60ό έτος της ηλικίας και το όριο των 2.500 ευρώ όσον αφορά τη μηνιαία σύνταξη. Με μεταγενέστερη Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ), κατ' εξουσιοδότηση της παραγρ. 15 του παραπάνω άρθρου, ορίστηκε μεταξύ

άλλων ότι «στους συνταξιούχους που λαμβάνουν μειωμένη σύνταξη γήρατος ή αναπηρίας ή σύνταξη λόγω θανάτου, το ποσό της οποίας είναι μικρότερο των 400 ευρώ, τα επιδόματα Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειάς δεν μπορεί να είναι μικρότερα των ποσών που ελάμβαναν με βάση τις προϊσχύουσες του Ν. 3845/2010 διατάξεις».

Ωστόσο, στην εγκύκλιο 53/2010 του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, με την οποία παρέχονται οδηγίες σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων αυτών, στο σημείο που αναφέρεται στους χαμηλοσυνταξιούχους κάτω των 400 ευρώ επαναλαμβάνεται μεν σχεδόν κατά λέξη η σχετική παράγραφος της ΚΥΑ, πλην όμως η λέξη «μικρότερα» έχει αντικατασταθεί με τη λέξη «μεγαλύτερο» («το ποσό του επιδόματος Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειάς δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο του ποσού που ελάμβαναν ως δώρο [...] με βάση τις προϊσχύουσες διατάξεις»), διαφοροποιώντας έτσι πλήρως το νόημα της ρύθμισης. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι και η ΚΥΑ κείται, ούτως ή άλλως, εκτός νομοθετικής εξουσιοδότησης, δεδομένου ότι ο νόμος δεν καταλείπει ρυθμιστικό αντικείμενο ως προς το ύψος των επιδομάτων. Αντίστοιχη πρακτική ακολούθησαν και άλλοι ασφαλιστικοί οργανισμοί. Σε ό,τι αφορά τον Οργανισμό Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών (ΟΑΕΕ), ενώ η σχετική εγκύκλιός του δεν κάνει καμία ιδιαίτερη αναφορά στους χαμηλοσυνταξιούχους κάτω των 400 ευρώ, στην πράξη δεν τους χορηγήθηκε το επίδομα αδειάς όπως ορίζεται από τον νέο νόμο, αλλά εκείνο που προέβλεπαν οι προϊσχύουσες διατάξεις. Ομοίως, στη σχετική ιστοσελίδα του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου (ΝΑΤ) ανακοινώ-

θηκε ότι «συνταξιούχοι με μεικτή μηνιαία σύνταξη μικρότερη των 400 ευρώ και δικαιούχοι του επιδόματος αδείας 2010 έλαβαν επίδομα ίσο με το ποσό μισής μηνιαίας σύνταξης».

Κατά την άποψη του Συνηγόρου, η σαφήνεια της διατύπωσης του Ν. 3845/2010, καθώς και της αιτιολογικής του έκθεσης, δεν αφήνει αμφιβολίες ως προς το ύψος των καταβλητέων ποσών, τα οποία καθορίζονται με ενιαίο και σαφή τρόπο για όλους τους συνταξιούχους, πλην ΟΓΑ, αλλά ούτε και επιτρέπει διαφορετική ρύθμιση. Άλλωστε, ακόμη και στο σχέδιο προγράμματος για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης («Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής»), που είναι προσαρτημένο στον ανωτέρω νόμο, περιέχεται ρητή πρόβλεψη-δέσμευση για την υιοθέτηση «ενός νέου ενιαίου επιδόματος 800 ευρώ ετησίως» ως αντισταθμίση στην περικοπή όλων των άλλων επιδομάτων.

Σε κάθε περίπτωση, μια εγκύκλιος δεν μπορεί να παράγει αντίθετο δίκαιο από αυτό που με σαφήνεια ορίζεται από τον σχετικό νόμο, ούτε φυσικά να «αποσαφηνίζει» τον νόμο επί τα χείρω.

Έτσι, ο Συνήγορος πρότεινε να εκδοθεί νέα εγκύκλιος, απολύτως εναρμονισμένη με τις ρυθμίσεις του Ν. 3845/2010, να χορηγηθεί σε όλους τους συνταξιούχους κάτω των 400 ευρώ η διαφορά μεταξύ των επιδομάτων που έλαβαν και εκείνων που προβλέπονται, καθώς επίσης εφεξής να χορηγούνται τα επιδόματα αυτά στο ύψος ακριβώς που προβλέπονται από τον νόμο. Στην απάντησή της, η Γενική Γραμμα-

τεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ) ισχυρίστηκε ότι στην ΚΥΑ «εκ παραδρομής αναγράφεται η λέξη μικρότερα, αντί της σωστής λέξης μεγαλύτερα», διατύπωση που «σε καμία περίπτωση δεν αποτυπώνει την πραγματική νομοθετική πρόθεση του Υπουργείου». Έτσι, κατά την άποψη της διοίκησης, «το εκ παραδρομής αυτό φραστικό λάθος επιχειρήθηκε να διορθωθεί, στην τότε χρονική συγκυρία, με εγκύκλιο του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, χάριν ακριβώς του επείγοντος της καταβολής του επιδόματος αδείας», ενώ «αποτελεί πρόθεση του Υπουργείου η ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας τροποποίησης της διάταξης [...] ούτως ώστε να αποφευχθούν περαιτέρω αμφισβητήσεις». Θεωρεί δηλαδή νόμιμη τη δι' απλής εγκυκλίου απόλυτη αντιστροφή του μόνου δυνατού λεκτικού νοήματος της διάταξης ενός κανόνα δικαίου, και μάλιστα μιας διάταξης η οποία προσδιορίζει τα όρια οφειλόμενων ποσών.

ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΤΟΝ ΟΑΕΕ

Αντίστοιχη πρακτική ακολουθήθηκε και από τον ΟΑΕΕ και τη ΓΓΚΑ που με εγκυκλίους τους τροποποιούσαν διατάξεις νόμου. Συγκεκριμένα, επρόκειτο για την εξειδίκευση της εφαρμογής του άρθρου 25 του Ν. 3846/2010, σχετικά με την προαιρετική ασφάλιση ελεύθερων επαγγελματιών στον ΟΑΕΕ βάσει πληθυσμιακών κριτηρίων.

Ο νόμος αυτός θέτει ως προϋπόθεση απαλλαγής από την υποχρεωτική ασφάλιση στον ΟΑΕΕ, πέρα από το εισοδηματικό κριτήριο, την αποκλειστική πραγματική άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας σε περιοχές κάτω των

2.000 κατοίκων. Αντικαθιστά δηλαδή το κριτήριο της έδρας της επαγγελματικής δραστηριότητας με το κριτήριο της αποκλειστικής πραγματικής άσκησής της. Ωστόσο, οι διευκρινιστικές εγκύκλιοι που ακολούθησαν (80/2010 του ΟΑΕΕ, Φ. 10035/12393/7392010 της ΓΓΚΑ) δεν εξειδικεύουν τη διάταξη του νόμου, αλλά την τροποποιούν ανεπίτρεπτα και σε βάρος των ασφαλισμένων.

Ειδικότερα: α) επεκτείνουν αναδρομικά τόσο το επαχθές και δυσαπόδεικτο κριτήριο της πραγματικής άσκησης, που αντικαθιστά το ασφαλέστερο κριτήριο της επαγγελματικής έδρας, όσο και το νέο, δυσμενέστερο εισοδηματικό κριτήριο, ενώ η επίμαχη νομοθετική ρύθμιση, στα σημεία όπου δεν εισάγει ρητά αναδρομικές ρυθμίσεις, ισχύει μόνο για το μέλλον· β) εισάγουν αυθαίρετα υποχρεωτική ασφάλιση προσώπων που ασκούν «αποκλειστικά και μόνο επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών, όπως λογιστές, σύμβουλοι επιχειρήσεων, ασφαλιστές, ψυχολόγοι, παροχή υπηρεσιών μέσω internet κ.λπ.», χωρίς αντίστοιχο νομοθετικό έρεισμα· γ) υπάγουν υποχρεωτικά κατηγορίες ελεύθερων επαγγελματιών με έδρα σε περιοχές προαιρετικής ασφάλισης και των οποίων η δραστηριότητα εκ φύσεως ασκείται αποκλειστικά στην έδρα τους (ταβέρνες, συνεργεία αυτοκινήτων) στην ασφάλιση του ΟΑΕΕ για μόνο τον λόγο ότι έχουν εκδώσει τιμολόγια σε πελάτες που έχουν έδρα σε περιοχές υποχρεωτικής ασφάλισης.

Με πόρισμά του (υπόθεση 130651/2010), ο Συνήγορος* πρότεινε στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης να τροποποιηθούν οι σχετικές εγκύκλιοι ως προς τα εν λόγω

σημεία. Για το ζήτημα αυτό δεν υπήρξε ανταπόκριση από τη διοίκηση.

ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΩΝ ΑΔΕΙΩΝ: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Στο πεδίο της έκδοσης οικοδομικών αδειών, η διοίκηση επιδίωξε τη συμμόρφωση με νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) δι' εγκυκλίων, αντί διά της τροποποίησης των διατάξεων που είχαν κριθεί αντισυνταγματικές. Χαρακτηριστική της εύκολης προσφυγής σε εγκυκλίους είναι η ακόλουθη περίπτωση. Ιδιοκτήτες άρτιων και οικοδομήσιμων οικοπέδων προσέφυγαν στον Συνήγορο επειδή, κατόπιν των υπ' αριθμ. 1/3678/28.1.2010 και 3/10237/12.3.2010 εγκυκλίων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), τα οικόπεδά τους κινδυνεύουν να αντιμετωπιστούν ως μη οικοδομήσιμα αγροτεμάχια, με συνέπεια να εκμηδενιστεί η αξία τους (υποθέσεις 125030, 126773, 129241, 129892 και 132015/2010 κ.ά.). Ειδικότερα, μετά την απόφαση 1828/2008 του ΣτΕ, που έκρινε αντίθετες προς το Σύνταγμα τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγρ. 2-3 του ΠΔ της 24.4.-3.5.1985, εκδόθηκε η πρώτη των ανωτέρω εγκυκλίων με την οποία οι πολεοδομικές υπηρεσίες κλήθηκαν «να μην εγκρίνουν πράξεις [...] και να μην εκδίδουν οικοδομικές άδειες σε ιδιοκτησίες που έχουν δημιουργηθεί κατ' εφαρμογή των παραπάνω ανίσχυρων διατάξεων». Ακολούθησε η δεύτερη εγκύκλιος, η οποία όριζε ότι νόμιμες είναι μόνον οι οικοδομικές άδειες που είχαν ήδη εκδοθεί έως τις 28.1.2010, ενώ τυχόν αναθεωρησή τους θα ήταν δυνατή μόνο με την προ-

ϋπόθεση ότι οι ιδιοκτήτες θα κατέθεταν υπεύθυνη δήλωση ότι τελούν σε γνώση της επίμαχης δικαστικής απόφασης.

Ο Συνήγορος συχνά επικαλείται στις συστάσεις του προς τη διοίκηση την ερμηνεία που έχουν προσδώσει τα δικαστήρια σε διατάξεις που καλείται η ίδια να εφαρμόσει.

Η ευθυγράμμιση όμως με τις επιταγές της πρόσφατης νομολογίας, εφόσον θίγει θεμελιωμένα δικαιώματα, δεν είναι νόμιμο να πραγματοποιείται με απλές εγκυκλίους. Αυτό είναι αντίθετο προς γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου, όπως η χρηστή διοίκηση και η προστατευόμενη εμπιστοσύνη των διοικουμένων, διότι προκαλείται ανασφάλεια δικαίου στους πολίτες σε σχέση με τα δικαιώματά που απορρέουν από τις ιδιοκτησίες τους.

Τέλος, είναι προφανές ότι δεν υφίσταται υποχρέωση των πολιτών να προσκομίζουν υπεύθυνη δήλωση γνώσης της νομολογίας προκειμένου να καταστεί δυνατή η αναθεώρηση της οικοδομικής τους άδειας, καθώς η γνώση αυτή δεν παράγει έννομα αποτελέσματα. Ο Συνήγορος πρότεινε να εκδοθεί νομοθετική ρύθμιση στην κατεύθυνση της ανωτέρω δικαστικής απόφασης, ώστε να αντιμετωπιστεί συνολικά το ζήτημα και να ληφθούν υπόψη τυχόν θεμελιωμένα δικαιώματα θιγόμενων ιδιοκτητών.

Στη συνέχεια, στον Ν. 3937/2011 περιλήφθηκε μεν διάταξη (άρθρο 35, παράγρ. 2) με την οποία καταργήθηκαν οι ρυθμίσεις που είχαν κριθεί αντίθετες προς το Σύν-

ταγμα, πλην όμως η σχετική μεταβατική ρύθμιση καλύπτει μόνο τις περιπτώσεις για τις οποίες έχει υποβληθεί αίτηση και πλήρης φάκελος μέχρι την ημερομηνία έκδοσης της δεύτερης των ανωτέρω εγκυκλίων. Έτσι, με νεότερο έγγραφό του, ο Συνήγορος παρατήρησε ότι η μεταβατική αυτή ρύθμιση εισάγει αδικαιολόγητη άνιση μεταχείριση όσων είχαν καταθέσει φακέλους και πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις από την ημερομηνία έκδοσης της εγκυκλίου μέχρι τη δημοσίευση του νέου νόμου, ενώ η επιλογή της συγκεκριμένης καταληκτικής ημερομηνίας οδηγεί στο εσφαλμένο συμπέρασμα ότι μια απλή εγκύκλιος αρκεί για να σηματοδοτήσει την έναρξη μεταβολής του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος. Πρότεινε, τέλος, να οριστεί ο χρόνος δημοσίευσης του νέου νόμου ως απώτατο χρονικό όριο παραδεκτής υποβολής φακέλων εκδόσεως οικοδομικών αδειών. Η καθυστέρηση της διοίκησης να συμμορφωθεί με τη νομολογία δεν μπορεί να δημιουργεί νομοθετικό κενό ούτε και να αποτελεί δικαιολογία για τη χωρίς νόμιμη βάση ανατροπή θεμελιωμένων δικαιωμάτων πολιτών.

ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: ΑΣΑΦΕΙΑ Ή ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΓΚΥΚΛΙΩΝ

Στα θέματα αστικής κατάστασης, την κρισιμότητα των εγκυκλίων ενισχύει το γεγονός ότι τα ληξιαρχεία και τα δημοτολόγια, όντας κατεσπαρμένα σε όλους τους δήμους της χώρας, διατελούν υπό καθεστώς χαλαρής έως και ανύπαρκτης κεντρικής εποπτείας· κατά κανόνα μάλιστα διαθέτουν ελλιπή εικόνα του νομικού πλαισίου και κινούνται με βάση πρακτικές που αναπαράγονται υπό τη δύναμη της συνήθειας. Ωστόσο, ακόμη και σε φορείς οι οποίοι διαθέτουν ενιαία και συνεκτική

οργάνωση, όπως κατεχοχήν είναι η ΕΛΑΣ, παρατηρείται το φαινόμενο να εκδίδονται εγκύκλιοι που ανατρέπουν διατάξεις νόμου ή που δυσχεραίνουν την εφαρμογή τους αντί να τη διευκολύνουν.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΛΗΞΙΑΡΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΕΛΕΓΧΟ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΓΑΜΟΥ

Διερευνώντας σειρά υποθέσεων αλλοδαπών (ενδεικτική υπόθεση 140499/2011) σχετικά με άρνηση ή καθυστέρηση ληξιαρχείων να καταχωρίσουν νομίμως τελεσθέντες γάμους, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι πολλά ληξιαρχεία εφαρμόζουν άτυπες οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών (ΥΠΕΣ). Βάσει αυτών προβαίνουν σε έλεγχο νομιμότητας των γάμων είτε ζητώντας επανυποβολή πιστοποιητικού αγαμίας είτε αξιώνοντας επανεπιβεβαίωση της γνησιότητας αλλοδαπών εγγράφων.

Όστόσο αρμόδιος¹ για κάθε έλεγχο τυχόν κωλυμάτων είναι μόνον ο δήμος που εκδίδει την άδεια γάμου, ενώ μετά την τέλεσή του ο γάμος είναι έγκυρος ακόμη και αν δεν είχε εκδοθεί σχετική άδεια, οπότε σε κάθε περίπτωση η ληξιαρχική καταχώρισή του είναι υποχρεωτική, μέχρις ότου τυχόν προκύψει δικαστική ακύρωση.

Όπως έχει επανειλημμένα κριθεί από τη νομολογία: «Για τον άκυρο γάμο είναι αναγκαία η ύπαρξη διαπλαστικής δικαστικής απόφασης για την ανατροπή του, ενώ για τον ανυπόστατο ασκείται αναγνωριστική αγωγή για τη βεβαίωση της ανυπαρξίας του από όποιον έχει έννομο συμφέρον». Έτσι, τα ληξιαρχεία μπορούν να ελέγχουν

(φυσικά, μέσα σε εύλογο χρόνο) μόνο τη γνησιότητα αυτής καθ' εαυτήν της πράξης τέλεσης γάμου, όχι όμως και των δικαιολογητικών που είχαν υποβληθεί για την έκδοση της σχετικής άδειας.

Σε άλλη περίπτωση, θέση που διατυπώθηκε δι' εγκυκλίου ανατράπηκε από τη νομολογία ως αντίθετη με το ισχύον εθνικό και ευρωπαϊκό δίκαιο. Πρόκειται για τους γάμους αιτούντων άσυλο καθώς, μέχρις ότου τυχόν απορριφθεί το αίτημα ασύλου, το δελτίο αιτούντος άσυλο αποτελεί αποδεικτικό ταυτότητας και τίτλο νόμιμης παραμονής. Η αντίθετη σχετική θέση της εγκυκλίου του ΥΠΕΣ, με την οποία είχε κοινοποιηθεί στους δήμους η υπ' αριθμ. 78/2009 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ), έχει ήδη ανατραπεί από τη νομολογία (μεταξύ άλλων απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών 6459/2009), σύμφωνα με την οποία «δεν προκύπτει ότι απαγορεύεται σε κάθε περίπτωση η χορήγηση άδειας γάμου σε αλλοδαπό ο οποίος έχει υποβάλει αίτηση για παροχή ασύλου», παρά μόνον «ότι, για να χορηγηθεί η άδεια γάμου, δεν αρκεί υπεύθυνη δήλωση του αλλοδαπού περί μη υπάρξεως κωλύματος γάμου, αλλά απαιτείται σχετική βεβαίωση από την οικεία προξενική ή άλλη αρμόδια αρχή». Δεν θα έπρεπε επομένως να τίθεται καν ζήτημα γενικής αμφισβήτησης του δικαιώματος γάμου των αιτούντων άσυλο. Άλλωστε, προκειμένου περί γάμων που τυχόν τελούνται με σκοπό την απόκτηση δικαιώματος διαμονής μέλους οικογένειας έλληνα ή ευρωπαίου πολίτη, η καταστρατήγηση των οικείων διατάξεων δεν αποτελεί αντικείμενο διερεύνησης κατά τη σύνταξη της σχετικής ληξιαρχικής πράξης γάμου, παρά μόνον αντικείμενο της εξέτασης

του αιτήματος άδειας διαμονής από την αρμόδια υπηρεσία. Εκείνη, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3386/2005, διατηρεί τη δυνατότητα να αρνηθεί τη χορήγηση άδειας αν οι αιτούντες «έπαυσαν να διάγουν πραγματικό συζυγικό ή οικογενειακό βίο» ή αν «η οικογενειακή σχέση [...] έχει συναφθεί με κύριο σκοπό την καταστρατήγηση των διατάξεων του νόμου αυτού».

ΤΕΛΕΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΑΔΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΜΟΔΙΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ

Διερευνώντας αναφορά γυναίκας (υπόθεση 142393/2011) η οποία διαμαρτυρόταν για την τέλεση δεύτερου γάμου τού τώως συζύγου της πριν ακόμη ολοκληρωθεί η διαδικασία έκδοσης του διαζυγίου τους, ο Συνήγορος ρώτησε τον Δήμο Βισαλτίας Σερρών σχετικά με το κατά πόσο είχαν τηρηθεί οι νόμιμες προϋποθέσεις έκδοσης άδειας γάμου. Στην απάντησή του, ο δήμος εξέφρασε την άποψη ότι για την τέλεση θρησκευτικού γάμου δεν απαιτείται άδεια του δημάρχου παρά μόνο του επισκόπου, παρά τη σαφή αντίθετη διάταξη του άρθρου 1368 του Αστικού Κώδικα. Αν και δεν διαθέτει περιθώρια περαιτέρω παρέμβασης, καθώς δεν προβλέπεται δυνατότητα εξωδικαστικής ακύρωσης ενός παρανόμως τελεσθέντος γάμου, ο Συνήγορος επισημαίνει, όπως και σε προηγούμενη ευκαιρία (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 85-89), ότι η έλλειψη σαφών εγκυκλίων για την εφαρμογή της ληξιαρχικής νομοθεσίας έχει δημιουργήσει ένα παράπλευρο πλέγμα διοικητικής πρακτικής απολύτως αντίθετο προς ρητές επιλογές εκκοσμίκευσης στις οποίες έχει από μακρού προβεί ο νομοθέτης.

¹ Σύμφωνα με τα άρθρα 1368 και 1376 του Αστικού Κώδικα καθώς και τους Ν. 344/1976 και 1250/1982.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΑΝΙΟΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΓΓΡΑΦΗ ΑΔΗΛΩΤΩΝ ΣΕ ΜΗΤΡΩΟ ΑΡΡΕΝΩΝ

Οι αποκεντρωμένες διοικήσεις, στις οποίες περιήλθε με τον Ν. 3852/2010 η αρμοδιότητα έκδοσης απόφασης για εγγραφή αδήλων τέκνων στο μητρώο αρρένων, καθυστερούν επί μακρόν την έκδοση των σχετικών αποφάσεων καθώς διενεργούν έλεγχο για τον τρόπο κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας από τους γονείς του τέκνου (υπόθεση 144732/2011).

Ο Συνήγορος επισήμανε ότι ο νόμος δεν προβλέπει τέτοιο έλεγχο, αντιθέτως μάλιστα εξοπλίζει ρητά τις πράξεις κτήσης ιθαγένειας με τεκμήριο νομιμότητας, το οποίο καταλύεται μόνο αν εκείνες ανακληθούν από το όργανο που τις εξέδωσε ή αν ακυρωθούν.

Απαντώντας, οι εμπλεκόμενες αποκεντρωμένες διοικήσεις επικαλούνται εγκυκλίους με τις οποίες, πάντως, δεν θα ήταν δυνατόν, ακόμη και για λόγους δημόσιας ασφάλειας, να εισαχθούν εξαιρέσεις σε διατάξεις που ρυθμίζουν την επίμαχη διαδικασία.

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΩΝ ΣΤΑ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Πολίτες που ζουν ή δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό ή έχουν αλλοδαπή καταγωγή προσέφυγαν στον Συνήγορο επειδή οι υπηρεσίες της ΕΛΑΣ αρνούνται να μεταγράψουν με λατινικούς χαρακτήρες, στα δελτία αστυνομικής ταυτότητας και στα διαβατήρια, το ονοματεπώνυμό τους

κατά παρέκκλιση του προτύπου «ΕΛΟΤ 743» (υποθέσεις 132079/2010, 140212, 140265, 140406 και 141379/2011 κ.ά.). Ωστόσο, στις ισχύουσες υπουργικές αποφάσεις ρητώς ορίζεται ότι «τα ανωτέρω στοιχεία αναγράφονται με λατινικούς χαρακτήρες κατά παρέκκλιση του προτύπου αυτού, ύστερα από αίτημα του ενδιαφερομένου, με βάση τη διαφορετική εγγραφή που υφίσταται σε δημόσιο έγγραφο ημεδαπής ή αλλοδαπής αρχής».

Σε απάντησή της προς τον Συνήγορο, η ΕΛΑΣ επικαλέστηκε τη γνωμοδότηση 9/2010 του ΝΣΚ, σύμφωνα με την οποία κάθε αλλαγή κατάληξης ή προσθήκη γραμμάτων που δεν υπάρχουν στο ελληνικό ονοματεπώνυμο ή μετάφρασή του ή άλλη τροποποίησή του συνιστά αλλοίωση του ονοματεπωνύμου. Συνεπώς τέτοια αλλαγή ή προσθήκη δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της υπουργικής απόφασης και δεν μπορεί να γίνει δεκτή, ούτε καν σε περιπτώσεις όπου η ίδια η ΕΛΑΣ είχε χορηγήσει προηγούμενο διαβατήριο με λατινική μεταγραφή κατά παρέκκλιση του προτύπου.

Ο Συνήγορος* διατύπωσε αντιρρήσεις, επισημαίνοντας ότι η επίμαχη διοικητική πρακτική είναι διαχρονικά αντιφατική, όπως και ότι η εκτίμηση περί εξαίρεσης ορισμένων περιπτώσεων είναι εσφαλμένη, καθώς εντέλει στερεί την ισχύουσα υπουργική απόφαση από κάθε κανονιστικό περιεχόμενο. Ανταποκρινόμενη, η ΕΛΑΣ ζήτησε νέα γνωμοδότηση από το ΝΣΚ, με την οποία (401/2011) αναιρείται εν μέρει ο ανελαστικός χαρακτήρας της προηγούμενης· ήδη δε διαβεβαιώνει ότι επεξεργάζεται μέτρα για την οριστική διευθέτηση του θέματος.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Ίση Μεταχείριση

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ 2011 (άρθρο 20, παράγρ. 3 του Ν. 3304/2005)

ΟΨΕΙΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Η ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑ

Η παρούσα έκθεση αποτυπώνει τη δράση του Συνηγόρου το έτος 2011 ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, σύμφωνα με την κατά τον Ν. 3304/2005 αρμοδιότητά του.

Ο συνολικός αριθμός των υποθέσεων που εξετάστηκαν το έτος 2011 και αφορούν διακρίσεις στο πλαίσιο του Ν. 3304/2005 κυμαίνεται στα ίδια περίπου επίπεδα με το 2010. Η διαπίστωση που είχε αποτυπωθεί στην έκθεση του έτους 2010 σχετικά με την αυξητική, συγκριτικά με άλλα έτη, τάση που εμφανίζουν υποθέσεις διακρίσεων οι οποίες εμπíπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο του Ν. 3304/2005 επιβεβαιώνεται και για το έτος 2011. Το γεγονός αυτό ισχυροποιεί την εκτίμηση ότι παρατηρείται προοδευτική εξοικείωση των πολιτών με ένα περίπλοκο νομοθετικό πλαίσιο. Η εκτίμηση αυτή αφορά ιδίως διακρίσεις λόγω αναπηρίας και ηλικίας, αφού το σύνολο σχεδόν των υποθέσεων αυτής της κατηγορίας εμπíπτει στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 3304/2005.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, παραμένει επίκαιρη η ανάγκη περαιτέρω ενημέρωσης των πολιτών όσον αφορά την παρεχόμενη προστασία από τον νόμο κατά των διακρίσεων για το σύνολο των λόγων διάκρισης.

Ιδίως για τους λόγους εκείνους των οποίων η δημοσιοποίηση θα μπορούσε να λειτουργήσει ανασχετικά για την απόφαση του πολίτη να διεκδικήσει έννομη προστασία και να υποβάλει σχετική ανα-

φορά (σεξουαλικός προσανατολισμός, θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις). Είναι χαρακτηριστικό ότι και το έτος 2011 απουσιάζουν σχεδόν πλήρως αναφορές για διακρίσεις λόγω θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων και σεξουαλικού προσανατολισμού, γεγονός που εξακολουθεί να προβληματίζει έντονα, αφού προφανώς και δεν μπορεί να εκληφθεί ως ένδειξη, πολλών δε μάλλον ως τεκμήριο, ανυπαρξίας διακρίσεων στα πεδία αυτά. Αντιθέτως, στην περίπτωση των διακρίσεων λόγω φυλετικής καταγωγής είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι οι οικείες υποθέσεις εξακολουθούν να καταλαμβάνουν σημαντικό ποσοστό στον συνολικό αριθμό αναφορών που κάθε έτος υποβάλλονται για διακρίσεις, χωρίς ωστόσο ακόμη ο αριθμός τους να κρίνεται αντιπροσωπευτικός της ιδιαίτερης έντασης και οξύτητας των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες (Ρομά) (βλ. Γράφημα 14).

Στο πλαίσιο αυτό, καθίσταται προφανής η ανάγκη περαιτέρω δραστηριοποίησης του Συνηγόρου ως προς την ενημέρωση των πολιτών και την ενθάρρυνση υποβολής σχετικών αναφορών. Το έτος 2012 ο Συνήγορος πρόκειται να υλοποιήσει δράση για τη δημιουργία δικτύωσης σε όλα τα επιμέρους πεδία των διακρίσεων, αξιοποιώντας την εμπειρία του από την επιτυχή δημιουργία και διατήρηση δικτύου για τους Ρομά. Η πρωτοβουλία αυτή έχει ενταχθεί σε πλαίσιο δράσεων με την επωνυμία «Ιρις», οι οποίες χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα «Progress» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στόχος της είναι αφενός να αυξηθούν οι οικείες αναφορές και αφετέρου οι φορείς και οι οργανώσεις που δραστηριοποιού-

νται στα εν λόγω ζητήματα να εξοικειωθούν με την οικεία νομοθεσία και την παρεχόμενη προστασία. Κύρια δε επιδίωξη είναι ο Συνήγορος να συνεισφέρει ώστε σταδιακά να διαμορφωθεί μια συνολικότερη κουλτούρα κατά των διακρίσεων, τόσο στον τρόπο άσκησης της διοικητικής δράσης όσο και στις αντιλήψεις του ευρύτερου κοινού. Προς τον σκοπό αυτό, θα επιδιωχθεί η θεσμική συνεργασία του με τον νεοϊδρυθέντα θεσμό του Συμπαραστάτη του Δημότη προκειμένου να καταστεί δυνατή η περιφερειακή αξιοποίηση της εμπειρίας του Συνηγόρου, αλλά και η υποστήριξη σε περιφερειακό επίπεδο δράσεων που θα μπορούσαν να ενδυναμώσουν το ως άνω εγχείρημα.

Ως ιδιαίτερα ενθαρρυντική αξιολογείται η επιτυχής παρέμβαση της ανεξάρτητης αρχής σε σημαντικό αριθμό υποθέσεων που διερευνήθηκαν το έτος 2011, ιδίως στα πεδία διακρίσεων λόγω ηλικίας, αναπηρίας και φυλετικής καταγωγής (Ρομά).

Το γεγονός αυτό είναι εξαιρετικά ενθαρρυντικό και ελπιδοφόρο, τόσο στο σκέλος που αφορά την επιτυχή αξιοποίηση των θεσμικών εργαλείων που παρέχονται στην κείμενη νομοθεσία από τον ίδιο τον Συνήγορο όσο και ως προς την εξοικείωση των εμπλεκόμενων υπηρεσιών με την παρεχόμενη προστασία και τις υποχρεώσεις τους.

Τέλος, εξακολουθεί να υφίσταται ο γενικότερος προβληματισμός της ανεξάρτητης αρχής, όπως έχει επανειλημμένα επισημανθεί¹, αναφορικά με τους περιορισμούς στο πεδίο εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας, καθώς και την αποτελεσματικότητά της στην καταπολέμηση των διακρίσεων.

¹ Ειδική ετήσια έκθεση 2010, σ. 25-26· και Ειδική ετήσια έκθεση 2009, σ. 33-34.

ΟΥΦΕΙΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Κατά το 2011, ο Συνήγορος διερεύνησε 57 υποθέσεις στις οποίες εφέρετο να συντρέχει διακριτική μεταχείριση σε βάρος κάποιου ή κάποιων προσώπων για λόγους που αναφέρονται στις διατάξεις του Ν. 3304/2005.

Από το σύνολο των αναφορών αυτών αρχειοθετήθηκαν 9, επειδή κρίθηκαν εκτός αρμοδιότητας, αβάσιμες ή επειδή διακόπηκε η διερεύνησή τους λόγω μη προσκόμισης στοιχείων από τους ενδιαφερομένους.

Η έκβαση των υποθέσεων των οποίων η διερεύνηση ολοκληρώθηκε το 2011 (21) ήταν κατ' αρχάς θετική για τον πολίτη σε 14 περιπτώσεις, ενώ σε 4 περιπτώσεις διαπιστώθηκε άρνηση συμμόρφωσης από την πλευρά της διοίκησης και σε 3 από αυτές διαπιστώθηκε ότι τελικώς η διοίκηση ήταν σύνομη.

Οι υπόλοιπες 27 εξακολουθούν να διερευνώνται, καθώς εκκρεμεί η τελική θέση της διοίκησης. Επί μακρόν εκκρεμείς παραμένουν ιδίως περιπτώσεις που αφορούν τη στεγαστική αποκατάσταση των Ρομά (σύνολο υποθέσεων: 18), οι οποίες εντάσσονται στη στρατηγική δράση του Συνηγόρου όπως αυτή εξειδικεύεται στο παρόν κεφάλαιο. Η εκκρεμότητα αυτή οφείλεται μεταξύ άλλων και στην επιλογή του Συνηγόρου να διατηρεί ενεργό την παρέμβασή του σε όλα τα στάδια εξέλιξης, μέχρι την οριστική αντιμετώπιση του προβλήματος, λόγω του δομικού-συστημικού χαρακτήρα που εμφανίζουν οι διακρίσεις στο πεδίο αυτό.

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Λήψη μέτρων εύλογων προσαρμογών – Αίτημα μετάταξης

Μόνιμος υπάλληλος σε Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ) ζήτησε τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου προκειμένου να γίνει δεκτό το αίτημά του για μετάταξη σε ΚΕΠ πόλης στην οποία διαμένουν οι γονείς του, επικαλούμενος –μεταξύ άλλων– σοβαρούς λόγους υγείας. Το αίτημά του αυτό είχε ήδη απορριφθεί από τη Διεύθυνση Οργάνωσης και Λειτουργίας των ΚΕΠ του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με το αιτιολογικό ότι δεν είχε συμπληρωθεί πενταετής παραμονή στη θέση της αρχικής τοποθέτησης και επομένως η μετάταξη δεν ήταν επιτρεπτή σύμφωνα με το άρθρο 16 του Ν. 3448/2006.

Ο Συνήγορος σε σχετική παρέμβασή του επισήμανε ότι η προαναφερόμενη διάταξη παραβιάζει τις υποχρεώσεις του ελληνικού δημοσίου ως εργοδότη, όπως αυτές προβλέπονται στο άρθρο 10 του Ν. 3304/2005 (περί λήψης μέτρων εύλογων προσαρμογών), δεδομένου ότι δεν καταλείπεται κανένα περιθώριο κατ' ουσίαν εκτίμησης του οικείου αιτήματος, ιδίως σε περιπτώσεις υπαλλήλων με αναπηρία που αιτούνται απόσπασης ή μετάταξης και αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσχέρειες κατά την παροχή εργασίας στον τόπο όπου ασκούν τα καθήκοντά τους. Στο πλαίσιο αυτό, αντικειμενικές συνθήκες όπως η ανάγκη συστηματικής και εξειδικευμένης ιατρικής παρακολούθησης και φροντίδας ή η ανάγκη υποστήριξης από το οικογενειακό και φιλικό τους περιβάλλον δεν καθίσταται δυνατόν να συνεκτιμηθούν προς την κατεύθυνση διευκόλυνσης των όρων παροχής της εργασίας τους. Ενόψει

αυτών, ο Συνήγορος ζήτησε από τη διοίκηση να εξετάσει επί της ουσίας το αίτημα του αναφερομένου για μετάταξη, διερευνώντας αφενός τις υπηρεσιακές ανάγκες του ΚΕΠ από το οποίο ζητείται μετάταξη – καθώς επίσης και εναλλακτικούς τρόπους κάλυψης του κενού που θα προκαλέσει ενδεχόμενη ικανοποίηση του αιτήματός του– και αφετέρου την πραγματική βασιμότητα των λόγων που καθιστούν αναγκαία τη μετάταξη ως μέτρο εύλογης προσαρμογής λόγω αναπηρίας.

Θετική εξέλιξη

Τελικώς, το ζήτημα ρυθμίστηκε νομοθετικά, και συγκεκριμένα με τη διάταξη του άρθρου 53 του Ν. 3979/2011, η οποία προβλέπει πλέον τη δυνατότητα εκούσιας μετάταξης ή απόσπασης –χωρίς να προϋποθέτει την αμοιβαία μετακίνηση– υπαλλήλων ΚΕΠ που πάσχουν από δυσίατα ή ανίατα νοσήματα ή παρουσιάζουν αναπηρία 67% και άνω.

Μετά την εξέλιξη αυτή, ο Συνήγορος ολοκλήρωσε την παρέμβασή του (υπόθεση 138797/2011).

Λήψη μέτρων εύλογων προσαρμογών – Αίτημα για χρήση δικαιώματος μειωμένου ωραρίου

Εργαζόμενη σε δημόσιο νοσοκομείο σε θέση διοικητικής υπαλλήλου, η οποία κάνει χρήση του δικαιώματος για μειωμένο ωράριο κατά 1 ώρα ως άτομο με αναπηρία, ζήτησε τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου ώστε να εξαιρεθεί από την υποχρέωση να απασχολείται τα απογεύματα και τις αργίες κατά τις οποίες λειτουργεί το νοσοκομείο. Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι κατά τις

ώρες αυτές δεν υπάρχει άλλος διοικητικός υπάλληλος ο οποίος να εκτελεί υπηρεσία, με αποτέλεσμα αφενός να μην μπορεί να αποχωρήσει νωρίτερα (κάνοντας χρήση του δικαιώματος για μειωμένο ωράριο) και αφετέρου να μην μπορεί να κάνει διαλείμματα λόγω της συνεχούς προσέλευσης των ασθενών, γεγονός που επιβαρύνει περαιτέρω την κατάσταση της υγείας της.

Στο πλαίσιο άτυπης διαμεσολάβησης, ο Συνήγορος ενημέρωσε σε τηλεφωνική επικοινωνία τη διοίκηση του νοσοκομείου για το νομικό πλαίσιο με βάση το οποίο θα πρέπει να εξεταστεί επί της ουσίας το αίτημα (ήτοι το άρθρο 10 του Ν. 3304/2005). Πρότεινε να εξαιρεθεί η αναφερόμενη από την ως άνω υποχρέωση, εφόσον προσκομίσει ιατρική βεβαίωση που να πιστοποιεί την ανάγκη για διαλείμματα κατά την εργασία και εφόσον κάτι τέτοιο δεν οδηγεί σε δυσανάλογη αύξηση της συχνότητας με την οποία οι υπόλοιποι διοικητικοί υπάλληλοι του νοσοκομείου καλούνται να εργαστούν τα απογεύματα και τις αργίες. Σε συνέχεια της παρέμβασης αυτής, η προσφεύγουσα ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι το αίτημά της ικανοποιήθηκε (υπόθεση 142727/2011).

Επαγγελματική κατάρτιση – Απαίτηση προσκόμισης ιατρικών εξετάσεων για σύφιλη, ηπατίτιδα τύπου Β, C και HIV/AIDS για την εισαγωγή μαθητών και καταρτιζομένων στον ΟΤΕΚ

Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά η οποία υπεβλήθη από τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση (ΜΚΟ) «Κέντρο Ζωής», εκπροσωπώντας άμεσα ενδιαφερόμενο, σχετικά με την απαίτηση να προσκομίζονται ιατρικές εξετάσεις για σύφιλη, ηπατίτιδα τύπου Β, C και HIV/AIDS προκειμένου να εισάγονται μαθητές και καταρτιζόμενοι στον Οργανισμό

Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΤΕΚ). Ο Συνήγορος απευθυνόμενος προς τον ΟΤΕΚ επισήμανε ότι η προαναφερθείσα απαίτηση, με βάση τον Ν. 3304/2005, συνιστά έμμεση διάκριση λόγω αναπηρίας, η οποία δεν δικαιολογείται από τη φύση των συγκεκριμένων επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Επί του ζητήματος αυτού έθεσε υπόψη του ΟΤΕΚ έγγραφο τόσο του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΥΓΚΑ) όσο και φορέων, όπως το Νοσοκομείο Αφροδισίων και Δερματικών Νόσων Αθήνας «ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ» και το ΚΕΕΛΠΝΟ, σύμφωνα με τα οποία οι παραπάνω ασθένειες δεν πληρούν, εκ του τρόπου μετάδοσης, το κριτήριο της μεταδοτικής, μη συμβατής με την απασχόληση νόσου.

Συνεπώς οι φορείς της νόσου δεν πρέπει να υποβάλλονται σε κανέναν περιορισμό στην εργασία τους σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος ούτε μπορούν να αποκλειστούν από τη σχετική εκπαίδευση/επαγγελματική κατάρτιση.

Σε συνέχεια της παρέμβασης αυτής, ο ΟΤΕΚ ανέστειλε την παραλαβή των επίμαχων ιατρικών εξετάσεων έως ότου λάβει σχετικές ενημερωτικές απόψεις και οδηγίες από το ΥΓΚΑ. Περαιτέρω, στις προκηρύξεις εισαγωγής μαθητών και καταρτιζομένων στον ΟΤΕΚ για το 2010-2011 και το 2011-2012 απαλείφθηκε ο όρος της προσκόμισης των εν λόγω ιατρικών εξετάσεων από τους επιλεγέντες. Αντ' αυτού απαιτήθηκε μεταξύ άλλων δικαιολογητικών να προσκομίζονται και «υγειονομικές εξετάσεις από κρατικό φορέα σύμφωνα με την ενημέρωση της σχολικής μονάδας τους», χωρίς αυτές να συσχετίζονται με την πιστοποίηση της καταλληλότητας της υγείας των επιλεγέντων

ή τα αποτελέσματα αυτών να τίθενται ως αρνητικός όρος για την επιλογή των υποψηφίων ή την εγγραφή των επιλεγέντων.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι κατά τη διερεύνηση της εν λόγω υπόθεσης ανέκυψε ένα γενικότερο ζήτημα, το γεγονός δηλαδή ότι δεν υπάρχει ενιαία πρακτική στις ιατρικές εξετάσεις που απαιτούνται για την έκδοση ατομικού βιβλιαρίου υγείας εργαζομένων σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος από τις κατά τόπο αρμόδιες υπηρεσίες, καθώς κάποιες ζητούν εξετάσεις για σύφιλη, ηπατίτιδα τύπου Β, C και HIV/AIDS, ενώ άλλες όχι. Ο Συνήγορος ζήτησε από το ΥΓΚΑ να προβεί σε έκδοση εγκυκλίου προκειμένου να είναι ομοιόμορφη η ακολουθούμενη πρακτική, να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη του πολίτη στη διοίκηση και να διασφαλιστεί η ίση μεταχείριση των πασχόντων από τις συγκεκριμένες ασθένειες καθώς και η απόλαυση θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, η προστασία της ιδιωτικής ζωής, η ελευθερία της εργασίας, το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Σε συνέχεια των παραπάνω, το ΥΓΚΑ σύστησε ομάδα εργασίας με αντικείμενο την τροποποίηση της νομοθεσίας που διέπει την έκδοση ατομικών βιβλιαρίων υγείας εργαζομένων σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, οι εργασίες της οποίας δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί (υπόθεση 17381/2009).

Χορήγηση αποζημίωσης κατόπιν συνταξιοδότησης λόγω αναπηρίας

Εργαζόμενη σε δημοτική επιχείρηση με σχέση ιδιωτικού δικαίου, η οποία είχε υποβάλει αίτηση για σύνταξη αναπηρίας λόγω των σοβαρών προβλημάτων υγείας που αντιμετώπιζε, ζήτησε τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου προκειμένου να εφαρμο-

στεί αναλογικά στην περίπτωση της διάταξη νόμου που προβλέπει τη χορήγηση εφάπαξ αποζημίωσης σε όσους συνταξιοδοτούνται λόγω συμπλήρωσης του νόμιμου ορίου ηλικίας (Ν. 435/1976, άρθρο 5). Ο Συνήγορος στο πλαίσιο διερεύνησης της υπόθεσης διαπίστωσε ότι η συγκεκριμένη διάταξη συνιστά έμμεση διάκριση, καθότι είναι μεν, φαινομενικά, ουδέτερη, ωστόσο θέτει σε μειονεκτική θέση τα άτομα με αναπηρία στις περιπτώσεις όπου η κατάσταση της υγείας τους δεν τους επιτρέπει να παραμείνουν στην εργασία μέχρι να θεμελιώσουν δικαίωμα για σύνταξη γήρατος. Περαιτέρω, κρίθηκε ότι δεν συντρέχει εν προκειμένω κάποια από τις προϋποθέσεις του κατ' εξαίρεση επιτρεπτού μιας τέτοιας διάκρισης, όπως αυτές προβλέπονται στο δεύτερο εδάφιο της περ. β' της παραγρ. 1 του άρθρου 7 του Ν. 3304/2005.

Με βάση το παραπάνω σκεπτικό, ο Συνήγορος συνέστησε στην προσφεύγουσα να αιτηθεί την ως άνω αποζημίωση επικαλούμενη τη συνδυαστική εφαρμογή του άρθρου 5 του Ν. 435/1976 με τις διατάξεις του Ν. 3304/2005 – υπήρξε δε και σχετική άτυπη διαμεσολάβηση προς τον νομικό σύμβουλο της δημοτικής επιχείρησης. Τελικώς, ο Συνήγορος πληροφορήθηκε ότι το αίτημα έγινε αποδεκτό και κατόπιν αυτού ολοκλήρωσε τη διαμεσολαβητική του παρέμβαση (υπόθεση 132198/2010).

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΗΛΙΚΙΑΣ

Θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας για την πρόσληψη εποχικού προσωπικού

Συμμετέχων σε ανακοίνωση πρόσληψης προσωπικού ορισμένου χρόνου του Μουσείου Ακρόπολης, ειδικότητας ΔΕ Ασφαλείας, προσέφυγε στον Συνήγορο διαμαρτυρόμενος για τον αποκλεισμό του από

τη διαδικασία λόγω υπέρβασης του ορίου ηλικίας που έθετε η σχετική προκήρυξη (45ο έτος). Η ανεξάρτητη αρχή απηύθυνε στο Μουσείο Ακρόπολης έγγραφο στο οποίο επισήμαινε ότι η απόκλιση από τη γενική απαγόρευση θέσπισης ορίου ηλικίας πρέπει να συνοδεύεται από ειδική αιτιολογία, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που θέτει ο Ν. 3304/2005. Σε απάντησή του, το Μουσείο Ακρόπολης υποστήριξε ότι έχει ήδη αιτιολογήσει τη θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας για την πρόσληψη προσωπικού της συγκεκριμένης ειδικότητας ενώπιον του ΑΣΕΠ, το οποίο ελέγχει την εν λόγω διαδικασία πρόσληψης προσωπικού. Η αιτιολογία συνίστατο στο γεγονός ότι το προσωπικό ασφαλείας οφείλει να βρίσκεται σε συνεχή ετοιμότητα δράσης για οτιδήποτε απρόβλεπτο μπορεί να συμβεί στον χώρο του Μουσείου, γεγονός που επιβάλλει την ωριμότητα συμπεριφοράς και τη σωματική αλκή. Την αιτιολογία την αποδέχθηκε το ΑΣΕΠ, θεωρώντας την επαρκή. Ο Συνήγορος ολοκλήρωσε τη διαμεσολαβητική του παρέμβαση, καθώς, βάσει των διατάξεων του άρθρου 3, παράγρ. 2 του Ν. 3094/2003, δεν δύναται να ελέγξει άλλες ανεξάρτητες αρχές ως προς την κύρια λειτουργία τους (υπόθεση 137405/2011).

Θέσπιση κατώτατου ορίου ηλικίας για την πρόσληψη Μεσολαβητών και Διαιτητών

Υποψήφια σε διαδικασία πρόσληψης Μεσολαβητών του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας (ΟΜΕΔ), μη πλήρους απασχόλησης με σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών, αποκλείστηκε διότι δεν είχε συμπληρώσει το κατώτατο όριο ηλικίας των 35 ετών, που τίθεται ως προϋπόθεση στη σχετική προκήρυξη. Πράγματι, στις διατάξεις του άρθρου 17

του Ν. 1876/1990 (όπως αντικαταστάθηκαν από τις διατάξεις του άρθρου 14 του Ν. 3899/2010) ορίζεται ως κατώτατο όριο ηλικίας για την πρόσληψη Μεσολαβητών το 35ο έτος και για την πρόσληψη Διαιτητών το 45ο έτος της ηλικίας. Ο Συνήγορος απηύθυνε έγγραφο στο γραφείο του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης επισημαινοντας ότι ο καθορισμός των ανωτέρω ορίων δεν φαίνεται να δικαιολογείται από την απαιτούμενη επαγγελματική εμπειρία για την άσκηση των καθηκόντων των εν λόγω θέσεων, καθώς στη μεν περίπτωση των Μεσολαβητών απαιτείται μόλις πενταετής αποδεδειγμένη εμπειρία σε θέματα εργασιακών σχέσεων, στη δε περίπτωση των Διαιτητών απαιτείται αντίστοιχη δεκαετής εμπειρία. Ο Συνήγορος αναμένει απάντηση στο ως άνω έγγραφό του (υπόθεση 140062/2011).

Ηλικιακοί περιορισμοί για τη λήψη υποτροφίας από το ΙΚΥ

Με αναφορές τους προς τον Συνήγορο υποψήφιοι για χορήγηση υποτροφίας από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) διαμαρτυρήθηκαν για τη θέσπιση ανώτατου ορίου ηλικίας τόσο στην οικεία προκήρυξη όσο και στον εσωτερικό κανονισμό του ιδρύματος. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις οικείες προβλέψεις, το 28ο έτος της ηλικίας αποτελεί το ανώτατο ηλικιακό όριο για την υποβολή αίτησης για χορήγηση υποτροφίας για μεταπτυχιακές σπουδές και το 30ό έτος για την υποβολή αιτήματος χορήγησης υποτροφίας για την εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Δεδομένου ότι και οι δύο προσφεύγοντες υπερβαίνουν το ηλικιακό αυτό όριο, ζήτησαν την παρέμβαση της ανεξάρτητης αρχής προκειμένου να διακριβωθεί αν ο τιθέμενος περιορισμός είναι θεμιτός. Ο Συνήγορος σε σχετική παρέμβασή του προς το ΙΚΥ επισήμανε ότι ο

έλεγχος νομιμότητας του ως άνω ηλικιακού περιορισμού δεν εμπίπτει μεν στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 3304/2005, καθώς δεν αφορά διάκριση στην απασχόληση, την εργασία ή την επαγγελματική κατάρτιση, ωστόσο θα πρέπει να εξειδικεύονται επαρκώς οι λόγοι που δικαιολογούν τη θέσπισή του τηρουμένης της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας. Οι υποθέσεις παραμένουν εκκρεμείς (υποθέσεις 144154 και 143628/2011).

Όρια ηλικίας σε γιατρούς

Τον Συνήγορο απασχόλησε ιδιαίτερα η πρόβλεψη ορίων ηλικίας ως απαραίτητη προϋπόθεση για την υποβολή υποψηφιότητας σε προκηρύξεις θέσεων ιατρών του κλάδου ΕΣΥ. Συγκεκριμένα, οι γραμματείες των συμβουλίων προσλήψεων και αξιολογήσεων δεν διαβιβάζουν τους φακέλους στους εισηγητές για την εκπόνηση της σχετικής εισήγησης και τα συμβούλια δεν εξετάζουν τους φακέλους όταν οι υποψήφιοι έχουν υπερβεί το 45ο έτος της ηλικίας τους κατά τον χρόνο λήξης της προθεσμίας για την υποβολή των δικαιολογητικών. Ο Συνήγορος έχει απευθυνθεί στην ηγεσία του ΥΓΚΑ ζητώντας την αναμόρφωση του σχετικού νομικού πλαισίου, σύμφωνα και με τις επιταγές τής ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και την εργασία (ενδεικτικές υποθέσεις 5817, 18892/2009, 124018, 128555/2010).

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Σπουδαστής ΙΕΚ προσέφυγε στον Συνήγορο διαμαρτυρόμενος για τη χλευαστική, υβριστική και ταπεινωτική συμπεριφορά που υφίστατο από σπουδαστές του ΙΕΚ στο οποίο φοιτούσε λόγω του σεξουαλι-

κού του προσανατολισμού, αλλά και για την απουσία οποιασδήποτε παρέμβασης των εκπαιδευτικών του ιδρύματος προκειμένου να αποκατασταθεί το κλίμα που είχε δημιουργηθεί σε βάρος του. Ο προσφεύγων προσκόμισε στον Συνήγορο σχετική αίτηση που είχε απευθύνει στη διοίκηση του ΙΕΚ ήδη από τα τέλη Μαΐου του 2011, ζητώντας να διερευνηθούν συγκεκριμένα περιστατικά· ωστόσο, τουλάχιστον μέχρι τον χρόνο κατάθεσης της αναφοράς του, δεν είχε λάβει καμία σχετική απάντηση.

Ο Συνήγορος, με παρέμβασή του προς το αρμόδιο ΙΕΚ και τον ΟΑΕΔ, επισήμανε τα ισχύοντα στην κείμενη νομοθεσία σχετικά με την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού· ιδιαίτερα τόνισε ότι η συμπεριφορά που καταγγέλλεται συνιστά παρενόχληση και κατά συνέπεια μη επιτρεπτή μορφή διάκρισης, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2, παράγρ. 2 του Ν. 3304/2005. Η διάταξη ειδικότερα προβλέπει ότι: «Ως διάκριση νοείται και η παρενόχληση ή κάθε άλλη προσβλητική ενέργεια η οποία εκδηλώνεται με ανεπιθύμητη συμπεριφορά που σχετίζεται με έναν από τους λόγους του άρθρου 1 και έχει ως σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας του ατόμου και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή εκφοβιστικού περιβάλλοντος».

Ο Συνήγορος στην παρέμβασή του υπογράμμισε επίσης την υποχρέωση κάθε δημόσιας αρχής, ιδίως μάλιστα εκείνων που μπορούν ευχερέστερα να έχουν και έναν διαπαιδαγωγικό ρόλο λόγω της αποστολής τους, να συμβάλλει ενεργά και με συνέπεια στην

καταπολέμηση στερεοτύπων που τροφοδοτούν συμπεριφορές οι οποίες προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ελευθερία επιλογών του ατόμου.

Ζήτησε τέλος την ενδελεχή διερεύνηση των καταγγελλόμενων περιστατικών και τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της οικείας έρευνας (υπόθεση 142382/2011).

Η ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Όπως και κατά το παρελθόν έχει επισημάνει ο Συνήγορος, στον Ν. 3304/2005 ορίζεται: «Οι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου δεν εφαρμόζονται στις περιπτώσεις που προβλέπεται διαφορετική μεταχείριση λόγω ιθαγένειας και δεν θίγουν τις διατάξεις που ρυθμίζουν την είσοδο και την παραμονή υπηκόων τρίτων χωρών ή ατόμων άνευ υπηκοότητας στην επικράτεια, ούτε τη μεταχείριση που συνδέεται με τη νομική κατάστασή τους ως ιθαγενών τρίτων χωρών ή ατόμων άνευ ιθαγένειας».²

Πρόσβαση στην απασχόληση – Διαδικασία και προϋποθέσεις για την πρόσληψη ειδικού συνεργάτη από ΟΤΑ

Αλβανή υπήκοος προσέφυγε στον Συνήγορο διότι απορρίφθηκε αίτηση που είχε υποβάλει για πρόσληψη σε θέση ειδικού συνεργάτη για θέματα μετανάστευσης σε δήμο της Αττικής λόγω μη κατοχής της ελληνικής ιθαγένειας ή ιθαγένειας κράτους της ΕΕ. Ο Συνήγορος σε σχετική παρέμβασή του προς το Υπουργείο Εσωτερικών επισήμανε ότι η δυνατότητα πρόσληψης αλλοδαπού τρίτης χώρας θα μπορούσε να προβλεφθεί δεδομένου ότι η μεταναστευτική ιδιότητα του υποψηφί-

² Άρθρο 4, παράγρ. 2 και άρθρο 8, παράγρ. 2 του Ν. 3304/2005.

ου για τη συγκεκριμένη θέση μπορεί να αποτελέσει ακόμη και εξαιρετικό πρό- σόν, εφόσον στο πρόσωπό του πληρού- νται οι λοιπές ουσιαστικές προϋποθέσεις για την άσκηση των προβλεπόμενων καθηκόντων. Επιπλέον, ο Συνήγορος τό- νισε ότι η κατάληψη των συγκεκριμένων θέσεων από υποψηφίους που είναι κάτο- χοι αλλοδαπής ιθαγένειας τρίτης χώρας και οι οποίοι διαθέτουν μεταναστευτι- κή εμπειρία θα ήταν αναμενόμενο να ενθαρρύνεται στο πλαίσιο εφαρμογής πολιτικών ένταξης των μεταναστών. Πε- ραιτέρω, επισήμανε ότι το κριτήριο της ιθαγένειας θα μπορούσε να στοιχειοθε- τήσει λόγο διάκρισης σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 8 (σεβασμός και προστασία της ιδιωτικής ζωής) και 14 (απαγόρευση διακρίσεων) της Ευρωπαϊ- κής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώ- που (ΕΣΔΑ).

Τέλος, ο Συνήγορος σημείωσε ότι η ανα- φερόμενη είναι μητέρα ημεδαπών ανη- λίκων και κάτοχος άδειας διαμονής για τον λόγο αυτό. Σύμφωνα με την ισχύου- σα νομοθεσία, η ιδιότητα του μέλους οι- κογένειας Έλληνα παρέχει το δικαίωμα διαμονής στη χώρα για λόγους προστα- σίας των μελών οικογένειας Ελλήνων ή πολιτών της ΕΕ. Συγκεκριμένα, σύμφω- να με τις διατάξεις του Ν. 3386/2005, ως μέλη οικογένειας Έλληνα μεταξύ των άλλων νοούνται οι σύζυγοι και οι απευθείας ανιόντες του Έλληνα (άρθρο 61, παράγρ. 2). Επιπλέον, προβλέπεται η δυνατότητα κτήσης μόνιμης διαμονής σε μέλη οικογένειας Έλληνα ή πολίτη άλλου κράτους-μέλους της ΕΕ μετά την παρέλευση πενταετίας νόμιμης διαμο- νής στη χώρα. Η οικεία άδεια χορηγείται και ανανεώνεται αυτοδικαίως ανά δεκα-

ετία και παρέχει στον κάτοχο δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας (άρ- θρο 63, παράγρ. 1). Με έγγραφό της η αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Εσωτερικών απάντησε στα ανωτέρω αναφέροντας ότι, λόγω του γεγονότος ότι δεν υπάρχει ρητή νομοθετική πρό- βλεψη για την πρόσληψη αλλοδαπών τρίτων χωρών, «στην εξεταζόμενη πε- ρίπτωση υφίσταται κώλυμα διορισμού» (υπόθεση 139673/2011).

Κοινωνικές παροχές –
Χορήγηση φοιτητικού
στεγαστικού επιδόματος
σε αναγνωρισμένους πρόσφυγες

Αναγνωρισμένος πρόσφυγας προσέφυ- γε στον Συνήγορο διαμαρτυρόμενος για την άρνηση χορήγησης φοιτητικού στε- γαστικού επιδόματος από την αρμόδια ΔΟΥ στην οποία υπέβαλε την αίτηση, με την αιτιολογία ότι δικαιούχοι είναι μόνο έλληνες πολίτες ή πολίτες της ΕΕ, σύμφω- να με τα οριζόμενα στο άρθρο 10 του Ν. 3220/2004. Ο Συνήγορος στην παρέμβα- σή του επισήμανε ότι οι υποχρεώσεις της χώρας έναντι των αναγνωρισμένων προ- σφύγων απορρέουν τόσο από τη Σύμ- βαση της Γενεύης «Περί του καθεστώτος των προσφύγων», η οποία δεσμεύει τη χώρα μας, όσο και από τη νομοθεσία της ΕΕ.³ Αναφορικά δε με το πεδίο εφαρ- μογής του Ν. 3304/2005, ο Συνήγορος σημείωσε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγρ. 1: «Με την επιφύλαξη της παρα- γράφου 2 του παρόντος και του άρθρου 5, οι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου εφαρμόζονται σε όλα τα πρόσωπα, στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα όσον αφορά: [...] στ) τις κοινωνικές παροχές, ζ) την εκπαίδευση [...]». Ειδικότερα για τις

προβλεπόμενες εξαιρέσεις λόγω ιθαγέ- νειας η ανεξάρτητη αρχή επισήμανε ότι αυτές επιτρέπονται μόνο «στις περιπτώ- σεις που προβλέπεται διαφορετική μετα- χείριση λόγω ιθαγένειας και δεν θίγουν τις διατάξεις που ρυθμίζουν την είσοδο και την παραμονή υπηκόων τρίτων χω- ρών ή ατόμων άνευ υπηκοότητας στην επικράτεια, ούτε τη μεταχείριση που συν- δέεται με τη νομική κατάστασή τους ως ιθαγενών τρίτων χωρών ή ατόμων άνευ ιθαγένειας» (άρθρο 4, παράγρ. 2).

Κατόπιν των ανωτέρω
συνάγεται ότι ο αποκλεισμός
αναγνωρισμένου πρόσφυγα από
την καταβολή του φοιτητικού
στεγαστικού επιδόματος συνιστά
διάκριση λόγω ιθαγένειας μη εξαι-
ρούμενης από το πεδίο εφαρμο-
γής του ανωτέρω νόμου.

Ο Συνήγορος επικαλέστηκε επίσης και την πρόσφατη νομολογία του Ευρω- παϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σύμφωνα με την οποία έχει κριθεί ότι ο αποκλεισμός αναγνωρισμέ- νων προσφύγων από κοινωνικές παρο- χές συνιστά διακριτική μεταχείριση σε βάρος τους σύμφωνα με το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ.⁴ Ο Συνήγορος τόνισε ιδιαίτε- ρα ότι σε συμμόρφωση των ανωτέρω αποφάσεων ο έλληνας νομοθέτης τρο- ποποίησε τη μέχρι τότε ισχύουσα νο- μοθεσία, σύμφωνα με την οποία για την καταβολή κοινωνικών παροχών έθετε ως προϋπόθεση μόνο την ιθαγένεια.⁵ Σε απάντηση των ανωτέρω η ανεξάρ- τητη αρχή έλαβε σχετικό έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθη- σης και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με το οποίο «εφόσον ο φοιτητής δεν έχει τις

³ Βλ. άρθρα 22 και 23 της Σύμβασης και άρθρο 18 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁴ Βλ. αποφάσεις *Fawsie v. Greece*, no 40080/2007, και *Saidoun v. Greece*, no 40083/2007, της 28.10.2010.

⁵ Βλ. π.χ. άρθρο 63 του Ν. 1892/1990 για την καταβολή επιδόματος τριτεκνίας ή πολυτεκνίας, με την πρόσφατη τροποποίηση της παραγρ. 1 του άρθρου 42 του Ν. 3918/2011.

εν λόγω υπηκοότητας [την ελληνική ή κράτους-μέλους της ΕΕ], δεν δικαιούται να λάβει φοιτητικό στεγαστικό επίδομα, ακόμη και αν πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις χορήγησής του», καθώς και ότι «δεν έχει διατυπώσει, προς το παρόν, πρόθεση να τροποποιήσει τις διατάξεις που αφορούν τη χορήγηση του φοιτητικού επιδόματος».

Ο Συνήγορος επανήλθε με νεότερο έγγραφό του στο οποίο ανέφερε ότι το ζήτημα αυτό θα έπρεπε να έχει επιλυθεί πριν από την έναρξη του νέου ακαδημαϊκού έτους 2011-2012 με τη θέσπιση του κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου, προκειμένου να προβλεφθεί, για λόγους ασφάλειας δικαίου, ρητώς η καταβολή του φοιτητικού στεγαστικού επιδόματος εφεξής και στους αναγνωρισμένους πρόσφυγες. Παράλληλα, πρότεινε το επίδομα αυτό να καταβληθεί αναδρομικά στους αναγνωρισμένους πρόσφυγες, εφόσον πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις. Δεδομένου ότι η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας δεν ανταποκρίθηκε σε εύλογο χρόνο, ο Συνήγορος απέστειλε και νέο έγγραφο στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες των δύο συναρμόδιων υπουργείων (υπόθεση 138735/2011).

Εκπαίδευση – Άρνηση χορήγησης υποτροφίας ΙΚΥ σε σπουδαστριά που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια

Το ΙΚΥ αρνήθηκε να χορηγήσει υποτροφία σε υπήκοο Αλβανίας που επρώτευσε στις πανελλαδικές εξετάσεις, εμμένοντας στην άποψη ότι, σύμφωνα με το καταστατικό του, η υποτροφία χορηγεί-

ται μόνο σε όσους σπουδαστές έχουν την ελληνική ιθαγένεια.

Ο Συνήγορος απήλυσε έγγραφο στο ΙΚΥ, υπενθυμίζοντας την ύπαρξη σχετικού πορίσματος του από το 2008* όπου επισημαίνεται, μεταξύ άλλων, ότι άρνηση χορήγησης υποτροφιών επίδοσης σε αλλοδαπούς, και μάλιστα σε αλλοδαπούς που έχουν αποφοιτήσει από ελληνικά σχολεία και άρα είναι κατά τεκμήριο ενταγμένοι ισχυρά στην κοινωνική ζωή, αποτελεί αθέμιτη διάκριση σε βάρος τους για λόγους εθνικής καταγωγής. Η απάντηση του ιδρύματος αναμένεται (υπόθεση 145730/2011).

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Διαδικασία μετεγκατάστασης των Ρομά του Βοτανικού

Ο Συνήγορος εξακολουθεί να διαπιστώνει αδράνεια της διοίκησης στη λήψη μέτρων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης τόσο του πληθυσμού Ρομά που διαμένει στον καταυλισμό του Βοτανικού όσο και των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής, προκειμένου να αποτραπούν κίνδυνοι που απειλούν τη δημόσια υγεία και ασφάλεια.

Τα παραπάνω σημαίνουν πως δεν έχει

υπάρξει καμία πρόοδος στο ζήτημα της μετεγκατάστασης του πληθυσμού αυτού σε άλλο χώρο, όπως και ότι δεν έχει διερευνηθεί οποιαδήποτε άλλη εναλλακτική λύση για το ζήτημα της κατάλληλης στέγασής του. Η καθυστέρηση αντιμετώπισης των προβλημάτων στην περιοχή έχει προκαλέσει σε μεγάλο βαθμό την επιδείνωσή τους, και επιπλέον έχει διογκώσει τις δυσχέρειες διαχείρισης της κατάστασης. Η ένταση και η οξύτητα των προβλημάτων, αλλά και η ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης μιας μακροπρόθεσμης λύσης που προϋποθέτει τη συμμετοχή και την ουσιαστική συνεισφορά όλων των αρμόδιων φορέων έχουν επανειλημμένα επισημανθεί από τον Συνήγορο.⁶

Στο πλαίσιο αυτό, η ανεξάρτητη αρχή ανέλαβε την πρωτοβουλία να πραγματοποιήσει σειρά συναντήσεων με εκπροσώπους των εμπλεκόμενων φορέων της κεντρικής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, με στόχο τόσο να ενημερωθεί για τις ενέργειες στις οποίες έχουν προβεί ή προτίθενται άμεσα να προβούν ώστε να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα, όσο και να συνεισφέρει στην εντατικοποίηση των προσπαθειών για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων σε βραχυπρόθεσμο αλλά και σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Από τις ως άνω συναντήσεις και την οικεία ενημέρωση των αρμόδιων υπηρεσιών προέκυψε ότι στο ζήτημα της καθαρότητας έχουν μεν ληφθεί μέτρα για την αποκομιδή των απορριμμάτων στον καταυλισμό, ωστόσο, σύμφωνα και με κοινή διαπίστωση των αρμόδιων φορέων, κρίνονται ανεπαρκή.

Περαιτέρω, γνωστοποιήθηκε στον Συνή-

⁶ Βλ. ενδεικτικά *Ετήσια έκθεση 2008*, σ. 40-41· *Ετήσια έκθεση 2009*, σ. 44-46· *Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 38-40· και *Ετήσιες εκθέσεις για την ίση μεταχείριση*.

γορο ότι από τον Ιούλιο του 2011 υλοποιείται το πρόγραμμα συνεργασίας του Δήμου Αθηναίων με το ΚΕΕΛΠΝΟ για τον εμβολιασμό των παιδιών του καταυλισμού και την παροχή υπηρεσιών υγείας, χωρίς όμως η προσπάθεια αυτή να συνδυάζεται με κάποια άλλη από τις ήδη σχεδιαζόμενες δράσεις στο πλαίσιο της ως άνω συντονιστικής προσπάθειας, και ιδίως ως προς το εγχείρημα καταγραφής του πληθυσμού.

Επίσης, επιμέρους δράσεις που είχαν εξαγγελθεί, όπως για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων (από το Υπουργείο Παιδείας), την αποτροπή καύσης καλωδίων, για τους όρους και τις προϋποθέσεις λειτουργίας των εγκαταστάσεων επεξεργασίας μετάλλου (σκραπ) και τη δημιουργία «πράσινων σημείων» για τη συλλογή και διαχείριση των υλικών ανακύκλωσης που προκύπτουν από τις δραστηριότητες των Ρομά (από την Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας), καθώς και επιχειρησιακές δράσεις αστυνόμευσης για τον έλεγχο της παραβατικότητας (από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη), παραμένουν υπό σχεδιασμό και, σύμφωνα με την πρόβλεψη των αρμόδιων υπηρεσιών, η υλοποίησή τους υπολογίζεται να ξεκινήσει μέσα στους επόμενους μήνες.

Ειδικότερα για το ζήτημα της εκπαιδευτικής ένταξης των παιδιών Ρομά που διαμένουν στον καταυλισμό του Βοτανικού, ο Συνήγορος πραγματοποίησε συναντήσεις με εκπροσώπους του προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» του Πανεπιστημίου Αθηνών, συμμετείχε σε εκδήλωση που διοργανώθηκε από το πρόγραμμα στον χώρο του καταυλισμού και επισκέφθηκε παρακείμενα σχολεία, προκειμένου να παρακολουθήσει τις

ενέργειες που είχαν στόχο την εγγραφή των παιδιών στα σχολεία και την υποστήριξη της φοίτησής τους. Παράλληλα ήλθε σε επικοινωνία με το ΚΕΕΛΠΝΟ για τη διασφάλιση της πραγματοποίησης των εμβολιασμών στα παιδιά αυτά.

Η παρέμβαση του Συνηγόρου στην περίπτωση του καταυλισμού του Βοτανικού συνεκτιμά θιγόμενα δικαιώματα των περιοίκων της περιοχής, των διαβιούντων Ρομά, αλλά και ιδιωτών στην περιουσία των οποίων έχουν εγκατασταθεί.

Η συνδυαστική προσέγγιση όλων των ως άνω παραμέτρων καθιστά επιβεβλημένη τη λύση της μετεγκατάστασης, δεδομένου μάλιστα ότι με πρόσφατη δικαστική απόφαση το ελληνικό δημόσιο υποχρεώνεται να καταβάλει αποζημιώσεις σε ιδιοκτήτες ακινήτων στην περιοχή Χαλανδρίου όπου είχαν εγκατασταθεί Ρομά.

Στο πλαίσιο αυτό, επιμέρους πρωτοβουλίες και δράσεις αρμόδιων φορέων και υπηρεσιών στον ήδη υφιστάμενο καταυλισμό (εμβολιασμοί, καθαριότητα, εκπαίδευση, αστυνόμευση κ.λπ.) προφανώς έχουν ιδιαίτερη σημασία για την άμεση αντιμετώπιση των οξυτάτων προβλημάτων· δεν φαίνεται ωστόσο να συνδέονται με την προώθηση λύσεων που θα αντιμετωπίσουν συνολικά την οξύτητα και την ένταση του προβλήματος, στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου σχεδιασμού και χρονοδιαγράμματος.

Ο Συνήγορος έχει επανειλημμένα επισημάνει ότι η καταγραφή του πληθυσμού αποτελεί την αφετηρία και τη βάση οποιασδήποτε προσπάθειας επιχειρείται για τον σχεδιασμό μιας λύσης στα ζητήματα στεγαστικής αποκατάστασης των

Ρομά. Ο αριθμός των ατόμων που διαβιούν στον καταυλισμό του Βοτανικού εξακολουθεί να υπολογίζεται κατά προσέγγιση από τους αρμόδιους φορείς, χωρίς να έχει υλοποιηθεί οποιαδήποτε δράση συγκεκριμένης καταγραφής του πληθυσμού, των αναγκών και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του. Επιπλέον, καθίσταται αναγκαία η συνεργασία των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης με την αποκεντρωμένη διοίκηση, η οποία είναι πλέον αρμόδια, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3852/2010, για την επιλογή του ακινήτου στο οποίο θα εγκατασταθούν οι Ρομά σε ενδεχόμενη μετεγκατάστασή τους, καθώς και της αρμόδιας διεύθυνσης του Υπουργείου Εσωτερικών για την εποπτεία του συνόλου της διαδικασίας.

Ο Συνήγορος εξακολουθεί να διερευνά την περίπτωση αυτή, και θα τοποθετηθεί συνολικά και αναλυτικά με έγγραφό του στο προσεχές μέλλον.

Προς το παρόν, ο Συνήγορος θεωρεί ότι:

- Απαιτείται να ληφθούν μέτρα κατ' άμεση προτεραιότητα τα οποία θα στοχεύουν στην προστασία των βασικών δικαιωμάτων, και κυρίως του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, και θα αποβλέπουν τόσο στην ανακούφιση του εκεί εγκατεστημένου πληθυσμού όσο και των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής.
- Τόσο η διαδικασία μετεγκατάστασης όσο και η διαδικασία κοινωνικής ένταξης της ομάδας-στόχου, εφόσον υπάρξει ο κατάλληλος σχεδιασμός και η απαραίτητη συνεργασία των αρμόδιων φορέων, εκτιμάται ότι θα έχουν οφέλη για όλους τους μέχρι τώρα θιγόμενους από την παρούσα κατάσταση, ιδίως μάλιστα αν υλοποιηθεί με όρους «δημόσιας επένδυσης», γεγονός που προϋποθέτει βεβαίως

σχετική πολιτική βούληση. Ενδεχόμενη επιτυχής αντιμετώπιση των προβλημάτων θα αποτελέσει περίπτωση «καλής πρακτικής» ικανής να λειτουργήσει και να αξιοποιηθεί πιλοτικά και για άλλες περιοχές της χώρας όπου υπάρχουν αντίστοιχοι καταυλισμοί (υποθέσεις 7611/2009, 135730/2010).

Καθυστερήσεις ένταξης οικισμών στο σχέδιο πόλης

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των προβλημάτων της στεγαστικής αποκατάστασης και εν γένει της κοινωνικής ένταξης αποτελεί η κατάσταση του οικισμού στο Δροσερό Ξάνθης. Μολονότι ο οικισμός του Δροσερού συμπεριελήφθη στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της πόλης της Ξάνθης τον Δεκέμβριο του 2010, και ενώ έχει γίνει η μελέτη κτηματογράφησης και έχει συνταχθεί ο κτηματολογικός πίνακας, μέχρι σήμερα η δημοτική αρχή δεν έχει προβεί στις απαραίτητες ενέργειες ώστε να εκπονηθεί η προβλεπόμενη πολεοδομική μελέτη και, κατ' ακολουθία, ούτε στην υλοποίηση της πράξης εφαρμογής του σχεδίου πόλης. Παράλληλα, καθυστερεί και η πραγματοποίηση του ειδικού τοπικού ρυμοτομικού σχεδίου που θα επιτρέψει την κατασκευή σχολείων (δημοτικού και γυμνασίου, για τα οποία έχει ήδη εγκριθεί χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ), τα οποία είναι απολύτως απαραίτητα για την εξυπηρέτηση των σχολικής ηλικίας παιδιών του οικισμού, ο αριθμός των οποίων φαίνεται να υπερβαίνει τα 800.

Κατά τη συνάντηση του Βοηθού Συνηγόρου για θέματα Ποιότητας Ζωής με τον Δήμαρχο Ξάνθης, επισημάνθηκε πως το γεγονός ότι η δημοτική αρχή δεν ανέλαβε τις σχετικές πρωτοβουλίες αποτελεί την κύρια αιτία λόγω της οποίας δεν έχουν

ξεκινήσει οι αναγκαίες διαδικασίες ώστε να ενταχθεί ο οικισμός στο σχέδιο πόλης. Συνέπεια της αδράνειας αυτής είναι να συνεχίζεται η κατάσταση ανομίας και εν τω μεταξύ να δημιουργούνται μη αναστρέψιμες καταστάσεις από πλευράς οικιστικής εγκατάστασης στον οικισμό. Ο Συνήγορος έχει δεσμευτεί να συμβάλει με κάθε πρόσφορο μέσο ώστε να αρθούν τα εμπόδια και να εξαλειφθούν οι γραφειοκρατικές δυσκολίες, προκειμένου να προχωρήσει και να ολοκληρωθεί η διαδικασία ένταξης του Δροσερού στο σχέδιο πόλης της Ξάνθης (υπόθεση 131746/2010).

Παρόμοιες καταστάσεις παρατηρούνται και σε άλλες περιοχές της χώρας όπου επί πολλά έτη υφίστανται σταθεροί καταυλισμοί Ρομά. Κατά το έτος 2011 κλιμάκιο του Συνηγόρου, στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος «Ίρις», πέραν των επισκέψεων που πραγματοποίησαν στους οικισμούς Ρομά στην Ξάνθη και την Κομοτηνή, επισκεφθήκαν εγκαταστάσεις στις περιοχές Αγρινίου, Λεχαινών-Αμαλιάδας Ηλείας, Αταλάντης Φθιώτιδας, Νέας Αλικαρνασσοῦ και Ρόδου.

Ο Συνήγορος συνεχίζει τη διαμεσολαβητική του προσπάθεια ώστε να επισπευστούν οι αναγκαίες επιμέρους ενέργειες προκειμένου να υπάρξει διευθέτηση των ζητημάτων που εμποδίζουν την κοινωνική ένταξη των Ρομά στις ως άνω περιοχές.

Εγκατάσταση/μετεγκατάσταση, συνθήκες διαβίωσης των Ρομά

Κατά το 2011 συνεχίστηκαν επισταμένως οι προσπάθειες του Συνηγόρου ώστε να συντονιστούν αλλά και να αναλάβουν πρωτοβουλίες οι εμπλεκόμενοι φορείς, ιδίως της τοπικής αυτοδιοίκησης, σε ζητήμα-

τα τα οποία χρήζουν άμεσων παρεμβάσεων σε υφιστάμενους καταυλισμούς Ρομά.

Ανταπόκριση υπήρξε για τα ζητήματα των Ρομά στην περιοχή Αλιάρτου. Οι ενέργειες μάλιστα της οικείας δημοτικής αρχής θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως θετικά πρότυπα.

Συγκεκριμένα, στην προσπάθειά του να αναπτύξει ένα πλαίσιο για τη δημιουργία σχέσεων καλής γειτονίας μεταξύ των Ρομά και των μη Ρομά κατοίκων του δήμου του, ο Δήμαρχος Αλιάρτου προέβη σε διάφορες ενέργειες προκειμένου να εξαλειφθούν σχετικά προβλήματα στην περιοχή της πόλης όπου υπάρχει αυθαίρετη εγκατάσταση Ρομά (υπόθεση 15083/2009). Έτσι, στην περιοχή όπου η εγκατάσταση είναι μεικτή, δηλαδή εκεί όπου υπάρχουν και σπίτια και παραπήγματα, ο δήμαρχος προχώρησε σε δράσεις όπως οι ακόλουθες:

- Εδραίωσε «πρόσωπο με πρόσωπο» επαφές με τους «επικεφαλής» των Ρομά της συνοικίας, προκειμένου να υπάρξει αλληλοδέσμευση περί τήρησης ορισμένων κοινώς αποδεκτών κανόνων συμπεριφοράς.
- Ανέλαβε την υποχρέωση «να φτιάξει τους δρόμους, ώστε να μη ζουν στη λάσπη, να επεκτείνει τον δημοτικό φωτισμό και το δίκτυο της ύδρευσης, να τοποθετήσει κάδους σκουπιδιών».
- Οι Ρομά από την πλευρά τους ανέλαβαν την υποχρέωση «να κρατούν την περιοχή τους καθαρή, να σέβονται τους γείτονες και να γκρεμίσουν τα (πέριξ των οικιών) παραπήγματα».

Η δημοτική αρχή εκτιμά ότι υπάρχει πρό-

οδος και ότι με επιπρόσθετες δράσεις που πρέπει να αναληφθούν («διακριτική κάλυψη ελεύθερων χώρων με μικρά πάρκα ή παιδικές χαρές» προκειμένου να μην υπάρχει χώρος για τη δημιουργία παραπηγμάτων) η περιοχή αυτή «πιο εύκολα, σε σχέση με τις άλλες του δήμου, θα ενταχθεί στον κοινωνικό ιστό».

Στην περιοχή όπου η κατάσταση κρίνεται «σαφώς ως η σοβαρότερη» όσον αφορά τα υφιστάμενα προβλήματα, με κύρια αιτία τη διαβίωση των κατοίκων σε πρόχειρα παραπήγματα, η δημοτική αρχή έκρινε ότι έπρεπε να αντιδράσει ανάλογα με την ιδιαιτερότητα των προβλημάτων που η εγκατάσταση αυτή αναδεικνύει. Τα προβλήματα αυτά είναι κυρίως τα εξής:

- Οι κάτοικοι «δεν είναι καταγεγραμμένοι», δηλαδή προφανώς δεν έχουν εγγραφεί στα δημοτολόγια, και επομένως «δεν αισθάνονται έντονα την ανάγκη δεσμεύσεων απέναντι στην υπόλοιπη τοπική κοινωνία».
- Η αυξομείωση του πληθυσμού σε διαφορετικές χρονικές περιόδους λόγω εποχιακών εργασιών δεν επιτρέπει τον προγραμματισμό και την υλοποίηση δράσεων οι οποίες θα είχαν ως στόχο την πρόληψη φαινομένων που οδηγούν σε κοινωνικές προστριβές.
- Η έλλειψη υποδομών τέτοιων που να εξασφαλίζουν αξιοπρεπή διαβίωση (π.χ. σύνδεση με δίκτυο ύδρευσης) έχει επιπτώσεις όχι μόνο για τους ίδιους τους κατοίκους αλλά και για τους περιοίκους, καθώς η ποιότητα ζωής των τελευταίων επηρεάζεται από τις συνθήκες που επικρατούν στη γειτονιά τους.
- Η αύξηση της παραβατικότητας, που περιλαμβάνει διάφορους τομείς, όπως

η αυθαίρετη ανέγερση παραπηγμάτων, η ρύπανση, η ηχορύπανση, η ανάρμοστη συμπεριφορά και η οδήγηση χωρίς δίπλωμα.

Για τη μείωση των φαινομένων αυτών η δημοτική αρχή:

- Προέβη στη βελτίωση των δρόμων, στη σύνδεση του καταυλισμού με δίκτυο ύδρευσης, στην τοποθέτηση κάδων απορριμμάτων και κοινόχρηστων βρυσών γνωρίζοντας ότι «η εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης για τους Ρομά [...] αυτομάτως θα βελτιώσει και τη δική τους ζωή»⁷ (δηλαδή των περιοίκων).
- Προέβη στον σχεδιασμό προγράμματος εμβολιασμού, που πρόκειται να τεθεί σε εφαρμογή σε συνεργασία με το Κέντρο Υγείας Αλιάρτου.
- Ανέλαβε την πρωτοβουλία να εξετάσει τα παιδιά Ρομά ομάδα ορθοπαιδικών ιατρών προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν μυοσκελετικές παθήσεις τους.
- Πραγματοποίησε γενική απογραφή του πληθυσμού με ιδιαίτερη έμφαση στον πληθυσμό των παιδιών προκειμένου να αποτιμηθούν οι ανάγκες τους και να γίνει προγραμματισμός σχετικών παρεμβάσεων.
- Προέβη επίσης στον σχεδιασμό δράσης για τη διαπαιδαγώγηση των Ρομά, κυρίως των παιδιών, σε στοιχειώδεις κανόνες υγιεινής από ομάδα εθελοντών, εκπαιδευτικών κ.ά., που επίσης πρόκειται να υλοποιηθεί.

Ο Συνήγορος, επικροτώντας κατ' αρχάς τη βούληση της δημοτικής αρχής να αναζητήσει πρακτικές διεξόδους, και μάλιστα τέτοιες που δεν απαιτούν υψη-

λά κονδύλια, στα προβλήματα που εμφανίζονται από την παρουσία αυτής της κοινωνικοοικονομικά ευάλωτης ομάδας στον Δήμο Αλιάρτου, ζήτησε να πληροφορηθεί περαιτέρω για τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του πληθυσμού, καθώς και τον σταδιακό, τουλάχιστον, προγραμματισμό των δράσεων που ιεραρχούνται ως απολύτως απαραίτητες. Η θετική διάθεση της δημοτικής αρχής να αναζητήσει λύσεις στα προβλήματα που δημιουργούνται από την παρουσία των Ρομά στα διοικητικά της όρια επιβεβαιώθηκε και από την πρόσφατη (25.11.2011) επίσκεψη κλιμακίου του Συνήγορου.

Τέλος, πρέπει να γίνει αναφορά και στα γενικότερα προβλήματα που διαιωνίζονται λόγω της οικονομικής δυσπραγίας της χώρας και πλήττουν ιδιαίτερα τις ευάλωτες ομάδες, όπως οι Ρομά. Αυτά αφορούν κυρίως, σύμφωνα με τις υποθέσεις που διερευνά ο Συνήγορος, τη δυσκολία αποπληρωμής των στεγαστικών δανείων που οι Ρομά έλαβαν μέσω του προγράμματος του Υπουργείου Εσωτερικών κατ' εφαρμογή της ΚΥΑ 33165/2006, καθώς και την αναστολή των επιχειρηματικών επιχορηγήσεών τους μέσω του προγράμματος ΟΑΕΔ «Επιχειρήσεις Νέων Επιχειρηματιών με Πολιτισμικές Ιδιαιτερότητες (Ρομ) Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης».

Εμβολιασμός και εγγραφή παιδιών Ρομά στο σχολείο

Ο Συνήγορος διερεύνησε αναφορά της ΜΚΟ «Κιβωτός των Παιδιών» με θέμα τον εμβολιασμό και την εγγραφή στο σχολείο παιδιών Ρομά που κατοικούν στα Εξαμίλια Κορινθίας. Για το θέμα αυτό απευ-

⁷ Εντός εισαγωγικών, αποσπάσματα από το υπ' αριθμ. 5957/14.6.2011 έγγραφο του Δήμου Αλιάρτου προς τον Συνήγορο.

θύνθηκε τόσο στο Γενικό Νοσοκομείο Κορίνθου όσο και στο ΚΕΕΛΠΝΟ προκειμένου να καθοριστεί ο φορέας που θα αναλάβει τον εμβολιασμό των παιδιών. Αρχικά είχε οριστεί ότι αρμόδιο για την ενέργεια αυτή είναι το Γενικό Νοσοκομείο Κορίνθου λόγω του ότι οι κάτοικοι Ρομά στην περιοχή δεν θεωρούνται μετακινούμενος πληθυσμός· στη συνέχεια όμως, λόγω αδυναμίας του νοσοκομείου να καλύψει τη δράση αυτή, το ΚΕΕΛΠΝΟ δέχτηκε να την εντάξει στον τρέχοντα προγραμματισμό του. Όσον αφορά την ένταξη των παιδιών αυτών στο σχολείο, ο Συνήγορος ζήτησε τη συνεργασία της Ειδικής Γραμματείας Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, καθώς και του προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» του Πανεπιστημίου Αθηνών, το οποίο προγραμμάτισε ενέργειες και συναντήσεις με τους τοπικούς εκπαιδευτικούς παράγοντες προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλα τα παιδιά Ρομά γίνονται δεκτά στο σχολείο (υπόθεση 143265/2011).

ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑ

Εκπαίδευση στελεχών του Συνηγόρου και προσφορά εκπαίδευσης

Κατά το 2011 συνεχίστηκε η εντατική συνεργασία και ανταλλαγή τεχνογνωσίας του Συνηγόρου με άλλους φορείς, που δραστηριοποιούνται εντός και εκτός Ελλάδας, σε θέματα εφαρμογής και προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Παράλληλα, αξιοποιώντας τη γνώση και

την εμπειρία του, ο Συνήγορος συμμετείχε σε σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων που στόχο είχαν την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση στελεχών της διοίκησης σε θέματα καταπολέμησης των διακρίσεων στον χώρο της εργασίας.

Επικοινωνιακές δράσεις του Συνηγόρου για την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης

Συμμετοχή στο πρόγραμμα «Progress»

Σημαντικό μέρος των ενεργειών επικοινωνίας της ανεξάρτητης αρχής, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης, καλύφθηκε με χρηματοδότηση του προγράμματος «Progress» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την απασχόληση, τις κοινωνικές υποθέσεις και την κοινωνική ένταξη. Ο Συνήγορος με αυτό τον τρόπο μπόρεσε να υλοποιήσει τις ακόλουθες δράσεις:

- Έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου για τις διακρίσεις με τίτλο *Οι διακρίσεις σταματούν εδώ!*, το οποίο διανεμήθηκε πανελλαδικά σε 75.000 αντίτυπα μέσα από free press έντυπο.* Παράλληλα, το ίδιο φυλλάδιο μεταφράστηκε και τυπώθηκε σε γλώσσα Μπράιγ για πρόσωπα που έχουν προβλήματα όρασης και ήδη διανεμήθηκε σε 500 αντίτυπα με τη βοήθεια της οργάνωσης «Φάρος των Τυφλών».
- Έκδοση πρακτικού οδηγού προς δημοτικές αρχές για ζητήματα κοινωνικής ένταξης των Ρομά. Πρόκειται για ειδική έκδοση του Συνηγόρου* που απαντά με άμεσο τρόπο στα δυνητικά ερωτήματα των στελεχών της τοπικής

αυτοδιοίκησης σχετικά με περιθωριοποιημένες ομάδες Ρομά. Παράλληλα, αυτή η έκδοση φιλοδοξεί να καταστεί χρηστικό επικοινωνιακό εργαλείο για τις παρεμβάσεις του Συνηγόρου στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, καθώς με αυτή συγκεντρώνονται και συστηματοποιούνται οι υποχρεώσεις των αρμόδιων φορέων σε τοπικό επίπεδο.

- Αγγλική έκδοση του ιστοχώρου του Συνηγόρου για θέματα Ρομά.
- Σειρά παρεμβάσεων σε περιοχές της περιφέρειας (Αγρίνιο, Αμαλιάδα, Λαμία, Ρόδος, Κως, Θεσσαλονίκη, Ξάνθη, Λέσβος και Ηράκλειο) όπου έχουν εντοπιστεί σημαντικά προβλήματα λόγω της ύπαρξης κοινωνικά αποκλεισμένων πληθυσμών Ρομά.

Δράση για την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού

Ο Συνήγορος διένειμε για τρίτη συνεχόμενη χρονιά ενημερωτικό φυλλάδιο περί προστασίας από διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού στην εκδήλωση «Φεστιβάλ Υπερηφάνειας – Athens Pride», στην πλατεία Κλαυθμώνος, το Σάββατο 4.6.2011.*

Νέος σύνδεσμος στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης και νέα ειδική ιστοσελίδα για τους Ρομά

Το 2011 αναρτήθηκε στο διαδίκτυο νέα ιστοσελίδα του Συνηγόρου ως φορέα προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης* καθώς επίσης και ειδική ιστοσελίδα για τους Ρομά*.

Συμμετοχή σε εθνικά και διεθνή δίκτυα για την καταπολέμηση των διακρίσεων

Από το έτος 2005 ο Συνήγορος συμμετέχει στο ευρωπαϊκό δίκτυο Equinet, ένα δίκτυο οριζόντιας σύνδεσης και συντονισμού των επίσημων φορέων που είναι αρμόδιοι για την υλοποίηση των κοινοτικών Οδηγιών κατά των διακρίσεων στις χώρες της ΕΕ και στις υπό ένταξη χώρες. Στέλεχος του Συνηγόρου εξελέγη το 2009 μέλος του ΔΣ του δικτύου, και η ανεξάρτητη αρχή συμμετέχει ενεργά σε όλες τις ομάδες εργασίας του δικτύου. Εκπροσωπείται δε συστηματικά στις συναντήσεις που πραγματοποιούνται ετησίως για την οργάνωση των εργασιών των ομάδων και για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τα θέματα διακρίσεων στο πλαίσιο των εκάστοτε επιλεγμένων δράσεων της ομάδας. Ο Συνήγορος έχει αναλάβει από το έτος 2009 τον συντονισμό των δράσεων του δικτύου προκειμένου να αποτιμηθούν οι διακρίσεις που υφίστανται οι Ρομά στην Ευρώπη, αλλά και η αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης προστασίας στο πλαίσιο της οικείας κοινοτικής οδηγίας (βλ. και «Διεθνείς δραστηριότητες»).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία,
στον ιστότοπο του Συνηγούρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν
σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε
σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Φύλο και Εργασιακές Σχέσεις

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ 2011 (άρθρο 25, παράγρ. 8 του Ν. 3896/2010)

**ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ:
ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ**

**ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΕΠΙΛΥΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

ΕΠΙΛΥΣΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΣΗ ΚΕΝΩΝ ΝΟΜΟΥ
ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

**ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΦΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ: ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Η ελληνική αγορά εργασίας έχει εισέλθει προ πολλού σε ένα ιδιότυπο καθεστώς *laissez faire* λειτουργίας, που, παραδόξως, ενδημεί μέσα σε έναν άκαμπτο νομοθετικό προστατευτισμό, παράγοντας βαθιές εργασιακές ανισότητες. Σε αρκετούς κλάδους εργασίας και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η αδήλωτη εργασία και διάφορες ελαστικές μορφές απασχόλησης εκτός εργατικής νομοθεσίας ήταν ευρέως διαδεδομένες ήδη πολύ πριν από την οικονομική ύφεση. Ωστόσο, τα νομοθετικά μέτρα που ελήφθησαν για τη δημοσιονομική προσαρμογή της χώρας στις απαιτήσεις των Μνημονίων συνέβαλαν, μεταξύ άλλων, στη μαζική απώλεια θέσεων εργασίας σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και σε μια άνευ προηγουμένου ασύντακτη απορρύθμιση της εργατικής νομοθεσίας.

Η ανεργία σημείωσε ραγδαία αύξηση, ενώ αλματώδης υπήρξε και η αύξηση του ποσοστού των συμβάσεων πλήρους απασχόλησης που μετατράπηκαν σε συμβάσεις μερικής και εκ περιτροπής εργασίας με σημαντική μείωση του χρόνου εργασίας (σε 4 ώρες την ημέρα ή σε 1, 2, 3 ή 4 ημέρες την εβδομάδα). Σύμφωνα με στοιχεία της Επιθεώρησης Εργασίας, το ποσοστό μετατροπής συμβάσεων πλήρους απασχόλησης αυξήθηκε στη διάρκεια του 2011, σε σχέση με το 2010, κατά 73,25% όσον αφορά τη μερική απασχόληση, 193,06% για την εκ περιτροπής απασχόληση κατόπιν συμφωνίας με τους εργαζομένους και 631,89% για την εκ περιτροπής απασχόληση με μονομερή απόφαση του εργοδότη. Επιβεβαιώνε-

ται επομένως η υπόθεση ότι εξαιτίας ή επ' αφορμή της κρίσης οι επιχειρήσεις αντικατέστησαν μεγάλο αριθμό μόνιμων σχέσεων εργασίας με άλλους τύπους επισφαλούς απασχόλησης. Ειδικά στην Ελλάδα, ένα μακροχρόνιο αποτέλεσμα της κρίσης προεξοφλείται ότι θα είναι η μόνιμη αντικατάσταση των σταθερών θέσεων εργασίας με ευέλικτες μορφές απασχόλησης, που συνοδεύονται από μειωμένο ωράριο και αντίστοιχα μειωμένες αμοιβές.

Το ποσοστό των γυναικών που καταλαμβάνουν τέτοιες θέσεις, είτε ως νεοεισερχόμενες στην αγορά εργασίας είτε ως ήδη εργαζόμενες, είναι αυξημένο, γι' αυτό είναι πλέον ορατές, περισσότερο από ποτέ, οι διακρίσεις σε βάρος τους που καταγράφει ο Συνήγορος.

Το 2011 οι καταγγελίες για διακρίσεις σε βάρος εργαζόμενων γυναικών στον ιδιωτικό τομέα παρουσίασαν σημαντική αύξηση (53% από 37% το 2010) στο σύνολο των υποθέσεων αυτής της κατηγορίας, που φέτος ανήλθαν σε 300 περίπου. Αυτό επιβεβαιώνει την ανησυχία ότι οι γυναίκες εκτίθενται πιο αποκάλυπτα απ' ό,τι στο παρελθόν σε μη αξιοπρεπείς συνθήκες απασχόλησης, ιδίως κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης και κατά την επιστροφή τους από άδεια μητρότητας, ενώ πιέζονται να δεχτούν ευέλικτες σχέσεις εργασίας που δεν τους εξασφαλίζουν τα προς το ζην και δεν τους επιτρέπουν να αντεπεξέλθουν στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις.

Ο Συνήγορος διαθέτει ένα σημαντικό εργαλείο, τον έλεγχο της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ για την προώθηση της

ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, που είναι δίκαιο υπερεθνικό. Στη σημερινή συγκυρία το εργαλείο αυτό, δηλαδή η επίκληση μιας κοινοτικής νομιμότητας που επιβάλλει να προστατεύεται ο εργαζόμενος βάσει του φύλου του και ανεξάρτητα από τη μορφή απασχόλησής του, αποκτά αυξημένη βαρύτητα στο μέτρο που όλα τα υπόλοιπα δικαιώματα τα οποία συνδέονταν με την προστασία είτε της φύσης της σχέσης εργασίας ως εξαρτημένης είτε της θέσης εργασίας καταλούνται κατά τον ίδιο τρόπο υποχωρεί η προστασία των συλλογικών συμβάσεων εργασίας έναντι των ατομικών συμφωνιών, γεγονός που αναδεικνύει την αναγκαιότητα της εξώδικης διαμεσολάβησης ως εναλλακτικής λύσης σε μια οικονομικά απρόσιτη και υπερβολικά χρονοβόρα δικαστική προστασία.

Στο νέο αυτό περιβάλλον ο Συνήγορος καλείται να δικαιώσει τα θετικά αποτελέσματα της σύντομης (από τον Μάιο του 2008) αλλά σταθερής και δυναμικής παρουσίας του ως εξωδικαστικός μηχανισμός διαμεσολάβησης μεταξύ ιδιωτών για θέματα διακρίσεων λόγω φύλου στην εργασία. Έχοντας ήδη αναπτύξει καινοτόμες μεθόδους διαμεσολάβησης κατέκτησε την εμπιστοσύνη των εργαζομένων, όπως καταδεικνύει η σταθερή αύξηση των σχετικών υποθέσεων σε ετήσια βάση.

Η ουσιαστική τήρηση της νομοθεσίας για την ισότητα των φύλων και η μη καταστρατήγηση των δικαιωμάτων που συνδέονται με αυτή λειτουργούν ως ανάχωμα στην εντεινόμενη απορρύθμιση της αγοράς εργασίας, συντείνοντας στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Και αυτή παραμένει εντέλει η σημαντικότερη πρόκληση και συνάμα παρακαταθήκη για τον Συνήγορο στις δύσκολες μέρες που ανατέλλουν.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΔΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΛΥΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Γενικά, όταν χειρίζεται καταγγελίες για διακρίσεις λόγω φύλου που αφορούν ιδιώτη εργοδότη, ο Συνήγορος συνηθίζει –μέσα στα όρια της ειδικής αρμοδιότητας που του προδιαγράφει ο νομοθέτης (Ν. 3896/2010)– να παρεμβαίνει με δημιουργικό τρόπο υιοθετώντας μεθόδους προσαρμοσμένες στο αντικείμενο της καταγγελίας. Η συνηθέστερη απ' αυτές είναι η προσπάθεια να επιλύεται η ατομική διαφορά μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου με ad hoc συμφιλιωτική παρέμβαση. Η απόπειρα συμφιλίωσης λαμβάνει τη μορφή συναντήσεων (εργοδότης, εργαζόμενος, Επιθεωρητής Εργασίας, εκπρόσωπος Συνηγόρου) στα γραφεία των αρμόδιων Επιθεωρήσεων Εργασίας, έπειτα από γραπτή πρόσκληση. Αρκετές φορές καταλήγει θετικά, δηλαδή συμφωνείται μια κοινά αποδεκτή λύση που αποτυπώνεται εγγράφως στο δελτίο εργατικής διαφοράς.

Όταν δεν υφίστανται επαρκή στοιχεία, ο Συνήγορος, είτε μόνος του είτε από κοινού με τον Επιθεωρητή Εργασίας, απευθύνει γραπτή σύσταση στον εργοδότη. Με τη σύσταση προτρέπεται ο εργοδότης να αποφύγει στο μέλλον συμπεριφορά όμοια ή ανάλογη με αυτήν που καταγγέλλεται και ενημερώνεται ότι με

μόνη την υποβολή νεότερης καταγγελίας με παρόμοιο αντικείμενο, από την ίδια ή άλλη εργαζόμενη, θα δύναται να πιθανολογηθεί πλέον η άνιση μεταχείριση λόγω φύλου. Αυτό σημαίνει ότι θα ενεργοποιηθεί η διάταξη για την αντιστροφή του βάρους απόδειξης, δηλαδή θα κληθεί ο εργοδότης να αποδείξει ότι δεν διέπραξε διάκριση λόγω φύλου. Η σύσταση έχει μεγάλη αξία στην περίπτωση των καταγγελιών για σεξουαλική παρενόχληση, οι περισσότερες από τις οποίες ανακαλούνται λόγω έλλειψης μαρτύρων και λοιπών αποδεικτικών στοιχείων, αλλά και επειδή πολύ συχνά ο καταγγελλόμενος αντιδρά (ή απειλεί ότι θα αντιδράσει) με αγωγή περί συκοφαντικής δυσφήμισης. Το αποτέλεσμα είναι η καταγγέλλουσα να επιλέγει τελικά να μην υποστεί το ψυχικό αλλά και το οικονομικό κόστος που ένας τέτοιος αγώνας συνεπάγεται, αν η υπόθεση προχωρήσει δικαστικά. Αυτή η μορφή παρέμβασης του Συνηγόρου, δηλαδή πρακτικές συνέτισης και πρόληψης συμπεριφορών μέσω της αναγγελίας της εφαρμογής μιας κύρωσης, προλαμβάνει τον κίνδυνο οι διατάξεις για την παρενόχληση να παραμείνουν κενό γράμμα. Η εφαρμογή αυτών των διατάξεων είναι πολύ σημαντική καθώς ενθαρρύνει όσους πράγματι υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση να την καταγγείλουν, χωρίς να φοβούνται ενδεχόμενο κοινωνικό στιγματισμό.

Παράλληλα, ο Συνήγορος αξιοποιεί τη συνεργασία του με το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ) και προς την κατεύθυνση της επιβολής διοικητικών κυρώσεων (προστίμου) σε περιπτώσεις που είτε ο εργοδότης επανειλημμένα δεν εμφανίζεται στις τριμερείς συναντήσεις είτε διαπιστώνεται από τη διερεύνηση της υπόθεσης ότι πράγματι συνέτρεξε διάκριση,

δηλαδή παραβίαση συγκεκριμένων διατάξεων του νόμου περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών (Ν. 3896/2010).

Η εισήγηση της επιβολής προστίμου δεν είναι αυτοσκοπός για τον Συνήγορο, διότι ουσιαστικά δηλώνει ότι η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου δεν κατέληξε στην άρση της διάκρισης, λόγω χάρη στην ανάκληση μίας απόλυσης ή στην αποκατάσταση των εργασιακών δικαιωμάτων που θίγονται από παράνομες και καταχρηστικές συμπεριφορές στο εργασιακό περιβάλλον.

Ωστόσο, στη σημερινή δύσκολη συγκυρία η επιβολή ενός προστίμου δίνει το μήνυμα ότι εξακολουθεί να υπάρχει έλεγχος και ότι η νομοθεσία δεν είναι επιτηρητό να παραβιάζεται χωρίς συνέπειες.

Σε κάθε περίπτωση, η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου θεωρείται απολύτως επιτυχημένη όταν εντέλει ανακαλείται η απόφαση ή το μέτρο που γεννά τη διάκριση, έστω και αν κάποιες φορές η ίδια η καταγγέλλουσα εν τω μεταξύ υπαναχωρεί και δεν θέλει να παραμείνει στην επιχείρηση, οπότε και ο Συνήγορος επανακαθορίζει τη στάση του.

Συμφιλιωτική παρέμβαση στις Επιθεωρήσεις Εργασίας

Η συνεργασία μεταξύ του Συνηγόρου και του ΣΕΠΕ κατά το έτος 2011 αποτιμάται θετικά. Το γεγονός ότι αυξήθηκε αξιοσημείωτα ο αριθμός των υποθέσεων αναφορικά με διακρίσεις λόγω φύλου οι οποίες διαβιβάστηκαν στην ανεξάρτητη αρχή, και μάλιστα από Τμήματα Κοινω-

νικής Επιθεώρησης της περιφέρειας της χώρας, καταδεικνύει ότι γίνεται ολοένα και καλύτερα αντιληπτή η φύση της συνεργασίας μεταξύ των δύο φορέων, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύεται ο εποικοδομητικός ρόλος του Συνηγόρου στη συμφιλιοτική παρέμβαση για την επίλυση των ατομικών διαφορών εργασίας.

Παρά τη γενική καλή εικόνα όμως, παρουσιάστηκαν και ορισμένες δυσκολίες που υποδηλώνουν ότι υπάρχουν περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης της συνεργασίας μεταξύ των δύο φορέων. Από μέρους του Συνηγόρου δεν υπάρχει, λόγω γεωγραφικής απόστασης και έλλειψης οικονομικών πόρων, δυνατότητα να παρίσταται εκπρόσωπός του στις τριμερείς συναντήσεις μεταξύ εργοδότη, εργαζόμενου και Επιθεωρητή Εργασίας που πραγματοποιούνται στα γραφεία των Επιθεωρήσεων Εργασίας ανά την Ελλάδα για την επίλυση της εκάστοτε εργατικής διαφοράς. Παρίσταται ωστόσο εκπρόσωπος στις περισσότερες από τις αντίστοιχες συναντήσεις που πραγματοποιούνται στην Αττική και έχει παρατηρηθεί ότι αυτό διευκολύνει τον Συνήγορο να διαμορφώσει άποψη άμεσα και να συνδράμει με διάλογο, επιτόπιες προτάσεις και συστάσεις στην επίλυση της διαφοράς.

Σε ό,τι αφορά τη στάση της Επιθεώρησης Εργασίας, υπάρχουν αρκετές παράμετροι της συνεργασίας που επιδέχονται βελτίωση. Λόγου χάρι:

- Παρατηρείται το φαινόμενο ο φάκελος της υπόθεσης να διαβιβάζεται με καθυστέρηση, αφού έχει ήδη διενεργηθεί η συνάντηση για την εξέταση της εργατικής διαφοράς, οπότε τα περιθώρια διαμεσολάβησης του Συνηγόρου είναι πιο περιορισμένα.

- Σε ορισμένες περιπτώσεις ο Συνήγορος δεν ενημερώνεται για την τελική έκβαση μιας υπόθεσης, κυρίως όταν έχει εισηγηθεί την επιβολή προστίμου.
- Σε άλλες περιπτώσεις καταγράφονται οι απόψεις των δύο μερών, όχι όμως και του Επιθεωρητή καθώς ο τελευταίος απλώς απευθύνει σύσταση στα μέρη να προσφύγουν στα πολιτικά δικαστήρια, αποφεύγοντας να εκφέρει οποιαδήποτε άποψη για τα ζητήματα που ανέκυψαν κατά τη συζήτηση.
- Τέλος, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η καταγγελία αφορά σεξουαλική παρενόχληση, ο κανόνας είναι η Επιθεώρηση Εργασίας ούτε να διατυπώνει άποψη ούτε να ενεργεί επί της ουσίας κατά τη συνάντηση που διενεργείται στα γραφεία της, αλλά απλώς να καταγράφει τις απόψεις των δύο μερών και να διαβιβάζει την υπόθεση στον Συνήγορο.

Συστάσεις και επιβολή προστίμου στον εργοδότη

© Εργαζόμενη που απασχολείτο επί 4 έτη ως πωλήτρια ζήτησε αναρρωτική άδεια εξαιτίας προβλημάτων που αντιμετώπιζε στην εγκυμοσύνη της. Ο εργοδότης ισχυρίστηκε ότι η σύμβαση εργασίας της ήταν ορισμένου χρόνου και είχε πλέον λήξει. Η εργαζόμενη, που ως τότε θεωρούσε ότι είχε σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, προσέφυγε στο ΣΕΠΕ, το οποίο ενημέρωσε σχετικά τον Συνήγορο. Η ανεξάρτητη αρχή κατέληξε ότι αδικαιολόγητα και καταχρηστικά είχε περιοριστεί η διάρκεια της σύμβασης της εργαζομένης σε 4 έτη καθώς επρόκειτο ουσιαστικά για σύμβαση αορίστου χρόνου. Για τον λόγο αυτό, ο Συνήγορος εισηγήθηκε στην Επιθεώρηση Εργασίας την επιβολή προστίμου σε βάρος του

εργοδότη. Η εισήγηση έγινε δεκτή και επιβλήθηκε στον εργοδότη πρόστιμο (υπόθεση 138467/2011).*

© Μεγάλη εκδοτική εταιρεία απέλυσε εργαζόμενη που απασχολείτο με σύμβαση αορίστου χρόνου και βρισκόταν στην αρχή της εγκυμοσύνης της. Η εταιρεία υποστήριξε ότι καταβλήθηκε κανονικά η νόμιμη αποζημίωση και άρα η απόλυση ήταν έγκυρη. Ο Συνήγορος συμμετείχε σε δύο συμφιλιοτικές συναντήσεις ενώπιον της αρμόδιας Επιθεώρησης Εργασίας, οι οποίες ωστόσο δεν κατέληξαν θετικά. Παρ' ότι ο Συνήγορος επισήμανε και εγγράφως στον εργοδότη ότι οι διατάξεις περί προστασίας της μητρότητας από απόλυση είναι αναγκαστικού δικαίου και δεν χωρεί παραίτηση απ' αυτές, ο εργοδότης ενέμεινε στη θέση του. Για τον λόγο αυτό, επιβλήθηκε πρόστιμο σε βάρος του και η απολυθείσα κατέθεσε αγωγή ζητώντας την ακυρότητα της απόλυσης (υπόθεση 132379/2010).

© Εργαζόμενη σε μεγάλη εταιρεία του ευρύτερου δημόσιου τομέα είχε προσληφθεί μέσω Εταιρείας Προσωρινής Απασχόλησης (ΕΠΑ) και είχε υπογράψει σύμβαση ως υπάλληλος ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου με την ΕΠΑ, εντασσόμενη στην κατηγορία του «νοικιαζόμενου προσωπικού». Η εταιρεία του ευρύτερου δημόσιου τομέα κατήγγειλε τη σύμβαση με την ΕΠΑ και η τελευταία απέλυσε όλους όσους εργάζονταν στην εταιρεία του ευρύτερου δημόσιου τομέα, μεταξύ των οποίων και την εν λόγω εργαζόμενη. Επειδή η τελευταία βρισκόταν σε περίοδο προστασίας λόγω μητρότητας, ενημερώθηκε ο Συνήγορος, και η ΕΠΑ κλήθηκε να υποβάλει περαιτέρω εξηγήσεις ενώπιον του ΣΕΠΕ, κυρίως αναφορικά με τη δυνατότητα να απασχοληθεί η

εργαζόμενη σε άλλη εταιρεία. Ο εργοδότης ουδώς ανταποκρίθηκε και για τον λόγο αυτό επιβλήθηκε πρόστιμο (υπόθεση 137507/2011).

© Εργαζόμενη σε πρακτορείο ΠΡΟΠΟ απολύθηκε κατά την περίοδο προστασίας λόγω μητρότητας. Υπέβαλε σχετική καταγγελία τόσο στο ΣΕΠΕ όσο και στον Συνήγορο. Από την επικοινωνία του Συνηγόρου με τον εργοδότη προέκυψε ότι αυτός είχε δηλώσει στον ΟΑΕΔ, εν αγνοία της εργαζομένης, ότι εκείνη αποχώρησε οικειοθελώς. Ο εργοδότης δεν ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση του ΣΕΠΕ για την παροχή γραπτών εξηγήσεων· σε τηλεφωνική επικοινωνία του δε με τον Συνήγορο ενέμεινε στην άποψή του περί οικειοθελούς αποχώρησης. Για τον λόγο αυτό του επιβλήθηκε πρόστιμο (υπόθεση 137370/2011).

© Εταιρεία προέβη στην απόλυση μηχανικού με την αιτιολογία ότι το έργο για το οποίο είχε προσληφθεί η συγκεκριμένη εργαζόμενη δεν αναλήφθηκε τελικά και συνεπώς η μηχανικός δεν είχε αντικείμενο εργασίας. Δεδομένου ότι η εργαζόμενη προστατευόταν λόγω μητρότητας, τόσο ο Συνήγορος όσο και το ΣΕΠΕ θεώρησαν τον λόγο ανεπαρκή, καθώς, επιπλέον, επρόκειτο περί ομίλου εταιρειών, και άρα υπήρχε η δυνατότητα να μετακινηθεί η εργαζόμενη σε άλλη εταιρεία και να απασχοληθεί σε συναφές έργο. Ο εργοδότης δεν εμφανίστηκε προκειμένου να προσκομίσει περαιτέρω εξηγήσεις, όπως του ζητήθηκε, και το ΣΕΠΕ επέβαλε πρόστιμο (υπόθεση 137158/2011).

© Εργαζόμενη βοηθός λογιστή, με πλήρες ωράριο σε εμπορική εταιρεία επί 9 έτη, ενημερώθηκε από τον εργοδότη

της, λίγο προτού επιστρέψει στην εργασία της έπειτα από την εξάμηνη άδεια προστασίας μητρότητας, ότι θα απολυθεί. Τελικά, όταν επέστρεψε, ο εργοδότης της γνωστοποίησε την απόφασή του να μετατραπεί η εργασιακή της σχέση σε «εκ περιτροπής». Ο Συνήγορος επισήμανε στον εργοδότη ότι, προκειμένου να είναι νόμιμη η μετατροπή αυτή, έπρεπε να έχουν τηρηθεί τα προβλεπόμενα από τον νόμο. Ειδικότερα, ορίζεται ότι, αν περιοριστούν οι δραστηριότητες της επιχείρησης, ο εργοδότης μπορεί να επιβάλει σύστημα εκ περιτροπής απασχόλησης, του οποίου όμως η διάρκεια δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 9 μήνες στο ίδιο ημερολογιακό έτος. Το σύστημα αυτό μπορεί να επιβληθεί μόνο εφόσον προηγουμένως ο εργοδότης έχει ενημερώσει τους νόμιμους εκπροσώπους των εργαζομένων και έχει προβεί σε διαβούλευση με αυτούς. Εάν ελλείπουν συνδικαλιστικές οργανώσεις και συμβούλια εργαζομένων, η ενημέρωση και η διαβούλευση γίνεται με το σύνολο των εργαζομένων. Επίσης, είναι απαραίτητο να υπάρχει συμφωνία μεταξύ του εργοδότη και του εργαζομένου για την εκ περιτροπής απασχόληση και να καταρτιστεί έγγραφη ατομική σύμβαση. Στη σύμβαση πρέπει να περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, ο χρόνος απασχόλησης, ο τρόπος κατανομής και οι περίοδοι εργασίας, ο τρόπος αμοιβής, καθώς και οι τυχόν όροι τροποποίησης της σύμβασης εργασίας. Τέτοιες συμφωνίες ή αποφάσεις γνωστοποιούνται εντός 8 ημερών από την κατάρτισή τους στην οικεία Επιθεώρηση Εργασίας. Καμία από τις εκ του νόμου τιθέμενες προϋποθέσεις δεν τηρήθηκε από τον εργοδότη της επιχείρησης κατά τη μετατροπή της σύμβασης εργασίας της καταγγέλλουσας σε εκ περιτροπής, και ούτε ο εργο-

δότης προσκόμισε γραπτές εξηγήσεις, όπως του ζητήθηκε. Έτσι, επιβλήθηκε πρόστιμο στην επιχείρηση (υπόθεση 140024/2011).

© Χημικός η οποία εργαζόταν σε υποκατάστημα εταιρείας στην Αθήνα με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου και η οποία τελούσε σε άδεια μητρότητας κλήθηκε να παράσχει τις υπηρεσίες της στο υποκατάστημα της Πάτρας όταν θα επέστρεφε από την άδειά της. Η αιτιολογία ήταν ότι το υποκατάστημα της Αθήνας έπαψε να λειτουργεί. Μάλιστα, ο εργοδότης κάλεσε την εργαζόμενη, που είναι μητέρα τριών παιδιών, να παρουσιαστεί εντός 5 ημερών, από τη λήξη της άδειάς της, στα γραφεία της εταιρείας στην Πάτρα και της γνωστοποίησε ότι, αν δεν το έπραττε, θα καταγγελλόταν η σύμβαση εργασίας της. Ο Συνήγορος ζήτησε έγγραφες εξηγήσεις από τον εργοδότη και τον κάλεσε να αντιστρέψει το βάρος απόδειξης, ώστε να αποδείξει ότι πράγματι δεν διατηρεί πλέον υποκατάστημα στην Αθήνα. Ακολούθως, ο εργοδότης έπαψε να αναθέτει στη χημικό οποιαδήποτε εργασία. Παράλληλα, δεν αντέστρεψε το βάρος απόδειξης ώστε να αποδείξει ότι έχει πάψει να λειτουργεί το υποκατάστημα της Αθήνας. Ο Συνήγορος εισηγήθηκε στην Επιθεώρηση Εργασίας την επιβολή προστίμου για τη μη αποδοχή της εργασίας της καταγγέλλουσας και αναμένεται η ολοκλήρωση της διαδικασίας επιβολής του από το ΣΕΠΕ (υπόθεση 137683/2011).

© Ο Συνήγορος έλαβε και εξέτασε την καταγγελία δύο γυναικών οι οποίες εργάζονταν ως υπάλληλοι σε υποκατάστημα εταιρείας που διατηρεί αλυσίδα σουπερμάρκετ ανά την Ελλάδα. Οι δύο εργαζόμενες κατήγγειλαν στην Επιθε-

ώρηση Εργασίας (η οποία και διαβίβασε στον Συνήγορο τις υποθέσεις) ότι υπέστησαν σεξουαλική παρενόχληση από τον προϊστάμενό τους. Μετά την υποβολή της καταγγελίας, η εταιρεία απέλυσε τις δύο υπαλλήλους και τον προϊστάμενό τους. Ο Συνήγορος ζήτησε από τον εργοδότη να παράσχει εξηγήσεις ως προς τη διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά την εξέταση των καταγγελιών των δύο εργαζομένων, καθώς και ως προς το αποτέλεσμα της εξέτασης. Επίσης, επισημάνθηκαν στον εργοδότη οι υποχρεώσεις του, όπως αυτές απορρέουν από τη γενική υποχρέωση πρόνοιας του εργοδότη έναντι του μισθωτού. Εκείνος απάντησε με επιστολή, η οποία κρίθηκε μη ικανοποιητική. Κατόπιν τούτων, ο Συνήγορος τόνισε στον εργοδότη ότι η επιλογή να απολυθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι, αντί, για παράδειγμα, να μετατεθούν σε διαφορετικά υποκαταστήματα, ήταν καταχρηστική. Επιπλέον, του διατυπώθηκε γραπτή σύσταση να αποφύγει τέτοια αντιμετώπιση στην περίπτωση κατά την οποία προκύψει στο μέλλον παρόμοιο ζήτημα (υποθέσεις 136373 και 136374/2010).

Ανάκληση εργοδοτικής απόφασης κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου

Υπάλληλος σε τηλεφωνικό κέντρο επαρχιακής πόλης κατήγγειλε στον Συνήγορο ότι, ενώ εργαζόταν με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, ο εργοδότης την προειδοποίησε ότι έπρεπε να αποχωρήσει από την εργασία της σε συγκεκριμένη ημερομηνία. Η εργαζόμενη του είχε κάνει γνωστό ότι διένυε τον τέταρτο μήνα της εγκυμοσύνης της (υπόθεση 134773/2010).

Θετική εξέλιξη

Ο Συνήγορος ενημέρωσε με έγγραφό του τον εργοδότη σχετικά με τη νομοθεσία περί προστασίας της εργαζομένης τόσο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης όσο και επί συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μετά τον τοκετό, επισημαίνοντας ότι η καταγγελία της σύμβασης είναι άκυρη. Σε συνέχεια της διαμεσολάβησης, ο εργοδότης ανακάλεσε την απόλυση.

ΕΠΙΛΥΣΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΩΣΗ ΚΕΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ

Τα περισσότερα από τα προβλήματα με τα οποία ήρθε αντιμέτωπος ο Συνήγορος ως εξωδικαστικός μηχανισμός διαμεσολάβησης μεταξύ πολιτών και δημόσιας διοίκησης για θέματα διακρίσεων λόγω φύλου στην εργασία αφορούσαν ερμηνευτικά ζητήματα της ισχύουσας νομοθεσίας και κενά νόμου. Αυτά διαρθρώνονται σε δύο θεματικές: της συμφιλίωσης οικογένειας-εργασίας και της προστασίας της μητρότητας.

Θέματα συμφιλίωσης οικογένειας και εργασίας

Ο Συνήγορος συνέχισε και το 2011 να ασχολείται με θέματα συμφιλίωσης οικογένειας και εργασίας, ιδίως με καταγγελίες για άδειες ανατροφής παιδιών στον δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Ήρθε και αυτή τη χρονιά αντιμέτωπος με προβλήματα που είχε επισημάνει σε προηγούμενες εκθέσεις (Ετήσια

έκθεση 2010, Ειδική έκθεση Ιούνιος 2009 – Δεκέμβριος 2010) και πέτυχε να άρει αρκετές διακρίσεις και δυσλειτουργίες κατά την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων. Γόνιμη προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η συνεργασία των αρμόδιων υπουργείων, που ανταποκρίθηκαν θετικά στις προτάσεις του Συνηγόρου εκδίδοντας τις κατάλληλες κανονιστικές πράξεις οι οποίες κάλυψαν νομοθετικά κενά ή ερμηνεύοντας το εθνικό δίκαιο σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ. Εξίσου αποδοτική υπήρξε η συνεργασία με τις υπηρεσίες, ιδίως τις νομικές, της δημόσιας διοίκησης, που συνέβαλαν με τις γνωμοδοτήσεις τους στην επίλυση ερμηνευτικών ζητημάτων και εντέλει στην αποδοχή των προτάσεων του Συνηγόρου, ανοίγοντας τον δρόμο για την ικανοποίηση βάσιμων αιτημάτων των γονέων υπαλλήλων.

Θεσμοθέτηση αδειών διευκόλυνσης οικογενειακών υποχρεώσεων στις ένοπλες δυνάμεις και στην ΕΛΑΣ έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου

Σε συνέχεια μακρών και διεξοδικών ενεργειών του Συνηγόρου κατά τα έτη 2010 και 2011, το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας εξέδωσε δύο υπουργικές αποφάσεις με τις οποίες:

- Νομοθέτησε, με πάγια διαταγή, την ήδη ισχύουσα άδεια ανατροφής παιδιών για όλο το στρατιωτικό προσωπικό ανεξαρτήτως φύλου, και ενίσχυσε τις άδειες αυτές σε περιπτώσεις πολύδυμης κύησης.
- Επέκτεινε την πλήρη άδεια ανατροφής στους υιοθετούντες τέκνο.
- Θεσμοθέτησε άδεια για στρατιωτικούς που υπόκεινται σε διαδικασία ιατρικά υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.

- Ενίσχυσε τις άδειες κήσης και τοκετού με επιπλέον άδεια για την απόκτηση τέκνων πέραν του τρίτου.

Γενικά, ελήφθησαν πολύ σημαντικά μέτρα για την ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας και την ισότιμη συμμετοχή των δύο γονέων στην ανατροφή των παιδιών.

Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη χορήγησε με προεδρικό διάταγμα στο αστυνομικό προσωπικό, ανεξαρτήτως φύλου, τις προβλεπόμενες διευκολύνσεις και άδειες με αποδοχές για ανατροφή παιδιού, με τους όρους και τις προϋποθέσεις που αυτές χορηγούνται στους μόνιμους δημοσίου υπαλλήλους.

Άδειες διευκόλυνσης οικογενειακών υποχρεώσεων εργαζομένων στις ΔΕΥΑ

Το 2011 μελετήθηκαν αναφορές που υποβλήθηκαν από υπαλλήλους των Δημοτικών Εταιρειών Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑ) οι οποίες αφορούσαν διάφορες μορφές αδειών ανατροφής και διευκόλυνσης υπαλλήλων με οικογενειακές υποχρεώσεις.

- Άδεια θηλασμού και φροντίδας παιδιών («γονική άδεια»): Σύμφωνα με τη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΣΣΕ) μεταξύ ΠΟΕ ΔΕΥΑ (εκπρόσωποι εργαζομένων) και ΕΔΕΥΑ (εκπρόσωποι εργοδοτών), η άδεια αυτή χορηγείται μόνο σε μητέρες. Ο Συνήγορος τεκμηρίωσε εγγράφως την άποψή του ότι πρόκειται για άμεση διάκριση λόγω φύλου σε βάρος των πατέρων. Η ΕΔΕΥΑ ζήτησε να γνωμοδοτήσει ο νομικός σύμβου-

λος της ΔΕΥΑ, ο οποίος αποφάνθηκε ότι όντως πρόκειται για διάκριση και η οικεία διάταξη πρέπει να τροποποιηθεί (υπόθεση 138608/2011).

- Άδεια παρακολούθησης σχολικής επίδοσης παιδιών: Σε επιχειρησιακές συμβάσεις ορισμένων ΔΕΥΑ η άδεια αυτή ρυθμίζεται βάσει των διατάξεων του δημοσιούπαλληλικού κώδικα και μίας συναφούς Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ), που θέτει ως προϋπόθεση ότι ο γονέας υπάλληλος πρέπει να έχει την επιμέλεια του παιδιού για να ζητήσει άδεια παρακολούθησης της επίδοσης.¹ Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι οι ΔΕΥΑ είναι επιχειρήσεις που λειτουργούν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και πρέπει να διέπονται από τις ισχύουσες διατάξεις της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας (ΕΓΣΣΕ), η οποία ουδόλως θέτει τέτοια προϋπόθεση στη χορήγηση της άδειας παρακολούθησης σχολικής επίδοσης. Η ΔΕΥΑ Πατρών, που εμπλέκεται στην αναφορά, ζήτησε σχετική γνωμοδότηση από τη νομική της υπηρεσία, η οποία γνωμοδότησε ότι ο γονέας υπάλληλος της ΔΕΥΑΠ μπορεί να λάβει την άδεια αυτή εφόσον συναινέσει εγγράφως ο γονέας που έχει την επιμέλεια του παιδιού (υπόθεση 139792/2011).
- Χορήγηση διαδοχικών αδειών ανατροφής: Στην περίπτωση που η άδεια ανατροφής διακοπεί πριν από την ολοκλήρωσή της από νέα κήση, δεν υπάρχει πρόβλεψη στις ΣΣΕ των ΔΕΥΑ ώστε το υπόλοιπό της να διατηρείται και να χορηγείται αφού λήξει η άδεια ανατροφής της δεύτερης κήσης. Ο Συνήγορος υποστήριξε ότι η άδεια μητρότητας (κήσης και λοχείας) και η

άδεια ανατροφής είναι δύο διακριτές άδειες, και η λήψη της μίας δεν μπορεί να συνεπάγεται υποκατάσταση και συνεπώς απώλεια της άλλης. Υπάρχει σχετική νομολογία τόσο από τα ελληνικά δικαστήρια και το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (ΝΣΚ) όσο και από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Η εμπλεκόμενη ΔΕΥΑ Κοζάνης ζήτησε τη γνώμη του Υπουργείου Εργασίας, το οποίο υποστήριξε ότι, εφόσον κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται στη ΣΣΕ, μπορεί να γίνει μόνο με συμφωνία των μερών.

Με βάση όλα τα παραπάνω ο Συνήγορος ζήτησε από τους φορείς της εργοδοσίας και των εργαζομένων των ΔΕΥΑ να αναθεωρήσουν το υφιστάμενο νομικό καθεστώς των αδειών ανατροφής και διευκόλυνσης των υπαλλήλων με οικογενειακές υποχρεώσεις.

Οι συζητήσεις μεταξύ των μερών βρίσκονται σε εξέλιξη (υπόθεση 135493/2010).

Χορήγηση άδειας ανατροφής παιδιού σε εκπαιδευτικό που έχει συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης

Εκπαιδευτικός που έχει συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης ζήτησε από το αρμόδιο γραφείο εκπαίδευσης εννεάμηνη άδεια ανατροφής παιδιού, και το αίτημά του δεν έγινε δεκτό (υπόθεση 131083/2010). Ο Συνήγορος, προς τον οποίο αυτός προσέφυγε στη συνέχεια, σε έγγραφο του και προς το αρμόδιο γραφείο εκπαίδευσης, αλλά και προς το Υπουργείο Παιδείας, διατύπωσε προ-

¹ Σε πρόσφατο έγγραφο του, με αφορμή άλλη υπόθεση, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι ο δημοσιούπαλληλικός κώδικας δεν περιέχει διάταξη από την οποία να προκύπτει ως προϋπόθεση για τη λήψη της άδειας αυτής η επιμέλεια των παιδιών, και υποστήριξε ότι υπάρχει και αντίθετη προς αυτό νομολογία των δικαστηρίων. Το Υπουργείο Εσωτερικών, ενώ ενέμεινε στην θέση που εκφράζει η ΚΥΑ, αναγνώρισε το δικαίωμα του γονέα να συμμετέχει στη σχολική ζωή του παιδιού του ανεξαρτήτως επιμέλειας, και εξέφρασε την πρόθεση να μελετήσει εκ νέου το θέμα στο μέλλον (υπόθεση 136116/2010).

βληματισμό σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίζεται το θέμα αυτό για τους υπάλληλους που έχουν συνάψει σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης.

Θετική εξέλιξη

Το Υπουργείο Παιδείας ανταποκρίθηκε υιοθετώντας την άποψη ότι οι υπάλληλοι που έχουν συνάψει έγκυρο σύμφωνο ελεύθερης συμβίωσης λαμβάνουν τις άδειες ανατροφής και διευκόλυνσης με τις ίδιες προϋποθέσεις όπως οι σύζυγοι.

Χορήγηση πλήρους άδειας ανατροφής παιδιού σε υπάλληλο δήμου μερικής απασχόλησης με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου

Υπάλληλος σε Φιλαρμονική δήμου με μερική απασχόληση ζήτησε άδεια ανατροφής και της χορηγήθηκαν 4,5 μήνες (δηλαδή το ήμισυ της συνολικής εννιάμηνης άδειας) λόγω μερικής απασχόλησης. Ο Συνήγορος υποστήριξε προς την εμπλεκόμενη υπηρεσία ότι το Υπουργείο Εσωτερικών (ΥΠΕΣ), σε εγκύκλιο του Μαΐου 2008, είχε υποστηρίξει πως, για λόγους προστασίας της οικογένειας και συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, και οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης δικαιούνται την πλήρη άδεια ανατροφής του Κώδικα Δημοσίων Υπαλλήλων. Η υπηρεσία απέστειλε ερώτημα προς τη Διεύθυνση Οργάνωσης και Λειτουργίας ΟΤΑ του ΥΠΕΣ, η οποία απάντησε ότι η χορήγη-

ση της πλήρους άδειας ισχύει και για τους μερικώς απασχολούμενους. Κατόπιν τούτου, ο δήμος χορήγησε στην εργαζόμενη τους υπόλοιπους 4,5 μήνες της άδειας (υπόθεση 139937/2011).

Θέματα προστασίας μητρότητας

Τον Μάρτιο του 2011 ο Συνήγορος ολοκλήρωσε τη διετή ενασχόληση και παρέμβασή του για το θέμα της εξάμηνης ειδικής άδειας/παροχής προστασίας μητρότητας, δίνοντας στη δημοσιότητα ειδική έκθεση* την οποία είχε απευθύνει στον Πρόεδρο της Βουλής, στον Πρωθυπουργό και στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό. Αντικείμενο των 150 αναφορών που διερεύνησε ο Συνήγορος ήταν προβλήματα σχετικά με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία χορήγησης της ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας που καταβάλλει ο ΟΑΕΔ στις ασφαλισμένες του ΙΚΑ οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου. Σε συνέχεια της έκθεσης αυτής, θετική ανταπόκριση της διοίκησης υπήρξε μόνον αναφορικά με την πρόταση του Συνηγόρου να αναγνωρίζεται η περίοδος της ειδικής εξάμηνης άδειας μητρότητας ως χρόνος ασφάλισης για τον κλάδο ανεργίας και ασθένειας του ΙΚΑ.

Θετική ανταπόκριση υπήρξε και στις προτάσεις του Συνηγόρου που αφορούσαν τη χορήγηση επιδόματος μητρότητας στις περιπτώσεις πρόωρου τοκετού και θανάτου του νεογνού.

Τέλος, ο ΟΑΕΔ ικανοποίησε εκπρόθεσμο αίτημα για χορήγηση συμπληρωματικών παροχών μητρότητας, έπειτα από διαμεσολάβηση του Συνηγόρου. Για το

τελευταίο ζήτημα η ανεξάρτητη αρχή έχει ζητήσει να υπάρξει γενική και όχι περιπτώσιολογική επίλυση του προβλήματος, με τροποποίηση της επίμαχης διάταξης (υπόθεση 144382/2011).

Αναγνώριση του χρόνου της εξάμηνης άδειας προστασίας μητρότητας ως χρόνου ασφάλισης στον κλάδο ανεργίας και ασθένειας του ΙΚΑ

Ο Συνήγορος χειρίστηκε μεγάλο αριθμό υποθέσεων με αντικείμενο την άρνηση να ανανεωθεί το βιβλιάριο υγείας, να χορηγηθούν επιδόματα μητρότητας και ασθένειας, καθώς και επιδόματα ανεργίας σε εργαζόμενες μητέρες για τον λόγο ότι ο χρόνος κατά τον οποίο αυτές τελούσαν σε ειδική άδεια προστασίας μητρότητας δεν υπολογιζόταν ως χρόνος ασφάλισης για τους κλάδους ανεργίας και ασθένειας. Σε έγγραφό του προς τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ), το οποίο γνωστοποιήθηκε στον αρμόδιο υφυπουργό, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η μη υπαγωγή των μητέρων που κάνουν χρήση της εξάμηνης άδειας προστασίας της μητρότητας στην ασφάλιση του ΙΚΑ για τον κλάδο ασθένειας συνιστά διάκριση λόγω φύλου και ακυρώνει τον σκοπό του νομοθέτη κατά τη θέσπιση της ειδικής αυτής άδειας. Ζήτησε συνεπώς να εξεταστεί η δυνατότητα επέκτασης της ασφαλιστικής κάλυψης που έχει ήδη προβλεφθεί για τον κλάδο σύνταξης και στους κλάδους ασθένειας και ανεργίας κατά την περίοδο που γίνεται χρήση της ειδικής εξάμηνης άδειας/παροχής προστασίας μητρότητας (ενδεικτικές υποθέσεις 22391, 4918/2009, 127582/2010, 138075 και 140501/2011).

Θετική εξέλιξη

Ο ΟΑΕΔ ανταποκρίθηκε θετικά ως προς το ζήτημα των επιδομάτων ανεργίας με την έκδοση εγκυκλίου από τη Γενική Διεύθυνση Εργατικού Δυναμικού. Επίσης, με πρόσφατο νόμο² έγιναν δεκτές οι προτάσεις του Συνηγόρου και για την ασφάλιση ασθένειας, και μάλιστα η οικεία διάταξη έχει αναδρομική ισχύ. Ακολούθως, εκδόθηκε εγκύκλιος του ΟΑΕΔ μέσω της οποίας ρυθμίζονται διαδικαστικά ζητήματα αναφορικά με την αναδρομική ισχύ της διάταξης σε μητέρες που κάνουν ήδη χρήση της παροχής, ενώ αναμένεται και η σχετική εγκύκλιος από το ΙΚΑ.

Χορήγηση επιδόματος μητρότητας στις περιπτώσεις πρόωρου τοκετού και θανάτου του νεογνού

Ήδη από το έτος 2008 ο Συνήγορος άρχισε να δέχεται αναφορές από ασφαλισμένες του ΙΚΑ οι οποίες διαμαρτύρονταν διότι απορρίφθηκε το αίτημά τους να τους χορηγηθούν τα επιδόματα μητρότητας είτε λόγω πρόωρου τοκετού είτε λόγω θανάτου του νεογνού. Κατά την εξέταση αυτών των αναφορών διαπιστώθηκε ότι, μέχρι το 2006, το ΙΚΑ δεν χορηγούσε άδειες και επιδόματα εγκυμοσύνης και μητρότητας στις μητέρες κατά τις δύο αυτές περιπτώσεις (θανάτου του νεογνού και πρόωρου τοκετού), εξαιτίας εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής των σχετικών κοινωνικοασφαλιστικών διατάξεων.

Το έτος 2006, το ΙΚΑ εξέδωσε εγκύκλιο με την οποία συμμορφώθηκε με το περι-

εχόμενο γνωμοδότησης της ολομέλειας του ΝΣΚ. Με τη γνωμοδότηση αυτή κρίθηκε ομόφωνα ότι η εργαζόμενη δικαιούται άδεια λοχείας, και συνακόλουθα επίδομα λοχείας, στην περίπτωση που το έμβρυο γεννηθεί νεκρό ή αποβιώσει κατά τη διάρκεια της άδειας. Ωστόσο, η εγκύκλιος έθετε ως πρόσθετη προϋπόθεση να έχει υπάρξει τοκετός μετά την 28η εβδομάδα της κύησης, προϋπόθεση που χρησιμοποιήθηκε για να αιτιολογήσει την απόρριψη των σχετικών αιτημάτων από τη διοίκηση. Η πρόσθετη αυτή προϋπόθεση ήταν αυθαίρετη, αφού δεν αναφερόταν στη γνωμοδότηση του ΝΣΚ στην οποία παρέπεμπε η εγκύκλιος του ΙΚΑ (υποθέσεις 17641/2008, 19578/2009, 125559 & 126409/2010· βλ. και *Ετήσια έκθεση 2010*, σ. 149).

Με έγγραφό του προς τον Διοικητή του ΙΚΑ και τη ΓΓΚΑ, ο Συνήγορος υποστήριξε ότι, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι η 28η εβδομάδα της κύησης είναι κρίσιμη για τη βιωσιμότητα του εμβρύου από ιατρικής πλευράς, η αξίωση για την καταβολή του επιδόματος μητρότητας συνδέεται με το πραγματικό γεγονός του τοκετού και δεν εξαρτάται από άλλα στοιχεία (πρόωρος τοκετός, γέννηση ζωντανού, νεκρού ή βιώσιμου εμβρύου). Η αξίωση δηλαδή δεν συνδέεται με την κατάσταση του βρέφους αλλά με το πρόσωπο της ασφαλισμένης και αποσβένεται μόνο με τον θάνατο της μητέρας. Σε συνδυασμό και με άλλα νομικά επιχειρήματα, ο Συνήγορος ζήτησε από το ΙΚΑ αφενός να τροποποιήσει την εγκύκλιο του 2006, εφόσον αυτή βασίστηκε σε αυθαίρετη ερμηνεία της νομοθεσίας, και αφετέρου να επανεξετάσει τα αιτήματα για τη χορήγηση των επιδομάτων μητρότητας.

Θετική εξέλιξη

Ο Νομικός Σύμβουλος του Κράτους, στον οποίο απηύθυνε ερώτημα η ΓΓΚΑ, με ατομική γνωμοδότησή του, η οποία έγινε αποδεκτή από τον Αναπληρωτή Υπουργό Εργασίας, συντάχθηκε με τις απόψεις του Συνηγόρου. Έτσι, το ΙΚΑ εξέδωσε εγκύκλιο με την οποία διευκρινίζει ότι η καταβολή των επιδομάτων κυοφορίας-λοχείας πρέπει να στηρίζεται αποκλειστικά στην ύπαρξη του πραγματικού γεγονότος του τοκετού και να μην εξαρτάται από τη χρονική διάρκεια της εγκυμοσύνης ούτε και από τη γέννηση ζωντανού ή μη εμβρύου ή την επιβίωση του νεογνού μετά τη γέννησή του.*

Χορήγηση παροχής μητρότητας από τον ΟΑΕΔ παρά την εκπρόθεσμη υποβολή αίτησης

Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά ενδιαφερομένης σχετικά με άρνηση του ΟΑΕΔ να της χορηγήσει τη συμπληρωματική παροχή μητρότητας. Ως λόγος άρνησης προβλήθηκε ότι η αίτηση είχε υποβληθεί εκπρόθεσμα. Ειδικότερα, ο ΟΑΕΔ επικαλέστηκε τον Κανονισμό των Συμπληρωματικών Παροχών Μητρότητας του Οργανισμού, σύμφωνα με τον οποίο η συμπληρωματική παροχή καταβάλλεται ύστερα από αίτηση της δικαιούχου εντός τριμήνου από την είσπραξη των επιδομάτων μητρότητας από το ΙΚΑ.

Ο Συνήγορος επισήμανε στον ΟΑΕΔ τα εξής:

- Οι προϋποθέσεις χορήγησης της συ-

² Ν. 3996/2011, άρθρο 36, παράγρ. 3.

μπληρωματικής παροχής μητρότητας έχουν κριθεί κατά την υποβολή της αίτησης στο ΙΚΑ για την καταβολή των επιδομάτων κυοφορίας-λοχείας. Επομένως από τη σκοπιά του υπόχρεου, δηλαδή του ΟΑΕΔ, η συμπληρωματική παροχή αποτελεί αντικείμενο δεσμίας διοικητικής πράξης, δηλαδή ο οργανισμός οφείλει να τη χορηγήσει εφόσον εκπληρώνονται οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις.

- Η τρίμηνη προθεσμία είναι δυνατόν να οδηγήσει στην ακύρωση του σκοπού της συμπληρωματικής παροχής μητρότητας, που είναι να μη μειωθεί ο μισθός της εργαζομένης κατά το διάστημα της αποχής της από την εργασία λόγω εγκυμοσύνης. Σε διαφορετική περίπτωση, η εργαζόμενη «τιμωρείται» όταν αναλαμβάνει τον ρόλο της μητέρας, ο οποίος μάλιστα συνεπάγεται πρόσθετα οικονομικά βάρη. Ως εκ τούτου η πρακτική αυτή εμφανίζεται αντίθετη τόσο με την εθνική νομοθεσία όσο και με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές διατάξεις για την προστασία της μητρότητας.
- Η θέσπιση τρίμηνης προθεσμίας, και μάλιστα χωρίς να έχουν προηγουμένως ενημερωθεί οι ασφαλισμένες, είναι δυνατόν να οδηγήσει στον αποκλεισμό των δικαιούχων από το εν λόγω δικαίωμα. Συνεπώς δημιουργεί έναν επιπλέον περιορισμό που αντιστατεύεται τον σκοπό του νομοθέτη, ο οποίος είναι να διατηρήσει τις αποδοχές της η εργαζόμενη γυναίκα στο ίδιο επίπεδο καθ' όλη τη διάρκεια της ασφαλιστικής προστασίας της μητρότητας.

Ο Συνήγορος ζήτησε να επανεξεταστεί η υπόθεση και να χορηγηθεί η

συμπληρωματική παροχή μητρότητας στην ενδιαφερόμενη. Κάλεσε, επίσης, τον ΟΑΕΔ να αναλάβει τις απαραίτητες πρωτοβουλίες, από κοινού με το ΙΚΑ, ώστε να ενημερώνονται εγκαίρως οι ασφαλισμένες μητέρες αναφορικά με το δικαίωμά τους να λάβουν συμπληρωματικές παροχές μητρότητας, αλλά και με το χρονικό περιθώριο που έχουν ώστε να ασκήσουν το εν λόγω δικαίωμα. Απώτερος στόχος ήταν να εξευρεθεί μια ευχερέστερη και λιγότερο γραφειοκρατική διαδικασία για τη χορήγηση των παροχών μητρότητας (υπόθεση 125590/2010).

Θετική εξέλιξη

Η διοίκηση ανταποκρίθηκε στις προτάσεις του Συνηγόρου χορηγώντας την παροχή στην ενδιαφερόμενη.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων

Ο Συνήγορος συνεργάστηκε με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) για την έκδοση τον Σεπτέμβριο του 2011 του *Εγχειριδίου συμβουλευτικής για τη σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας*, το οποίο απευθύνεται σε όλες τις εργαζόμενες γυναίκες, καθώς και σε φορείς που δραστηριοποιούνται στο θέμα αυτό. Σκοπός του εγχειριδίου είναι η ευαισθητοποίηση

της κοινής γνώμης για την έκταση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης ως μορφής άσκησης βίας και διάκρισης λόγω φύλου, καθώς και για τους τρόπους αντιμετώπισής του.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής, ο Συνήγορος συνέταξε ειδική έκθεση*, στην οποία συστηματοποίησε και κατέγραψε τη δίχρονη εμπειρία του στο εν λόγω θέμα. Η έκθεση αυτή ενσωματώθηκε στο σχετικό εγχειρίδιο. Επιπλέον, ο Συνήγορος συμμετείχε στην προετοιμασία του εγχειριδίου με παρατηρήσεις, καθώς επίσης και στη Στρογγυλή Τράπεζα που οργάνωσε η ΓΓΙΦ κατά τη διάρκεια ημερίδας με θέμα «Βία κατά των γυναικών – Μεθοδολογία συμβουλευτικής».

Συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE)

Ως αρμόδια εθνική αρχή για την ισότητα των φύλων (Gender Equality Body), ο Συνήγορος κλήθηκε να παράσχει στοιχεία για τη μελέτη του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Ισότητας των Φύλων (European Institute for Gender Equality – EIGE) με θέμα «Study on the Involvement of Men in Gender Equality». Στο πλαίσιο της έρευνας, ο Συνήγορος κλήθηκε να χορηγήσει στοιχεία σχετικά με τις αρμοδιότητες και το έργο του αναφορικά με την προώθηση της συμμετοχής των ανδρών στην ισότητα των φύλων, αλλά και τα εργαλεία και τις συνεργασίες που έχει αναπτύξει, καθώς και τις σχετικές αναφορές που έχει δεχθεί. Τα αποτελέσματα της μελέτης δεν έχουν ακόμη δημοσιοποιηθεί.

Συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Συνεχίζεται σε σταθερή βάση η συνεργασία του Συνηγόρου ως αρχής για την ισότητα των φύλων εκ μέρους της ελληνικής δημόσιας διοίκησης με τη Μονάδα Νομοθεσίας για την Ίση Μεταχείριση, που ανήκει στη Διεύθυνση Ισότητας της Γενικής Διεύθυνσης Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για θέματα σχετικά με παραβίαση διατάξεων του ευρωπαϊκού δικαίου περί ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών. Το 2011 ο Συνήγορος συμμετείχε ενεργά στις συναντήσεις του Δικτύου των Ανεξάρτητων Φορέων για την Ισότητα των Φύλων (Network of Gender Equality Bodies), που συνεδρίασε υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με αντικείμενο τις ποσοτώσεις φύλου στα διοικητικά συμβούλια των εταιρειών και τη δυνατότητα των φορέων ισότητας να ασκούν δικαστική προσφυγή για θέματα διακρίσεων λόγω φύλου. Ο Συνήγορος εκπροσωπήθηκε φέτος για πρώτη φορά στη Συμβουλευτική Επιτροπή για τις Ίσες Ευκαιρίες για Άνδρες και Γυναίκες (Advisory Committee on Equal Opportunities for Women and Men), που συνεδριάζει, επίσης υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στις Βρυξέλλες, γνωμοδοτώντας για τις νομοθετικές και τις πολιτικές εξελίξεις στον τομέα της ισότητας των φύλων στην ΕΕ.

Συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης (ΙΝΕΠ)

Ως αρχή για την ισότητα των φύλων, ο Συνήγορος συνεργάζεται με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, και ειδικότερα με το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης Δημοσίων Υπαλλήλων (ΙΝΕΠ), τόσο κατά τον σχεδιασμό όσο και κατά την πραγματοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης

σχετικών με θεματικές της ισότητας των φύλων. Στο πλαίσιο αυτό ο Συνήγορος συμμετείχε με ειδικούς επιστήμονες στην εκτέλεση των προγραμμάτων που αφορούν αφενός την ενσωμάτωση της οπτικής του φύλου (gender mainstreaming) στις δημόσιες πολιτικές, καθώς και στον σχεδιασμό προγραμμάτων επιμόρφωσης σχετικά με την καταπολέμηση της βίας και τη σεξουαλική παρενόχληση, αλλά και την ενδυνάμωση της συμμετοχής των γυναικών υπαλλήλων στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Υποστήριξη της δράσης του Συνηγόρου ως αρχής για την ισότητα των φύλων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, ο Συνήγορος, ως αρχή για την ισότητα των φύλων, ανέλαβε σε συνεργασία με τη Διαχειριστική Αρχή της Βουλής των Ελλήνων την υλοποίηση του έργου «Υποστήριξη της δράσης του Συνηγόρου ως φορέα παρακολούθησης και προώθησης της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ισότητας των φύλων στις δημόσιες πολιτικές». Το έργο εγκρίθηκε και θα περιλαμβάνει συλλογή στοιχείων και εκπόνηση μελετών για την ανταπόκριση της δημόσιας διοίκησης στα πορίσματα του Συνηγόρου σε θέματα ισότητας των φύλων, την έκδοση ενημερωτικών φυλλαδίων και την παραγωγή ραδιοφωνικών σποτ.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία,
στον ιστότοπο του Συνηγούρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν
σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε
σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Προαγωγή των Δικαιωμάτων του Παιδιού

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΟΜΑΔΑ ΕΦΗΒΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΜΜΕ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΤΙΜΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΒΙΑΣ
ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ο Συνήγορος, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ν. 3094/2003, έχει αναλάβει και την αποστολή του Συνηγόρου του Παιδιού. Βάσει αυτής, ερευνά υποθέσεις που αφορούν παραβιάσεις δικαιωμάτων ανηλίκων και παράλληλα αναπτύσσει ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων με στόχο την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού. Οι κυριότερες δραστηριότητες που ανέπτυξε ο Συνήγορος το 2011 στην κατεύθυνση αυτή περιγράφονται στη συνέχεια.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΣΧΟΛΕΙΑ*

Κατά την καθιερωμένη του πρακτική, ο Συνήγορος του Παιδιού το 2011 πραγματοποίησε 60 επισκέψεις σε σχολεία όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης σε όλες σχεδόν τις γεωγραφικές περιοχές της χώρας και συνομίλησε με ομάδες μαθητών και εκπαιδευτικούς.

Τα κυριότερα θέματα που συζητήθηκαν με τα παιδιά ήταν η σχολική βία, οι επιπτώσεις της κρίσης στη ζωή των παιδιών, η βία στην οικογένεια, οι σχέσεις εκπαιδευτικών-μαθητών και οι διακρίσεις στο σχολείο και στην κοινωνία.

Στις ομάδες μαθητών τις οποίες συνάντησε ο Συνήγορος περιλαμβάνονταν πολλές που υλοποιούσαν προγράμματα Αγωγής Υγείας και άλλα καινοτόμα εκπαιδευτικά προγράμματα. Κατά την άποψη που διαμόρφωσε η ανεξάρτητη αρχή, και την οποία έχει ήδη διατυπώσει προς το Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, τα προγράμματα αυτά αποδεικνύονται ιδιαίτερα σημαντικά καθώς βοηθούν τους μαθητές στη διαδικασία προσωπικής ανάπτυξης και

διαμόρφωσης κοινωνικού ρόλου. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει να ενισχυθούν σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και να ενσωματωθούν στο ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων.

ΟΜΑΔΑ ΕΦΗΒΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

Η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων (ΟΕΣ) συγκροτήθηκε για πρώτη φορά το 2009 κατά τα πρότυπα ομόλογων ευρωπαϊκών θεσμών, με στόχο ο Συνήγορος του Παιδιού να ενημερώνεται συστηματικά και άμεσα για τις απόψεις που έχουν τα ίδια τα παιδιά για θέματα που τα αφορούν.

Το 2011 ο Συνήγορος κάλεσε εφήβους ηλικίας 14-17 ετών να δηλώσουν ηλεκτρονικά την επιθυμία συμμετοχής τους στη δεύτερη Ομάδα Εφήβων Συμβούλων του, για την περίοδο 2011-2012. Η πρόσκληση διακινήθηκε στο διαδίκτυο μέσω ανακοινώσεων, βιντεοκλίπ και ραδιοφωνικού σποτ, καθώς επίσης και μέσω σχετικής εγκυκλίου του Υπουργείου Παιδείας, η οποία εστάλη σε όλα τα σχολεία της χώρας. Από τις 250 αιτήσεις που παρελήφθησαν επελέγησαν τελικά 20 έφηβοι κατόπιν κλήρωσης, με βάση προκαθορισμένα κριτήρια (όπως η συμμετοχή τους σε κοινωνικές, πολιτιστικές ή περιβαλλοντικές ομάδες, η ισότιμη εκπροσώπηση και των δύο φύλων, η επιλογή μαθητών γυμνασίων και λυκείων από διαφορετικές περιοχές της χώρας, η συμμετοχή εφήβων που διαμένουν σε ιδρύματα, αλλοδαπών και εφήβων με αναπηρίες).*

Στους εφήβους που δεν επελέγησαν δόθηκε σε όλους η δυνατότητα να γίνουν μέλη της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων*, στην οποία ανταλλάσσουν απόψεις και προτάσεις για ποικίλα θέματα στο κλειστό ηλεκτρονικό φόρουμ του Συνηγόρου.

Η ΟΕΣ συναντήθηκε σε ολομέλεια τρεις φορές μέσα στο 2011, στα γραφεία του Συνηγόρου και στην κατασκήνωση του πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ στη Μαλακάσα Αττικής. Στην πρώτη συνάντηση συμμετείχαν και έφηβοι της προηγούμενης ομάδας, οι οποίοι μοιράστηκαν τις εμπειρίες τους με τα νέα μέλη.

Στις συναντήσεις αυτές αντικείμενο συζητήσεων ήταν, μεταξύ άλλων, η λειτουργία, οι αρμοδιότητες και το έργο του Συνηγόρου για τα παιδιά, τα δικαιώματα του παιδιού, η αποστολή της ομάδας, ο τρόπος δουλειάς της και οι προσδοκίες των εφήβων από αυτήν, η επιθυμία έκφρασης των εφήβων μέσω διαδικτύου, οι επιπτώσεις της κοινωνικής και οικονομικής κρίσης στη ζωή των παιδιών κ.ά.

Στη διάρκεια του έτους, οι έφηβοι σύμβουλοι παρουσίασαν στο σχολείο τους τον θεσμό του Συνηγόρου του Παιδιού, αξιοποιώντας έντυπο και ηλεκτρονικό υποστηρικτικό υλικό που τους παρείχε ο Συνήγορος. Παράλληλα, μέλη της ομάδας και της Κοινότητας πραγματοποίησαν έρευνα με θέμα τη δυνατότητα και τη δεοντολογία καταγραφής των απόψεων των παιδιών στο διαδίκτυο· η έρευνα διεξήχθη με ερωτηματολόγια τα οποία απάντησαν ανώνυμα 1.165 μαθητές 23 σχολείων σε όλη τη χώρα. Επιπλέον, έφηβοι σύμβουλοι συζήτησαν στο φόρουμ και σε συναντήσεις εργασίας στη Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα το περιεχόμενο

ενός ηχητικού μηνύματος, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά της Σωματικής Τιμωρίας των Παιδιών. Το μήνυμα ηχογραφήθηκε με τη συμμετοχή των ιδίων, ακολούθως εγκρίθηκε από το Εθνικό Ραδιοηλεκτρονικό Συμβούλιο ως κοινωνικό μήνυμα και μεταδόθηκε από ραδιοσταθμούς. Επίσης, μέσα από συζήτηση στο φόρουμ για το διαδίκτυο τα παιδιά εμπνεύστηκαν μια «συνταγή» προς τους συνομηλίκους τους για την ασφαλή πλοήγηση στο ίντερνετ. Το κείμενο εικονογραφήθηκε από μέλος της Κοινότητας και διακινήθηκε ηλεκτρονικά στο διαδίκτυο. Μέλη της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων παρουσίασαν την αφίσα με τη «συνταγή», εμπειρίες, απόψεις και προτάσεις τους για το θέμα αυτό σε ημερίδα με θέμα «Διαδίκτυο και νέοι» που διοργάνωσε το Δίκτυο Συνεργασίας για την Υποστήριξη των Νέων στο ίδρυμα Χατζηκώστα στην Αθήνα (11.11.2011).

Τέλος, δύο μέλη της ΟΕΣ συμμετείχαν στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εφήβων Συμβούλων Συνηγόρων του Παιδιού (European Network of Young Advisors). Σε συνάντηση στο Μπέλφαστ (25-26.7.2011) οι έφηβοι, σε συνεργασία με Ευρωπαίους Συνηγόρους του Παιδιού, επεξεργάστηκαν προτάσεις τους για τα δικαιώματα του παιδιού στην εκπαίδευση και την υγεία, για την προστασία από τη βία και τη χρήση του διαδικτύου. Τις προτάσεις αυτές παρουσίασαν στην ετήσια συνάντηση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC) στη Βαρσοβία (14-16.9.2011).

Την αεροπορική μετακίνηση των εφήβων και των συνοδών τους και τη φιλοξενία τους πρόσφεραν χορηγοί.

Πληροφορίες για τις δραστηριότητες

των Εφήβων Συμβούλων και το υλικό που έχει παραχθεί αναρτώνται στον ιστοχώρο <http://www.0-18.gr/kes>.

ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Κατά τη διάρκεια του 2011, ο Συνήγορος επισκέφθηκε ιδρύματα παιδικής προστασίας.* Συζήτησε με τις διοικήσεις τους, με μέλη του προσωπικού, καθώς και με τα φιλοξενούμενα παιδιά. Ήλθε επίσης σε επαφή με εκπροσώπους ιδρυμάτων προστασίας του παιδιού δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα, οι οποίοι έθεσαν υπόψη του τις ιδιαίτερα δυσμενείς συνέπειες της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας στη λειτουργία τους, δεδομένου ότι οι πόροι τους συρρικνώνονται, οι δυνατότητες απασχόλησης ανθρώπινου δυναμικού περιορίζονται, ενώ έχει αυξηθεί η φερόλογία των εσόδων από δωρεές, όπως και της ακίνητης περιουσίας των μη κυβερνητικών φορέων.

Παράλληλα, στο πλαίσιο έρευνας που διεξήχθη από το ΕΝΟΚ, ο Συνήγορος συντάξε έκθεση με τις βασικές διαπιστώσεις και προτάσεις του για την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών που διαμένουν σε ιδρύματα και άλλα πλαίσια φιλοξενίας και φροντίδας.

Πάγια θέση του Συνηγόρου, που επαναδιατυπώνεται στην έκθεση αυτή, είναι η ανάγκη να υπάρξει εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας προκειμένου να διασφαλίζεται η παροχή ολοκληρωμένης φροντίδας σε παιδιά υπό την οπτική των δικαιωμάτων τους.

Επίσης, σε σχέση με τα ιδρύματα φιλοξενίας και περίθαλψης παιδιών, πρέπει να καθιερωθούν προδιαγραφές και πρότυπα λειτουργίας, να υλοποιηθεί σύστημα πιστοποίησης και τακτικού ελέγχου τους, αλλά και διαδικασία επανεξέτασης της παρεχόμενης ατομικά εναλλακτικής φροντίδας προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα παιδιά που χρειάζεται να απομακρυνθούν από τις φυσικές τους οικογένειες τοποθετούνται σε εναλλακτικά πλαίσια φροντίδας που ανταποκρίνονται στα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα, όπως αυτά έχουν διατυπωθεί σε συναφείς Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και Οδηγίες του ΟΗΕ.

Ο εξορθολογισμός της οργάνωσης των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας θα πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, περιορισμό του χρόνου παραμονής των παιδιών σε ιδρύματα, ο οποίος σήμερα στην Ελλάδα είναι από τους υψηλότερους στην Ευρώπη, λειτουργία κατάλληλων δομών επείγουσας, προσωρινής ή και τακτικής φιλοξενίας, ενίσχυση των μονάδων φιλοξενίας και περίθαλψης οικογενειακού τύπου, προώθηση του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων και λειτουργία κέντρων ημερήσιας φροντίδας για τις περιπτώσεις των παιδιών με αναπηρίες τα οποία διαβιώνουν με την οικογένειά τους.

Ειδικά ως προς τον θεσμό της αναδοχής, που προβλέπεται μεν στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, δεν έχει όμως εφαρμοστεί επαρκώς, ο Συνήγορος του Παιδιού διατύπωσε προτάσεις για την αναμόρφωση της ισχύουσας νομοθεσίας προς το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (ΚΕΣΑΘΕΑ) στο οποίο συμμετέχει.

ΜΜΕ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Ο Συνήγορος έχει διαπιστώσει ότι πολλά έντυπα και ραδιοτηλεοπτικά μέσα θίγουν την προσωπικότητα των ανηλίκων και παραβιάζουν την κείμενη νομοθεσία, πραγματοποιώντας συνεντεύξεις με παιδιά που ζουν σε ιδρύματα για προσωπικά τους ζητήματα και χρησιμοποιώντας την εικόνα τους ανεξαρτήτως ηλικίας. Τα παραπάνω έχουν ως συνέπεια να ταυτοποιούνται τα παιδιά, να αναβιώνουν δυσάρεστες εμπειρίες και να διαταράσσεται η κοινωνική τους ζωή. Με έγγραφό του προς τα αρμόδια υπουργεία και τους εποπτεύοντες φορείς, ο Συνήγορος επισήμανε τα προβλήματα που δημιουργούνται από τέτοιου είδους πρακτικές, ανέδειξε το οικείο νομικό πλαίσιο και διατύπωσε τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις του, προκειμένου να ληφθεί η κατάλληλη μέριμνα ώστε να προστατεύεται η ιδιωτική ζωή των παιδιών που διαμένουν σε ιδρύματα, να τηρείται η νομοθεσία που αφορά την πραγματοποίηση συνεντεύξεων με ανηλίκους και να μην προκαλείται αναστάτωση στην κοινωνική και την εκπαιδευτική ζωή των παιδιών.

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο Συνήγορος συμμετείχε ως ιδρυτικό μέλος στο Δίκτυο κατά της Βίας στο Σχολείο.* Το δίκτυο συγκροτήθηκε από δημόσιους και μη κυβερνητικούς φορείς με στόχο τη μεταξύ τους συνεργασία για τη συγκέντρωση και τη διάδοση πληροφοριών, μηνυμάτων και καλών

πρακτικών αντιμετώπισης της βίας μεταξύ μαθητών στο σχολείο. Το δίκτυο συντονίζει η Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου (ΕΨΥΠΕ), και σύντομα θα διαθέτει ιστοχώρο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Παράλληλα, ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού και επιστήμονες της ανεξάρτητης αρχής συμμετείχαν σε σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, όπως επίσης σε ανοιχτές εκδηλώσεις-συζητήσεις με μαθητές και εκπαιδευτικούς σχετικά με το φαινόμενο της βίας στο σχολείο και τους τρόπους αντιμετώπισής του.

Ιδιαίτερη έμφαση έχει δώσει ο Συνήγορος του Παιδιού στην καταγραφή και τη διάδοση καλών πρακτικών σε σχολεία όπου δοκιμάζονται νέες μορφές παρέμβασης, όπως η δημιουργία ομάδων ομότιμων διαμεσολαβητών, ειρηνοποιών, ομάδων φιλίας κ.λπ.

Τον Φεβρουάριο του 2011 το Υπουργείο Παιδείας εξέδωσε σχετική εγκύκλιο στην οποία περιλήφθηκαν οι προτάσεις του Συνηγόρου του Παιδιού.*

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ο Συνήγορος, με την ιδιότητά του ως Συνήγορος του Παιδιού, διοργάνωσε στις 26.5.2011 συνάντηση εκπροσώπων φορέων και οργανώσεων που αξιοποιούν εθελοντές για την προσφορά υπηρεσιών σε παιδιά.* Στόχος της συνάντησης ήταν η ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών, προκειμένου να προετοιμαστούν ενέργειες εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με το περι-

εχόμενο της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν. 2101/1992) και τη δεοντολογία που απορρέει από αυτήν όσον αφορά την προσέγγιση και την εργασία των εθελοντών με τα παιδιά. Στη συνάντηση έλαβαν μέρος 47 εκπρόσωποι δημόσιων φορέων και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της παιδικής προστασίας αξιοποιώντας εθελοντές στην περιοχή της Αττικής. Ακολούθησε η συγκρότηση συντονιστικής επιτροπής από εκπροσώπους εμπειρών φορέων και προετοιμάστηκαν δράσεις όπως η διοργάνωση σεμιναρίου και η έκδοση οδηγού καλής πρακτικής προσφοράς εθελοντικών υπηρεσιών σε ανηλίκους, με γνώμονα τις προβλέψεις της διεθνούς και της εθνικής νομοθεσίας σχετικά με την άσκηση και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΤΙΜΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Το Δίκτυο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά, το οποίο συντονίζει ο Συνήγορος, διοργάνωσε στις 3.5.2011 ανοιχτή συζήτηση με θέμα «Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε τους γονείς να μεγαλώσουν τα παιδιά τους χωρίς βία;». Η εκδήλωση έλαβε χώρα στο Υπουργείο Παιδείας. Προηγήθηκαν και ακολούθησαν συναντήσεις που στόχο είχαν το ευρύ φάσμα φορέων και επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται στο εν λόγω πεδίο να συνδράμει στην εκπόνηση υλικού και στην ανάπτυξη ενεργειών για την ενίσχυση του θετικού γονεϊκού ρόλου και την αποφυγή της χρήσης της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά.*

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ο Συνήγορος συμμετείχε σε εκδηλώσεις που διοργανώθηκαν στην Αθήνα,* στη Θεσσαλονίκη και στο Ηράκλειο Κρήτης από την Ελληνική Αντιπροσωπεία στην Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, με στόχο την προώθηση της πανευρωπαϊκής εκστρατείας του Συμβουλίου εναντίον της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης των παιδιών, που έχει τίτλο «Ένα στα πέντε». Ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού εστίασε στις ακόλουθες προτάσεις:

- Να καθιερωθεί σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες η εκπαίδευση σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού, στην οποία θα περιλαμβάνονται στοιχεία για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική βία.
- Να εισαχθεί η σεξουαλική αγωγή στα σχολεία, στο πλαίσιο προγραμμάτων Αγωγής Υγείας.
- Να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί στο θέμα της διαχείρισης σχετικών ζητημάτων.
- Να πλαισιωθεί το έργο των εκπαιδευτικών από ειδικούς ψυχικής υγείας και κοινωνικούς λειτουργούς στους οποίους τα παιδιά θα μπορούν να μιλούν με εχεμύθεια για σχετικά θέματα που τους απασχολούν.
- Να ληφθούν μέτρα για την καλύτερη προστασία των παιδιών-θυμάτων, ιδίως με την καθιέρωση πρωτοκόλλων καταγραφής και παραπομπής στη δι-

καιοσύνη των υποθέσεων κακοποίησης, τον περιορισμό των επαναλαμβανόμενων καταθέσεων των παιδιών και την αξιοποίηση της προβλεπόμενης από τη νομοθεσία βιντεοσκόπησης των μαρτυρικών καταθέσεων.

Τέλος, επισημάνθηκε η ανάγκη να ενημερωθεί και να ευαισθητοποιηθεί όλη η κοινωνία για το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης-εκμετάλλευσης, όπως και για τις ενέργειες στις οποίες οφείλουν να προβαίνουν οι αρμόδιοι φορείς όσον αφορά την προστασία των παιδιών από αυτήν.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ο Συνήγορος συμμετείχε σε σεμινάρια εκπαίδευσης κοινωνικών λειτουργών των δήμων της χώρας που διοργανώθηκαν από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης σε συνεργασία με το ΚΕΣΑΘΕΑ. Στόχος ήταν η επιμόρφωσή τους σε θέματα διαχείρισης καταγγελιών για υποθέσεις που αφορούν ανηλίκους τις οποίες δέχεται το Κέντρο μέσω της νέας εθνικής τηλεφωνικής γραμμής παιδικής προστασίας (1107). Οι εκπαιδευόμενοι είχαν δηλωθεί από τους δήμους τους ως υπεύθυνοι των τοπικών Ομάδων Προστασίας Ανηλίκων, οι οποίες συγκροτήθηκαν σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΚΥΑ 49540/2011. Ο Συνήγορος έχει υποστηρίξει ότι είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν κοινωνικές υπηρεσίες σε όλους τους δήμους της χώρας με εξειδίκευση σε θέματα προστασίας της παιδικής ηλικίας. Μεταξύ άλλων οι υπηρεσίες αυτές θα διεξάγουν κοινωνικές έρευνες και παρεμβάσεις σε

προληπτικό και υποστηρικτικό επίπεδο ώστε να αποτρέπονται καταστάσεις που συνεπάγονται την παραβίαση δικαιωμάτων των ανηλίκων (σχολική διαρροή, βία στην οικογένεια, παραμέληση, εκμετάλλευση ανηλίκων κ.λπ.).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία,
στους ιστότοπους του Συνηγόρου www.synigoros.gr,
www.0-18.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν
σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε
σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Νομοθετικές και Οργανωτικές Προτάσεις

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Για την άδεια άσκησης επαγγέλματος ιχθυολόγου

- Την τροποποίηση των διατάξεων που διέπουν την άδεια άσκησης επαγγέλματος ιχθυολόγου και την εγγραφή ιχθυολόγων στο Γεωτεχνικό Επιμελητήριο, προκειμένου να ισχύσει ως μόνο προσόν το σχετικό πτυχίο και να απαλειφθεί η διακριτική μεταχείριση σε βάρος όσων δεν έχουν συναφή προϋπηρεσία στο Δημόσιο.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Για την ποινική μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία

- Την τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα, ώστε να προβλέπεται η δυνατότητα της υφ' όρον απόλυσης για όλους τους κρατούμενους με πιστοποιημένη αναπηρία από ένα ποσοστό και άνω, καθώς και την εξέταση της δυνατότητας και γι' αυτούς της κατ' οίκον έκτισης ποινής υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, όπως εφαρμόζεται ήδη περιοριστικά και με κάποιες σαφείς δικλίδες ασφαλείας σε όλους τους κρατούμενους με ποινή φυλάκισης οι οποίοι είναι άνω των 75 ετών (βλ. «Ελευθερία και ασφάλεια»).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ
ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Για την παρακολούθηση της σχολικής επίδοσης

- Τη χορήγηση της άδειας παρακολούθησης σχολικής επίδοσης και στους μη έχοντες την επιμέλεια των τέκνων-μαθητών γονείς, με τη συναίνεση του έχοντος την επιμέλεια γονέα. **Η πρόταση έγινε αποδεκτή** και αναμένεται η έκδοση της σχετικής νομοθετικής πράξης.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

Για τον εξορθολογισμό του νομοθετικού πλαισίου περί αδειών ανατροφής τέκνων και λοιπών μέτρων διευκόλυνσης υπαλλήλων με οικογενειακές υποχρεώσεις, προς την κατεύθυνση υιοθέτησης μέτρων για την ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας και την ισότιμη συμμετοχή και των δύο γονέων στην ανατροφή των τέκνων

- Τη θεσμοθέτηση άδειας για στρατιωτικούς που υπόκεινται σε διαδικασία ιατρικά υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.
- Την ενίσχυση των αδειών κύησης και τοκετού για τις γυναίκες στρατιωτικούς με τη χορήγηση επιπλέον άδειας για την απόκτηση παιδιών πέραν του τρίτου.
- Την επέκταση της άδειας ανατροφής για όλο το στρατιωτικό προσωπικό ανεξαρτήτως φύλου και την ενίσχυση των αδειών αυτών σε περιπτώσεις πολύδυμης κύησης.
- Την επέκταση της πλήρους άδειας ανατροφής στους υιοθετούντες τέκνο.

Οι προτάσεις έγιναν αποδεκτές.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Για την αναγνώριση του χρόνου προϋπηρεσίας των σχολικών φυλάκων

- Την πλήρη αναγνώριση, ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά, του χρόνου προϋπηρεσίας των σχολικών φυλάκων οι οποίοι προσελήφθησαν στην εργασία τους στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων εργασιακής εμπειρίας του ΟΑΕΔ και οι οποίοι στη συνέχεια κατατάχτηκαν σε θέσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου.*

Για τις χρονικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης σε ασφαλισμένους με 11.100 ημέρες πραγματικής ασφάλισης

- Τη νομοθετική θέσπιση ενός μεταβατικού στα

δίου κατά την εφαρμογή των επίμαχων διατάξεων του Ν. 3863/2010, προκειμένου όσοι έχουν συμπληρώσει 35 έτη πραγματικής ασφάλισης έως τις 31.12.2011 να θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης, ανεξαρτήτως ορίου ηλικίας, με τη συμπλήρωση 37 ετών υποχρεωτικής-πραγματικής ασφάλισης.

Για την παράταση του δικαιώματος σε προσαύξηση στη σύνταξη ή σε σύνταξη λόγω θανάτου σε δικαιούχους σπουδαστές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους και μέχρι την ολοκλήρωση των σπουδών τους

- Τη μη διακοπή της παροχής εφόσον, κατά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας, συνεχίζεται η φοίτηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Την αναδρομική, από την ημέρα της διακοπής της, χορήγηση της παροχής τόσο στην προαναφερθείσα κατηγορία όσο και στα πρόσωπα που συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους μετά την αποφοίτησή τους από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και εισέρχονται, εντός του ίδιου έτους, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Τη γενικευμένη εφαρμογή της διάταξης του ΟΑΕΕ, σύμφωνα με την οποία η σύνταξη παρατείνεται μέχρι και τη συμπλήρωση του 19ου έτους της ηλικίας εφόσον δεν έχουν ολοκληρωθεί οι σπουδές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. **Η πρόταση έγινε εν μέρει δεκτή** με την παράγρ. 6 του άρθρου 20 του Ν. 4019/2011.

Οι προτάσεις έγιναν στο μεγαλύτερο μέρος τους αποδεκτές.

Για την αξιοποίηση του χρόνου ασφάλισης των ελληνικών εργαζομένων στη Λιβύη

- Την καταβολή της σύνταξης η οποία έχει θεμελιωθεί και με χρόνο ασφάλισης στη Λιβύη από την ημερομηνία υποβολής του συνταξιοδοτικού αιτήματος και όχι από την ημερομηνία μεταφοράς των λιβυκών εισφορών στο ΙΚΑ.
- Για τους ασφαλισμένους για τους οποίους δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία μεταφοράς των

εισφορών από τη Λιβύη, την ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας η οποία θα κατατείνει στην, υπό συγκεκριμένους όρους και συνθήκες, αναγνώριση του χρόνου αυτού.

Για την ενίσχυση και τη διατήρηση της απασχολησιμότητας των γυναικών

- Τη νομοθετική ένταξη περισσότερων κατηγοριών ωφελούμενων γυναικών, στο πλαίσιο της υλοποίησης της συγχρηματοδοτούμενης από το ΕΣΠΑ δράσης «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής», προκειμένου τα τέκνα τους να γίνονται δεκτά σε βρεφονηπιακούς σταθμούς.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Για τη διασφάλιση της διαμονής των νόμιμων αλλοδαπών στη χώρα

Το 2011 ο Συνήγορος συνόψισε και κατέγραψε ένα μεγάλο μέρος ζητημάτων που αφορούν τη διαμονή των νόμιμων αλλοδαπών στη χώρα, για τα οποία είχε και κατά το παρελθόν απευθυνθεί στη διοίκηση. Τα προβλήματα που έχουν διαπιστωθεί αφορούν κυρίως την έκπτωση των αλλοδαπών αυτών από το καθεστώς νομιμότητας λόγω της αδυναμίας τους να ανταποκριθούν στις απαιτούμενες προϋποθέσεις του νόμου για την ανανέωση της άδειας διαμονής τους. Για τους ανωτέρω λόγους ο Συνήγορος διατύπωσε σειρά προτάσεων, από τις οποίες επιλέγεται να αναφερθούν στην παρούσα έκθεση όσες έγιναν αποδεκτές εντός του ίδιου έτους. Συγκεκριμένα ο Συνήγορος πρότεινε:*

- Τη μείωση του αριθμού των ελάχιστων ημερομισθίων και του χρόνου ασφάλισης που απαιτούνται για την ανανέωση της άδειας διαμονής για εργασία.
- Τη χορήγηση άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους: α) σε ενήλικες που γεννήθηκαν στην Ελλάδα, καθώς και σε όσους φοίτησαν σε έξι τουλάχιστον τάξεις ελληνικού σχολείου πριν ενηλικιωθούν, εφόσον εξακολουθούν να διαμένουν μόνιμα στη χώρα· και β) σε συζύγους,

γονείς ανήλικων ημεδαπών και συντηρούμενα μέλη οικογένειας έλληνα πολίτη.

- Τη δυνατότητα να αποκτούν άδεια διαμονής για εξαιρετικούς λόγους αλλοδαποί που στερούνται θεώρησης εισόδου ή άδειας διαμονής που είχε εκδοθεί οποτεδήποτε στο παρελθόν, εφόσον ο ενδιαφερόμενος αποδεικνύει με έγγραφα βεβαίαια χρονολογίας το πραγματικό γεγονός της διαμονής του στη χώρα για ορισμένα έτη. Σύμφωνα με σχετική νομοθετική επιλογή, τα έτη αυτά καθορίζονται σήμερα στα 10, ενώ με σχετική υπουργική απόφαση καθορίστηκαν τα δικαιολογητικά για τη χορήγηση και την ανανέωση άδειας διαμονής τού εν λόγω τύπου. Δεδομένου ότι ένα εκ των δικαιολογητικών είναι το υποβληθέν αίτημα ασύλου, γίνεται με αυτό τον τρόπο δεκτή πρόταση του Συνηγόρου για τη διασφάλιση του καθεστώτος της νόμιμης παραμονής των μακροχρόνια αιτούντων άσυλο.
- Τον καθορισμό του τύπου άδειας διαμονής που χορηγείται σε υπηκόους τρίτων χωρών, συντρόφους πολίτη της ΕΕ ή Έλληνα, με τον οποίο διατηρούν σταθερή σχέση προσηκόντως αποδεδειγμένη.
- Την ανανέωση της άδειας διαμονής για εξαρτημένη εργασία σε ανέργους αλλοδαπούς με την κατάθεση βεβαίωσης εγγραφής στα μητρώα ανέργων αντί της σύμβασης εργασίας. Στις ανωτέρω περιπτώσεις, οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν να προσκομίσουν το ελλείπον δικαιολογητικό εντός 6 μηνών από την υποβολή της σχετικής αίτησης.
- Την αλλαγή της διαδικασίας απόδειξης της επαρκούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας για τους αιτούντες άδεια επί μακρόν διαμένοντος αλλοδαπού.

Άλλα θέματα

- Την τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου αδειών ανατροφής και μέτρων διευκόλυνσης για τους εργαζομένους με οικογενειακές υποχρεώσεις στις ΔΕΥΑ όλης της χώρας (βλ. «Φύλο και εργασιακές σχέσεις»).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Για την υποβολή των καταναλωτικών δαπανών με συμπληρωματική δήλωση

- Τη δυνατότητα υποβολής των καταναλωτικών δαπανών με συμπληρωματική εμπρόθεσμη δήλωση σε περίπτωση παράλειψης υποβολής τους με την αρχική. **Η πρόταση έγινε αποδεκτή**, με ισχύ από το οικονομικό έτος 2012 και εντεύθεν (βλ. «Οικονομική πολιτική»).

Για τη θυροκόλληση των φορολογικών εγγράφων

- Τη θυροκόλληση των φορολογικών εγγράφων στην κατοικία ή στον επαγγελματικό χώρο των πολιτών σε κλειστό φάκελο και την αναφορά του ακριβούς περιεχομένου τους στην επιδοτήρια έκθεση. **Αναμένεται η ψήφιση νομοθετικής διάταξης η οποία υιοθετεί την πρόταση του Συνηγόρου.**

Για τα τέλη κυκλοφορίας επιβατικών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης (ΕΙΧ) ανήλικων αναπήρων

- Τη δυνατότητα μετάθεσης της απαλλαγής από τα τέλη κυκλοφορίας στους γονείς σε περίπτωση που η παραλαβή του οχήματος δεν έγινε στο όνομα του ανήλικου ανάπηρου μέλους της οικογένειας. **Υπήρξε θετική εισήγηση από την αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου.**

Για τη χορήγηση ατέλειας για την απόκτηση ΕΙΧ αυτοκινήτου από ανάπηρους πολίτες

- Την καθιέρωση ενιαίων κριτηρίων όσον αφορά την αντιμετώπιση όλων των ομάδων των προσώπων που έχουν υποστεί μεταμόσχευση. Η πρόταση δεν έγινε αποδεκτή.

Για τον προσδιορισμό του φόρου μεταβίβασης παλαιών κτισμάτων χωρίς αποδεικτικά στοιχεία παλαιότητας

- Τη διεύρυνση του τρόπου απόδειξης της παλαιότητας των κτισμάτων που στερούνται τίτλου

ιδιοκτησίας, ώστε η αξία αυτών να μην προσδιορίζεται αποκλειστικά με βάση τις αντικειμενικές αξίες.

Για την εφαρμογή της αρχής της ισότητας στους ασφαλισμένους πατέρες με ανήλικα ή ανίκανα παιδιά

- Την παροχή της δυνατότητας στους ασφαλισμένους πατέρες με ανήλικα ή ανίκανα παιδιά οι οποίοι έχουν συμπληρώσει 25 έτη ασφάλισης μέχρι τις 31.12.2010 να κάνουν χρήση των νέων συνταξιοδοτικών διατάξεων κατά την κρίση τους.

Για τη χορήγηση των τρίμηνων αποδοχών στους αιτούντες από το Δημόσιο σύνταξη ως έναντι λόγω της καθυστέρησης, πέραν του τριμήνου, καταβολής της σύνταξης

- Την τροποποίηση του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων προκειμένου να θεσμοθετηθεί παράταση των τρίμηνων αποδοχών σε εξάμηνες.

Για τον τρόπο παρακράτησης της Εισφοράς Αλληλεγγύης Συνταξιούχων

- Την τροποποίηση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου, ώστε:
 - α. είτε να ισχύσει προοδευτική παρακράτηση της εισφοράς, όπως ακριβώς εφαρμόζεται στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων·
 - β. είτε να τεθεί κατώτατο όριο, ώστε το τελικό ποσό της σύνταξης μετά την παρακράτηση να μην υπολείπεται του αμέσως προηγούμενου συνταξιοδοτικού κλιμακίου.

Για τον χρονικό περιορισμό της αναδρομικής καταβολής σύνταξης στις περιπτώσεις που το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους καθυστερεί πέραν των τριών ετών να εκδώσει συνταξιοδοτική απόφαση

- Τη θέσπιση ειδικών δικονομικών προνομίων για τους συγκεκριμένους συνταξιούχους (όπως απαλλαγή τους από τα δικαστικά τέλη και παράβολα, δυνατότητα αυτοπρόσωπης δικαστικής παράστασής τους ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου).

- Την τροποποίηση του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων προκειμένου αξιώσεις πέραν της τριετίας να μπορούν να καταβληθούν τμηματικά σε δόσεις, όπου η καθεμία από αυτές δεν θα μπορεί να υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο ποσοστό της απαίτησης, η οποία στο σύνολό της θα επιμεριστεί σε μεθεπόμενους κρατικούς προϋπολογισμούς.

Άλλα θέματα

- Την καταβολή αναλογίας δώρου Χριστουγέννων σε συνταξιούχους που συμπληρώνουν το 60ό έτος ηλικίας μετά την 1η Δεκεμβρίου.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Για την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποφοίτων εσπερινού λυκείου

- Την πρόβλεψη μεταβατικής διάταξης σχετικά με την εφαρμογή των κριτηρίων (Ν. 3879/2010) εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για όσους έκαναν την εγγραφή τους στην τρίτη (προτελευταία) τάξη εσπερινού γενικού λυκείου κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2010-2011 και δεν είχαν προηγουμένως ενημερωθεί έγκαιρα για την επιδείνωση των όρων εισαγωγής τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Για την αθροιστική χορήγηση αδειών ανατροφής στους εκπαιδευτικούς

- Την αθροιστική (νέα άδεια και υπόλοιπο από προηγούμενες άδειες ανατροφής, συνολικά) χορήγηση αδειών ανατροφής και στους εκπαιδευτικούς, όπως ισχύει και στους λοιπούς μόνιμους δημοσίου υπαλλήλους. Η πρόταση δεν έγινε αποδεκτή.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

Για τον καθορισμό των χρήσεων γης στα νομίμως

υφιστάμενα οικοπέδα του εγκεκριμένου σχεδίου του Δήμου Βούλας

- Την εκ νέου νομοθετική ρύθμιση του καθορισμού χρήσεων γης στα νομίμως υφιστάμενα οικοπέδα του εγκεκριμένου σχεδίου του Δήμου Βούλας μετά την υπ' αριθμ. 123/2007 απόφαση του ΣτΕ, με πρόνοια ώστε, σύμφωνα προς τις αρχές της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, να μην θιγούν τα ήδη θεμελιωμένα δικαιώματα ιδιοκτητών.

Για το παραδεκτό της υποβολής φακέλων εκδόσεως οικοδομικών αδειών

- Τη νομοθετική θέσπιση του κριτηρίου του χρόνου δημοσιεύσεως του Ν. 3937/2011 ως απώτατου χρονικού ορίου παραδεκτής υποβολής φακέλων εκδόσεως οικοδομικών αδειών (βλ. «Εγκύκλιοι έναντι νόμων»).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

- Τον εξορθολογισμό του νομοθετικού πλαισίου περί αδειών ανατροφής τέκνων και λοιπών μέτρων διευκόλυνσης υπαλλήλων της ΕΛΑΣ με οικογενειακές υποχρεώσεις, επί τη βάση επιμέρους προτάσεων. **Η εισήγηση του Συνηγόρου έγινε αποδεκτή.**
- Τη νομοθετική πρόβλεψη της τρίμηνης άδειας ανατροφής τέκνου μετά πλήρων αποδοχών για κάθε τέκνο πέραν του δεύτερου στους υπαλλήλους της ΕΛΑΣ και του Λιμενικού Σώματος. **Η ΕΛΑΣ αποδέχτηκε την πρόταση του Συνηγόρου** και η εν λόγω άδεια θεσμοθετήθηκε με το ΠΔ 138/2011.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Για τη χορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε κρατούμενους

- Τη ρητή αποσαφήνιση του ζητήματος προς την

κατεύθυνση της χορήγησης στους κρατούμενους με αναπηρία 67% του επιδόματος βαριάς αναπηρίας, προκειμένου το μέτρο να εφαρμοστεί ενιαία.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Για τις συνθήκες κράτησης των ατόμων με αναπηρία

- Τη δημιουργία, στο πλαίσιο λειτουργίας του μεγαλύτερου και κεντρικού σωφρονιστικού καταστήματος της χώρας, ειδικής δομής με εκπαιδευμένο προσωπικό για την εξυπηρέτηση των καθημερινών αναγκών κρατούμενων με σοβαρά προβλήματα αναπηρίας (βλ. «Ελευθερία και ασφάλεια»).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

- Την έκδοση εγκυκλίου για την ενημέρωση και την αντιμετώπιση ζητημάτων σεξουαλικής παρενόχλησης στον δημόσιο τομέα.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ

Για την επιβολή προστίμων σε ανηλίκους λόγω απουσίας εισιτηρίου και τη συνακόλουθη προσαύξησή τους, με παράλληλη άσκηση ένδικων μέσων και επίδοση εξωδίκων από ΟΑΣΑ-ΟΑΣΘ

- Την αναγραφή των στοιχείων των γονέων και την αποστολή υπ' όψιν τους των σχετικών ειδοποιήσεων πριν από τις προσαυξήσεις προστίμων ή την τυχόν επίδοση δικογράφων. **Η πρόταση έγινε δεκτή από τον ΟΑΣΘ και εν μέρει δεκτή από τον ΟΑΣΑ.***

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Για τη μη εκπλήρωση οικονομικών υποχρεώσεων του Δημοσίου προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις

Η δημοσιονομική κρίση επιτείνει το ήδη εκτεταμένο φαινόμενο της μη έγκαιρης εκπλήρωσης των οικονομικών υποχρεώσεων του κράτους προς ιδιώτες, φυσικά και νομικά πρόσωπα. Ο Συνήγορος δέχθηκε μεγάλο σχετικό αριθμό αναφορών και, συνεκτιμώντας τη σοβαρότητα του θέματος, υπέβαλε σειρά προτάσεων για τη λήψη μέτρων διασφάλισης των δικαιωμάτων των πολιτών, ώστε να αντισταθμιστεί κατά το δυνατόν η οικονομική δυσπραγία του Δημοσίου. Συγκεκριμένα ο Συνήγορος πρότεινε:

- Την αναστολή της παραγραφής των απαιτήσεων κατά του Δημοσίου κατά χρονικό διάστημα αντίστοιχο με την περίοδο δημοσιονομικής προσαρμογής της χώρας.
- Τη θεσμοθέτηση συστήματος εξόφλησης με βάση αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια.
- Την προσαρμογή της σχετικής διάταξης του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ) περί συμψηφισμού, ώστε να καταστεί δυνατός ο συμψηφισμός φορολογικών υποχρεώσεων των ιδιωτών με απαιτήσεις τους εις βάρος ΟΤΑ και φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και τη ρύθμιση του θέματος του αυτεπάγγελτου συμψηφισμού μη ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων των πολιτών.
- Την αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων εξόφλησης χρηματικών οφειλών δημόσιων φορέων, ιδίως ΟΤΑ, προς ιδιώτες.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

- Τη ρύθμιση, δυνάμει εγκυκλίου, των θεμάτων καλών πρακτικών που εφαρμόζουν σχολικές μο-

νάδες για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας και της επιθετικότητας μεταξύ μαθητών.*

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- Τη λήψη μέτρων για τη διευκόλυνση πρόσβασης βρεφών/μικρών παιδιών και των συνοδών τους στον αρχαιολογικό χώρο Ακροπόλεως. **Στο σύνολο των προτάσεων υπήρξε θετική ανταπόκριση της διοίκησης** (βλ. «Διαχείριση περιβάλλοντος και οργάνωση του χώρου»).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Προς τη Διεύθυνση Υγείας και Πρόνοιας του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (ΕΤΑΑ – Τομείς Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων)

- Τη μεταβολή του ασφαλιστικού φορέα ανηλίκων από τον ένα γονέα, ο οποίος ασκεί την επιμέλεια του τέκνου, χωρίς τη συναίνεση του πρώην συζύγου. **Η πρόταση έγινε αποδεκτή.***

**ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ**

Από προτάσεις που έχει κατά το παρελθόν διατυπώσει ο Συνήγορος έγιναν δεκτές οι εξής:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

- Η νομοθετική ρύθμιση του ζητήματος της ασφάλισης, με αναδρομική ισχύ, για τον κλάδο ασθένειας κατά τη διάρκεια της ειδικής παροχής προστασίας μητρότητας.
- Η χορήγηση επιδομάτων μητρότητας στην περίπτωση πρόωρου τοκετού και θανάτου του νεογνού.
- Η συμπερίληψη των άγαμων ανήλικων θυγατέ-

ρων, ασφαλισμένων ή συνταξιούχων του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ (οι οποίες είναι ασφαλισμένες ως έμμεσα μέλη), στους δικαιούχους του βοηθήματος τοκετού.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Στο πλαίσιο σειράς νομοθετικών προτάσεων για τη βελτίωση της φορολογικής νομοθεσίας που είχαν διατυπωθεί από τον Συνήγορο κατά το έτος 2010 (βλ. «Οικονομική πολιτική»), έγινε αποδεκτή η κάτωθι:

- Η νομοθετική ρύθμιση της υποχρέωσης χορήγησης της κοινής φορολογικής δήλωσης και του εκκαθαριστικού σημειώματος στις συζύγους που βρίσκονται σε διάσταση ή διάζευξη.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

- Η αναγραφή μόνο των νέων στοιχείων της ταυτότητας μαθητών που υιοθετήθηκαν σε αποδεικτικά έγγραφα σπουδών, χωρίς μνεία του λόγου μεταβολής τους (δηλαδή της υιοθεσίας).* **Η απόφαση έγινε αποδεκτή δυνάμει σχετικής εγκυκλίου.**
- Η επίδοση δικαστικών και εξώδικων εγγράφων που αφορούν τους γονείς σε ενήλικα άτομα που συνοικούν με τους γονείς και όχι στα ανήλικα τέκνα. **Η πρόταση έγινε αποδεκτή δυνάμει των διατάξεων του Ν. 3994/2011, που τροποποίησε τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ΚΠολΔ).** Επιπλέον, προβλέπεται ότι σε περίπτωση θυροκόλλησης το έγγραφο τοποθετείται εντός ενσφράγιστού φακέλου.*
- Η κατάργηση της «Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης» και η πρόβλεψη νομοθετικής εξουσιοδότησης για έκδοση ΠΔ προκειμένου να ρυθμιστούν τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων της.*

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

Νομικό Πλαίσιο και Λειτουργία του Θεσμού

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ανεξάρτητη αρχή κατοχυρωμένη στο Σύνταγμα. Ξεκίνησε τη λειτουργία του την 1η Οκτωβρίου 1998 και παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους πολίτες δωρεάν.

Η οργάνωση, η στελέχωση και η λειτουργία του Συνηγόρου καθορίζονται στον Ν. 3094/2003 και στον Κανονισμό Λειτουργίας του (ΠΔ 273/1999), στο πλαίσιο που θέτουν οι διατάξεις του Συντάγματος μετά την αναθεώρησή του το 2001. Τα πλήρη νομοθετικά κείμενα που διέπουν τη λειτουργία του Συνηγόρου δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα: www.synigoros.gr.

Αποστολή του Συνηγόρου είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των πολιτών για την προστασία των δικαιωμάτων τους, την τήρηση της νομιμότητας και την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης. Ο Συνήγορος ασχολείται επίσης με την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Το 2004 εντάχθηκε στον Συνήγορο και ο θεσμός του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Επίσης, με την ψήφιση του Ν. 3304/2005 για την «εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού», αποστολή του Συνηγόρου αποτελεί πλέον και η προώθηση της ίσης μεταχείρισης στις δημόσιες υπηρεσίες.

Με τον Ν. 3488/2006 ο Συνήγορος ορίστηκε φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας. Με τις διατάξεις του Ν. 3769/2009 (άρθρα 11 και

14) προστέθηκε στις αρμοδιότητες του Συνηγόρου η παρακολούθηση και η προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες στον δημόσιο τομέα.

Στις 8.12.2010 δημοσιεύθηκε ο Ν. 3896/2010, με τον οποίο καταργείται η ισχύουσα έως τώρα νομοθεσία (Ν. 3488/2006, ΠΔ 105/2003 και ΠΔ 87/2002) για την ισότητα των φύλων στην εργασία και κωδικοποιείται σε ένα ενιαίο και συνεκτικό νομοθετικό κείμενο, σύμφωνα με το πνεύμα και τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/54/ΕΚ.

Με το άρθρο 25 του νόμου αυτού διευρύνεται η αποστολή του Συνηγόρου· συγκεκριμένα, καθίσταται πλέον αρμόδιος και για την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα απασχόλησης και εργασίας. Επίσης, η αποστολή του εκτείνεται εφεξής στον έλεγχο και στην προώθηση της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες σε εργασιακά θέματα. Με την παράγραφο 7 του ίδιου άρθρου επέρχεται τροποποίηση στο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τον Συνήγορο (Ν. 3094/2003), καθώς προβλέπεται ότι, ειδικά και μόνον όταν συντρέχει παραβίαση της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στον τομέα της απασχόλησης, ο Συνήγορος έχει το δικαίωμα να «επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων, δικαστικών ή εισαγγελικών αρχών, έως τη διεξαγωγή της πρώτης συζήτησης στο ακροατήριο ή την άσκηση ποινικής δίωξης ή έως ότου το αρμόδιο δικαστήριο ή η αρμόδια δικαστική αρχή αποφανθεί επί αιτήσεως παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας».*

Υπενθυμίζεται ότι το έτος 2009 δημοσιεύθηκε ο Ν. 3772/2009, στον οποίο επιβεβαιώνεται ρητά η δυνατότητα πρόσβασης του Συνηγόρου στα καταστήματα κράτησης. Εξέλιπαν, έτσι, τα προσκόμματα που είχαν ανακύψει στο παρελθόν εξαιτίας παρερμηνειών και έγινε δεκτό το αίτημα

που επανειλημμένως είχε υποβάλει ο Συνήγορος να μπορεί να επισκέπτεται απρόσκοπτα τις φυλακές. Άμεση ήταν η δραστηριοποίηση της ανεξάρτητης αρχής με την επίσκεψη σε πολλά καταστήματα κράτησης της χώρας, η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα, προκειμένου να καταγραφούν τα ζητήματα που αφορούν τις συνθήκες κράτησης και την προστασία των δικαιωμάτων των κρατουμένων.

Δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 157 του Ν. 3839/2010, σχετικά με το «Σύστημα επιλογής προϊσταμένων οργανικών μονάδων με αντικειμενικά και αξιολογικά κριτήρια – Σύσταση Ειδικού Συμβουλίου Επιλογής Προϊσταμένων (ΕΙΣΕΠ) και λοιπές διατάξεις», ο Συνήγορος προτείνει έναν Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη ως μέλος του ΕΙΣΕΠ.

Προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης του έργου του Συνηγόρου, στην παράγραφο 6 του άρθρου 23 του Ν. 3907/2011 προβλέφθηκε ένα σύστημα εξωτερικού ελέγχου στις διαδικασίες της απομάκρυνσης των υπηκόων τρίτων χωρών, το οποίο λειτουργεί με μέριμνα του Συνηγόρου, ο οποίος συνεργάζεται για τον σκοπό αυτό με διεθνείς οργανισμούς και ΜΚΟ. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Προστασίας του Πολίτη, που εκδίδεται έπειτα από πρόταση του Συνηγόρου, ρυθμίζεται η οργάνωση και η λειτουργία του ως άνω συστήματος ελέγχου, η οποία ωστόσο δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη.

Ως διαμεσολαβητής, ο Συνήγορος διατυπώνει συστάσεις και προτάσεις προς τη δημόσια διοίκηση. Δεν επιβάλλει κυρώσεις ούτε ακυρώνει τις παράνομες πράξεις της δημόσιας διοίκησης. Στον Συνήγορο μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε Έλληνας ή αλλοδαπός πολίτης που ζει στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό και συναλλάσσεται με το ελληνικό δημόσιο. Ειδικά ως προς τις προσβολές των δικαιωμάτων του παιδιού, στον Συνήγορο μπορεί να προσφύγει το άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί, γονέας ή συγγενής του, αλλά και κάθε τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση αντίληψη της παραβίασης ενός

δικαιώματος του παιδιού. Τα ίδια ισχύουν και για τα νομικά πρόσωπα ή τις ενώσεις προσώπων.

Ο Συνήγορος παρεμβαίνει σε προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πολίτης στην επαφή του με τη δημόσια διοίκηση. Ενδεικτικά: ελλιπής παροχή ή άρνηση παροχής πληροφοριών, υπερβολική καθυστέρηση στη διεκπεραίωση αιτημάτων, παράβαση νόμου ή εφαρμογή παράνομης διαδικασίας και αθέμιτες διακρίσεις εις βάρος πολιτών.

Ο Συνήγορος είναι αρμόδιος για διαφορές του πολίτη με υπηρεσίες:

- του Δημοσίου·
- των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι, περιφέρειες)·
- άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ)·
- των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), των επιχειρήσεων και των οργανισμών που ελέγχονται από το κράτος ή από ΝΠΔΔ.

Ειδικά σε περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων του παιδιού και της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, ο Συνήγορος είναι αρμόδιος και για πράξεις ιδιωτών, φυσικών και νομικών προσώπων.

Ο Συνήγορος δεν είναι αρμόδιος:

- αν έχουν περάσει περισσότεροι από 6 μήνες από τότε που ο πολίτης πληροφορήθηκε την παράνομη πράξη ή την παράλειψη της δημόσιας διοίκησης που τον αφορά·
- για την παροχή πληροφοριών και νομικών συμβουλών·
- για ιδιωτικές διαφορές·
- για υποθέσεις που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών (εκτός αν πρόκειται για άνιση μεταχείριση υπαλλήλων με βάση τον Ν. 3304/2005 και τον Ν. 3488/2006), στην εθνική άμυνα, στην εξωτερική πολιτική και στις διεθνείς σχέσεις της χώρας, στην κρατική ασφάλεια·

- για υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων, εκτός αν πρόκειται, όπως προαναφέρθηκε, για τα θέματα της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών·
- για πράξεις των δικαστικών αρχών, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, των ανεξάρτητων αρχών, των θρησκευτικών ΝΠΔΔ·
- για πράξεις υπουργών και υφυπουργών που αφορούν τη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας.

ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

Ο Συνήγορος επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του, ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου φυσικού ή νομικού προσώπου ή ένωσης προσώπων. Οι αναφορές μπορούν να υποβληθούν αυτοπροσώπως, ταχυδρομικά ή μέσω τηλεομοιοτυπίας (φαξ).

Πρέπει να περιλαμβάνουν τα πλήρη και ακριβή στοιχεία του ενδιαφερομένου, σύντομη περιγραφή του προβλήματος, το αίτημα του ενδιαφερομένου, την εμπλεκόμενη δημόσια υπηρεσία ή, σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού, τον εμπλεκόμενο ιδιώτη, τις ενέργειες που έχουν προηγηθεί και το αποτέλεσμά τους, καθώς και κάθε αποδεικτικό στοιχείο ή πληροφορία που μπορεί να βοηθήσει στη διερεύνηση του θέματος.

Οι αναφορές εξετάζονται κατά θεματικές ενότητες που οργανώνονται σε έξι Κύκλους Δραστηριότητας: Δικαιώματα του ανθρώπου, Κοινωνική προστασία, Ποιότητα ζωής, Σχέσεις κράτους-πολίτη, Δικαιώματα του παιδιού και Ισότητα των φύλων. Η διερεύνησή τους ανατίθεται σε ειδικό επιστήμονα-χειριστή του αρμόδιου για την αναφορά Κύκλου.

Ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς και τηλεφωνικά σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Η έρευνα ολοκλη-

ρώνεται με τη σύνταξη εγγράφου, το οποίο ο Συνήγορος απευθύνει προς την αρμόδια υπηρεσία. Εφόσον όμως το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, ο Συνήγορος μπορεί να ενεργοποιήσει τις προβλεπόμενες από τον Ν. 3094/2003 θεσμικές του δυνατότητες, δηλαδή να προβεί σε διενέργεια αυτοψίας ή να διαβιβάσει την υπόθεση για εισαγγελικό ή πειθαρχικό έλεγχο.

Τέλος, όπου κρίνεται απαραίτητο, η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πορίσματος, το οποίο γνωστοποιείται και στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό.

Ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς όταν δεν υπάρχει δυνατότητα εξέτασης της αναφοράς του επειδή ο Συνήγορος είναι αναρμόδιος ή η αναφορά είναι προφανώς αόριστη, αβάσιμη ή ασκείται κατά τρόπο καταχρηστικό.

Ο Συνήγορος μπορεί:

- να ζητάει από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να διενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη
- να θέτει προθεσμία προς τις υπηρεσίες, μέσα στην οποία οφείλουν να τον ενημερώσουν για τις ενέργειές τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεών του ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους.

Άρνηση δημόσιου λειτουργού, υπαλλήλου κ.λπ. να συνεργαστεί με τον Συνήγορο κατά τη διεξαγωγή της έρευνας συνιστά, ανάλογα με την περίπτωση, πειθαρχικό παράπτωμα παράβασης καθήκοντος ή λόγο αντικατάστασης. Αν προκύπτει από εκθέσεις του Συνηγόρου ότι λειτουργός ή υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας παρακωλύει, για δεύτερη φορά μέσα σε μια τριετία, το έργο της έρευνας ή αρνείται χωρίς σοβαρό λόγο να συμπράξει στην επίλυση του προβλήματος, μπορεί να του επιβληθεί η ποινή της οριστικής παύσης. Τέλος, αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πρά-

ξης, ο Συνήγορος διαβιβάζει την έκθεση και στον αρμόδιο εισαγγελέα.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Η αποτελεσματική λειτουργία του Συνηγόρου προϋποθέτει οργανωτικό πλαίσιο ικανό να ανταποκρίνεται στις κατευθυντήριες γραμμές που έχει χαράξει ο νομοθέτης και να παρέχει τις καλύτερες δυνατές συνθήκες υποστήριξης του έργου του.

Στις 31.12.2011 το σύνολο των απασχολουμένων (επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό) του Συνηγόρου του Πολίτη, συμπεριλαμβανομένων της Συνηγόρου του Πολίτη (η οποία εξελέγη στις 19.5.2011 και ανέλαβε καθήκοντα στις 13.7.2011) και των έξι Βοηθών Συνηγόρων, ήταν 190 άτομα, εκ των οποίων 57 άνδρες και 133 γυναίκες.

Το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού ανέρχεται σε 141 άτομα και του προσωπικού διοικητικής και γραμματειακής υποστήριξης σε 49 άτομα.

Από το επιστημονικό προσωπικό 41 άτομα (29,50%) είναι διδάκτορες, 78 άτομα (55%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών και 22 άτομα (15,50%) είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

Από το διοικητικό προσωπικό και το προσωπικό γραμματειακής υποστήριξης 15 άτομα (32%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών, 11 άτομα (22%) είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, 2 άτομα (4%) κατέχουν πτυχίο ΤΕΙ, 19 άτομα (38%) κατέχουν τίτλους σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 2 άτομα (4%) κατέχουν τίτλους υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το επιστημονικό και το διοικητικό προσωπικό καλύπτει ευρύ φάσμα επιστημονικών ειδικοτήτων. Μεταξύ όσων κατέχουν βασικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών περιλαμβάνονται:

82 νομικοί, 12 πολιτικοί επιστήμονες, 4 φιλόλογοι,

1 θεολόγος, 9 οικονομολόγοι, 9 κοινωνιολόγοι, 1 κοινωνική λειτουργός, 7 αρχαιολόγοι, 4 επικοινωνιολόγοι, 4 αρχιτέκτονες, 5 ψυχολόγοι, 3 γεωλόγοι, 3 ωκεανογράφοι, 2 χημικοί, 1 χημικός μηχανικός, 2 πολιτικοί μηχανικοί, 3 επιστήμονες παιδαγωγικής, 2 επιστήμονες στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης, 1 γιατρός, 1 τοπογράφος μηχανικός, 1 μηχανικός χωροτάκτης-πολεοδόμος, 1 μαθηματικός, 4 επιστήμονες πληροφορικής, 1 βιβλιοθηκονόμος, 1 μηχανολόγος ηλεκτρολόγος, 4 επιστήμονες management, 1 επιστήμονας ανθρωπιστικών σπουδών.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΤΙΣ 31.12.2011

Συνήγορος του Πολίτη: 1
Βοηθοί Συνήγοροι του Πολίτη: 6
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Γραμματείας: –
Ειδικοί Επιστήμονες (με απόσπαση): 22
Ειδικοί Επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου): 111
Βοηθοί Επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου): 1
Προσωπικό Γραφείων Συνηγόρου του Πολίτη και Βοηθών Συνηγόρων: 7
Γραμματεία: 42

ΣΥΝΟΛΟ: 190

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2011) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Σπανού Καλλιόπη
(εξελέγη στις 19.5.2011 και ανέλαβε καθήκοντα στις 13.7.2011)

ΓΡΑΦΕΙΟ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Kerridge Dawn
Μανιάτη Λία
Νικολακοπούλου Μαγδαληνή

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Καρύδης Βασίλειος

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αναστασίου Ελένη
Βερέμης Δημήτριος
Βουτσίνου Μαρία
Κουτρούμπα Ελένη
Λυκοβαρδή Καλλιόπη
Λυσανδροπούλου Όλγα
Μαρκάκη Ευαγγελία
Μάρκου Ελένη
Μονιούδη-Πικρού Ισαβέλλα
Μόσχος Ιωάννης
Μπακογιάννης Κωνσταντίνος
Μπαλτσιώτης Λάμπρος
Μπούτσελης Ιωάννης
Μυτιληναίου Δήμητρα
Παντελίδου Φωτεινή
Παπαδοπούλου Ανδριανή
Παπαχαράλαμπος Χαράλαμπος
Τσαπόγας Μιχαήλ
Φυτράκης Ευτύχιος
Χατζηράλλη Σαπφώ
Χορμοβίτης Δημήτριος

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Γιαζιτζή Δήμητρα

ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

(ο οποίος ασκεί παράλληλα και καθήκοντα
Συνηγόρου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης)
Σακέλλης Ιωάννης

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αλέστας Αριστείδης
Αμοριανού Σοφία
Αρσενοπούλου Ιωάννα
Ασημακοπούλου Ζηνοβία
Βαβουγιού Άννα
Γαληνού Παρασκευή
Διάφα Λιάνα
Ζορμπάς Πάρης
Καραβόλου Μαρία
Κοντογεωργοπούλου Παυλίνα
Κυριακάκη Ειρήνη
Κωστής Ιωάννης
Λασκαρίδης Εμμανουήλ
Μαντά Ευαγγελία
Μαριδάκη Αδριρήνη
Μαρκετάκη Αικατερίνη
Μήλιος-Νικολάου Ανδρέας
Μπαρτζελιώτης Κωνσταντίνος
Παλάσκα Ευνίκη
Πανάγου Αιμιλία
Παπαδάκη Ρένα
Παπαλουκά Δανάη
Πιζάνης Εμμανουήλ
Σκυλλάκου Ευαγγελία
Τζέμος Βασίλειος
Τοπαλίδου Αναστασία
Τριανταφύλλου Καλλιόπη-Αικατερίνη
Τσελεκίδης Ιωάννης

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Καρασταμάτη Έβελυν-Ευδοκία

ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Σαγιάς Ιωάννης

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αθανασοπούλου Χαρίκλεια
Αντωνιάδης Κωνσταντίνος
Αποστόλου Μαρία
Βίττης Νικόλαος
Βλάχου Αικατερίνη
Βρετού Βασιλική
Γεωργίτση Μεταξία
Γιαννακουλοπούλου Μαρία
Καραμήτρου Ζωή
Κουτρουμάνη Αθηνά
Κουφάκη Ιωάννα
Λιάσκα Αιμιλία
Λουκάκος Κυριάκος
Μαρτσούκου Μεταξία
Μαυρομάτη Ελευθερία
Μπίλη Βασιλική
Μποσδογιάννη Αγγελική
Παινέση Μαρία-Μυρτώ
Παπαδοπούλου Ευγενία
Παπαθανάσογλου Αντωνίνα
Πετούση Θεοδώρα
Πεχλιβάνογλου Κωνσταντίνος
Ράππου Μαρία
Ρώσσιου-Κοκκίνη Ζωή
Σαλαμαλική Αγγελική
Σγάγιας Κωνσταντίνος
Σταματίου Ελένη
Σταμπουλή Έλενα
Στασινός Σωτήριος
Τσακιράκης Ευάγγελος
Φιλιππάκη Δάφνη
Φλιάτουρα Αικατερίνη
Ψαλτάκη Μαρία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Τριάντη Βασιλική

ΚΥΚΛΟΣ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ-ΠΟΛΙΤΗ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Κοτρωνιά Μαρία

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αγγελάκη Δέσποινα
Ανδρικάκη Κυριακή
Αντωναροπούλου Χρυσούλα
Βορριά Πετρούλα
Βούλγαρη Θεοδώρα
Γκλοβάνου Ελένη
Δαραμάρας Κωνσταντίνος
Ζαχαριάδου Χρυσούλα
Ζούβια Καλλιόπη
Θωμόπουλος Ευάγγελος
Καλαβάνου Αρτεμис
Καλαϊτζή Ασημίνα
Καμένου Ειρήνη
Καμπάς Ανδρέας
Κετσιτζίδου Μαρία
Λιαδή Μαρία
Μαλεβίτη Αικατερίνη
Ματανά Αναστασία
Μπενέκου Ευανθία
Μπιγιάκη Λεμονιά
Πανοπούλου Αγγελική
Παπανικολάου Αικατερίνη
Παπαστυλιανός Χρήστος
Πρεβεζάνου Κωνσταντίνα
Πρωτοπαπάς Μάριος
Σάρρας Σάββας
Στουγιάννου Καλλιόπη
Φλώρου Χριστίνα

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

—

ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Μόσχος Γεώργιος

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Κουβαριτάκη Ιωάννα
Μοσχοπούλου Αλεξάνδρα
Μπαφέ Νίκη
Μπλιάτη Μαρία
Παπαδημητρίου Κωνσταντίνος
Παπαδημητρίου Σταματία
Παύλου Μιλτιάδης
Πούλου Σταματίνα
Ρούτση Άννα
Στρατιδάκη Σαμάνθα
Τσάγκαρη Μαρία

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Παπανικολάου Ευανθία

ΚΥΚΛΟΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΒΟΗΘΟΣ ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Γιαννακούρου Σταματίνα

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αγγέλη Χριστίνα
Δεμοίρου Ηλέκτρα
Καραγεώργου Μαρία
Λαμπροπούλου Κυριακή

ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΟΗΘΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ

Μέλη του επιστημονικού προσωπικού που υπηρετούν σε άλλες υπηρεσίες

Βελαώρας Δημήτριος
Δελλή Αλεξάνδρα
Δουλαδέρης Νικόλαος
Δρόσος Σέργιος
Μαραγκάκη Ελένη
Μπώλου Βασιλική
Στεφανάκη Καλλιόπη
Τσιούκας Γρηγόριος
Χατζή Χρυσή

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

Ευαγγέλου Θεογονωσία
(αναπληρώτρια προϊσταμένη)

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Βασιλόπουλος Ηλίας
Βερβεράκη Κλεοπάτρα
Καλαματιανού Μαρία-Αριστέα
Κανελλοπούλου Μαρία
Λαγιάκου Ελένη
Λιάνου Μαρία

Γραφείο Διοικητικής Μέριμνας

Καζάκη Σοφία

ΤΜΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Αδαμόπουλος Αναστάσιος
Αποστολίδου Άννα
Βαρδαλάκη Ευγενία
Θέος Ιωάννης

Καραγιάννης Λουκάς
Κρητικοπούλου Βασιλεία
Μπούτσαλη Πελαγία
Σωτηροπούλου Μαρία
Τσάπαλης Βασίλειος

**Γραφείο Πληροφόρησης
και Εξυπηρέτησης Πολιτών**

Παπαδόπουλος Δημήτριος

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Αποστολόπουλος Δημήτριος
Ευαγγέλου Θεογνωσία
Ζηκύρη Βαρβάρα
Κωνσταντακόπουλος Γεώργιος

Γραφείο Προμηθειών

Κοσμά Στέλλα
Παπαδόπουλος Θεόδωρος

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

Ανδριάνη Ρόδη
Βουρόπουλος Ηλίας
Βράζος Δημήτριος
Ζάκας Αλέξανδρος
Σάλτας Παναγιώτης

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Καρτερολιώτου-Τζαβάρα Καλλιρρόη
Παπαγεωργοπούλου Δημητρία
Παραγιός Πέτρος
Τζάθα Αγγελική

ΤΜΗΜΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Χαραλάμπους Γερασιμούλα

**ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ
ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ**

Αθανασιάδη Ευρυδίκη
Γιαννακού Ευαγγελία
Τζώρτζη Αργυρώ
Τσαγγαράτου Αθανασία

**Μέλη του διοικητικού προσωπικού
που υπηρετούν σε άλλες υπηρεσίες**

Αμαξοπούλου-Καρπαθοπούλου Μαρία
Βράιλα Κατερίνα
Κρητικός Γεώργιος
Νάκου Βιργινία
Φίλιος Θεόδωρος

**Δεν ανήκουν στο στελεχιακό δυναμικό
του Συνηγόρου του Πολίτη οι:**

Τουρκοχωρήτη Ιωάννα από 3.1.2011
(ειδική επιστήμονας)
Αναστασίου Αναστάσιος από 26.1.2011
(ειδικός επιστήμονας)
Καπάρος Σπυρίδων από 28.2.2011
(διοικητικός υπάλληλος)
Τάκης Ανδρέας από 1.4.2011
(ειδικός επιστήμονας)
Πετροπούλου Μυρτώ-Αφροδίτη από 13.7.11
(Γραφείο Συνηγόρου του Πολίτη)
Καρακώστας Δημήτριος από 16.8.2011
(οδηγός)
Τσουκαλά Αλίκη από 16.8.2011
(Γραφείο Βοηθού Συνηγόρου)
Μπαλλά Ευαγγελία από 26.8.2011
(Βοηθός Συνήγορος)
Αρναουτάκη Σταυρούλα από 30.9.2011
(διοικητική υπάλληλος)
Ευσταθιάδου-Κωνσταντακοπούλου Αικατερίνη
από 30.9.2011 (διοικητική υπάλληλος)
Γκούμα Αικατερίνη από 27.11.2011
(ειδική επιστήμονας)
Καλλιοντζή Αικατερίνη από 27.11.2011
(Προϊσταμένη Διεύθυνσης Γραμματείας)
Αδάμ Χρήστος από 31.12.2011
(ειδικός επιστήμονας)

Την 21η Ιανουαρίου έφυγε πρόωρα από τη ζωή
ο ειδικός επιστήμονας Χρήστος Τσαϊτουρίδης.

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία	ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα	ΕΛΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης
ΑΗΣ	Ατμοηλεκτρικός Σταθμός	ΕΟΜΜΕΧ	Ελληνικός Οργανισμός Μικρών-Μεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας
ΑΚ	Αστικός Κώδικας	ΕΟΠΥΥ	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
ΑμΕΑ	Άτομα με Ειδικές Ανάγκες	ΕΠΑ	Εταιρεία Προσωρινής Απασχόλησης
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	ΕΠΑΛ	Επαγγελματικά Λύκεια
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	ΕΠΚΑ	Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού	ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΑΣΕΤΕΜ/ΣΕΛΕΤΕ	Ανωτέρα Σχολή Εκπαιδευτικών Τεχνολόγων Μηχανικών / Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης	ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΓΓΙΦ	Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων	ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΓΓΚΑ	Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων	ΕΤΑΑ-ΤΣΜΕΔΕ	Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων – Τομείς Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	ΕΤΑΚ	Ενιαίο Τέλος Ακίνητης Περιουσίας
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού	ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας
ΔΕΠ	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό	ΕΥΕΚΑ	Ειδική Υπηρεσία Επιθεώρησης και Κατεδάφισης Αυθαιρέτων
ΔΕΥΑ	Δημοτικές Εταιρείες Ύδρευσης και Αποχέτευσης	ΕΥΕΠ	Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος
ΔΟΑΤΑΠ	Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης	ΕΦΕΤ	Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων
ΔΟΥ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία	ΖΥΣ	Ζώνες Υποδοχής Συντελεστή
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο	ΙΕΚ	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΑΡΘ	Έλεγχος Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και Θορύβου	ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΕΒΑ	Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων	ΙΚΑ-ΕΤΑΜ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ΕΓΣΣΕ	Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας	ΙΚΥ	Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών
ΕΔΕ	Ένορκη Διοικητική Εξέταση	ΙΝΕΠ	Ινστιτούτο Επιμόρφωσης
ΕΔΕΥΑ	Ένωση Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης-Αποχέτευσης	ΚΑΣ	Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο
ΕΕΔΑ	Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου	ΚΕΔ	Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου
ΕΘΕΛ	Εταιρεία Θερμικών Λεωφορείων	ΚΕΕΛΠΝΟ	Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων
ΕΙΣΕΠ	Ειδικό Συμβούλιο Επιλογής Προϊσταμένων	ΚΕΚ	Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα	ΚΕΠ	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας	ΚΕΣΑΘΕΑ	Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων
ΕΚΕΠΥ	Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων Υγείας	ΚΤΕΛ	Κοινό Ταμείο Εισπράξεων Λεωφορείων
ΕΚΚΝ	Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων		
ΕΚΠΑΑ	Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης		

ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση	ΤΕΑΥΕΚ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων
ΛΔΧ	Λεωφορεία Δημόσιας Χρήσης	ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΜΕΘ	Μονάδα Εντατικής Θεραπείας	ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση	ΤΠΔΥ	Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΜΣΔ	Μεταφορά Συντελεστή Δόμησης Ν. Νόμος	ΥΠΑΔ	Υπηρεσίες Περιθάλαψης Ασφαλισμένων Δημοσίου
ΜΤΠΥ	Μετοχικό Ταμείο Πολιτικών Υπαλλήλων	ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΝΑ	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	ΥΠΕΣ	Υπουργείο Εσωτερικών
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου	ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου	ΥΠΠΟΤ	Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους	ΥΥΚΑ	Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού	Φ/Β	Φωτοβολταϊκά
ΟΑΕΕ	Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών	ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΟΑΣΑ	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών	ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων
ΟΑΣΘ	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Θεσσαλονίκης	CPT	Committee for the Prevention of Torture
ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων	ECRI	European Commission against Racism and Intolerance
ΟΕΣ	Ομάδα Εφήβων Συμβούλων	EIGE	European Institute for Gender Equality
ΟΚΑΝΑ	Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών	ENAR	European Network Against Racism
ΟΛΑΘ	Οργανισμός Λαϊκών Αγορών Θεσσαλονίκης	ENOC	European Network of Ombudspersons for Children
ΟΛΠ	Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς	ENYA	European Network of Young Advisors
ΟΜΕΔ	Οργανισμός Μεσολάβησης και Διαιτησίας	EQUINET	European Network of Equality Bodies
ΟΣΚ	Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων	FRA	Fundamental Rights Agency
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης	UCLG-	United Cities and Local Governments,
ΟΤΕΚ	Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης	MEWA	Middle East and West Asia
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα		
ΠΟΕ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων		
ΠΡΟΠΟ	Προγνωστικά Ποδοσφαίρου		
ΡΑΕ	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας		
ΣΑΕΠ	Συμβούλιο Αναγνώρισης Επαγγελματικών Προσόντων		
ΣΕΠΕ	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας		
ΣΣΕ	Συλλογική Σύμβαση Εργασίας		
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας		
ΣΤΕ	Σχολές Τουριστικών Επαγγελμάτων		
ΤΑΠΑ	Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων		
ΤΕΑΔΥ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων		

Για την προετοιμασία της Ετήσιας έκθεσης 2011 εργάστηκε το σύνολο του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη. Ειδικότερα καθήκοντα ανέλαβαν οι εξής:

Συντονισμός έκδοσης – Γενική επιμέλεια έκδοσης

Γιάννης Μπούτσελης
Δήμητρα Μυτιληναίου

Επιστημονική επεξεργασία κειμένων

Δέσποινα Αγγελάκη
Δημήτρης Βερέμης
Ηλέκτρα Δεμοίρου
Μαρία Καραβόλου
Αθηνά Κουτρουμάνη
Ειρήνη Κυριακάκη
Γιάννης Κωστής
Κυριακή Λαμπροπούλου
Ελένη Μάρκου
Ευανθία Μπενέκου
Αγγελική Μποσδογιάννη
Γιάννης Μπούτσελης
Μυρτώ Παινέση
Αγγελική Πανοπούλου
Δανάη Παπαλουκά
Κατερίνα Παπανικολάου
Σταματίνα Πούλου
Έλενα Σταμπουλή
Μαρία Τσάγκαρη
Μιχάλης Τσαπόγας
Κατερίνα Φλιάτουρα
Χριστίνα Φλώρου

Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων

Δημήτρης Βράζος

Επίσης συνεργάστηκαν:

Αγγέλα Τζάθα, Τμήμα Επικοινωνίας
Μαρία Καλαματιανού, Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης

Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το 2011 διατίθεται στην πλήρη της μορφή στην ιστοσελίδα της ανεξάρτητης αρχής www.synigoros.gr.

Η ετήσια έκθεση του 2011 τυπώθηκε
τον Μάρτιο του 2012 στο Εθνικό Τυπογραφείο
σε 1.000 αντίτυπα.

Επιμέλεια κειμένων

Βάσω Μπαχούρου

Εξώφυλλο και καλλιτεχνικός σχεδιασμός

Δάφνη Μπέη

Ροδούλα Παπαφίγγου

Φωτογραφίες

Αθηνά Κουτρουμάνη

© Συνήγορος του Πολίτη,
Χατζηγιάννη Μέξη 5, 115 28 Αθήνα,
Τηλ.: 210 7289600, Fax: 210 7292129
www.synigoros.gr

ISSN: 1108-8206

ISSN: 1108-8206

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ